

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Troska_Jan_Matzal-Kapitan_Nemo_1-Nemova_rise.pdb

PDB Name: Troska KN1 - Nemova říše
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 3.9.2003
Modification Date: 3.9.2003
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

J. M. Troska

Kapitán Nemo 1

Nemova říše

Kapitola první
HOLANIT

"Milión dvě stě devadesát tisíc poprvé!" zazněl v dražební síni opět hlas úředníka. "Nikdo víc?"
"Přihod'te," domlouval tiše právní zástupce dvěma elegantním pánům, z nichž jeden byl neurčitého původu a druhý typickým Němcem. "Viděli jste přece továrnu a její zařízení. Je to za babku!"
"Myslíte?" vyrazil ze sebe první a zdůrazňuje rukama, rychle pokračoval. "Zkrachovaná firma! Zničený úvěr! Fabrika? Byla, když ji před rokem Hauer postavil. A mohla být podnes, kdyby Hauer nebyl hlupák."
Muž bleskl očima po svém německém sousedu, který však klidně zvolal:
"Deset tisíc!"
"Milión tři sta tisíc poprvé!" hlásil vedoucí dražby. A po chvílce:
"Milión tři sta tisíc podruhé... a po..."
"Pět tisíc!" řekl spěšně první muž.
"Milión tři sta pět tisíc poprvé... podruhé... a..."
"Pět tisíc!" přihodil Němec.
"Bláznovství! Víc už nedám! Udavte se tou fabrikou, jako se udávil Hauer!" vykřikl vzrušeně první muž a uraženě odešel z dražebny.
"Jdu už vysoko nad rozpočet, pane doktore," šeptal Němec svému právnímu zástupci.
"Ale továrna bude naše," usmál se advokát.
"Ano. Mám na tom zájem, vy víte proč. Teď, myslím, se mi to podaří. Čeští soupeři se už vzdali," hovořil spokojeně Němec.
Ale vtom se ozval jasný hlas, který delší dobu mlčel:
"Deset tisíc!"
"Hrom do něho!" zabručel Němec. "Pět tisíc!" přihodil.
"Promiňte," ozval se též český dražitel. "Zbytečně bychom se zdržovali maličkostmi. Počneme mluvit vážně. Doplňuji nabídku na půl druhého miliónu."
Němec se zachmuřil a upřel tázavý pohled na svého advokáta, který odmítavě zakroutil hlavou.
"Milión pětikrát sto tisíc poprvé... podruhé... a... potřetí!"
Kladívko dopadlo na plochu stolu a Hauerova strojárna a slévárna na Smíchově měla nového majitele.
Vlastně byli dva, jak se ukázalo při podpisu dražebního protokolu.
První byl Arnošt Farm, padesátiletý, bývalý profesor, inženýr elektrotechniky a chemie. Druhý, Pavel Holan, byl o čtyři léta mladší, strojní inženýr, a řekněme si hned: jeho o několik let mladší sestra byla provdána za ministerského radu Bradu v Praze. Měli dvě děti, osmnáctiletého Jirku, který se připravoval k maturitě na reálce, a šestnáctiletou Vlastu. Před dvaceti lety zdědil Pavel Holan po svém otci, proslulém chemiku, vynález podivuhodné hmoty, která odolávala nejvyššímu tlaku. Dědictví dostal s podmínkou, že té hmoty využije jen k vědeckým účelům a nikoli k účelům válečným, pro něž by se byla ovšem znamenitě hodila. Poslušen otcova odkazu, nabídl Pavel svou nerozbitnou hmotu Světové technické Unii, která ji přijala. Pavel byl jmenován generálním ředitelem státní továrny v Terstu, kde byla vyrobena ponorná gondola, se kterou Pavel probádal tajemství největších mořských hloubek. Vysoké příjmy a podíl na kořisti vylovené z moře získaly Pavlovi veliké jmění. Po dvaceti letech zřekl se Pavel služby a vrátil se do Československa. Před odjezdem do vlasti dopřál si odpočinku v Nizze, kde se seznámil s Arnoštem Farinem, který na francouzské Riviéře trávil dovolenou. Oba inženýři k sobě přilnuli jak vědeckým přibuzenstvím, tak přátelstvím. Neboť i Farin měl obrovský vynález, jehož světový význam nebyl o nic menší než Holanova hmota. Farin vynalezl paprsky, jimž se pro jejich vlastnosti říkalo paprsky života a smrti. Farin měl syna, jedináčka, jemuž říkali Arne. Byl to statný mladík a ukazovalo se, že bude právým synem svého geniálního otce.

Holan a Farin se dověděli z novin o dražbě Hauerovy smíchovské továrny. Přišla jako na zavanou, neboť právě hovořili o úmyslu spojit své znalosti v průmyslu a své vynálezy za účelem, který by byl vyvrcholením jejich společných vědeckých tužeb. A tak - jak jsme právě vyličili - stali se ti dva společníky a majiteli továrny. Továrna stála na nároží Husovy třídy a Vinohradské ulice a jejich budovy tvořily samostatný blok, obehnaný vysokou zdí. Byla to moderní, úhledná stavba. Za továrnou prostíral se pěstěný park, v jehož středu stála vznošená jednopatrová vila, kterou dříve obýval továrník Hauer. Dlouho byla prázdná. Teď brzy její komnaty ožijou. Nebude v nich však bydlet nikdo z nových majitelů. Je určena pro vedoucí úředníky továrny, kterým stačí přizemí vily, kdežto poschodí zůstane vyhrazeno k pozdějšímu použití.

Pro sebe si noví majitelé právě zakoupili dvoupatrovou vilu na Hradčanech, kde budou bydlet pohromadě. Vzdálenost bytu od továrny nebude nijak na obtíž. Auto ji lehce zdolá.

Čtrnáct dní po dražbě, bylo právě 1. července, rozječela se po dlouhém mlčení opět tovární siréna.

Pracovní řád Farinovy a Holanovy továrny se v mnohém lišil od předpisů v jiných podnicích. Majitelé poskytovali značné výhody dělnictvu, kromě obvyklého úrazového pojištění byl každý pracovník zabezpečen ještě vysokou pojistkou, která v případě trvalé neschopnosti zaručovala postiženému slušný důchod. Zemřel-li dělník, přešel důchod na jeho rodinu. Také starobní důchod byl zvláštním fondem znamenitě zvýšen. Po roční pracovní době měl každý zaměstnanec zaručenou čtrnáctidenní dovolenou, před níž mu účtárna vyplatila ze zvláštního fondu dvojnásobnou mzdu.

Nebylo tu rozdílu mezi úředníky a dělníky. Mimo pracovní dobu si byli všichni rovni. V dílnách však vládla přísná kázeň. Neposlušnost, nedbalost a vůbec každé porušení pracovního řádu se trestalo dočasným odnětím výhod, vážnější přestupek propuštěním. Není divu, že zájem uchazečů o práci byl ohromný. A nebyl také lehký výběr.

Přijímání dělnictva vedl Pavel Holan. Farin se do rozhodnutí svého společníka nijak nemíchal. Jen za technického správce doporučil svého bývalého žáka inženýra Strunu, kterého znal z doby, kdy ještě před dvěma lety byl profesorem na technice. Právě před jeho odchodem do výslužby byl Struna diplomován. Na doporučení inženýra Struny byl pak za prvního účetního přijat jeho přítel Barták, čímž bylo postaráno o vedoucí síly.

Továrna byla rozdělena na dva úseky: Větší část měla vyrábět léčebné přístroje chemické a elektrické. Zde bylo prozatím zaměstnáno asi 150 dělníků. Pro tuto část výroby nebylo třeba mimořádné opatrnosti při výběru pracovníků, ježto zde nebylo obzvláštního výrobního tajemství.

Zato bylo třeba nejvyšší opatrnosti při přijímání dělnictva pro druhou část výroby, počtem pracovníků sice slabší, ale zato náročnější, pokud jde o tovární prostory. Pro toto odvětví, jež podléhalo jedinému, osobnímu a výhradnímu dozoru Holanovu, stačilo dvacet sléváček, pět obráběčů a asi deset pomocných sil. Ale tento poměrně nepatrný počet lidí zabíral dva velké sály slévárny se čtyřmi kuplovnami, rozlehlou místnost pro čištění odlitků, kovárnu s výhněmi, lisy, pérovými a parními kladivy, obráběcí dílnu, tlakovou zkušebnu s ohromnými hydraulickými a hydrostatickými lisami, a konečně rozsáhlé skladiště.

Všechny tyto místnosti byly odděleny, byly naprosto nepřístupné nepovolaným. Ani z vedoucích pracovníků tam nikdo neměl přístup. Jediný Farin směl v Holanově průvodu vkročit do těchto tajemných místností. Avšak ani ten se neodvážil k návštěvě svého společníka v jeho laboratoři, stejně jako Holan šetřil tajemství laboratoře Farinovy. Oba společníci, ačkoliv jejich vzájemné city byly bratrské a důvěra bezmezná, respektovali svá tajemství.

Zajímavé bylo, že první účetní, jako administrativní a obchodní síla, a také Struna, technický správce továrny, neměli žádné spojení s tímto oddílem výroby. Veškerá vydání, ať už to byl materiál, mzdy dělníků, částka vypočítaná na pohon, osvětlení a všechno ostatní, knihovala se na zvláštní účet, označený názvem HOLANIT. Podobně se knihovala veškerá vydání pro laboratoř Farinovu na účet pod názvem HEFAISTOS.

Dělnictvo v HOLANITU tvořilo skupinu, která užívala u ostatních zaměstnanců zvláštní úcty, jednak vlivem tajuplnosti výroby, jednak také kvůli známému obřadu, jenž předcházela přijetí každého dělníka do HOLANITU. Každý musel totiž předložit doklady a důkazy své naprosté spolehlivosti, mlčenlivosti a poctivosti; musel složit čestný slib věrnosti.

A byla to skutečně zvláštní skupina lidí. Všichni byli dobří sportovci. Z jejich očí zářilo sebevědomí, upřímnost, inteligence, ale také vážnost a pro zvědavce výstraha.

A nikdo v továrně, ba ani Farin, neznal výši jejich mzdy. Jistě však byla značná. Byli placeni za práci i za - věrnost. Co se vlastně vyrábělo v HOLANITU? Ve slévárně se odlévaly desky různých tvarů, velikosti a síly. Così jako pancíře. Dále roury všelijak zprohýbané a také rovné, podobné dělovým hlavním, některé značných rozměrů; podivná pouzdra, člověk by řekl, že jsou to dělové náboje; rozmanité spojky, příruby a vůbec záhadné věci. Z čeho? To nevěděl ani jediný ze sléváčů. Pavel Holan sám odstraňoval plomby z velikých pytlů, míchal záhadný práškovitý materiál, sypal jej do vozíků, a směs pak zmizela v jícnu slevačské pece. Odlitky se dopravovaly do obráběcí dílny k hoblování, vrtání, soustružení a k řezání závitů. Čím? To je zase taková záhada. Obráběči sami nevědí, z čeho je zhotoven nůž, který zdolá tu nesmírně tvrdou hmotu. Dělník dostane nůž od Holana, jemuž jej musí po práci zase vrátit.

Ale nejpodivnější byla tlaková zkouška. Nevěřili byste, že například jakási přilba, ve které jsou zasazena tenká sklička - vyhlíží to jako přilba pro potápěče - vydrží tlak přes šest tisíc atmosfér! A ještě něco: Výboj vysokého napětí o třiceti tisících voltů tu hmotu neprobije. Náboj z vojenské pušky jí vůbec neuškodí. Perlík parního kladiva, který váží tři metráky, nemá na ni účinek. Jen jedna věc jí kráží jako tvaroh: podivný revolver inženýra Farina. Nic není slyšet, vidět, ale jen Farin namíří a hmota se rozpadne na tvar, jaký si přeje.

„Dnes jsme dokončili práci v HOLANITU,“ hlásil Pavel jednoho dne svému společníku, když usedli do křesel v soukromé pracovně vily.

„Výborně,“ přikývl Farin. „Pohovoříme si tedy o reorganizaci továrny, vlastně tvého oddělení. Čím chceš dál zaměstnat dělnictvo?“

„Slévárna bude vyrábět strojní a obchodní litinu. Tím se zaměstná celý HOLANIT. Práci povede Struna.“

"Dobře. Nikdo z dělníků se neúčastní naší výpravy?"

"Ne. Nikoho nepotřebujeme."

"A což - případné opravy?"

"Nebude jich třeba. Podle mých zkušeností je hmota neporušitelná. Také na montáž součástek není třeba odborných sil. Za mého řízení stačí k tomu i laik. Ostatně, mám už promyšlený plán."

"Dobře. Zcela ti důvěřuji. Zbývá nám tedy zajistit dopravu součástek."

"To bude tvrdý oříšek."

"Nebude to tak zlé, kamaráde. V tom směru mám plán zase já. Obtížnější se mi zdá odpověď na otázku: kam? Počkej, vezmeme si na poradu atlas."

"Lepší bude dobrá námořní mapa," namítl Pavel, "neboť na pevninu s tím nikam nemůžeme. Nikde na světě není liduprázdné pobřeží. A to právě nezbytně potřebujeme. Musíme najít nějaký pustý ostrůvek, kde budeme jisti a bezpečni před zvědavci. Máš námořní mapu?"

Po chvíli se Pavel vrátil se svazkem námořních map.

"Tak se podívej, Arnošte," pobídl společníka, rozloživ na stole velikou mapu světových moří. "Nejvíce souostroví je v Tichém oceánu. Což - Filipíny? Je to deset tisíc ostrovů. Na tomhle jsem byl ve vyhnanství."

"Ano, ale na Filipínách se v poslední době mnoho změnilo. Země se stále více zalidňuje."

"To je pravda. Což tedy jinde? Například Fidži?"

"Nemožné! Husté souostroví. Anglické panství. Přísně střeženo. Tam bychom se neukryli."

"Oceánie?"

"To je totéž."

"Šalomounské ostrovy?"

"Vražedné podnebí!"

"Tu by nám zbyla ovšem jen severní točna," zasmál se Arnošt Farin.

"A... proč ne? Jenže ne severní, kam už dnes jezdí celé transporty badatelů na letní pobyt. Jižní je příhodná."

"Myslíš to vážně, Arnošte?"

"Ovšem! Pro severana je zima vždycky zdravější a snesitelnější než tropické vedro. Nemusí to být právě až na pólu. Stačí někde při polárním kruhu. Je tam pevnina, jejíž rozloha je odhadována na čtrnáct miliónů čtverečních kilometrů - o čtyři milióny víc než celá Evropa. Z toho je známo pouze pobřeží. A jsou tam četné ostrovy a ostrůvky, vesměs sopečnaté."

"Co tě tak táhne k sopkám?"

"Nechápeš? Ačkoliv teď v Antarktidě začíná jaro, myslím, že teploměr sotva kdy vystoupí nad nulu. Někde poblíž horkého lávového proudu bude přece tepleji. Někde fumarola, horké vřídlo, by nám dobře posloužilo. Ale jsou ještě jiné důvody. Na svazích sopek je rostlinstvo. Bude tam také dříví k topení. Předpokládám, žeš nezapomněl na srub?"

"Nezapomněl. Zítra se začne s otesáváním trámů."

"Správně. Na místě se pak už jenom postaví."

"A kam myslíš?"

"Hleď: zde na mapě je vyznačen takový bezejmenný ostrůvek s činnou sopkou. Leží právě na osmdesátém stupni jižní šířky a čtyřicátém stupni západní délky, asi tři sta kilometrů od pobřeží Coatsovy země ve Wedellově moři."

"Kdyby tak bylo možno se tam předem podívat," zatoužil Pavel.

"To je možné, kamaráde. Znáš přece Kmitkovy vzduchoplavecké dopravní podniky?"

"Jak by ne! Dopravuje svými ohromnými autogyrami zboží i osoby do celého světa. Ale s takovou velikou vzducholodí přece nepoletí s námi dvěma k jižní točně?"

"Poletí, budu-li chtít. Poletí s námi třeba do pekla. Je to můj starý kamarád, s kterým pracuji už přes dvacet let. Kmitko vyhoví jistě každému mému přání, bude-li provedení jen trochu v jeho moci. A tohle je pro něho hračka. Nepatrný výlet. Kmitko má totiž také malé autogyry, které letí rychlostí mnoha set kilometrů za hodinu. Stejně jako u jeho velkých vzducholodí je pohon nevyčerpatelný, poněvadž si elektrické generátory samy vyrábějí proud. Promluví s ním."

"Zaletíme tam v malé autogyře."

Kapitola druhá

SPOJENEC

Nebylo snadné zastihnout doma "Krále vzduchu" Juraje Kmitka. Šéf závodu, nejvyšší velitel štábu odborných inženýrů a početné armády osvědčených pilotů, nesložil ruce v klín, nedopřál si klidu a pohodlí.

Kmitko byl syn slovenských rodičů, kteří se vystěhovali do New Yorku, když Jurajovi bylo něco přes čtrnáct let. Měl veliké vlohy pro strojnictví. Za pomoci slovenských starousedlíků v New Yorku se podařilo dostat Juraje za učně do veliké továrny na vzducholodi, kde se záhy uplatnil tak, že správa továrny nabídla jeho chudým rodičům, živícím se různými nádenickými pracemi, dostatečný příspěvek, aby jejich synek mohl studovat. Byl přijat do technické koleje na universitě. Avšak už několik měsíců po vstupu do školy osiřel. Oba jeho rodiče zemřeli v nemocnici při epidemii tyfu. Tu příspěvek továrny nestačil. Ale Juraj byl příliš hrdý, aby požádal továrnu o zvýšení podpory. A také se v něm probudila hrdá slovenská povaha - snaha a pevná vůle stát se vlastní silou nezávislým. Juraj ve dne pilně chodil do školy a večer do pozdní noci myl nádobí v hotelu, škrabal v hotelové kuchyni brambory, krájel zelí a tuřín, a za tyto práce byl odměňován skrovnou mzdou a nějakým žvancem jídla. Nejvíce mu pak prospělo, že mu poskytli přístěnek u kuchyně jako "byt", lépe řečeno jako noclehárnu. Neměl odtud daleko do školy, ušetřil peníze za bydlení a byl v teple. Protloukl se na studiích a byl přijat do téže továrny za technického úředníka. Byl už inženýrem. Žil v podnájmu, ale byl

dosti placen, aby si mohl dopřát oddělený pokojík, kde soukromě hloubal o sestrojení autogyry, ve které viděl cestu k ovládnutí vzduchu.

Jeho práce byla korunována skvělým výsledkem. Sestrojil letoun, který svými výkony ohromil celou Ameriku. Byla to kulatá gondola, vpředu vybíhající v hrot, který účelně přemáhal odpor vzduchu, což bylo nezbytné při rychlosti letu, jež dosahovala mnoha set kilometrů za hodinu. Bylo v ní místo pouze pro dva lidi, včetně pilota. Letoun byl vybaven všemi vymoženostmi. Pohon byl elektrický, nevyčerpateľný, ježto si proud vyráběl generátor. Gondola spočívala na podvozku, sestrojeném tak, že stroj mohl značnou rychlostí jezdit po silnici a také bezpečně plout po vodní hladině. Na pozemních a vodních cestách sklaply se boční svislé a hořejší vodorovné vrtule ke gondole, která pak vyhlížela jako veliký brouk se složenými křídly. Nezabírala více místa nežli větší automobil.

Stroj se mohl kdykoliv a kdekoliv vznést kolmo do výše a rovněž tak přistát. Vzletěl jako střela a ve chvíli zmizel nad oblaky. Bylo mu hračkou vzlétnout do stratosféry a odtud jako balvan se řítit kolmo k zemi. Důmyslné vrtule umožňovaly, že autogyra vířila závratnou rychlostí ve vzduchu jako vírník na vodní hladině.

Právě před dvaceti lety provedl Kmitko nad letištěm v New Yorku první ukázkový svůj triumf. Americké noviny tehdy jásaly. Dosud přezíraný mladý inženýr, jakýsi Slovák, stal se v amerických listech rázem slavným mužem, Američanem, chloubou Unie.

V té době se Kmitko seznámil s Farinem. Náhoda, či příznivý osud napomohly tomuto setkání.

Od té doby uplynulo dvacet let. Farin se s Kmitkem dosti často stýkal, dokud byl profesorem na pražské technice, neboť Kmitko se do Ameriky už nevrátil. Usadil se v Praze, kde začal vyrábět své autogyry, patentované v celém světě. Výrobu mu umožnil Farin, zapůjčiv mu příslušný kapitál, který Kmitko brzy a řádně splatil. A vděčný Slovák nikdy nezapomněl na pomoc přítele.

Kmitko rychle rostl, totiž jeho závod. V několika letech byla tu velká továrna. Jeho vzducholodi ovládly nejen soukromou, ale také státní dopravu do celého světa. Kmitko byl důležitým, nepostradatelným činitelem v dovozu i vývozu.

Oba přátelé se však už přes dva roky neviděli, od té doby, kdy se Farin odstěhoval do Černova, poděkovav se úřadu vysokoškolského profesora. Chtěl užít klidu a věnovat se celé odborné literatuře.

A Kmitko? Inu ten se nezapřel. Zapadl, ponořil se do své práce. Tempo, jež mu vstúpila jeho druhá vlast již v útlém mládí, šťvalo ho dál! Stále vpřed! Ještě daleko má k cíli! Kam však spěje? V čem vidí svůj cíl? Což mu nestačí to, co dokázal?

Položte tyto otázky takovému podnikavci. Vykulí na vás oči a řekne: "Já tě nechápu, evropský hlemýždi."

Teprve třetího dne telefonoval Farinovi Kmitkův osobní tajemník, že se jeho šéf vrátil z cesty kolem světa, kterou vykonal, aby vyzkoušel funkci nového typu vzducholodi. Očekává prý jejich návštěvu přesně o desáté hodině dopolední.

Král vzduchu přijal Farina velmi srdečně a jeho společníku potřásl pravicí s takovou vervou, že Pavlovi málem vykloubil rameno:

"Arnoštův kamarád je také mým přítelem!" zdůraznil své city. "Čím vám mohu posloužit?" uhodil přímou otázkou.

"Přicházíme, pane inženýre..."

"Jmenuji se Kmitko. Moji přátelé mi říkají Juraj," přerušil ho Kmitko.

"Promiňte, ale," zakoktal se Holan v rozpacích.

"Hleďte," nabídl Kmitko, "chcete-li mně udělat radost a potěšení, odložte toho 'pána', příteli a kolego, inženýre Pavle Holane. Ukáží vám, jak se mnou mluví moji přátelé."

Stiskl zvonítko. Vteřinu nato vpadl do Kmitkovy pracovny muž s jakousi přilbou na hlavě, se sluchátky na uších a odpojenými kontakty telefonických drátů v rukou.

"Kde je Albatros, Franku?" tázal se Kmitko suše.

"Právě přistává v Liverpoolu, Juro."

"Dvacet minut zpoždění."

"Bouře nad Islandem."

"Alka?"

"Minula Neapol. Dorazí včas do Palerma."

"Jinak - ?"

"Všecko v pořádku, Juraji."

Kmitko pokynul a muž zmizel.

"Slyšel jste, Pavle? Takhle se mnou mluví můj dispečer letů, můj zaměstnanec. Můj spolupracovník, a proto - přítel.

Proč byste vy, Arnoštův kamarád, neměl -?"

"Ale s největší radostí, Juraji!" vpadl Pavel vřele.

"Tak se mi to líbí. Nuže, teď mluvit!"

"Víte už, že jsme koupili s Arnoštem Hauerovu továrnu?"

"Tak to jste vy, ta nová firma? All right! Jste tedy fabrikanti, ne? Blahopřeji! Chcete vyvážet, což? Jsem vám docela k službám. Všecko pro obchod. Kolik tun?"

"Počkej, Juro," zářel Farin Kmitkův prudký nástup. "Prozatím nejde o nákladní expedici. Ta přijde po našem návratu z výletu, který chceme s tebou projednat."

"Kdo poleť?"

"My dva a pilot"

"Kam?"

"Za jižní polární kruh."

"Kam vás tam čerti nesou? Chcete dodávat mrožům, ledním medvědům a polárním liškám?"

"To by nebylo špatné, Juraji," smál se Farin. "Aspoň bychom se tam nemuseli bát konkurence. Ale věc má jiný účel. Dozvíš se později. Prozatím se chceme podívat na ostrůvek poblíž Coatsovy země ve Wedellově moři. Objížďka bude trvat jen několik hodin a hned zase zpátky. Chceš nás tam dát dopravit?"

"Dát dopravit? Ne. Dopravím vás tam sám, osobně. V tom rozkošném kraji jsem ještě nebyl. Zajímá mě. Kdožví, nezřídím-li tam svou filiálku! Kdy poletíme?"

"Kdy máš čas?"

"Nikdy. Musím si čas udělat. Jen si řekněte. Zařídím to."

"Škoda každého odkladu. Což zítra?"

"Zítra? Nemožné!"

"Pročpak?"

"Jak si to představujete, hoši? Vždyť přímá vzdušná čára činí skoro dvacet tisíc kilometrů. Počítejte oblouk a vyleze to o nějakou tisícovku víc."

"Co je to na tvoje vzducholodi? Za osmačtyřicet hodin jsme zpátky, počítám-li skoro tisíc kilometrů za hodinu."

"Chyba, kamaráde! Nevěř všemu, co se povídá a píše," rozhovořil se Juraj vážně. "Je pravda, že některé moje typy dosáhnou té rychlosti. Ale jen na chvíli. Trvale to není možné. Průměrná rychlost, zvláště na takovou dálku, je menší. Cesta tam by nám trvala nejméně padesát hodin, a to jen za předpokladu, že nás nezdrží bouře. Před těmi bych musel uhnout do stratosféry. Musíme počítat s pěti dny a nocemi jen na cestu. Den na obhlídku ostrova. V malé autogyře bychom zažili mnoho nepohodlí. A velká loď... nevím, zda by neměla značné zpoždění. Vrátil jsem se právě ze zkušební cesty s novým typem. Létá dobře a dělá průměrně osm set. Ale to je všechno málo, ačkoliv jsem chvílemi letěl přes tisíc. Takovou rychlost však nemohu dovolit na dlouhou trať. Mohlo by to být osudné."

"Proč?"

"Inu, povím vám pravdu: Nemohu najít materiál na vrtule, který by vydržel při té rychlosti strašlivý nápor vzduchu. A kdyby některá vrtule praskla, stěží by se loď dostala domů, zřítíla by se a rozbila se vším příslušenstvím. Neměl jsem dosud havárii a bojím se jí jako čert kříže. Mohlo by to zničit mou pověst a důvěru klientů."

"Jde tedy jen o to, aby vrtule byly z nezníitelného materiálu?"

"Tak jest, Pavle."

"Dejte mi nákresy vrtulí."

"K čemu?"

"Vyroším vám na zkoušku vrtule pro malou autogyru."

"Z čeho?"

"Z jisté hmoty."

"Výrobní tajemství?" ušklíbl se Juraj.

"Nic se neškleb, nedůvěřivče!" vyjel naň Farin. "Posuzuj, až vyzkoušíš!"

"Nu - dobrá! Nic neříkám. Ale takových zkoušek už bylo," hučel Juraj, vyjímaje ze skříně svazek výkresů. "Zde máte, vy tajuplný umělece," podal Pavlovi výkresy. "Kdy budete hotov?"

"Pozitíí je přivezeme. Máte v továrně parní kladivo?"

"Jak by ne? Perlík tři centy."

"Těžší nemáte?"

"Copak vám to nestačí?"

"Mně ano. Ale vy se pak musíte spokojit, milý Juraji, s prohlášením, že výrobek z mé hmoty snese bez úhony daleko těžší nárazy."

"Poslechněte, kolego, nezapomínejte, že jsem také inženýr a zkušený odborník, aby na mě platily takové řeči," hučel Juraj dopáleně.

"To nejsou řeči, kamaráde, nýbrž pravda," vložil se do sporu Farin. "Ostatně - nechme toho," obrátil se na Pavla, "lépe bude, přesvědčíme-li ho skutky."

"Dobrá! Na sliby nic nedám," dotvrdil Juraj.

"Odložíme tedy další jednání až po vyzkoušení vrtulí," rozhodl Pavel.

Třetího dne se sešli opět v Jurajově pracovně.

"Tohle má vydržet?" vyjel Kmitko, sotvaže zhlédl vrtule. "Vždyť je to slabounké a lehké jako..."

"To právě, myslím, je výhoda," namítl Pavel.

"Inu, byla by. A velká. Ale... ne, tomu nemohu uvěřit."

"Pojďme do kovárny," pobídl Farin.

Položili největší vrtuli na podstavec parního kladiva. Juraj stiskl páku a třicetový perlík sjel dolů jako balvan. Pak se zvolna zvedl. S úžasem hleděl Kmitko na neporušený tvar spirálově stočeného křídla.

"To... to je... neuvěřitelné," zakoktal.

"Rozbušte kladivo, Juraji, nebojte se," ozval se Pavel.

Půda kovárny se otrásla pod nárazy perlíku. A když pak Juraj bušení zastavil, neporušená vrtule ležela stejně na svém místě.

Stejně obstály další čtyři.

Všecky vrtule pak snesly pod hydraulickým lisem tlak 6000 atmosfér, aniž na nich bylo vidět poškození.

Ale všechny tyto úžasné důkazy Juraje nepřesvědčily: "Je to sice nejvyšší podivuhodné," bručel, "ale pro praktický účel v mém oboru to nic nezaručuje."

"A co chceš víc?" tázal se Farin.

"Musíme vyzkoušet odolnost při výkonu."

"Namontuj tedy vrtule na malou autogyru a prolétni nejvyšší rychlostí kolem Evropy. Za bezpečnost ti předem ručíme."

"To není třeba. Mám lepší prostředek. Pojďte se mnou!"

Uvedl oba do místnosti, kde na betonovém podstavci stál mohutný elektromotor, od něhož vedla hřídel ze zdi do druhé komory, neprodyšně uzavřené.

"Zde zkusíme výkonnost motorů a také vrtulí," řekl Kmitko. "Motor, který zde vidíte, je z nového typu velkého vrtulníku, s kterým jsem právě obeplul svět. Takových motorů je v KONDORU, jak jsem nový typ nazval několik. Tenhle je z nejsilnějších. Má dvanáct set koní. Poněvadž je určen k pohonu vrtulí pro nejvyšší možnou rychlost letu, je projektován na nejvyšší počet obrátek, na patnáct tisíc, ale nejvyšší hranice obrátek může dospět i k dvaceti tisícům otáček za minutu. Je to unikum. Stačí, vyzkoušíme-li na něm velkou vrtulí, neboť jak vidím, není skoro o nic silnější nežli malé. Zato má větší záběrnou plochu a bude tedy muset zdolat větší množství vzdušného odporu. O spolehlivosti motoru jsem skálopevně přesvědčen. Zvlášť tenhle je ze všech nejlepší. Proto jsem jej po mnoha zkouškách vybral a postavil zde. Je to král všech elektromotorů a zároveň kat všech vrtulí, které by skrývaly v sobě nejmenší vadu. Desítky jich už za své krátké činnosti odpravil. Neodpravi-li tuhle, pak před vámi - vy umělci - klesnu na kolena a budu se vám klanět! Na mě byste mohli jít s podfukem, ale na toho profesora nevyzrajete! A abyste věděli, ztížím zkoušku v poměru jedna k desíti. Nejprve vyzkoušíme vaši vrtuli na obrátky, abych se přesvědčil o její odolnosti v odstředivé síle."

Juraj připevnil vrtuli na konec hřídele a vyzval oba muže, aby vyšli z komory, kterou za sebou zavřel silnými železnými dveřmi, jež zapadly do veřejí, vyplněných vrstvou gumy. Otáčením kruhu ve dveřích utěsnil vchod do komory tak, že její vnitřek byl jako neprodyšný betonový trezor. V místnosti, kde byl motor, zapnul na zdi proud do malého elektromotoru, spojeného s vývěvou.

"Teď vyčerpáme z komory vzduch," vysvětloval, hledě na tlakoměr nad vývěvou. Po chvíli zastavil stroj. "Komora je vzduchoprázdňá," hlásil. "A teď spustíme motor."

Mohutný elektromotor se roztočil.

Postavili se za pult, po Jurajově boku, který s rukou na reostatu zrychloval běh motoru. Číslice na ukazovateli v pozadí se rychle měnily: desítky a stovky běžely jako pásma a v tisícovkách rostly z 6 na 7, 8, 9... 14... 18... - při 2000 vydával motor vysoký piskavý zvuk. Vzduch, silně vonící ozónem, se rozvířil jako při vichřici...

Jurajova ruka pohnula pákou reostatu vlevo. Obrátky klesaly... Po chvíli motor ztichl Juraj zapnul vývěvu, která pozvolna vracela vzduch do komory.

Když pak vstoupili, hleděl Juraj němě na vrtuli, která neporušena tkvěla na konci hřídele.

Chvilí bylo ticho. Konečně Juraj promluvil:

"Hm. V prvním dílu zkoušky obstála. Kamarádi, tohle mě začíná zajímat. Přiznávám, že dosud žádná vrtule nevydržela při tomto způsobu víc než osmnáct tisíc obrátek, při těch se každá odstředivou silou rozlétla na kusy. Tohle je opravdu rekord. Ale můj motor je také kabřík, pravda? Panečku, to je výkon! Nu uvidíme dále. Ale teď to bude horší. Pojďme k motoru!"

Vyšli z komory, kterou Kmitko zase utěsnil.

"Teď zkusíme," řekl, "obrácený postup. Zhustíme vzduch v komoře na deset atmosfér. Tím dosáhneme, že vrtule bude překonávat desateronásobný odpor proti normálnímu vzdušnému tlaku. Zato nebude třeba, abychom hnali motor do tak vysokých obrátek. Naopak, při dvou tisících obrátkách bude pro vrtuli i motor výkon desateronásobný, bude se totiž rovnat dvaceti tisícům. Pro vrtuli to však bude znamenat ohromný výkon."

Manometr v komoře ukázal tlak desíti atmosfér. Juraj zarazil tlakovou pumpu a postavil se za pult k reostatu.

"Počkej, příteli," položil Farin dlaň na Jurajovu ruku. "Vidím, že tuto část, kde stojíme, lze oddělit zkušební železnou roletou, která je předepsána pro každou zkušebnu."

"Ano. Ale je to zbytečné. Či se snad domníváš, že můj motor nevydrží a rozlétne se?" vztyčil se Juraj uraženě.

"Kamaráde, i když je to pravda, nesmí tě to zlobit, jako nás nezlobí tvé přesvědčení o naší porážce. Už jako technik musíš připustit všechny možnosti."

"Nu, budiž," řekl Kmitko a stiskl knoflík ve stěně. Shora zvolna sklesla železná opona, která oddělila oddíl, kde stáli, od motoru. Jen malý otvor v závěsu umožňoval, aby Kmitko vsunul ruku a řídil reostat na pultě. Několik dírek v oponě pak umožňovalo Pavlovi a Farinovi, aby pozorovali činnost motoru.

Stroj se rozeběhl. Hned na začátku bylo slyšet rozdíl. Při šesti stech obrátkách slyšeli hluboký, bručivý zvuk. Zřejmě pracoval stroj těžce. Nutno však uvážit, že to byl výkon desateronásobný, tedy 6000 otáček. Páčka reostatu polezla vpravo... 1000 - - - 2000. Zvuk byl vyšší, pronikavější

"Jiskří!" zvolal Farin.

"Nevadí," usmál se Kmitko. "To je nadbytkem energie. Přesvědčím tě. Skočím na tři tisíce."

"Juraji, já přece také rozumím elektrice!" namítl Farin varovně.

... ale už se stalo. Měřič rychlosti ukázal 3000.

"Snad by ti to mohlo stačit," zvolal Farin, znepokojen vytím motoru.

"To je výkon," křičel Kmitko, uchvácen technickou vášní. "Je to zápas, co? Ještě pět set!"

"Juraji! Zpátky! Což nevidíš? Ložisko ve zdi teče!"

Juraj pohlédl na zeď komory, odkud vytékal roztavený kov. Ale spatřil ještě něco jiného, mnohem horšího: kloub spojující hřídel těsně u motorového rotačního tělesa byl do červena roztaven, a to, co považoval za zvýšené jiskření v motoru, byly podivné zážehy jako fialové a rudé blesky.

"Rány boží!" vydechl.

A právě když chtěl strhnout páčku reostatu vlevo, zahřměl ohlušující výbuch. Z motoru vyšlehl fialový blesk a železná opona duněla pod nárazy kovových těles. Tlakem vzduchu byli všichni tři mrštěni na stěnu. Místnost se naplnila zápachem hořící gumy a izolace.

Juraj nabyl duchapřítomnosti první: vypnul elektrický proud a uvedl v činnost hasicí přístroj.

Železnou oponu však mohli zvednout jen asi metr nad podlahu. Dál to nešlo. Byla zprohýbána nárazy kovových trosk rozlétnuvšího se motoru, po němž zůstaly na betonovém podstavci jen šrouby a beztvaré trosky rotačního tělesa se zbytky ohofelého vinutí. Když pak vešli do komory, naskytla se jim snad ještě horší podívaná: zdívo bylo rozdrásáno až na cihlu hlubokými brázdami. Podlahu pokrývaly kusy malty a vrstva prachu.

A uprostřed, na pahýlu hřídele, ležela vrtule - neporušená. Jen okraje jejích listů nesly na sobě stopy zdíva a cihel.

"Tak co tomu říkáš?" tázal se Farin Kmitka, který stál s vytřeštěnými očima nad troskami své chlouby a nad vítěznou vrtulí.

"Řekl jsem," ozval se konečně Juraj, "že před vámi klesnu na kolena, když zvítězíte. Držím slovo!"

"Nebláznil Podej nám ruku! Tak je to v pořádku! O ostatním si promluvíme."

Promluvili si ještě téhož dne:

Dodané vrtule budou namontovány do menší autogyry, která se připraví, aby co nejdříve mohla s Farinem a Holanem odletět do Antarktidy. Pilotovat bude sám Kmitko.

Třetího dne v sedm hodin ráno vzlétla autogyra z nádvoří Kmitkovy továrny s našimi třemi přáteli a jako střela zmizela jižním směrem.

Kapitola třetí

START

Třetího dne byli zpět. Přistáli na nádvoří Holanovy továrny. Z jejich rozzářených tváří bylo vidět, že jsou všichni tři spokojeni. Ostrůvek zcela vyhovoval. Moře kolem bylo až na plovoucí kry prosto ledu. Byli tedy bezpečni před nežádoucími návštěvami z pevniny.

Ostrůvek byl kruhovitý. Jeho průměr byl asi čtyři kilometry a v jeho středu dýmala sopka. Dobrým dojmem působily lávovité svahy a stráně, místy rozbrázděné divokými kaňony a roklemi, v nichž bujely vysoké mechy, střídané pestrými koberci nevidaného polárního kvítí, místy i hustou spleť zakrsle kleče. V rozeklaných stěnách kaňonů hnízdily nespočetné rodiny polárního ptactva, na pobřeží bylo hojně tuleňů i mrožů; přišel jim do cesty i lední medvěd. Všecka tato zvířata byla podivuhodně krotká, jistě viděla člověka poprvé a neznala dosud nebezpečí.

Na pobřeží byla sice teplota pod nulou, ale v roklich a kaňonech bylo tepleji vlivem proudů horké lávy, jimiž roztávaly horní sněhové a ledové vrstvy. Zurčely tu proudy čisté pitné vody, mísící se s prameny horkých vřidel, zahalených do oblaků páry. Ježto právě panovala polární noc, tonul celý širý kraj v tichu.

Sopkou a lávovými proudy oteplený vzduch činil pobyt všude na ostrově snesitelný. Spojen s proudy teplé vody, řítícími se se svahů do moře, nedovoloval tekutému živlu kolem ostrova zamrznout.

Nejvíce však byli noví obyvatelé ostrova nadšeni mořským chobotem na severní straně, který jako by byl vytvořen právě pro jejich účel. Tento rovný a hluboký záliv se vrýval asi tři sta metrů do ostrova. Jeho pravý břeh byl příkrý, ale levý měl mírný svah, který se rozšiřoval v okrouhlou kotlinu, ohraničenou strmou skalní stěnou, která tvořila přirozenou ochrannou hradbu proti studeným západním větrům, stejně jako protější příkrý břeh bránil přívalu větrů od východu.

Proudí lávy, valící se sem na jižním konci mořského chobotu, vytvořily vysokou stěnu, která sálala vedrem jako ohromná vyhřátá pec, plníc toto zákoutí příjemným teplem. Ohřívala vodu v chobotu tak, že v blízkosti přírodní pece mohla sloužit k příjemné koupeli.

V tomto zákoutí nebylo po sněhu ani stopy. Dno prostranství bylo porostlé vysokým pestře kvetoucím mechcem a klečí tak bujnou, že namnoze převyšovala člověka. Věru, ani nejbujnější fantazie by si nemohla vytvořit v ledových pouštích Antarktidy vlídnějšího a vhodnějšího koutku.

Mořský záliv, který si vyhlédli, byl přímo ideální loděnicí. A tu právě potřebovali.

Více než jeho druhové byl nadšen Juraj. Ne tím, co jsme dosud líčili. Kmitko byl příliš praktický obchodník, než aby v něm mohl vzkličít atom jiných pojmů než - číslice. Byl nadšen právě počítáním.

Po celou cestu do Antarktidy, těch několik hodin, kdy byl nucen provázet své přátele po ostrově, a také po celou dobu letu vzduchem zpět počítal. Lpělo-li jeho oko na měřiči kilometrů, nebylo to proto, aby kalkuloval cenu kilometrů, nýbrž proto, aby zjistil úžasný rozdíl v rychlosti. A tento rozdíl uváděl jeho obchodnickou duši v nejvyšší vzrušení.

Výsledek propočtu ho ohromil. Vždyť tahle Bětko, jak dosud nazýval vrtulník, letěla průměrnou rychlostí tisíce kilometrů za hodinu tam i zpět. Dosud s ní dosáhl průměrně šest set. To znamená podstatné zvýšení! Ode dneška to není Bětko, nýbrž GRANÁT, PUMA, BLESK... Tak nějak ji pokřtí.

A to dělají ty vrtule!

Jaký je to čertovský materiál?

Kmitko věděl, že by marně štlval čich a všechny ostatní smysly, aby tohle vypátral. Znal Farina. A poznal už také Holana. Farin svou šlechtetnou půjčkou založil kdysi jeho existenci. Toho si byl Kmitko dobře vědom a nikdy, za žádných okolností to nezapomene.

Kmitkovy počty měly ještě jiný základ. Také sice obchodní, ale s čestnými záměry: chtěl spojit jejich firmu se svou.

A tak Kmitko byl spokojen tím, co poznal, i novou nadějí a perspektivou, která se začínala rýsovat.

Usedli do křesel v Holanově pracovně. Vzájemný pohled a němé pokynutí pravilo: Úplná spokojenost navzájem.

"Tak, milý Juraji," začal Pavel, "teď řekněte, co jsme dlužni za výlet, který nám velmi prospěl."

"Ani haléf."

"Přece nebudete zdarma..."

"Zdarma? Ne, kamarádi. Obchod je obchod. Objednávám u vás vrtule pro všechny své vzducholodi. Řekněte mi základní cenu."

"Ani haléf!" vrátil Pavel Kmitkovi jeho slova.

"Přece nebudete zdarma..."

"Zdarma? Ne. Dodáme na protiúčet za výlet vrtule pro vaše vzducholodi!" zopakoval Pavel doslovně Jurajovu řeč.

"Výborně!" rozjařil se Kmitko. "Tak se mi to líbil"

"Jak by ne!" smál se Farin. "Vždyť tebe ten výlet skoro nic nestojí, a na tom obchodu získá milióny tvůj podnik."

"Inu, že získám, nemohu zapřít. Ale vy zase musíte přiznat, že jste sami přišli s tímto návrhem," odpověděl Kmitko. "A že mě výlet nic nestojí - to není také správné," pokračoval a vyhodil domnělý trumf: "Spotřeba elektřiny - to, myslíte, že nic nestojí?"

"Ani haléři" mávl Farin suše rukou.

"Jak to?" tvářil se uraženě Kmitko.

"Zapomínáš, milý Juraji, že jsem inženýr. Vím, že využíváš ovzdušní elektřiny. Dodává ti ji atmosféra docela zdarma."

"To... to je... inu, je to tak. Ale, prosím vás oba, ani slova! Nikomu ani muk!"

"Uklidni se, kamaráde. Můžeš spoléhat na naši mlčenlivost. Ostatně nejsi první. Já začal pracovat na využívání statické elektřiny už dva roky předtím, než jsme se seznámili. Tenkrát, když jsme spolu letěli z New Yorku do Evropy, měl jsi ve své autogyře ještě speciální akumulátory," přitlačil Farin Juraje k zemi.

Výsledek rozmluvy byl: Do týdne budou všechny vzducholodi Kmitkovy vybaveny novými vrtulemi z holanitu, Kmitko dopraví zdarma velkou vzducholodi celou společnost, která bude mít asi třicet lidí, a všechn náklad ve váze asi 200 tun na ostrov "VULKANUS", jak jej pokřtil Pavel.

HOLANIT pracoval teď plnou parou, aby dostal závazku ke Kmitkovi. Zatímco Farin měl v těch dnech dost volných chvil, tonul Pavel ve dne v pilné práci v továrně a večer přemýšlel o organizaci posádky, která se měla výpravy účastnit.

Věděl, že ze zaměstnanců továrny nemůže nikoho potřebovat. S tužkou v ruce usedl k psacímu stolu.

Je jisté, že se výpravy účastní Farin. Dále nezbytně potřebuje kapitána zkušeného v řízení podmořských lodí. Má sice kamaráda, kapitána Leona de Fabre, který byl před dvaceti lety velitelem na křižníku, na němž plul Pavel na výzkumných cestách. Byl to věrný druh, dobrý odborník, ale v podmořské plavbě se nevyznal. Přesto mu dopíše, snad mu Leon bude moci aspoň poradit.

Za tři dny dostal Pavel z Paříže odpověď. Leon de Fabre velmi litoval, že musí odmítnout. Jeho chatrné zdraví, pro které musel předčasně do výslužby, nedovoluje, aby se účastnil jakéhokoli podniku. A také by nemohl převzít velení podmořské lodi, poněvadž se v tom nevyzná. Doporučuje však svého přítele, Marcella Gilberta, kapitána podmořského loďstva, který se právě vzdal činné služby vojenské; ten prý je ochoten převzít velení na badatelské lodi.

Z bývalých přátel se Pavlovi hlásili s radostí: profesor přírodních věd Jules Charni a lékař Charles Baudin. Za odborníka pro obor geologie a archeologie byl mu doporučen věhlasný profesor Roger.

Obširný Leónův list končil pak dodatkem, který potvrzoval, že všichni s radostí přijímají účastenství na výpravě; kapitán Gilbert nadto přiveze s sebou celou odbornou posádku lodníků a strojníků včetně zdatného a spolehlivého radiotelegrafisty.

Ovšemže Pavel ihned odpověděl Leónovi. Vřelými díky zdůraznil svou vděčnost a poprosil ho, aby vyřídil všem novým členům, aby neprodleně přijeli do Prahy. Šek s dosti vysokou číslicí, který k dopisu přiložil, byl dostatečnou úhradou cestovních výloh pro všechny členy výpravy, včetně posádky.

A tak se stalo, že sice nikoli za týden, jak bylo původně usneseno, ale za deset dní (budiž poznamenáno datum: dne 16. září) bylo vše připraveno ke startu.

Nemůžeme líčit tklivé scény při loučení, ježto jich nebylo.

Holanova sestra plně důvěřovala svému bratrovi. Vyvázl-li vždy šťastně dříve, kdy samojediný pronikal do nehlubších zákoutí Neptunovy hlubinné říše v malé kouli, závislé na pomoci jiných, bude teď v podmořské lodi, jejíž spolehlivost po svých nesmírných zkušenostech jistě všestranně zdokonalil, zcela bezpečen. Měla-li nějaké obavy, tedy o svého syna Jirku, který neustále škemral, aby ho strýc vzal na výpravu s sebou. Tato obava, pochopitelná a omluvitelná mateřskou láskou, se rozplynula, když Pavel Jirkovu účast konečně - odmítl.

I paní Marta, žena Farinova, našla ve svém srdci dosti místa pro statečnost a odříkání. Jinak se její city shodovaly s paní Jiřinou. Také ona prožila chvíle úzkosti, když se rozhodovalo o účasti jejího syna Arna. A také ona se uklidnila, když Farin rozhodl, že Arne zůstane doma.

Jenže mezi rozhodnutím Pavla a Farina byl podstatný rozdíl. Jiří byl odmítnut s odůvodněním sice pádným, ale prostým. Začal teprve studovat na technice, byl mladý, nezkušený, byl by vytržen ze studií hned na jejich počátku, a takový dobrodružný podnik by mu neprospěl, spíš uškodil.

Arne sice také teprve nakouzl druhý ročník na technice, ale byl zcela jiný než Jirka. Technické vědomosti Arnoštovy byly už teď nadprůměrné. Účast na výpravě by hochovi z praktického hlediska velmi prospěla. Arne byl také tělesně i duševně mnohem vyspělejší než Jirka.

Rozhodl-li se tedy Farin odmítnout synovu účast, byl v tom jiný důvod, který poznáme z rozmluvy, jež se udála mezi otcem a synem za uzavřenými dveřmi Farinovy pracovny:

"Co myslíš? Jsi už dost starý, milý Arne," začal Farin, abych ti mohl svěřit alespoň část svého tajemství? Zavazuji tě však, že nikomu, ani své matce, neprozradíš, co se dovíš!"

"Stačí ti mé slovo, tatínku?"

"Úplně, hochu," řekl suše Farin. "Poslyš: Celému světu a také tobě je známo, že před dvaceti lety vryl kdosi neznámý do měsíční plochy rozkaz míru."

"Pax!"

"Ano, Pax! Mír! Ten rozkaz dosud svazuje ruce válečných dobrodruhů. Kdyby se podařilo vypátrat autora, co myslíš, že by se stalo?"

"Nikdo by nedal za jeho život - žije-li dosud - ani vindry!"

"Správně. Nuže, doufám, že budeš mít tolik moudrosti, abys nevydal všanc život vlastního otce."

"Co... cože? Ty! Tys to byl, tati - ?"

"Ano, já! Já jsem původcem toho nápisu."

"Znáš paprsky smrti!" vydechl hoch.

"Ano, jsem majitelem paprsků smrti. Dnes se vydávám na cestu za podnikem, který bude velmi dobrodružný. Jsem smrtelný člověk. Kdyby mne snad něco stihlo, nebo kdyby za mé nepřítomnosti byl ohrožen světový mír, ukládám ti povinnost - zakročit! Zde máš klíč od schránky v pancéřové síni Národní banky. Najdeš v ní přístroj a v zapečetěné obálce návod k jeho použití. Mimo to je v ní dopis, který odevzdáš Kmitkovi. Ten ti umožní, abys provedl zákrok. To je, chlapče, důvod, proč tě nesmím vzít s sebou. Tvůj úkol zde bude mnohem důležitější: jsi mým zástupcem v úloze udržet na světě mír!"

"Bůh dej, abych nemusil zasáhnout!" řekl Arnošt, jehož rty za této rozmluvy pobledly.

Jeho otec řekl pevně:

"Bůh dej, synu!"

Po této rozmluvě byli již všichni uchvázeni vírem cestovních příprav.

Z Holanovy továrny vyjížděly nákladní automobily s náklady. Mířily na Kmitkovo soukromé letiště, kde stála jedna z největších vzducholodí. Na sto nakladačů bylo zaměstnáno plněním útrob, v nichž mizely rozložené součástky podmořské lodí, stroje, bedny s přístroji a zásobami, připravené části sruhu a jiný materiál.

Když byl do vzducholodí naložen obsah posledního nákladního automobilu, přihnala se kavalkáda osobních aut, z nichž vystoupila celá společnost účastníků, provázená rodinou Bradovou i Farinovou.

Podle statné postavy a sebevědomého, energického výrazu v sympatické tváři a konečně i podle stejnokroje poznáváme kapitána Gilberta, jenž na pouhý pohled dokazoval, že je schopen udržet svou autoritu a kázeň nad dvaceti lodníky.

Blahobytně vyhlížející zjev prozradil kuchaře.

Ve společnosti živě rozprávějící s rodinou Bradovou a Farinovou mohl divák lehce poznat oba učené profesory i lékaře doktora Baudina.

Pojednou se rozzvučela elektrická siréna.

"Pánové, nastuptel" velel Kmitko, hledě na hodinky. "Za pět minut, přesně v jedenáct, startujeme!"

Nejprve pohltil trup vzducholodi posádku. Krátké rozloučení s rodinami - a dvířka zapadla za Farinem, posledním, který vkročil do nitra letounu.

Zřízení letiště odvedli přátele daleko od vzducholodí, jejíž vrtule rozvířily vzduch.

Siréna zaječela podruhé a ohromný letoun se těžce odlepil od země. Avšak v příští vteřině s mocným hukotem vzlétl rychle kolmo vzhůru, kvapně se zmenšoval, až pojednou jako ohromný náboj vyrazil přímo k jihu.

Pak zmizel z obzoru.

Kapitola čtvrtá

VULKANUS

Vzducholod' plula v ohromné výši, odkud se Evropa zdála být ohromnou mísou. Hory a údolí splývaly takřka v rovinu, mořská hladina se jevila jako indigově modrá, nehybná plocha.

Poněkud živější byl pohled na kraje střední Afriky, které se svými zelenými pralesy a planinami, okrově žlutými pouštěmi a stříbrnými jezery působily dojmem pestrého koberce, který v záplavě zapadajícího slunce na chvíli svůdně zahřýl lírou nádherných barev a pak náhle zmizel pod příkrovem noční tmy.

V společné jídelně vzducholodi zasedli všichni členové výpravy k večeři, která měla slavnostní ráz, stejně jako předtím oběd. Po vřelých připitcích se rozešli cestovatelé do kabin. Nastala noc.

Ráno viděli, pokud dovolovala okna pokrytá ledovými ornamenty, že plují nad nekonečnou prostorou oceánu, která ležela pod nimi jako nesmírná olověná plocha. Ačkoli už bylo k deváté hodině, stálo podivně veliké a rudé slunce nízko nad obzorem. A ještě podivnější bylo, že za jejich letu, místo aby vystupoval, klesal sluneční terč zvolna k obzoru zpět. Tuto záhadu vysvětlil zcela prostě profesor přírodních věd Jules Charni:

"Je to závod našeho letu s otáčením zeměkoule, totiž závod částečný. Rozhodně však působí veliká rychlost našeho letu. Překročili jsme šedesátý stupeň jižní šířky. V této poloze se odklon od zemské osy jeví stále zřetelněji a působivěji."

Po desáté hodině prolétla vzducholod' jižním polárním kruhem. Slunce zmizelo a hlubina pod nimi utonula ve tmě, kterou se marně snažily proniknout mohutné světlomety, osvětlující dráhu letounu.

Teprve v poledne uviděli zem na jihozápadě. Když pak kapitán odstranil z okna ledovou vrstvu, naskytla se jim zajímavá podívaná. V ostrém světle reflektorů svítily mohutné stíty pobřežního horstva Coatsovy země, pokryté věčným ledem a sněhem.

Vzducholod' letěla podél této hrůzokrásné hradby, tvořící práh záhadné, tajemné pevniny. Letěla další tři hodiny, až se konečně před nimi objevila na obloze neklidná rudá záplava, jako by za obzorem zuřily výbuchy požáru.

"Severní záře!" zvolal doktor Baudin.

"Obdivuji se, doktore," pravil profesor Charni a vbodl pohrdavý pohled do lékařových očí, "vaší úžasné a trestuhodné neznalosti nejdůležitější vědy, jakou je nesporně věda přírodní. Předně: kdyby to byla záře, tedy nikoliv severní, nýbrž jižní, neboť jsme v oblasti jižní točny. Tohle však není ani jižní, ba ani vůbec polární záře. Je to obyčejný požár."

"Mýlíš se, profesore," ozval se Pavel, který si s přírodovědcem i lékařem z dob své dřívější spolupráce tykal. "Alespoň částečně se mýlíš," opravil svůj výrok, vida překvapený pohled nedůtklivého učenice. "Není to obyčejný, nýbrž přírodní požár, který plane už mnoho věků. Je to sopka. Cílem naší cesty je ostrov VULKANUS."

Měl pravdu. Po čtvrt hodině odrazilo se světlo reflektoru od obrysů ostrova.

Vzducholod' řízená Pavlovými pokyny zmírnila let, až stanula nad známým mořským chobotem, na jehož klidné hladině přistála. Z jejího trupu byl vysunut široký můstek, po kterém cestující vystoupili na mírný svah pobřeží.

Příjemné teplo v tomto zákoutí všechny překvapilo. Zvláště oba profesory silně zaujaly divy, kterými zde příroda hýřila. Rozběhli se ihned na prohlídku kotliny, nedbajíce, že tím projevují přemalo pochopení pro nutnou společnou práci a starosti, jimiž byla zavalena ostatní společnost, zaměstnaná vykládáním materiálu.

Ostatně se ukázalo, že tato práce nebude tak obtížná, jak se obávali. Malé lodní jeřáby pracovaly dokonale, a bylo tedy vlastně třeba jen dozoru Pavlova a Farinova a jejich rozkazů.

Do večera byl náklad vyložen.

Stavby srubu se však museli pro dnešek vzdát. Všichni cítili značnou únavu.

V nastalém tichu bylo slyšet tlumené výbuchy sopky, které zněly jako pravidelné výdechy spícího obra. Měli dojem, jako by byli v oáze, kolem níž rozpínala svou mrazivou náruč ohromná příšera bílé smrti.

Pojednou vzplanul jižní obzor podivuhodným, nevylicitelně krásným růžovým jasem. Z nebeské výše jako by se snášely třásně růžové opony, která v bohatých záhybech hrála ultramarinovou modří a zlatými, ametystově fialovými pruhy. Opona klesala níž, až se téměř dotýkala obzoru. Celý ostrov a širá mořská hladina působily v tomto úchvatném osvětlení pohádkovým dojmem.

"To je polární záře!" obrátil se Farin na lékaře "Jeden z nejkrásnějších druhů," dodal nadšeně.

"Myslil jsem," namítl lékař, "že polární záře je jakýsi druh půlnocního slunce."

"V tom je velký rozdíl. Půlnocní slunce je úkaz, který lze vidět například v červenci v krajích za severním polárním kruhem, kde v letní době slunce nezapadá a opíše na obloze uzavřený kruh. O půlnoci je na obzoru nejnižší, a tu se zdá, že se na chvíli v běhu zastaví, jako by odpočívalo. V té době tvoří nádherné světelné úkazy, ostré čili teplé stíny a zvláštní přisvit. Tomu se říká půlnocní slunce. Zde, na jihu, lze je vidět v prosinci. Polární záře je však zcela něco jiného. Soudí se, že to jsou výboje statické, ovzdušní elektřiny, na niž působí také poruchy zemského magnetismu. Záře je velmi rozmanitá. Někdy se jeví, zvláště na severu, jako obrovský oranžově rudý kotouč, od něhož do nekonečna šlehami mohutné vějířovité paprsky, jindy - ale řidčeji - vypadá tak, jak ji vidíme teď. Někdy je těch třásní několik vrstev za sebou. Pak je jev ještě krásnější."

"Je vidět, že v přírodní vědě vás hned tak někdo nepředčí," řekl uznale lékař.

"Nesmysl. Jsou lidé, kteří mě předčí o celé míle. Jsem však elektrotechnik, a tento zjev spadá trochu do mého oboru."

"Kde jsou naši profesori?" ozval se za nimi Pavlův hlas.

"Inu, milý Pavle, to víš, že takové prostředí je pro našeho starého Charniho i pro jeho učeného druha nenasytnou pastvou," usmál se lékař.

"Jen aby je nestihla nějaká nehoda," staral se Pavel a jistě ne zbytečně. V badatelské horečce mohli ti dva snadno zabřednout do proudu horké lávy, nebo naopak zapadnout do hluboké sněhové závěje. Také setkání s vyhladovělým ledním medvědem nebylo vyloučeno.

"Půjdu se po nich podívat," rozhodl se Pavel.

"Půjdu s tebou," nabídl se lékař. "Jdete s námi?" obrátil se na Farina.

"Ne. Napadlo mě něco jiného. Chci provést pokus," odpověděl Farin a vykročil k vzducholodi.

Ve své kabině vyňal z uzamčeného kufříku malou plochou skříňku, kterou si zavěsil na opasek, a pistoli podobnou browningu. Od jejího držadla se vinula šňůra s kolíčkem na konci. Ten zastrčil Farin do zdířky ve skřínce.

Nepozorován vyšel ze vzducholodi na pobřeží. Kromě vyloženého nákladu zde nebyl nikdo, Pavel s doktorem už odešli k lávové stěně a ostatní byli všichni ve vzducholodi a odpočívali po dlouhé cestě.

"Je nesporné," hovořil k sobě tiše Farin, "že blízkost polární záře, která je ohromným kondenzátorem elektrického napětí, poskytuje zdroj k načerpání zásob statické elektřiny. Musím na to upozornit kapitána vzducholodi, který této příležitosti jistě použije. Ale to nespěchá. Polární záře vydrží celou noc. Prozatím vyzkouším, jaký účinek na ni budou mít moje paprsky smrti."

A Farin namířil hlaveň pistole na spodní okraj rudých třásní na obloze a stiskl červený knoflík na držadle.

Oba profesori se zatím pracně prodírali vysokým mechem, jehož hustá spleť ztěžovala chůzi. Přírodovědec Charni byl zcela zabrán do studia mechu a kleče. Toto rostlinstvo ho uvádělo v úžas. Vždyť pro jeho teoretické znalosti byl zde, na osmdesátém stupni zeměpisné šířky, tento bujný vzrůst vegetace zázrak.

V badatelském zápalu ani nepozoroval, že se odloučil od svého druha, jehož geologický obzor měl zájmy jiné: nerosty. A věru, geolog Roger měl zde zrovna tolik pastvy jako jeho kolega. Profesora Rogera lákala nejvíce horkem sálající stěna na konci kaňonu. Není proto divu, že se prodíral mechem dál, aby co nejdříve dospěl k cíli. Tím se stalo, že svého druha nechal za sebou. Neohlížel se za ním a jen občas zahučel pohrdavě cosi o býložravci, čímž posměšně kvalifikoval Charniho zájem o rostlinstvo.

Zdálo by se, že tato neslušná charakteristika byla oprávněná, neboť profesor Charni skutečně ochutnával mech a také jehličí kleče. Nečinil to samozřejmě z hladu ani z labužnických choutek, nýbrž jediné proto, aby se přesvědčil všemi smysly, tedy také chutí, o podstatné shodnosti těchto druhů vegetace s jinými, které podle jeho teoretických znalostí

bují daleko víc na sever, před jižním polárním kruhem.

S ohromnou kyticí mechů a jehličnatých ratolestí prodíral se hustou klečí, až konečně dospěl k mohutné ledové bariéře. To ho nezajímalo. To bylo spíše pro jeho kolegu, profesora Rogera. S nelibostí se Charni odvrátil od té nudné nerostné pouště a dal se vpravo, podél příkrého skalního srázu.

Tak dospěl do blízkosti svého druha aniž o tom vzájemně věděli. K Charnimu pojednou zavanula vlna horkého vzduchu. To bylo jeho štěstí, neboť byl takto upozorněn na horký proud lávy, do něhož by byl - nebýt výstrahy - vkročil. Láva se zvolna valila ze strmé stěny a na rovině tvořila nepřítel široký pruh. Jen trochu svižný člověk by jej lehce přeskočil, ale Charni už nebyl mladík a ve skákání nevynikal ani zdaleka tak jako v přírodozpytu.

Už chtěl odbočit, když za sebou uslyšel podivné brumlání.

Když se ohlédl, ztuhl hrůzou. A jak by ne! Co viděl, spadalo sice také do jeho vědeckého oboru, ale Charni nijak netoužil po setkání - s ledním medvědem ve volné přírodě. Tím méně zde, kde z jedné strany čněla strmá stěna žhavé lávy a na druhé tvořil hranici proud horké břechky. A hle, tu stál bručící, huňatý netvor, kývaje udiveně či snad krvelačně velkou hlavou... Jediným východiskem byla hustá spleť kleče po levém boku. Ale - což by ho ta mohla spasit? Huňáč by se do ní jistě pustil za ním, rozružen útekem oběti...

Nezbývá, nežli - hop!

Medvěd pokročil blíž. Snad ani neměl zlých úmyslů, snad se chtěl blíže seznámit s tím podivným, nevidaným dvounohým tvorem. Ale je možno v takovém stavu být naladěný k seznamování s ledním medvědem?

Jistější je skočit. Přes horký proud se snad dravec neodváží. Profesor odhodil kyticí a - skočil! Cítil, jak se jeho vysoké boty zabořily do kaše. Naštěstí doskočil na okraj proudu a horká láva seškvařila jen podešve. Palčivost na chodidlech zduřil běh po sněhové ploše, kam dospěl Charni, zvedaje s nadlidským úsilím podivně těžké nohy. Sníh kolem jeho nohou se vařil se sykotem a na chvíli zahalil postavu ubohého profesora v oblak páry.

Profesor se v té chvíli vyjímá jako kouzelník vynořivší se v oblacích dýmu z pekla. A jistě že tento čarodějnický kousek polekal šelmu, neboť medvěd s úzkostným bručením zmizel ve svahu sněhové závěje, kde měl doupě.

Charni se snažil zvednout nohu. Jaká námaha! A když se mu to konečně podařilo - hrůza! obě boty byly obaleny velikými koláči černé břechky, spečené s kůží podrážek tak, že nebylo ani pomyšlení tento škvarek oddělit. S roztaženými nohama belhal se profesor dál, zanechávaje ve sněhu stopy, jako by tudy krácel slon nebo brontosaurus. Dotmácel se až na konec mořského chobotu. Když se však prodral klečí, naskytla se mu zvláštní podívaná. Na mehovém prostranství seděl v kruhu hlouček jakýchsi podivných tvorů, které v soumraku nemohl rozeznat. Na lidi měli příliš malé hlavičky, z nichž vybíhal směšně dlouhý nos. Spíše to byli trpaslíci, sotva metr vysokí, odění v přiléhavou tmavou kožišinu. Na prsou a břiše, pokud to bylo ve vysokém mechu vidět, měl jejich úbor žluté zbarvení. Byli jeden jako druhý. Podivný stejnokroj. Hlouček se vzájemně živě bavil: Kvak - kvakak - kvak - kvak... znělo to při čilém pokyvování hlav.

A pojednou Charni viděl, že uprostřed tohoto trpasličího shromáždění sedí - mondieu! - Ano, je to - jeho vážený kolega, geolog Roger!

"Lituji, pánové, že vám nerozumím," uslyšel svého učeného přítele úzkostlivě hovořit. "Jsem Francouz. Nemluví někdo z vás francouzsky?"

A tu spatřil Roger svého přítele: "Prosím vás, kolego přispějte, abych se dohodovl s touto společností!" volal na něho. Charni se dobelhal blíže. A vybuchl v srdečný smích.

"Á-chachachá! To je dobré! É-checheché! Inu, geolog - ó-chochochó. Domlouvá se s - tučňáky -! Vidíte, vážený kolego, zde máte názorný důkaz, že věda o životě je mnohem důležitější než geologie! Mně by se tak komický přehmat jistě nestal!" triumfoval Charni škodolibě.

Geolog zahanbeně vstal. Bručel cosi o samozřejmosti omylu při nevidaném setkání s tvory vzdálenými veškeré civilizace a o nevhodnosti úsměšku.

A tu sama příroda zasáhla smířlivě do malicherného škádlení učenců svou polární září, změnivši náhle přítmi v úchvatný zjev na obloze.

A tak našel oba profesory Pavel, jenž přispěchal s doktorem k tomuto místu. Oba učenci stáli ve svorném vytržení, obstoupeni tučňáky, a celou tu společnost osvětloval bengál polární záře.

"Jaký je to zde sněm?" tázal se Pavel.

Vědci teprve teď zpozorovali příchod svých druhů.

"Aurora australis!" vydechli oba tázaní nadšeně ještě jednou.

"Jaká Aurora?" ptal se lékař.

"Do-kto-re!" skandoval Charni s největším despektem. "Tys vlastně ubohý člověk! Tvé prozaické řemeslo tě připravilo o všechny krásné představy. Aurora australis je latinský název jižní polární záře!"

"A jací jsou tohle tvorové?" ukázal doktor na rozsařné postavičky černých trpaslíků se žlutou náprsenkou.

"Cheche," rozesmál se zase Charni. "Tučňáci patagonští. Tuhle můj slovatný kolega myslil, že jsou to zdejší domorodci!"

"Ohrazuji se..."

"Nechte toho, pánové," vložil se Pavel do hrozící nové rozepře. "Pojďte raději do přístavu, odkud budeme moci záři lépe pozorovat. Odtud nevidíte to nejkrásnější: třásňovité ukončení té nádherné světelné opony. Překáží tomu vysoká skalní stěna."

To byl moudrý návrh. Profesor Roger čile vyskočil, ale hůře bylo Charnimu. V zápalu škodolibosti nad směšnou situací svého kolegy zapomněl na přiškvařenou přítěž svých bot. Teď si na ně vzpomněl.

"Copak je s tebou, Charni?" vykřikl Pavel, uleknuv se jeho podivné chůze.

Nezbývalo než se přiznat.

"Ó-chacha!" oplácel Roger výsměch nešťastnému botanikovi. "Můj slovutný kolega vyhlíží jako kocour v botách! Vážený příteli, vámi vysmívaná geologie se na vás vtipně vymstila!" skončil triumfálně.

"Ne tak směšně, jako se vámi vysmívaná zoologie vymstila na vás," odsekl Charni.

"Ticho!" zasáhl Pavel. "Haló! Co je to?" zvolal, ukazuje vzhůru.

Strnuli úžasem.

Na světelné oponě rozzářil se oslnivě bílý bod, jehož objem rychle rostl do velikosti slunce. Celý kraj vzplanul v záři denního světla. Hromový rachot doprovázel pak pohyb světelného kotouče, který se s úžasnou rychlostí kmital po světelné ploše.

Byli tak oslněni, že nemohli sledovat dráhu tohoto - jak se všichni domnívali - strašlivého meteoru. Jev trval sotva minutu, pak najednou zmizel. A když jim pak ustaly mžítiky před očima a dozněl hromový rachot, viděli, že dosavadní růžové, modré a fialové zbarvení opony se změnilo ve světlezelený, stříbřitě světélkující tón. A v té zsinalé ploše, která celý kraj i vesmír zalila mrtvolným světlem, četli teď všichni zřetelný nápis PAX.

Ohromná písmena byla tušově černá jako obloha v dálce na severu. Okraje písmen zářily, jako by byly vroubeny obrovskými dýmami či hustým lemem skvoucích meteorů, z nichž sršely roje fialových jisker. Ostrý praskot svědčil o obrovských elektrických výbojích, které se marně snažily vyrovnat elektrické napětí v černých brázdách...

"Mohu být zcela spokojen," šeptal Farin, dívaje se na účinek svých paprsků. "Je to stoprocentní splnění mých předpokladů. A vysvětlení je prosté: rozbité atomy. Polární záře se zdá být nízká, ve skutečnosti však je v nesmírné výši, mimo zemskou atmosféru. O tomto teoretickém dohadu jsem teď podal nezvratný důkaz, neboť jinak by bylo zemské ovzduší mezery ihned vyrovnalo. Žel, tento důkaz musí zůstat mým tajemstvím. Hromový rachot způsobily mé paprsky rozbitím atomů v atmosféře. To byl jen průvodní efekt. Ale tam, ve stratosféře, není dostatečného odporu. Tam zůstane dráha mých paprsků věčně mrtva. A stejně zůstanou věčně mrtvé brázdy těch tří písmen. Je to nezdolná, nezničitelná izolace."

Dlouho rokovali členové výpravy o zázračném úkazu. Ze všech jediný Pavel tušil, kdo asi vyvolal to kosmické poselství, neboť byl Farinem o vynálezu informován. Farin se věru nemusel obávat, že Pavel vyrazí jeho tajemství, stejně jako se Pavel mohl plně spolehnout na mlčelivost a věrnost Farinovu.

A tak zůstalo pro celou společnost jedině lidskému rozumu přístupné rozřešení: Meteor.

A ta písmena?

Inu, náhoda...

Kapitola pátá

PŘÍSPĚVKY DO KUCHYNĚ

Druhého dne ráno se dala celá posádka do stavby srubu. Označení den však spočívalo víc na ciferníku. Jinak se den svým slabým světlem skoro nelišil od nočního přití. V záři se v těchto končinách slunce neukáže. Za jižním polárním kruhem, jako na celé jižní polokouli, je obrácený pořad ročních dob a po celou dobu našeho léta až hluboko do podzimu vládne tam zima a polární noc.

Do večera byl srub hotov. Byl útulný. Přitesané trámy těsně do sebe zapadly a kdejakou štěrbinu jeho obyvatelé důkladně ucpali mechovím. Dvojitá zasklená okna a důkladné dveře zabezpečovaly teplo, které sálalo ze železných kamen, postavených na obou koncích srubu. Kosodřeviny k otopu měli na dosah nevyčerpatelné zásoby. Vnitřek srubu dýchal příjemnou lesní vůni.

Zařízení bylo prosté. Po obou stranách táhly se ve dvou řadách nad sebou palandy, uprostřed stál dlouhý stůl a lavice a v čele trůnil nejdůležitější objekt: sporák. S touto všem společnou jídelnou i ložnicí souvisela špižirna, oddělená stěnou.

Zvláštního pohodlí tu, pravda, nebylo, ale na to nikdo neležel. Věděli, že tento útulek je pouze dočasný a že je výbornou přípravou k dalšímu odříkání, na něž musí být připraveni. Věděli všichni, do čeho jdou.

Kapitán vzducholodi pozval všechny členy výpravy do letounu k večeři na rozloučenou. Sešli se v jídelně a čekalo se již jen na Farina, který se omluvil nutnou prací ve srubu, slibiv, že přijde za čtvrt hodinky.

Jeho práce byla jednoduchá. Zavěšení elektrických žárovek. Avšak přece v tom byla záhada.

Farin se po žebříku vyšplhal na střechu srubu, kde vztyčil železnou tyč, na konci rozvětvenou. Tu pak spojil s uzemněním. Anténa? Sotva. Anténa k rádiovému přístroji a k vysílači byla už namontována a oba přístroje stály připraveny v rohu srubu.

A k čemu vlastně tyto přípravy, když nikde nebylo vidět zdroj elektrického proudu ani akumulátory? Inu, v tom je právě rozluštění toho, proč se dal Farin do této práce teprve teď, kdy na jeho kutění nehledělo žádné zvědavé oko. Jakmile byla kovová rozsáhlá tyč na střeše vztyčena a zapojena se zemím s vodem, pracoval Farin cosi s malou skříňkou umístěnou v maskovaném výklenku srubu v koutě, kde vedle Farinova kavalce stála vysílačka a rozhlasový přijímač. A tu se pojednou rozzářily všechny žárovky ve srubu a z přijímače zazněl - zpěv. Česky... Přenos z pražského Národního divadla.

Se spokojeným úsměvem přistoupil Farin k vysílači a stiskl páku. Po chvíli se mu ozval z Prahy - Kmitko.

"Haló! Přijal jsem tvou depeši! Opětuji pozdravy! Mnoho zdaru!"

Farin vypjal proud a vyšel ze srubu. Teď může klidně povečeřet. Jistěže jednal moudře. Není třeba, aby celá posádka věděla o jeho objevu využití statické elektřiny. Vždyť je to nevyčerpatelný zdroj energie.

K desáté hodině v noci vystoupila Holanová družina z letounu a po rozloučení se obrovský letoun vznesl, ozářen polárním světlem, do výše, zakroužil nad ostrovem a jako střela zmizel na severu.

Osamělá družina se vrátila do srubu. Výkřik údivu zahučel, když rozsáhlá místnost pojednou vzplála v jasu žárovek,

jichž tu bylo ve dvou řadách po patnácti, celkem třicet, kromě velké žárovky nad sporákem a zvlášť osvětleného koutu Farinova.

Ale všechny všetečné otázky odbyl Farin suchým slovem - akumulátory.

Byli spokojeni. Proč by si tím také lámali hlavu? Hlavní věc, že tu bylo světlo. Jak sem přišlo, bylo za těchto okolností vedlejší.

Nadšení však vyvrcholilo v jásot, když se z rozhlasového přijímače ozvala melodie slavné opery "La Patrie", hrané právě ve Velké Opeře v Paříži. Tím zjitřil temperamentní Francouze tak, že jen rázným zakročením dosáhl konečně klidu. Rozjaření Francouzi musili být přímo násilím přinuceni k spánku, jehož bylo ovšem nejvyšší třeba. Na všechny čekala zítra tuhá práce.

Příští den uplynul v úpravě pobřeží, které bylo třeba změnit v suchý dok pro stavbu ponorky. Do večera se podařilo srovnat a udusat hrbolatý svah a vztyčit dva stožáry, na jejichž temeni se rozzářily velké žárovky o tisíce watech. Jiná skupina připravovala k montáži součásti kýlu ponorky.

Nesčetné vodní ptactvo kroužilo nad nimi, přilákáno nevidaným elektrickým světlem. Tuleni a mroži vynořovali své kulaté hlavy nad mořskou hladinu a ozývali se zvláštními štěkavými a bučivými zvuky projevující údiv a zvědavost. Nejodvážnější z těchto domorodých zvědavců byli tučňáci. První den se drželi v uctivé vzdálenosti, ale postupně jejich zvědavost úplně přemohla nedůvěru a ostýchavost. Shlukovali se kolem tím více, čím hustěji a pádněji hřměly těžké rány kladiv.

"Bum, bum-bum-bum, bum!" bouchala kladiva.

"Tak, tak-tak-tak, tak - tak, tak-tak-tak - tak!" pochvalovali si tučňáci.

Vyhlíželi jako děti, jako chovanci nějakého sirotčince, oblečení v kožíšninový stejnokroj, s ručičkami ukrytými v dlouhých rukávech, kterým se podobala jejich křídla bez letek, ploutevnatá, pokrytá jako celé tělo šupinatým peřím.

Mnozí z nich byli tak krotcí, že přitápali těsně k pracovním předmětům a klovali do nich, jako by je chtěli okusit a stěží se dali odehnat.

V noci, v záplavě polární záře, viděli pak cestovatelé z oken srubu medvědí rodinu, která se přiblížila k trupu ponorky.

Když se však přesvědčila, že veliký předmět není k jídlu, odtáhla s pohrdavým bručením.

V neděli byl odpočinek. Družina si hověla ve srubu, poslouchala rozhlas z Paříže i z Prahy. Farin si pak vyměnil rádiovou depeši s Arnem, který ho informoval o stavu továrny a o rodině. Nic nového, všechno v pořádku. Vřelé pozdravy. Stejně zněla odpověď Kmitkova.

Okny srubu bylo vidět shromáždění tučňáků, kteří se seskupili kolem stožáru a s vysoko zvednutými hlavičkami kvákali na ostré světlo do výše. K poledni, když marně čekali na lidské kamarády, a snad také přilákání vůní pečeně, linoucí se ze srubu, vydali se tučňáci v průvodu k jejich příbytku. Jejich zobáky zabušily na dveře.

Profesor Charni otevřel a lákal ptáky dovnitř.

Nedali se dlouho pobízet. Za chvilku jich bylo ve srubu plno. Rozhlíželi se zvědavě, potřásali křídly jako radující se děti a pochvalovali si hlasitým "tak-tak-tak!" Pojednou zvedli zobáky, věřili a pak se úprkem kolébali v čelo místnosti, ke sporáku. Obstoupili kuchaře, zabraného do práce. A už se strhla rvačka o odřezky ve dvou mísách na zemi.

Do ohlušujícího skřeku rozdováděných ptáků zněly salvy lidského smíchu. V chumelenici a zmatku si nevšimli, že část tučňáků vnikla pootevřenými dveřmi do - špižirny. Teprve když zmizel obsah odpadků z mís, všiml si kuchař ztenčeného počtu svých nových strávníků a dveří špižirny, teď dokořán otevřených. Nápad, který mu bleskl hlavou, byl současně potvrzen temnou ranou a třeskem rozbité nádoby.

"Pardieu!" zaklel a hnál se ke vchodu své svatyně.

Ale nebylo snadné dostat se tam chumlem ptačích těl. Když se mu to konečně podařilo, strnul nad spouští: Na zemi ležely střepy hrnce, kolem nichž ptáci hltavě cpali do sebe kusy ztuhlého sádla; jiné skupiny si labužnický pochutnávaly na mouce, hrachu a čočce, které se proudem valily z pytlů, probodaných ostrými zobci.

"Jedeš mi ven, hltavá čeládko!" lálel kuchař, oháněje se rukama i nohama proti ptákům, kteří jeho rány vydatně opláceli citelnými klovanci. Teprve s pomocí dvou loďníků se kuchař podařilo vetřelce vytlačit ze zásobárny a ze srubu.

"Tak? Taktaktaktak? Poč-kat! No, všakšakšak!" ječeli ptáci, hrnouce se ze dveří. Venku pak, před srubem, svorně a pustě nadávali na kuchaře a na lakotu a na nepohostinství lidské.

Ale také ve srubu se strhla rozepře.

"Podivný nápad, pane profesore, vpustit mi sem tu čeládku!" vytýkal kuchař Charnimu.

"Je to vaše vina. Měl jste mít dveře do špižirny zavřené," bránil se Charni.

"Nechte toho!" uklidňoval oba rozvaděné Pavel. "Škoda není taková, aby stála za mrzutost."

Všichni tři měli pravdu. A podle svého ptačího rozumu byli snad v právu i tučňáci. Ti se ukázali být nejdůslednější: zatímco se kuchař s profesorem ještě před obědem smířili, tučňáci se neukázali po celé tři dny. Teprve čtvrtého dne je přešel vzdor a jejich zástup čekal zase trpělivě před srubem, až jim kuchař předloží odpadky.

Zato medvědí párek se choval nevšimavě. Často viděli huňatou rodinku rejdit po hladině zátoky a dělit se o ulovené ryby a tuleně. Medvěd sice několikrát projevil zvědavost, ale vždycky bylo rodiči rázně zakřiknuto a jednou dokonce výpraskem přinuceno k návratu, když se přibátlo blíže k družině.

Dravci zřejmě pohrdali tvory, kteří se namáhají s jakýmsi obrovským, stále vzrůstajícím předmětem, jehož tělo postrádá vůně i chuti a je tedy bezcenné.

Jedné noci byli vyrušeni ze spánku temnými zvuky, odlišnými od vzdálených výbuchů sopky.

"Hu - úf - fff" znělo to v pravidelných přestávkách.

"Slyšíte," ozval se kapitán Gilbert, ležící na kavalci proti Farinovi.

"Slyším, co je to?"

"Velryba! Je rozhodně blízko! Asi v zátoce!"

"Tu musím vidět!" vyskočil Charni z lože.

"Počkejte, profesore," zarazil ho kapitán. "Na tu se musí velmi opatrně. Velryba je plachý tvor. Pokusíme se ji ulovit. Ale musíme lov řádně zorganizovat. Haló, posádko, do zbraně!"

V okamžiku byli lodníci na nohou.

"Vezměte všichni karabiny. Třaskavé náboje. Přiblížíme se k vodě. Na můj povel vypálíte salvu. Část bude mířit na hlavu, část na hrud'. Vy, Pierre, vezmete tuto železnou tyč. Do oka na konci připevníte toto lano. Hrot je dosti ostrý."

"Ano, kapitáne," ozval se Pierre, "ale zdá se, že s tímhle nic nesvedu, protože hrot nemá zpětný zub a neudrží se v těle. Vyklozune, zatahnu-li."

"Hm, to je pravda. Ale počítám, že naše salva velrybu okamžitě usmrtí."

"Podaří-li se to, snad by to šlo."

"Člověče! Dvacet třaskavých nábojů!"

"Kapitáne, je to všechno hezké, ale velryba..."

"Co nám zbývá jiného? Připraveni? Vpřed!"

Po břicho se plazili ke břehu. Za nimi vyšel Farin s pistolí v ruce. Rychle proběhl podél srubu a zmizel mezi hustou klečí. Byl na břehu dřív než lodníci. Sotva se prodral klečí, která zde dosahovala až skoro k moři, spatřil před sebou na hladině jen několik metrů od břehu velrybí trup. Podle velikosti bylo vidět, že je to mládě, dlouhé asi deset metrů. Ale dole vpravo vyčníval z vody jako podlouhlé skalisko hřbet mnohem větší velryby, nesporně matky mláděte, jejíž výdechy, provázené vysokým sloupem páry, zněly jako temné výbuchy, v nichž zanikaly slabší výdechy mláděte. K obrovskému kytovci směřoval oddíl s kapitánem. Farina však příznivá náhoda přivedla k mláděti. Musí si ovšem pospíšet, dokud se mladý savec nepoleká salvou, kterou lodníci vypálí na matku.

Farin zamířil pistolí a stiskl spoušť. Tělo mladé velryby sebou škublo, nad hladinou se vztyčil ocas a s třeskem dopadl zpět. V příštím okamžiku zmizel hřbet dospělé velryby pod rozvlněnou hladinou a k Farinovi dolehlo kapitánovo zaklení:

"Parbleu! Upláchla nám!"

Nebylo výstřelů.

S uspokojením hleděl Farin na mrtvou oběť, která se tiše houpala na vodní hladině, ležíc bezvládně na boku. Spěchal ke kapitánovi.

"Pojďte si rychle vylovit mladou velrybu!" volal už z dálky. "Leží na vodě asi padesát kroků výše."

"Vy jste ji dostal? Jak?" divil se kapitán.

Jeho otázky zůstaly bez odpovědi. V radosti je kapitán zapomněl opakovat. Hlavní věc, že měli úspěch a že se jim podařilo úlovek dostat lany na břeh.

Nebyl to sice kolos, toto velrybí mládě, ale bylo vítaným příspěvkem pro špižírnu. Ještě téže noci kořist rozsekali a kousky promísené ledem uložili v oddělení špižírny, které sloužilo za lednici. Odív způsobila podivná rána v lebce velryby v podobě kříže, který rozkrojil kůži i lebeční kost. A také na mozku bylo vidět zřetelný černý kříž, jehož hrany byly jako seškvařeny. Ale ani o tom nikdo nehloubal. Radost nad úlovkem zastínila zvědavost. Žaludek je každému živočichu největším pánem, a tím víc člověku, který - jak věda uznává - je dravec největší.

Příštího jitra měli hody tučňáci, jimž byla velrybí hlava tučným soustem, a co z ní zbylo, co nemohly zdolat jejich zobce, bylo vhozeno do moře, na pospas tuleňům a medvědí rodince, kterou pak po několik dnů viděli ohlodávat kosti a v silných zubech drtit chrupavkovité části. Dostali tedy všichni svůj podíl na kořisti.

Kapitola šestá

PERUŤ BÍLÉ SMRTI

Stavba ponorky rychle pokračovala. Lodní trup byl záhy hotov a zbývalo na něm dokončit již jen montáž kormidla. Zítra ráno sjede trup na válcích z doku do moře a posádka se dá do montáže vnitřního zařízení. Nebude to maličkost. Nejméně čtrnáct dní uplyne v pilné práci.

Toho dne si oba profesori slíbili přátelství a vydali se k výzkumné prohlídce nejbližšího okolí kaňonu. Když se však se svým úmyslem svěřili Pavlovi, zdálo se, že jejich badatelské úmysly ztroskotají.

"Nemohu to dovolit," řekl Pavel. "Ručím za vaši bezpečnost. Víte přece, že nedaleko má doupě medvědí párek. Lehko by mohlo dojít k neštěstí."

"Vezmeme si s sebou karabiny."

"To nestačí proti šelmám, jako jsou lední medvědi, zvláště mají-li mládě. A také mám dost důvodů, abych pochyboval o vaší střelecké zdatnosti. Mám povinnost..."

"A my máme také povinnost. Ke své vědě," vpadli oba rozčileně.

Do rozepře zasáhl Farin.

"A což, Pavle, půjdu-li s nimi a převezmu-li odpovědnost na sebe?"

"To by ovšem bylo něco jiného," podvoloval se Holan

"Je dnes beztak poslední den mé nečinnosti," hovořil Farin. "Zítra začne práce s montáží elektrického zařízení v ponorce. A také bych se rád podíval po okolí té rokle."

"Budiž tedy," svolil Holan.

A tak se naše trojice, navlečená do eskymáckých kožíšinových overalů a vybavená horolezeckou i loveckou výbrojí, vydala na cestu.

Vystoupili na temeno svahu.

Pokud dovolilo přítmi polárního dne - lépe snad řečeno šero polární noci - viděli jen sněhové hřbety, rudě ozářené

sloupem ohně, v pravidelných přestávkách vyšlehávajícího ze sopečného kráteru. Věkovité vrstvy sněhu pod jejich nohama byly zledovatělé, tvrdé jako kámen. Dole pak se prostírala bílá pláž moře, zbrázděná jako nesmírná plocha mramoru černými krivolakými pruhy a plošinami, v nichž se zimomřivě chvěla hladina bezedné mořské tůně.

Chůze nebyla nijak pohodlná. Pracně vystupovali na kluzké oválovité hřbety. Jen boty s podešvemi opatřenými ostrými železnými hroty jim umožňovaly pozvolný sestup.

"Vyhlíží to jako zledovatělá těla obrovských předpotopních ještěřů," projevil Roger svůj dojem.

Přešli už několik takových valů, když se pod nimi otevřela hluboká průrva s trsy mechů na dně, mezi nimiž se červenal proud ztuhlé lávy.

"Konečně něco pro mne!" zajásal geolog Roger.

"A pro mne též!" zvolal přírodovědec Charni, ukazuje vzhůru do stráně, kde průrva končila vysokou a příkrou skalní stěnou, na jejímž temeni se od sopečné záře odrážely obrysy nějakých velkých ptáků.

"Zase tučňáci," ušklíbl se Roger pohrdavě.

"Je vidět, že jste laik, milý kolego," kýval soucitně hlavou Charni. "Tohle nejsou tučňáci, nýbrž nějaký druh alky. Na první pohled," zdůraznil jízlivě, "jsou od tučňáků rozeznatelné svým malým nachýlením dopředu. Tučňáci stojí vzpřímeně, alky však nemají na předních končetinách plouve, nýbrž křídla se zakrnělými letkami, schopnými jen k jakýmsi skokům vzduchem," končil svou poučnou lekci.

"Chcete s nimi v těch skocích závodit?" smál se geolog.

"Smluvili jsme příměří, a já jako charakterní muž plním závazek. Proto neodpovídám na vaši jedovatost, slovný kolego a nevědomče v přírodopisu," zahučel Charni. "Rozhodně se tam podívám, neboť - kdyby to byla alca impenis..."

"Co značí to jméno?" tázal se Farin.

"Alku velikou, milý inženýre," odpověděl Charni.

"Alka velká?" projevil Farin údiv. "Pokud vím z přírodopisu, žila v minulém století a byla zcela vyhubena v končinách Severního ledového moře."

"Správně, milý příteli," přikývl Charni. "Ale to je pouhá teorie. Není vyloučeno, že žije dosud zde. Byl by to nesmírně cenný objev. Pojďme, prosím!"

Výstup nahoru se však ukázal nemožný, v cestě jim stály ledové balvany. Sestoupili tedy do průrvy. Rousali se vysokým mechem, až dospěli ke skalní stěně, ve které se objevila rozsedlina, jejíž příkrý svah umožňoval výstup ke skalnímu temeni. Pojednou se v této soutěsce před nimi objevila bílá polární liška a hleděla na ně v největším úžasu. Roger už zvedal pušku, ale Charni ho zadržel, ukazuje na dvě mláďata, skotačící v klubičku skoro na dosah ruky. Charni přiskočil - a už se malý, stříbřitě bílý tvoreček zmítal v jeho náruči, zuřivě se snaže ostrými zoubky zachytit prsty svírající na hřbetě jeho kožíšek. Matka liška ovšem nenechala bez povšimnutí úzkostlivý jekot svého dítěte a vztekla štěkajíc vrhla se na nohy uchvatitele. Ovšem marně. Pevné holínky a kožený úbor odolávaly jejím ostrým zubům.

"Tohle štěňátko si vezmu," jásal Charni a vsunul mládě do kožené torby.

Daleko je následovala máma, prosebně kňučíc a vyjíc, ale Charni byl neúprosný. Konečně se smutně a zkrátke vrátila ke zbylému mláděti, které ji úzkostlivě volalo zpět.

Vystoupili na temeno. A sotva Charni spatřil ptáky zblízka, stěží zadržel výkřik údivu. Byly to alky veliké. Nesmírná vzácnost! Vždyť jen málo evropských muzeí se může honosit vycpanými exempláři.

Dříve než se ptáci vzpamatovali z překvapení, vyrazil Charni vpřed a jako dravec vpadl do hejna. V nejbližším okamžiku svíral v náruči alku, která zuřivě chňapala svým silným, supimu zobci podobným zobákem po jeho ruku. Přírodopisec však nedbal. Uchopil ptáka za nohy, vložil si ho pod paži hlavou dozadu a nadšeně hučel:

"Tohle je úlovek!"

"Ale jak chcete s námi dál s takovým břemenem? Vždyť je to větší než labuť," reptal Roger.

"Vrátím se. Jsem pro dnešek spokojen," řekl Charni.

"Nevím, mám-li vás pustit samotného," rozmýšlel se Farin.

"Jen buďte bez starostí, inženýre," uklidňoval ho Charni. "Sejdou průrvou dolů až k moři, kde budu mít pohodlnější cestu. Nemohu přece zabloudit na tomto ostrůvku. Vždyť jsme sotva kilometr od srubu. Medvědího parku se také nemusím bát. Ten u nás už zdomácněl, má dost potravy z naší kuchyně, zvláště teď, kdy náš kuchař vyhodil na pobřeží několik centů velrybího tuku."

Tyto důvody Farin uznal. Propustil Charniho a s Rogerem vykročil dále k jihu.

Charni se bez nehody dostal do srubu.

Pavel sice v duchu bručel na profesora, že z jejich lidské domácnosti dělá zvěřinec, ale konečně rezignovaně ztichl.

Uznal, že vášnivému přírodovědci musí dopřát trochu radosti.

Po poledni pojednou zpozorovali, že obvyklé přítmi houstne. V několika minutách byl celý kraj zahalen do tmy.

Zároveň jako by sopečná záplava zhasínala.

Když Pavel pohlédl směrem k temeni sopky, viděl podivný úkaz: rudý sloup zmlhavěl a kolem něho se utvořil veliký svislý kruh, jaký vidíme kolem plamene svíčky, hoří-li v ovzduší prosyceném párou.

"Co to má znamenat?" tázal se Charniho.

"Mlha," odpověděl znalec přírody. "Anebo také... ale to by bylo... chraň bože!"

"Čeho se lekáš?"

Odpověď na Pavlovu otázku přišla shůry a byla strašná.

Jako by se několik rychlovlaků řítilo od jihu ve výši pod černou oblohou, provázeno milióny pádících a vyjících vlků či běsů.

Divoký hukot, vytí, které znělo jako šílený nářek démonů, řev a hvízd jakoby nespočetných parních sirén, to vše letělo vzduchem v úděsné směsi.

"Rychle do srubu!" křičel Charni.

A sotva za posledním mužem zapadly dveře, zhasl světelný sloup nad kuzelem sopky a celá kotlina utonula v černé tmě. Vteřinu nato se srub otřásl a trámová hrozivě zapraskala pod strašlivým nárazem větrné smršťe, která se hnala přes rokli.

Naštěstí se její spodní část roztržila o vysoké pohoří ostrova a skalní stěna na jihu rokle zabránila rozběsněnému živlu, aby vnikl do údolí. Jen nejspodnější cíp smršťe zasáhl srub. I to stačilo, aby všem ztuhla v žilách hrůzou krev nad nesmírnou silou perutě smrti, která jediným závanem jako blesk přeletěla krajem. Hučíc a vyjíc letěla bílá smrt k severu nad nekonečnou plochou oceánu.

Přesto, že okna i dveře byly utěsněny, naplnil se srub čpavým dýmem síry a roztavených hornin. Plocha stolu se pokryla závějí šedivého popela, smršťi vyrvaného ze žhavého jícnu sopky a vrženého do údolí. V několika vteřinách byla okna zvenčí pokryta silnou bílou vrstvou sněhu.

Když pominula první hrůza, vzpomněl si Pavel...

"Bože milosrdný!" zaúpěl, "co je - s Farinem a Rogerem?"

Mrtvé ticho ve srubu až příliš výmluvně zodpovědělo jeho otázku. Bledí, s očima vytřeštěnými, stáli všichni kolem něho.

"Proboha, mluvte!" zaúpěl.

Co mají říci?

"Nezoufejte předčasně," ozval se konečně kapitán Gilbert. "Ostrov má příhodných skrýší jistě víc. Oba jsou přece dosti zkušený a moudří polárníci. Schovali se někam. Smršť se přehnala rychle a..."

"A co vás?" projevil Pavel obavu.

"Také ustane."

"Jen aby nebylo pozdě! Co ty o tom soudíš, Charni?"

Přirodovědec cosi nesrozumitelného zabručel. Neuměl lhát. A říci pravdu? Což by bylo možno poučit Pavla o průběhu polární bouře? Mohl by být tak bezcitný, aby mu řekl, že skutečnost je snad daleko horší než jeho obavy? Měl mu říci, že polární bouře - zvláště teď, kdy se zde chýlí k jaru a zima vybíjí všechny své poslední zhoubné síly - podle všeho potrvá snad několik týdnů? Měl těmto dobrým lidem vzít i tu poslední jiskérku naděje a už teď je uvrhnout do zoufalství, v němž tone sám? Vždyť si velmi vážil Farina a měl upřímně rád svého kolegu Rogera, kterého škádlil jen z přátelství.

Charni se odvrátil:

"Sira tu čpí do očí," řekl chraptivě, mna si oči kapesníkem. Così jako škytnutí vyšlo z jeho hrudi...

A když poodešel od hloučku svých druhů, zašeptaly jeho zbledlé rty: "Requiescat in pace!"

Na štěstí tato slova, která slyšíme nad rakví před spuštěním do hrobu, nikdo neslyšel.

Té noci celý srub bděl. Nesčetněkrát byli vzrušeni domněnkou, že slyší volání svých přátel, vždy se však ukázalo, že jejich naděje je klamná: bylo to jen vytí vichru, který neustával běsnit.

Ráno - jen podle hodin - nemohli otevřít dveře. Oknem viděli, že se před dveřmi navršila ohromná sněhová závěj.

Obě svítilny na stojárech sice plály, ale jejich světla, ačkoli byla vzdálena jen asi třicet kroků od srubu, se v silné chumelenici jevila jako nepatrné mléčné bílé body.

Do večera zmizel i výhled z oken pod sněhovou závějí.

Otevřeli jedno okno a po dlouhé námaze se jim podařilo lopatami odházet sněhovou vrstvu. Chumelenice dosud trvala. A neustala ani druhého, ani třetího dne.

Teď už nestačili odstraňovat sněhovou hradbu před oknem. Museli otvírat vikýř v krovu, chtěli-li zvědět, nevysoptil-li se rozběsněný živel. Ale stále jim na tuto otázku výsměšně a krutě odpovídaly proudy sněhu, které v točivém víru vnikaly dovnitř vikýřem.

Už devět dní byli takto uvězněni, malomocně vzpomínajíce na ubohé druhy a přátele, jimž nemohli pomoci.

Lze si představit Pavlovu trýzeň?

Farinova vysilačka byla vlivem atmosférických poruch němá. Aspoň v tom směru Pavla krutý živel zbavil muk, které by jistě docela zničily jeho trýzněné nervy. Neboť - co by pověděl do Prahy Arnovi a paní Martě?

Když desátého dne otevřeli vikýř, zajasali: chumelenice ustala a venku bylo klidno.

Polovina posádky se vikýřem protáhla na střechu.

Ostré světlo svítilen ozářilo jim pohled do údolí. Nebylo to zde ani tak zlé, jak očekávali. Prudká vichřice způsobila, že údolí bylo místy vymeteno. Trsy kleče zmizely pod kupami sněhu a také mech byl pokryt silnou vrstvou. Písečná pobřežní část však měla skoro též vzhled jako dřív, jen z trupu ponorky a beden se stroji byly sněhové balvany. Závěje se poměrně snadno odstraní. Nejhorší bylo před srubem, který až po střechu zmizel v závěji. Budou muset ke dveřím prokopat tunel.

Vzduch byl vlahý, sníh tál. Očividně byla tato bouře posledním běsněním umírající zimy. A právě toto poslední běsnění hrozného živlu muselo vypuknout, aby jim zavraždilo dva přátele? Není možné, aby byli na živu? Není to opravdu možné? Vždyť se mohli někam ukrýt. A což - hlad? Měli s sebou zbraně. Ostrov není bez zvěře. Mohli něco ulovit. V té bouři? Mohli náhodou přijít právě do doupěte nějakého zvířete, nebo se mohlo zvíře uchýlit do téhož útulku. Nic není vyloučeno. Ale - deset dní...?

Tunel byl konečně prokopán. Pavel vyšel ze srubu. Nemohl poznat vzhled stráně za chatou. Stráň byla o několik metrů vyšší a také její obrys se změnil v ježatý hřeben.

Sotva pokročil ke stráni, zapadl Pavel do sněhu až po krk. Zaúpěl. Sněhová vrstva je vysoká několik metrů. Byla by to sebevražda pro toho, kdo by se odvažil dále z chaty. Bylo by ještě víc obětí.

A což po moři, napadlo mu. Ale i tu byly jeho naděje zklamány. Mořská hladina byla neklidná, veliké kry rozdrceny a

povrch naplněn sněhovou a ledovou kaší.

"Jsou jistě mrtvi!" řekl si chmurně -- "Oba spí v mrazivé náruči bílé smrti."

"Pavle! Vysílačka volá!" křičel v té chvíli Charni.

To ještě chybělo. Nutno dopít kalich do dna. A zachovat se mužně. Ne! Nepoví Arnovi pravdu. Vymluví se, že jeho otec odešel na lov a vrátí se až za týden. Ne na lov, to by bylo nápadné; badatelská vycházka, to je přirozenější. Ano, to mu povi! Snad se přece vrátí. Na nejtěžší zprávu je dosud čas. Týden - sedm dní... kdož ví, co přinesou.

Pavel si nasadil sluchátka a vyklepal své jméno.

S tužkou v ruce nad papírem čekal zprávu. Konečně se ve sluchátku ozvaly tóny.

Písmeno za písmenem sázel na papír, až povstalo prvé slovo:

"Pavle!"

Co to? Arne by ho přece tak nepojmenoval,

"Neměj o nás starost. Jsme v bezpečí, jsme hosty nejmocnější bytosti světa. Nečekej na nás. Odplujte sami. Osud nám nemohl dopřát bohatší příležitosti pro obohacení vědy. Vyříd' to mé rodině. Nehledej nás, nevolej! Nemůžeš, nedovoláš se. Setkáme se, až toho bude třeba. Víme o každém vašem kroku a budeme vědět i dále.

Farin a Roger."

S vytřeštěnýma očima četl Pavel věty. Napsala to skutečně jeho ruka? A napsala-li, ví o tom jeho duch? Vždyť je to - šílenství! Nesmysl! Mámení! Je možné, aby tohle byla Farinova zpráva? A odkud ji posílá? Kde přišel v této poušti k vysílačce? Jak má rozumět slovům: "Jsme hosty nejmocnější bytosti světa?" Jaká je to bytost? A dále: "Víme o každém vašem kroku a budeme vědět!" Jaké je tohle tajemství? Zbláznil se snad Farin z té hrůzy? Nebylo by to nic divného!

Ale - odkud telegrafuje? Musí mít přece vysílačku! Anebo je to jeho vlastní bláznovství, které mu diktuje tuto prazvláštní zprávu? Dáble, to je přece... Pavel se zuřivě kousl do rtu.

"Máte radost, vidíte?" ozval se za ním kapitán Gilbert.

"Vy jste také vyslechl ten - eh - nesmysl?"

"Ano, náhodou jsem vkročil do srubu hned za vámi."

"Co tomu říkáte, prosím vás?"

"Zní to jako pohádka nebo vzkaz z onoho světa. Ale já v duchy nevěřím a spiritista nejsem."

"Mluvte rozumně, kapitáne! Myslí jsem, že mne mámi smysly. Teď ale musím věřit, když ve vás mám svědka. Chápete aspoň trochu smysl toho - - - vzkazu?"

"Ne."

"Tak vidíte! Co dělat?"

"Splnit vzkaz. Vysílačka už zase volá. Snad to bude nějaký dodatek."

Nebyl to dodatek. Hlásil se - Arne. A Pavel mu odpověděl, jak si to Farin starší přál. Bohu poručeno! Je to sice fantastické, ale kdož ví, kde je hranice mezi fantazií a pravdou. Ostatně, Farin je divotvorce v elektrotechnice, o tom už měl svět mnohé důkazy. Snad má nějakou kapesní vysílačku. Než odplují, uplyne ještě několik dnů, snad týdnů. Do té doby se věc možná vysvětlí.

Uklidněn pustil se Pavel do řízení dalších prací.

K zřízení elektrických přístrojů a zařízení měl od Farina naštěstí písemné návody a s pomocí radiotelegrafisty, který se v elektrotechnice dobře vyznal, šlo všecko hladce. Po třech dalších nedělích byla ponorka připravena k odplutí. Počasí bylo teď vlídné a z moře zmizely ledové kry.

Poslední večer před startem volal Pavel Farina - marně. Neozval se mu. Druhého dne vyšla družina ze srubu, kde všecko zanechali i se zásobou potravin a konzerv. Vrátili-li se sem snad někdy oba zatoulanci, budou mít na dlouhou dobu potřeby k životu.

Pavel se sem také za nějakou dobu podívá, nedostane-li se mu do té doby od Farina jiných zpráv. Chvilí nato vyplula ponorka ze zálivu, a když se octla na širém moři, zmizel její trup pod hladinou.

Kapitola sedmá

AMUNDSEN ŽIJE!

Co se stalo s Farinem a Rogerem?

Když od nich odešel Charni, pokračovali Farin s Rogerem v cestě jižním směrem. Ušli sotva kilometr, když se pod nimi otevřela nová rokle. Sopečná záře ozařovala její dno. Už sám kruhovitý útvar rokle byl jim nápadný.

"Tohle," začal geolog, "je jistě bývalý vedlejší kráter, jaké se vyskytují pravidelně u všech sopek. Jenže už před věky vyhasl. Bud' se jeho činnost vyčerpala, když se zhroutily zemní vrstvy - čímž byl oddělen od hlavního jícnu - nebo jej zatopilo moře. Hleďte, tam pod protějším svahem zeje veliký otvor do zemských útrob. To může být nějaký sopouch či komín nebo dokonce sám vyhaslý jícen. Sejdeme dolů! Bude zajímavé si to prohlédnout."

Farin byl k tomu hned ochoten. Sestoupili po zasněženém svahu. Dno rokle bylo porostlé hojným mechem a lišejníky. Co však vzbudilo jejich zájem, byla pěšinka, směřující dolů k moři, jehož hladina ležela asi sto metrů níže a zpátky vedla přímo k velikému, jakoby klenutému otvoru, který se na ně šklebil zpod převislého balvanu. Dojem byl příšerný.

Obloukovitý tvar této asi tři metry vysoké díry s tajemným vnitřkem, mizějícím v nedohledné černé tmě, s převislým balvanem nahoře, z něhož visely ledové rampouchy, to vše působilo dojmem rozevřené zubaté tlamy ohromného

netvora. Na dálku asi desíti kroků zadržel Farin nedočkavého geologa:

"Poslyšte," řekl, ukazuje na pěšinku, "musíme být opatrní! Nemyslím sice, že by byl tuto stezku prošlapal člověk, ale může tam mít brloh párek ledních medvědů."

Proud světla Farinovy kapesní svítilny ozářil vnitřek jeskyně. Ostré světlo se rozplynulo v dálce.

"Zdá se, že je to velmi hluboké," řekl. "Máte asi pravdu, profesore. Bude to nějaká chodba nebo tunel. Vlevo je lávovitá stěna. A vpravo... copak je tam? Vidíte, asi pět metrů od vchodu! Vidíte to?"

"Ano, vidím nějaký pravidelný obdélník, jako dveře na lávovité stěně!" potvrdil udiveně Roger.

"Správně! Pojďme blíž! Jsou to dveře vyrobené z haluzí a mechu. Jistě je tam nějaká místnost a v ní - člověk. Medvěd by si přece nedělal dveře. Haló! Je tam někdo?"

Odpovědělo mu mrtvé ticho. Odhodlaně uchopil veřej. Ale dveře byly těžké a nevisely v závěsech. Viděl, že jsou na stěnu jen položeny. Když pak dveřmi mocně škulbl, převrátily se a s bouchnutím padly na zem.

Světlo lucerny ozářilo nevelikou kobku. V koutě byla hromada mechu a - Farin bezděčně uskočil, mře pistolí na domnělého medvěda. Hned se však uklidnil a s úsměvem pobídl Rogera: "Můžeme vstoupit! Je to jen kožišina!"

V druhém koutě kobky byla hromádka jídelních příborů. To bylo vše. Žádný stůl ani židle. Nic. A také žádná živá bytost. Kam se poděl obyvatel tohoto útulku? Zahynul někde na ostrově? Nebo snad dosud žije, odešel na lov a vrátí se? Anebo je tato skrýš už dlouhá léta opuštěná? Či snad...? Na tyto otázky nebylo prozatím odpovědi.

Farin přistoupil k mechovému loži. Pojednou mu ostré světlo lucerny objevilo čtvercovitý předmět, vyčnívající z okraje mechové vrstvy. Byla to dřevěná plochá krabice. Odklopil víko:

"Zde snad najdeme odpověď na naše otázky," řekl, ukazuje Rogerovi jakýsi sešit, který tam našel. Usedli vedle sebe na hromadu mechu, a zatímco Roger svítil, dal se Farin do zkoumání zápisníku.

Zpočátku byli zklamáni. Jednak proto, že záznamy byly zřejmě šifrované; bylo zde množství značek a výpočtů, kterým na první pohled nemohli porozumět, jednak také proto, že další byly psány těžko čitelným rukopisem, jakým píše učenci, a k tomu ještě v řeči, kterou neznali. Usoudili, že je to švédština či spíše norština. Jedině data jednotlivých zápisů jim byla jasná. Šla rychle za sebou a podle nich bylo jisto, že popisovaný děj začínal právě před desíti lety a končil o dva měsíce později. Byl tedy autor tohoto deníku v tomto útulku celkem dva měsíce, a před desíti lety - - - zemřel? Nelze říci. Zmizel. Kam? Kdo ví? Také domněnka, že odcestoval, se zdála lichá, neboť by jistě vzal s sebou tyto zápisky, které pro něho i pro svět byly nesporně významné. Muselo ho stihnout něco nepředvídaného, náhlého.

"Haló! Teď něco mám!" zvolal jásavě Farin.

Na konci zápisníku četl Farin pojednou záznamy v angličtině, psané stejnou rukou. Zněly takto:

12. 1. 1929

Už několik dnů slyším podivné zvuky, vycházející z propasti. Myslil jsem, že je to chorobná halucinace, přelud, způsobený mým horečnatým stavem. Proto jsem jich nezaznamenal. Polárník musí mít nezdolné nervy.

14. 1. 1929

Teď zas! Zní to z hlubiny, blíží se a pak ustane. Někdy blíž, jindy vzdáleněji. A po několika hodinách začnou zvuky naopak blízko a ztrácejí se v hloubi či v dálce. Je to ostrý svist a podivné vrnění. Aeroplán? Zní to podobně. Ale to je nemožné. Kde by se vzal v propasti aeroplán? Nebo je to ohlas mého letadla, jež mi dosud zní v uších?

17. 1. 1929

Tři dny byl klid. Zato dnes! Chtěl jsem právě na lov. Zásoby snědeny. Začalo to zase a přihnalo se to mnohem blíž než dosud. Bylo to tak silné, že se chodba chvěla. Svět mne zná. Ví, že nejsem zbabělec. Nebo snad - šílím? Dnes vniknou lidé všude, i na jižní pól. Sám jsem tam byl před 18 lety. Je to hezký kousek cesty dál. Zde jsem však na periférii lidské civilizace. Trochu nepříhodné místo, budiž, ale pro mne jako stvořené. Ubozí moji druhové! Všichni zahynuli v moři, jen já se zachránil. Důkaz kamarádství polárního živlu. Pevně věřím, že mne nezklame.

Píši v angličtině. Má mateřská řeč není světová. Není to nedůvěra v konečný návrat do vlasti. Je to proto, poněvadž chci vyzkoumat tu úžasnou záhadu:

V propasti jsou lidé!

Viděl jsem je! Ty zvuky, to je jakási zdviž či nějaký dopravní prostředek, který je dopravuje z podzemních hlubin do pater. Doly? Asi. Dnes vystoupili nejvýš a rozešli se do štol. Slyšet jsem rachot jejich tajemné práce. V záři kahanu vidím plošinu zdviže. Je asi dvacet metrů pode mnou. Mám dosti kožišin, z kterých si zrobím pevné lano a spustím se dolů. Vyčkám ve zdviži jejich návratu z práce. Hola! Ještě dnes budu vysvobozen z této pouště. Zápisník nechám zde. Mám pevnou věru, že se dostane do rukou lidí. Poslouží vědě zajímavým objevem a snad bude svět zajímat tento důkaz, že je dosud živ

Roald Amundsen.

"To je prostě úžasné!" vykřikl Roger. "Zápisky Roalda Amundsena, polárního badatele, který se v červnu 1928 s francouzským letadlem Latham pokusil zachránit ztracené účastníky Nobileovy výpravy k severní pólě a od té doby je nezvěstný! Vědecký svět ho už oplakal! A teď máme pojednou v ruce důkaz, že půl roku poté žil na osmdesátém stupni jižní šířky. Už několikrát byl považován za oběť bílé smrti!"

"Ano, tohle by bylo pro celý svět - a nejen vědecký - veliké překvapení," vzrušil se Farin. "Ale co má znamenat obsah těch zápisů? To je přece úžas - - -"

Jeho slovo zaniklo v strašlivém vytí a rachotu smrště.

"Bůh s námi!" zvolal Roger. "Jak se teď dostaneme zpět?"

"Snad se to přežene," klidnil ho Farin.

"Sotva! Podle mých teoretických vědomostí zuří polární bouře velmi dlouho. Naše postavení, inženýre, je teď velmi špatné. Máme na vybranou: zahynout hladem v této kobce, nebo nahore mrazem ve sněhové závěži."

"Kdepak, kamaráde! Nechci ještě zemřít. Pojďme!"

"Kam?"

"Prohlédnout si chodbu a propast, o které píše Amundsen."

"To by snad bylo jediné východisko," hučel Roger "A konečně - nic by mně nebylo vítanější než se podívat do zemské kůry. Jsem přece geolog."

Do ústí chodby se sypal sníh jako do rozevřené tlamy hladového netvora. Svítilce si na cestu, kráčeli opatrně do tmy chodby. Ušli asi padesát kroků, když půda před nimi zmizela.

Kapitola osmá CESTA DO PODSVĚTÍ

Po břiše se připlazili k okraji propasti, která se zdála být bez dna. Světlo jejich elektrických luceren nemohlo dosáhnout předmět odrazu.

Farin zvedl těžký kámen a hodil jej dolů. Teprve po dlouhé chvíli dozněl k nim ohlas dopadu, který třeskl jako výstřel z děla. V nejbližší vteřině byli oslněni paprskem světla, jež vytrysklo odkudsi z protější strany propasti a hned zase zhaslo.

"Viděl jste?" zašeptal Farin.

Hned poté se ozval z hlubiny svist, který se rychle blížil. Zakrátko odrazilo se světlo jejich luceren od kruhovitěho tělesa, které kvapem letělo vzhůru. Co se událo pak, bylo tak úžasné a rychlé, že ani nestačili chápat:

Z podivného tělesa, které se tvarem podobalo ohromnému dělovému náboji, vynořivšímu se z hloubi a stanuvšímu v rovině chodby, vyřítlo se několik obrovských postav. Nežli se vzpamatovali, octli se oba v objetí těchto obrů, kteří je jako loutky vnesli dovnitř náboje. A už cítili, že se títí s celou touto společností, uzavřenou v homolovitěm tělese, do bezedna.

Ačkoliv zde nebylo svícen, nebyli ve tmě. Celý vnitřek této podivné zdviže žhnul modrou září, vycházející z jejich stěn, jež jako by byly nasyceny rádiovou emanací. V tomto osvětlení se vyjímali jejich uchvatitelé ještě příšerněji.

Byli to lidé?

Jen podle základních pravidel, která vyznačují pojem slova "člověk", lze to připustit. Ani jejich obrovský vzrůst by nemusel vést k pochybám o jejich člověčenství. Také jinak byly jejich tělesné údy a části přiměřené a shodné s lidskými bytostmi.

Ale bylo tu také několik úkazů, které mluvily o něčem jiném. Počněme od temene hlavy:

Všichni měli stejný tvar lebky: šišatý, ba víc: temeno tvořilo kužel s ostrou špicí. Přílba? Nikoliv. Byla to holá lebka, bez nejmenší stopy vlasů.

Uši totiž ušní boltce, chyběly. Zato oči! Veliké, vypouklá bulvy jako skleněné čočky s kolmo postavenými zornicemi, které se zužovaly a rozšiřovaly podle dopadu světla a stínu jako oči kočky. Nos tvořila jakási kulička, která sváděla, abychom ji tlačili dovnitř, pod povrch tohoto podivného kulatého obličejce. A místo úst byla řada jakýchsi knoflíků.

Lebka a obličej, celá hlava měla stejné zbarvení s podivným oděvem: modravě šedé. Avšak je to oděv? Così jako krunýř těsně přilehlý k mohutnému tělu.

Tito tajemní lidé mlčeli. Do hermeticky uzavřené zdviže nepronikal zvenčí nejmenší zvuk.

V mrtvém tichu, stoje těsně vedle jednoho obra, zaslechl Farin pojednou pravidelný tikot. Nemýlí sel Tikot vychází - z obrova nitra! Ach! Farin vyňal pistoli a nepozorovaně přiložil hlaveň na obrovu paži, stiskl červený knoflík. Tvor se ani nepohnul.

Zde byl důkaz pro Farinovu domněnku.

Tito "lidé" byli němí, hluchí i slepí. Jejich oči byly vlastně jakýmsi tykadly, kontakty, které řídí celý jejich mechanismus.

"Víte, milý profesore," obratu se Farin na užaslého Rogera, "v jaké jsme vlastně společnosti?"

"Příteli," hučel Roger, "ačkoliv antropologie je součástí mého oboru, marně si lámu hlavu, kam tyto pozoruhodné lidi zařadit"

"Nedívám se vám, neboť tyto objekty nemají s antropologií nic společného, patří do techniky."

"Do techniky?"

"To nejsou lidé, milý profesore. Jsou to - stroje! Uměli lidé z kovu či jaké hmoty. Roboti! A podle všeho je to policie nebo vojáci."

Zdvíž zmírnila rychlost a pak s mírným otřesem stanula. Dveře se otevřely a Farin s Rogerem byli vyneseni ven. Jejich první vjem bylo teplo, ba horko, které sem proudilo z tunelu, jehož konec v dálce zářil jako jícen ohromné pece.

A pak vnímali další divy a záhady:

Už chvíli stáli mezi těmito stroji čelem ke skalní stěně, na které ve výši jejich hlav se rozsvěcovala a zase zhasínala řada světelných bodů.

"Víte co je to?" tázal se Farin svého druha, který odpověděl záporným posunkem. "Je to přece jasné," vysvětloval živě.

"Světelný telegrafický rozkaz našim strážcům, jak s námi mají dále naložit."

"To je příšerné," hovořil Roger ustrašeně.

A jako na potvrzení jeho slov vzplanul konec tunelu v dálce a ohnivá záře osvětlila stěny. Ostře ozářila jejich skupinu a prostor do daleka za nimi. Zároveň k nim dolehl temný rachot a hukot a zavanula vlna horkého vzduchu.

Úkaz trval jen několik vteřin, ale stačil, aby viděli, že jsou ve veliké klenuté jeskyni, do které, jak se zdálo, neústila

kromě tunelu jiná chodba.

"Výbuchy sopky! Ale co bude s námi?"

Vtom ustalo kmitání světelných bodů a roboti ožili. Jejich skutečně železné ruce sevřely jim paže.

"Tady máte odpověď na svou otázku, profesore," zamručel Farin, podvoluje se obři síle robota, který ho táhl do tunelu.

"Mon dieu!" zalkal Roger. "Cožpak nás chtějí ti netvorové za živa vhodit do sopečného jícnu?"

"Neděste se zbytečně, příteli," uklidňoval ho zájímavě Farin. "Myslím že nás čeká další překvapení. Zdá se mi, že jsme se všichni s tou sopkou mylili."

A jeho domněnka se utvrzovala tím víc, čím víc se blížili k planoucímu tunelu.

"Ale vždyť to jsou - hutě!" vyrazil Roger z hrdla.

"Na mou věru, hutě. Jsou to ohromné tavrny. Veliká továrna s řadou vysokých pecí.. Úžasně! Ptám se sám sebe, zdali nesním, zdali netřeštím..."

"Strašné vedro!" sténal Roger. "Což abychom svlékli ten eskymácký úbor?"

"To by bylo ještě horší. Kožišiny nás chrání. Ostatně už nás vedou dál od tohoto pekelného automatu. Je to automat, milý profesore, což je na tomto technickém divu nejdůležitější. Jsem zvědav, kdy se probudíme z tohoto snu!"

"Vždyť tam vidím lidi."

"Asi také roboti. Zdá se, že jsou trochu jinak stavěni."

A zase jako na potvrzení těchto slov se objevil v dálce jakýsi předmět, jehož obrysy se leskly v ohnivé záři hutí. S úžasnou rychlostí letěl k nim po jediné koleji, která zářila jako nekonečná rudá stuha. S tichým šuměním stanul před nimi podivný vůz.

Vyhlížel jako veliká cisterna. Válec, dlouhý asi dvacet metrů, tři metry v průměru, zašpičatělý na obou koncích. Spočíval pouze na dvou kolech, jedno vpředu, druhé vzadu. Rovnováhu udržovaly gyrostaty, umístěné kdesi uvnitř. A tu se na boku otevřely dveře a z útrobu vystupovali - lidé.

Byli podobní jejich dosavadním průvodcům, ale jen postavou. Hlavy těchto nových strojů byly nepoměrně malé, kulaté a neměly ani oči ani nos. Zato měly nadměrně široké plece a silné, dlouhé paže. Lišili se také zbarvením těla, které bylo i ve stínu bělavé s narůžovělými skvrnami, jaké vidáme na žárem vypáleném šamotu.

"Jen si na tyto roboty směle sáhněte," vybídl Farin profesora. "Víte, co je to? Osinek čili azbest. U čerta - tito dělníci jsou pokryti azbestovou vrstvou, která chrání jejich ústrojí před žárem, v němž pracují. Co nás tu ještě čeká?"

Eskorta je vsadila do vozu, zabouchla za nimi dveře a už cítili, že se vůz s nimi rozjel. Z eskorty k nim nevstoupil nikdo. Avšak nejeli sami. V namodralém svitu, jaký vyzařoval vnitřek vozu, spatřili v popředí sedět člověka normální velikosti. Když si ho však prohlédli, shledali nový div.

Byl to zase stroj: válcovitý trup bez nohou, ale měl čtyři paže, vlastně jakási chapadla, která končila mnoha tykadly, jež hrála na ploše stolu, pokryté celou mapou rozmanitých klíček a vypínačů. Na svislé desce měl tento automat ke všemu v několika řadách různobarevné žárovky, které se střídavě rozsvěcovaly, a jejich světlo se odráželo ve veliké skleněné čočce, která zabírala větší část "obličeje", lze-li tak nazvat přední část hlavy, na které nebylo jiného ústrojí.

"Automatický řidič," zamumlal Farin. "Zázrak techniky!"

Vůz letěl jako střela mírně skloněn dopředu. Podle toho se řítíl kamsi dolů. Pojednou se s nimi naklonil a oba sklesli na lavici u stěny.

"Padáme!" křikl Roger.

"Nemyslím," šeptal Farin zbledlými rty. "Jistě je to zátáčka."

Měl pravdu. Po chvíli se vůz vrátil do vodorovné polohy. Farin přistoupil ke stroji. V čele stolu svítil měřič rychlosti.

"Úžasně!" zvolal. "Sedm set kilometrů děláme teď, v rovině. A nyní rychlost stoupá. Předek vozu se zase sklání. Zase se řítíme dolů! Ou! Zátáčka! Málem bych se byl svalil na stůl. To by mohlo být osudné - kdybych byl zavadil o některý ten vypínač. Ale - konečně - zkusme spolehlivost a zdatnost robota."

A Farin stiskl jeden z krajních knoflíků.

Účinek byl děsivý. Ozvalo se silné vytí a vůz zabrzdil tak prudce, že Farin narazil na stěnu a klesl na podlahu. Současně se však zuřivě rozkmitala červená žárovka a jedna z robotových paží se bleskurychle vztáhla vpřed, tykadlo zapojilo jednu z páček, po bocích se rozhučely neviditelné gyrostaty a řidič na jednu či dvě vteřiny strnul.

Avšak už se rozkmitala zelená žárovka.

Farin se vyznal v radiotelegrafii. Napjatě sledoval kmity. Proč tak neučinil dříve, když tajemný velitel dával rozkaz jejich eskortě? Inu, byl v té chvíli příliš užasný. Teď je klidnější, může se soustředit.

"Příčina?" četl anglický rozkaz v Morseových značkách.

A robot odpověděl tímž způsobem:

"Cizí zásah."

"Vpřed!" velela signálem záhadná bytost.

Vůz se zase rozjel. Gyrostaty ztichly a do ticha zazněl ostrý hlas:

"Varuji vás před opakováním. Nedotýkejte se řízení! Jde o váš život!"

Výstraha byla pronesena čistou angličtinou, hlasem muže, který zřejmě byl zvyklý poroučet a nestrpět odporu.

"Co to...? Kdo...?" mumlal Roger.

"Kdo je to, nevím. Ale co je to, mohu vám říci: Amplión. Nevím však, kde je ukryt. Žasnu čím dál tím víc!"

"A já mám dojem, že jsme v moci knížete pekla, do jehož říše nás veze tento moderní Charon," hučel ustrašeně profesor.

Vůz letěl teď zase na rovině.

"Jak jsme asi hluboko?" tázal se profesor.

Farin přistoupil ke stolu. Snad zde někde bude hloubkoměr. Našel, co hledal.

"Kamaráde!" volal na profesora, "pojdte se přesvědčit, jinak mi neuvěříte! Vidíte tu číslici?"

"Vidím: 640. To jsou metry?"

"Kdepak! Kilometry!"

"Nesmysl! Snad mi nechcete tvrdit, že jsme šest set čtyřicet kilometrů pod zemským povrchem? Vždyť bychom se usmažili!"

"Teoreticky ovšem. Ale teorie jsou z velké většiny dohady. Praxe zpravidla ukazuje výsledky jiné."

"Inženýre," jít se geolog, "ačkoli nechci zneuznávat vaše dokonalé znalosti v technické vědě, jsem nucen vám upřímně a s politováním říci, že jste v geologii, která je jistě nejdůležitější vědou, naprostý laik."

"Nepopírám."

"To je pro vás polehčující okolnost," kývl smířlivě hlavou Roger. "Chcete se, doufám, dát poučit?"

"Velmi rád."

"Nuže, slyšte. Geologie je věda o vzniku, stavbě, složení a postupném vývoji Země. Je obsáhlá jako vesmír, což dokazují její odvětví. Geologie kosmická souvisí s astronomií, astronomickým zeměpisem a geofyzikou. Tektonická geologie objasňuje složení a stavbu zemské kůry. Dynamická studuje veškeré zemské vnitřní i vnější síly, k čemuž jí slouží geomorfologie, geofyzika, petrografie, mineralogie, klimatologie a jiné podružné vědy. Geologie historická čili stratigrafická bádá o postupném vývoji a změnách na zemském povrchu a vývoji tvorstva do nejstarších dob, přičemž kromě všech už jmenovaných logií jí slouží paleontologie. Tento cyklus věd, sloučený pod názvem geologie, pracuje už od věků společně. Výsledky jeho bádání nelze tedy odbýt slovem teorie. Je to zákon, milý příteli, ba víc: zákon všech zákonů!"

Inženýr pochvalně přikyvoval.

"A ten zákon zní: Zemská kůra dosahuje do hloubky 1500 kilometrů. Avšak už v hloubce 100 kilometrů se místy vyskytují poloteuté vrstvy čili magma. Teploty do hloubky přibývá, což dokazuje, že zemské jádro je žhavé, o tom podávají také jasný důkaz sopky a horká vřídla..."

"... která pramení z těch místních tekutých vrstev ze stokilometrové hloubky," vpadl Farin. "Budiž. Netvrdím, že vyvěrají až ze zemského jádra. Ale i to už dokazuje, že v hloubce sto kilometrů je žár jaký by nesnesl žádný lidský tvor."

"Ne však všude. Sám jste řekl, že jen místy. Dovolte mi projevit laický názor, ačkoliv musím poznamenat, že kromě elektrotechnického mám také diplom chemický, což by snad poněkud připouštělo částečné vědomosti v geologii, jíž je chemie trochu příbuzná. Tedy: Zemská kůra sahá až do hloubky patnácti set kilometrů. Tato tloušťka však není všude stejná. Místy je silnější, místy slabší. Jsou-li už v hloubce sto kilometrů vřelé tůně a ložiska žhavé lávy, zbývá pod nimi průměrně patnáctinásobná vrstva pevné půdy. Vezmeme zmenšené měřítko: stopadesát centimetrů silnou hmotu, do které vbodneme sondu deset centimetrů hluboko. V tom bodu objevíme žár. Je tím dokázáno, že stejný žár je v této hloubce všude? Sám jste řekl, že jen místy. Mohou být pro teplotu zemské kůry směrodatné sopky a horká vřídla, byť by jich bylo tisíckrát víc, než jich známe, když objem Země činí skoro dva biliony krychlových kilometrů? Víte, co chcete říci: že už v hlubokých šachtách havíři trpí horkem. Ale ani tento důvod nemohu uznat za naprostý důkaz. Zdrobnělé měřítko nám zase umožní lepší přehled. Řekněme, že nejhlubší šachta je tři tisíce metrů. Poměr je týž, jako když do půl druhého metru silné hmoty vbodneme jehlu tři milimetry hluboko. Můžeme tvrdit, že jsme prozkoumali i jádro?"

"Vy tedy myslíte...?"

"Myslím, že v ohromné oblasti zemské kůry jsou tepelné poměry zrovna tak rozmanité jako na zemském povrchu, kde místa ležící blíže k rovníku jsou studenější než některé kraje severské anebo jiné v těsném sousedství. Jako na povrchu zemském působí atmosférické vlivy, poloha, v přímořských krajinách Golfský proud a jiné okolnosti, tak mohou i v zemské kůře působit různé živly."

"Hmm-no, není to vyloučeno. Lokálně, ovšem."

"Ovšem. Místně, stejně jako ta místní horká magma," končil Farin.

"Jak dlouho už jedeme?" bručel profesor, dívaje se na hodinky. "Je to možné? Sedm hodin večer! Šest hodin jsme už v podzemí! Začínám se nudit a mám hlad."

Farina napadlo: Ten hlas který je anglicky varoval... Je-li tu někde amplión, může tu být také mikrofon, kterým tajemná bytost sleduje jejich hovory.

"Já bych také s chutí povečeřel," řekl hlasitě anglicky.

A tu se udal nový div. Jako v pohádce, stolečku, prostří se, odsunul se uprostřed vozu v podlaze čtverec a z otvoru se vynořil nízký stůl s dvěma přibory a kovovou mísou přikrytou víkem.

"Dobré chutnání!" ozval se tajemný hlas.

Inženýr a geolog se na sebe podívali v němém úžasu. Pak Farinovou tvář zacukal úsměv.

"Večeře je tu, tedy jezme!" řekl.

Nebylo tu však židlí. Usedli ke stolu na podlahu a Farin odklopil víko z mísy. Byla v ní jakási kaše, která měla velmi příjemnou, osvěžující příchut'. Snědli ji s chutí. A divná věc, cítili se nejen nasyceni, ale také napojeni.

Když vstali od stolu, byli zase překvapeni: podél obou stěn stála dvě lože s poduškami z jemného tkaniva podobného hedvábí, vycpanými snad peřím či jakousi kyprou, pružnou hmotou.

"Dobrou noc!" přál jim tajemný hostitel.

Unaveni usnuli, sotva dolehli na lože.

Kapitola devátá
DÍVKA MEZI STROJI

Usneme-li v jedoucím vlaku, probudíme se téměř vždy, když staneme ve stanici. Způsobuje to přerušovaný rytmus, který

nám byl ve spánku ukolébavkou.

Také naši pozemští cestovatelé se probudili, když vůz stanul a rozhučely se gyrostaty, udržující jej v rovnováze.

Se silným svitem, který vyzařoval z celého povrchu vozu, příjemně ladilo světlo červené žárovky před řidičem, který seděl nehnutě jako fantastická socha.

"Deset hodin! Panečku, to jsme se prospali! Patnáct hodin jsme si hověli v náruči Morfea!" zvolal profesor, protahuje tělo na kyprém loži.

Pojednou se otevřely v boku dveře a dovnitř vstoupil starý, ale dosud statný muž.

"Dobré jitro, pánové," pozdravil sice odměřeně, ale vlídně. "Musím vás požádat, abyste vystoupili a přijali snídani v mém pokoji." Muž hovořil čistou angličtinou.

"Můžeme mít za to, že hovoříme se skutečnou lidskou bytostí a nikoliv automatem?" tázal se Roger, pozoruje podezřívavě neznámého.

"Směle," usmál se přichozí. "Jsem ředitel ústřední dopravy," řekl.

Představili se mu. Stisk jeho masité ruky jim potvrdil, že jde o lidskou bytost.

"Pane," začal Farin, "myslím, že poznávám váš hlas. Byl jste to vy, který sledoval naši cestu a hovořil s námi mikrofonom."

"Ano. Byl jsem to já."

"Dovolte, abychom především vyjádřili svůj nejvyšší obdiv."

"Maličkost, pánové," vpadl suše šéf dopravy. "Šetřte obdivem. Uvidíte věci mnohem zajímavější. Prosím," pobídl je, aby vystoupili.

"Dovolte aspoň okamžik. Snad byste nám mohl předem říci, co je podstatou a zdrojem tohoto modrého záření z vnitřního obložení vozu?" tázal se Farin. "Jsem - ano - inženýr chemie a elektrotechniky a věc mě zajímá, chápete? Je zřejmé, že vyzařování není výsledkem chemického náteru, jaký je u nás znám. Jen snad rádium by mohlo..."

"Lituji, že vám nemohu nic vysvětlit," vpadl mu do řeči muž, "poněvadž sám nic nevím. Není to můj obor. Snad se to dovíte jinde. Prosím!" opakoval důtklivěji pobídku k vystoupení z vozu.

Stanuli před novým divem. Byli zřejmě na nástupišti nějakého ústředního nádraží. Ale jak podivného! Byl to vnitřek rozsáhlé kruhové budovy, připomínající svým tvarem římské koloseum, ale ne vyšší než jednopatrový dům. Nahoře byla kopule, z jejíhož středu jako by visel okrouhlý, kopulovitý, nevysoký krápník v podobě věže.

Kolem tohoto kolosea se vinulo široké asfaltované nástupiště, které se hemžilo roboty. Zástupy těchto lidských automatů stály v řadách před návěstními tabulemi, vyčkávající světelných rozkazů, které se na nich kmitaly jako roje bílých, zelených, modrých i červených svatojánských mušek. Jednotlivé oddíly strojů mizely pak v ústí tunelů a vynořovaly se na plošinách mezi kolejemi, které se jako nekonečné paprsky rozbíhaly od kolosea na všechny strany a mizely ve tmě, kam nedosahovala záře podivného osvětlovacího tělesa, trčícího v ohromné výši nad nádražím a zalévajícího celé nesmírné prostranství v šíř i dál příjemným mléčným světlem.

V obdivuhodném pořádku, bez nejmenšího hluku nastupovaly nescíslné řady robotů do vlaků, které se sotva slyšitelným šumotem se rozjížděly a jako střely mizely v dále.

Vedeni ředitelem přešli nástupiště a vstoupili do kolosea. Octli se v ohromné okrouhlé místnosti, ozářené jako denním světlem, linoucím se z velikého tělesa uprostřed kopule. Koldokola seděly tu za stoly trupy automatů, jako by jejich řidič vozu. Hrály na vypínačích a vnímaly světelné rozkazy, kmitající se na tabulích před nimi.

"Kdo řídí tuto velkolepou soustavu za vaší nepřítomnosti, například teď, když jste s námi?" ptal se Farin.

"Mám zdatného zástupce," usmál se ředitel a vedl hosty k točitým schodům uprostřed sálu.

Vystoupili na plošinu, která budila dojem velitelského můstku. Odtud byl pohled na pracující roboty ještě úchvatnější. Avšak ředitel této podzemní dopravy je pobídl, aby vystupovali ještě výše. A tu se octli v té okrouhlé věži nad kopulí kolosea. Její stěny byly od podlahy až do stropu skleněné, jasně průhledné, což skýtalo nádherný pohled na dopravní hemžení dole, okolo celé nádražní budovy.

Nebyl zde nábytek. Jen uprostřed stál půlkruhovitý stůl či pult a u něho v křesle seděla - dívka. Měla na sobě pracovní overal.

"Můj dopravní zástupce - má dcera Nelly," představil ji ředitel.

"Jak se máte?" zeptala se jich s roztomilým úsměvem. "To je dost, že mi dopřáváš možnost potěšit se trochu ze společnosti," pokračovala usmívajíc se. "Považte, pánové, celý svůj život, dvacet let, jsem zde zakleta. Neznám jiný svět ani lidí. Právě před deseti lety jsem sice kromě otce viděla živého člověka, ale to bylo poprvé a naposled. A jen viděla! Nebylo s ním řeči. Byl, chudáček, nemocen. Zdržel se ve stanici jen chvilku a honem s ním pospíchal do Centra, aby se ho ujal náš lékař."

"Bojím se, slečno," začal Farin položertem, "že ta chvilka, kterou nám váš otec zde dopřeje k zotavení a k snídani, nebude pro vás požítkem."

"Proč myslíte?"

"Inu, domnívám se, že pro mladičkou krásnou dívku není zábava se starci žádným požítkem."

"Starci? Jaký je rozdíl mezi mladými lidmi a starci?"

Farin na ni úkosem pohlédl. Nezná snad to děvče rozdílu mezi mládím a stářím? Podle toho by zde nebylo mladých lidí.

"Nenamáhá vás ta práce?" snažil se převést hovor na jinou kolej.

"Naprosto ne! Je to jen strašně nudné!"

"Nudné? Jak by mohlo nudit řízení takového ohromného aparátu?"

"Vy ovšem nevíte - Hledte: Ten stůl tam je samočinný. Stolice je samočinná. Ta skříň tam je vlastně automat. Všechno tu pracuje samo. Otec a já jsme zde jediní živí lidé, vlastně také jen živé automaty. Naším úkolem je bdít nad poruchou, která je však tak nemožná, že by ji mohl přivodit jen zázrak, neboť celý tento gigantický stroj je řízen tak dokonale, že

by muselo selhat několik spojek najednou, aby došlo k celkem málo významné poruše. Vážnější nehoda je skoro vyloučena. Stírá se s otcem u tohoto stolku a sedí tu jen proto, aby měl někdo odpovědnost. Vědomí odpovědnosti, to je celá naše práce. Teď například hlásí žlutá žárovka, že vlak číslo 164 na trati Mz3 bez nehody proletěl okolo žhavého magmatu a přistává v 83 severním pracovním objektu. Toto hlášení se opakuje už po mnoho let denně šestnáctkrát."

"Ale rozkazy! Kdo dává rozkazy robotům?"

"Ach myslíte ty stovky depeší na světelných návěstích?"

"Ano."

"Roboti pod námi."

"Ale těm přece musí zase někdo poroučet."

"Ovšem! Ale to není naše věc. My jen řídíme dopravu, víte? Pracovní rozkazy jsou přímo z CENTRA od ředitele práce."

"Ach, tak!" chápal Farin. "To je jistě inženýr?"

"Ano, však ho poznáte."

"Jsem vůbec zvědav na CENTRUM," řekl Farin.

"Nebudete zklamáni," řekla zdvořile.

"Nuže, milá Nelly," vložil se do hovoru její otec, "převezmu zase dozor. Svěřuji pány tvé péči."

"Prosím, pojdte nahoru," pokynula jim do točitých schodů.

Vystoupili do hořejšího patra. Octli se v půlkruhovité jídelně, oddělené stěnou od kuchyně, v níž dívka zmizela. Po chvíli se objevila s podnosem, na němž se leskl zlatý a stříbrný příbor. Je těžko říci, slušel-li jí teď lépe ženský úbor hospodyňky než pracovní overal, v němž vyhlížela jako mladý montér.

Z elektrického samovaru se linula podivná vůně. Bylo jim, jako by vdechovali směs všemožného kvítí, osvěženého ranní rosou, zalitého slunečním žářem. Zvedli zlaté kalíšky: byla v nich čirá tekutina. Ale sotva okusili, utkvěl jejich užaslý pohled na dívčích očích.

"Jak vám chutná ten nápoj?" ptala se s úsměvem.

"Báječný!" řekli oba nadšeně.

"Čeho je to odvar?" tázal se profesor.

"Sama nevím. Je to čaj. Dostáváme sušené bylinky z CENTRA. Přinesu vám ukázat."

Odběhla do kuchyně a vrátila se s balíčkem.

"Tak vyhlíží. Je to skoro bezbarvé, poněkud nafialovělé."

"To chápu," řekl profesor. "Pěstují-li zde nějaké byliny, nemohou mít barvu, neboť jim chybí přírodní slunce, které je pro existenci barviva základní podmínkou. Při umělém osvětlení rostlinstvo a živočišstvo ztrácí své přirozené zbarvení. Na vás, slečno, je také vidět ten účinek. Vaše plet' je skoro bílá. Nu, neznepokojujte se. Vaší kráse to není na újmu, naopak, spíše ji zvyšuje. Jste jako něžný květ lilie," snažil se zmírnit povážlivý smysl svých slov.

"Co je lilie?"

"Nejkrásnější květ, symbol čistoty a nevinnosti."

"Nevinnosti! Věřu, že na mě není ani za tohle viny," ukázala špičku průsvitného malíčku.

Pak pojedli jakési křehoučké pečivo výborné chuti.

"O jídlo se starat nemusíme," hovořila Nelly vážně. "A máme pestrý výběr. Také maso. Drůbež, zvěřinu, občas i ryby. Všechno dostaneme z CENTRA, odkud to přivezou roboti. Nápoje? Výbornou vodu, která šumí a v noci světélkuje."

"Patrně rádiová emanace," přikývl profesor.

"Nevím, co tím myslíte, ale je to dobré k pití. Ostatně, ještě dnes budete v CENTRU."

"Litujeme, že přijdeme o vaši společnost, slečno Nelly."

"Nemusíte litovat. Mně se bude jistě stýskat víc. Vy budete mít lepší společnost, než je moje. Je tady několik učených pánů. Všichni se dobře baví."

"A což velitel? Kdo je vlastně velitelem nad tímto světem?" Místo odpovědi položila prst na bledé rty a její modré oči úzkostlivě zamžikaly.

Kapitola desátá

CENTRUM

"Pánové," ozval se ve skrytém ampliíonu ředitelův hlas, "lituji, že vás musím vyzvat k rozloučení. Vůz právě přijel"

"Ach, jaká škoda!" řekla Nelly. Upřímnost její lítosti potvrdily slzami zalité oči.

"Ubohé dítě," šeptal Farin pro sebe a pohladil dívku po platinově rusých vlasech. "Budeme se snažit, abychom vás zase co nejdříve navštívili," těšil ji.

"Nedělám si naděje! Výlety z CENTRA bez průvodu nejsou možné. Nikdo z pánů nás dosud nenavštívil."

"Což to je vězení?"

"Není. Ale - pojdte! Rychle! Otče, vyprovodím pány sama."

Těsně u nástupiště stál na koleji proudnicový vůz, jenže mnohem menší a kromě dveří měl po obou stranách okrouhlá zasklená okna

"Velitel poslal pro vás jeden ze svých nejlepších vozů," křičela, aby přehlušila hukot gyrostatů. "Je to vzácný projev jeho přízně! Nikdy nezapomeňte: Všude, v každé místnosti, kde se octnete, i v tomto voze, všude vás může slyšet, chce-li! Mohl vás slyšet i v našem bytě! Slyšet i vidět. Je vševědoucí!"

"Ale to je..."

Dívčina dlaň se přitiskla na Rogerova ústa a umlčela jeho projev.

"... je to další doklad úžasných technických pokroků," doplnil Farin.

Dívka je vedla k vozu.

"Sbohem!" řekla.

"Nashledanou!" odpověděli.

Smutná Nelly však kývala záporně hlavou. Stiskli jí ruku, vstoupili do vozu, dvířka zapadla a vůz vyrazil jako šíp. Vnitřek vozu byl sice zařízen jednoduše, ale pohodlně. Vypouklé sklo nástrovního tělesa zalévalo vnitřek nevtrlivým světlem. Skleněná stěna je oddělovala od automatického řidiče. Zaboření v hlubokých klubových křeslech měli pocit, že jedou v limuzině přepychového auta po hladké, prvotřídní autostrádě. Necítili sebemenší otřesy.

Pamětliví divčiny výstrahy, mlčeli. Jen občas vyměnili několik bezvýznamných slov.

Tušová tma venku znemožňovala posoudit rychlost jízdy, jistě však byla velická. Teprve po chvíli se jim naskytla tato příležitost, když vůz po delší jízdě s přidí vyzvednutou vzhůru, což svědčilo o silném stoupání trati, vyrovnal svou polohu a proletěl podél žhavého jezera, které se dmulo a kypělo ve vzdálenosti několika set metrů. Na jeho povrchu se tvořily homolovitě boule, které se hroutily, vychrlující žlutý sloup plynů.

A tu i v ohromné rychlosti jízdy zahlédli nový div.

V rudé záplavě žlutého povrchu spatřili ve značné výši nad jezerem jakési velké trychtýře, v jejichž jínech mizely plyny jakoby vysávány. Zdálo se jim, že zahlédli ještě výše v rudém pološeru jakési ohromné roury, které se od trychtýřů vodorovně táhly kamsi do dálky.

Avšak Farina zajímalo to tajemné ústrojí nad jezerem. Co znamená? Jsou to snad ohromné větráky, vysavače a odvaděče otravných plynů? Pak je to gigantická stavba, která se vymyká lidským možnostem... Ale mohli ji provést roboti. Ovšem, těm není práce v oblacích otravných plynů nemožností.

Sotva měli příšerné jezero za sebou, strnuli nad novým obrazem. V rudém přísvisu vynořily se nedaleko obrysy továrny. Byla to zase okrouhlá budova, od níž se hvězdovitě rozbíhala dlouhá, přímá, nízká ramena, z nichž každé bylo ukončeno ohromným plynojemem. Farinovi bylo jasné, že je to plynárna. Sem ústí roury, odvádějící zachycené plyny ze žhavého jezera.

Avšak - jaký je její účel? Hospodářský? Sotva. Plyny nejsou hořlavé. K pohonu výbušných motorů se nehodí. A také ne ke svícení. Vždyť ani nikde neviděli plynové osvětlení. Ale tyto plyny jsou rozhodně jedovaté! Jaký mají účel tedy tyto obrovské plynojemy, jejichž obsah by stačil na vyhlazení všeho živého na povrchu zeměkoule? Proboha, kdo je ten tvor, v jehož moci jsou? Je to technický génius podle všech divů, které dosud viděli.

Vůz se naklonil na bok a se zdviženou přidí stoupal spirálovitě vzhůru. Po chvíli se vyrovnal, několik minut letěl po rovině, pak zmínil rychlost a konečně stanul. Zvenčí vnikla do vozu záře denního světla.

Nebylo jim však dopřáno, aby uvažovali o tomto novém překvapení. Dveře se otevřely a mezi nimi se objevila statná postava muže v tmavomodrém stejnokroji, s placatou čepicí na hlavě, v jejímž čele zářilo zlaté písmeno N. Teno úbor se podobal námořnické uniformě. Pleť jeho tváře, zarostlé černým plnovousem, byla temná a z černých očí zářily příměst, intelligence a energie. Sympatický zjev.

"Vystoupit, pánové," vyzval je anglicky. "Jsem osobním přidělcem velitele."

Vystoupili z vozu. S údivem hleděli na palác, od jehož černé syenitové fasády se odrážely světelné paprsky. Kolem paláce se rozprostíral vzrostlý park. Avšak jaký to byl park. Výsoké obelisky cypřišů, homole klášterních chvojek, skupiny smutečních vrb. Temně rudé sloupoví v podjezdu ovinuté břečťanem. Černé, hladké průčelí paláce. Celkový dojem - hřbitov s ohromným náhrobkem.

Výsoko nad tímto nevládným obrazem se ztrácela v temné dálce přírodní klenba. Byli v nesmírné, nedozírné podzemní dutině Ale to světlo? Oslnění odvrátili oči. Ano, je to slunce!

"Jak je to možné?" tázal se Roger. "Copak už nejsme v podzemí?"

"Jsme. Dostí hluboko," odpovídal stručně komorník. "To slunce také někdy hřeje, je-li toho arci třeba."

"A proč ta smutná, hřbitovní architektura?"

"Rozkaz velitele," řekl vážně muž.

"Podívín," hučel profesor.

"Pánové budou mít jinou vyhlídku," usmál se jejich průvodce.

Vedl je parkem kolem paláce.

"Jaká to krása!" zvolali oba, stanuvše na okraji zahrady před zadní částí domu.

Také zde svítilo "slunce" Ale jiné než vpředu. Zalita jeho paprsky ležela zde zahrada jako pravý biblický ráj. Široké chodníky dlážděné mozaikou pestrých nerostů vinuly se jako orientální koberce mezi záhony růží a hyacintů, macešek a tulipánů, begónií a pelargónií a všeho kvítí, na něž si jen vzpomene duše Evropana Ze smaragdově zelených trávníků svítily hvězdy kopretin, ohnivě plály vlčí máky, jako dukáty se leskly hlavičky pampelišek.

Jako ve snu kráčeli do hlubiny parku. Zde byla umělá či přírodní skalka. Sotva k ní přistoupili, pocítili změnu v slunečních paprscích, které zřítověly

"Horské slunce" zvolal Roger.

"Ano," potvrdil komorník. "Ale září jen na tu skalku. Je to potřebné pro její vegetaci."

S údivem hleděli na bující pestrou horskou květenu, v níž nechyběla bělostná protěž, rododendrony a rozmanité druhy netřesků.

Vystoupili po svahu: nový obraz. Byli v tropech! Lemována papyrem a bambusovým houštím, ležela zde zelená hladina tůň, z níž v peřejích odtékal potůček. A za ní skupiny kokosových a datlových palm, houštiny divokých banánů a vlevo tonul v tajemném stínu tropický prales.

Zde slunce žhnulo.

A přece všechna ta krása byla jako mrtvá. Nebylo slyšet hlásku. Nebylo tu, co nejvíc oživuje přírodu: zvíře ani ptactva. Ba ani hmyzu!

"Což by nebylo možno oživit ten ráj?" obrátil se Roger na průvodce.

"Bylo. U nás nic není nemožného."

"Proč tedy -?"

"Velitel nemiluje," pravil komorník ve zkratce a rychle dodal: "Tato část parku patří všem pánům. Sem velitel nevzkročí. Park je velmi rozsáhlý."

Vrátili se. Byli uvedeni do prvního patra.

"Přejete si bydlet odděleně?" ptal se komorník.

"Společně, je-li to možné."

"Zde, prosím," otevřel jedny dveře. "Společná jídelna a pro každého ložnice."

"Je to krásné," řekl Farin, zmaten přepychem a pohodlím. "A vlídné," dodal, hledě na proud slunečních paprsků pronikajících stárymi na oknech.

"Ve skříních je vše, co potřebujete. K obsluze je vám přidělen sluha. Dovolte, abych vám ho představil."

Stiskl na stěně knoflík. Několik vteřin nato se dveře otevřely a do jídelny vstoupil robot v modré livреи. Jen nehybné rysy jeho tváře prozrazovaly, že to není živý tvor.

"Nemluví, ale vnímá. Vykoná všechno, co mu poručíte. Ovšem jen to, co spadá do jeho oboru. Do oboru sluhy, chápete? Je pouze nutné, abyste před vyslovením rozkazu uvedli v činnost jeho vnímací ústrojí. To se stane, když stisknete bod na jeho čele. Mechanismus je zcela prostý. Uvnitř je přístroj, který vaše slova napíše na proužek papíru, jenž je natočen na válci. Parlograf. Tím způsobem objednáte například jídlo. Zvláštní mechanismus vede robota do kuchyně, kde si vaše přání přečte kuchař. Ostatní postup je pak zase prostá mechanika. Zkuste, prosím, objednat třeba jídelní lístek." Farin přistoupil ke stroji, a stisknutv označené místo na jeho čele, řekl: "Jídelní lístek!"

Robot se obrátil a vyšel z pokoje. Po chvíli se vrátil.

"Hm. Máte tu velký výběr," řekl Farin, když nahlédl do listu.

"Naše farma je zásobena snad vším, po čem zatouží žaludek," usmál se komorník.

"Jen vína tu nejsou," podotkl Roger.

"Alkoholické nápoje jsou vyloučeny," potvrdil muž.

"Nu, něco si vybereme. Ale nejdříve se osvěžíme koupelí."

"Měl bych ještě dodat, že váš robot je schopen všech služebních výkonů. Umí také uklízet. Tím jsem skončil svou povinnost, pánové. Přeji vám dobré osvěžení a dobrou noc."

"A - velitel?"

"Pro dnešek jsem nedostal žádné rozkazy," řekl majordomus a vyšel z pokoje.

Sluneční světlo zezlátló a pak se zlomilo v růžový svit.

"Slunce zapadá," řekl Farin. "Jak podivně zní ta slova zde, hluboko pod zemí."

"Co nám přinese zítřek?"

Na tuto otázku neměli odpovědi.

Kapitola jedenáctá

ZÁZRAČNÉ PLANTÁŽE A FARMY

Spali jako syslové. A nikdy se snad dosud necítili tak svěží jako toho jitra. Co toho bylo příčinou? Koupel a nápoj, který byl však zase jen - voda. Ale ta voda dělala divy! I profesor Roger, jako každý Francouz zvyklý na víno, nemohl se té vody dopít. Oba cítili neobyčejnou svěžest, ale nikoli zjitření a potom malátnost jakou působí alkohol. Jejich nervy byly podivuhodně osvěženy, a proto byl jejich spánek hluboký a klidný. Roger se domníval, že to způsobuje silně radioaktivní alkalická kyselka.

Po ranní koupeli a vydatné snídani si chtěli vyjít do zahrady. Jejich úmysl zmařil robot který jim přinesl dopis.

Pod tištěnou hlavičkou:

CENTRUM

ústřední správa plantáží

stálo psáno strojem:

Pánové,

podle rozkazu N. zvu Vás k prohlídce plantáží.

Následujte svého sluha.

Ing, agron. LEWIS

"Výborně! To bude něco pro mne!" zvolal Roger. "A hleďte, milý inženýre, to není papír ani pergamen. Řekl bych, že je to papyrus, na kterém se psalo v dávnověku."

"Máte pravdu. To zase víc zajímá mne. A ještě víc celé ty roje nových otázek, které se vynořují a na jejichž rozluštění jsem velmi zvědav."

"Ech, technické problémy mají velmi podružný význam. Technika je jen pomůcka."

"Naopak, příteli. Technické vymoženosti jsou v tomto prostředí nejdůležitější, neboť nahrazují přírodní živly, které jsou životní podmínkou veškeré existence všeho zdejšího živočišstva i rostlinstva."

"Nevyjadřujete se správně, inženýre. Živly jsou: oheň, země, voda a vzduch. Všecky jsou zde, jak vidět, přirozeně zastoupeny."

"To nelze tvrdit s jistotou. Všecko může být umělé."

"Snad nemyslíte, že i ta země je zde umělá?"

"Země je velmi široký pojem. Pro agronomii je vhodnější pojmenování půda nebo prst'. A je velmi důležité, jaká ta půda je."

"Eh, to všechno vím také!"

"Nepochybuji o tom. Nuže, pojďme, abychom zhlédli nový div: podzemní plantáže," ukončil Farin rozepří.

Sestupovali za robotem - do podzemí, hluboko pod základy domu. Konečně stanuli na nástupišti a vstoupili do připraveného vozu, podobného tomu, jaký je dopravitel k paláci.

Několik vteřin jeli po rovině a pak se před' zvedla. Oknem v pozadí viděli rychle se vzdalující průčelí paláce, ozářené slunečními paprsky.

"Podjeli jsme dům. Velitel si nepřejde, abychom se ukazovali před jeho okny. Musíme respektovat jeho přání," hučel Farin.

"Podivný hostitel," ušklíbl se Roger.

Farin výstražně stiskl svému příteli ruku a naznačil mu, aby mlčel.

Vůz letěl stále po rovině.

Nejeli dlouho. Asi po čtvrthodině se před nimi objevila jasná nafialovělá záplava světla, a než se nadáli, vnikla ta zář do nitra vozu. Letěli mezi lány polí. Plochy obilí střídaly se s líchami kukuřice či snad cukrové třtiny, s brambořišti a řepnými poli.

Náhle se objevila skupina budov, nad níž vynikalo jako mrakodrap mnohaposchod'ové stavení. Vůz zmínil rychlost a pak stanul před jednopatrovým domem. Sotva vystoupili, vyšel jim vstříc statný muž. Nemusel se ani představit. Už podle úboru poznali v něm Lewise. Byl oblečen právě tak jako kanadský farmář.

"Jak se máte? Vítám vás. Tudy, prosím." Otevřel dveře.

Ocitli se v Lewisově pracovně. Jednoduché, ale účelné zařízení. Žaluziový psací stůl, po levé straně skřín s kartotékami, po druhé police s obchodními knihami a po celé délce stěny veliký skřínový pořadač. Uprostřed pokoje prostý stůl a čtyři křesla. To bylo vše.

"Maličké občerstvení? Kalíšek whisky? Samu nebo se sodou?"

"Whisky? Žertujete asi..."

"Pročpak? Zde ji máte," postavil na stůl láhev a skleničky.

"Slyšeli jsme, že alkoholické nápoje..."

"Jsou vyloučeny," dodal. "Well, v CENTRU. Zde jste však v rezidenci farmáře Lewise, amerického agronoma. Pro toho takové zakázky neplatí. Ale vám by asi lépe chutnalo víno, což? Dobrá, jen si poručte! Zde máme láhev a není poslední! Nuže - nač připít? Snad na zdar Matky Země!"

Přit'ukli si.

"Do dna, pánové! Nebojte se toho! Je to sice čiré jako voda, ale je to právě šampaňské. - Nu, co říkáte?"

"To jsem blázen!" vybuchl zcela neprofesorsky profesor.

"Neřekl bych," smál se Lewis. "Spíše tvrdím, že jste odborník, podle toho, jak jste víno kousal."

"Vždyť je to skutečně pravé šampaňské! Ale jak je to možné? Vždyť nemá vůbec barvu," řekl profesor.

"Barvu nikdo nepije," mávl rukou agronom. "Ani jedna plodina u nás nemá barvu, poněvadž jsou všechny uměle osvětlovány a vyhřívány. To však není na újmu jejich kvalitě. Zato máme prostředky, kterými zrychlujeme vzrůst, zvyšujeme plodnost a zvětšujeme, kondenzujeme obsah výživných látek."

"Rentgenové vývojové paprsky?" řekl Farin.

"Ne. To je přežitek. S těmi se dosud patlají pozemšťané," řekl pohrdavě Lewis, netuše, jakou ránu dal Farinovi, nemálo a jistě právem hrdému na velkolepý vynález, ježž nezištně odevzdal pro všeobecné blaho lidstva a spásu trpících.

"Tedy rádium?"

"Vy jste odborník?" obrátil se Lewis na Farina.

"Poněkud."

"Ano, rádium. Celá nesmírná klenba nad mými plantážemi je tím nabitá. Ovšem, že jsou učiněna opatření, aby emanace nepůsobila přímo a byla příslušně regulována, jinak bych se já první brzy rozpadl v prach a popel."

"Filtry?"

"Tak jest."

"Nedovedu si představit filtry na ploše..."

"Několika set čtverečních kilometrů," doplnil Lewis.

"Úžasné!"

"Ano. Je to pěkné zařízení. Ale úžasem šetřte, až vás pozvou jiní. Tam teprve uvidíte věci. Má říše je střízlivá. Nuže, pánové, provedu vás kousek po polích."

Vyšli. Kam do širého obzoru dohlédli, vrhala umělá slunce proudy svého světla. Některé zářilo jasně, takže lány pod ním byly jakoby zalaty denním světlem, jiné vrhlo ostré šípky nafialovělých paprsků a některé zalévalo kraj zlatožlutou září. A také hřejivá síla byla rozmanitá, odstupňovaná podle potřeby plodin. Prošli lány evropských plodin. Obdivovali se bohatým, těžkým klasům zrajícího obilí a kukuřice, kvetoucímu brambořišti, řepnému chrástu. Ale vše bylo bezbarvé s nafialovělým odstínem, skoro průhledné, jako plet' chudokrevného dítěte. Půda byla všude vlhká a kyprá.

"Čím zavlažujete?" tázal se Roger.

"Deštěm," odpověděl Lewis, a vida otazník v jejich očích, dodal: "Umělym, ovšem. Ale ten je mnohem vydatnější než přirozený, poněvadž je nejen nasycen kyselinou uhličitou, ale také jinými příměskami, jaké obsahují naše minerální prameny. Takový deštěk je lepší než hnojivo. Je to výhoda proti pozemské agronomii. Žádné lijáky, průtrže mračen, krupobití, vichřice ani smršť. Tichý deštěk, kdy a kolik je třeba. Nejvyšší nějaký ten vánek k pročechrání stvolů a

pročištění vzduchu, který je zde někdy těžký. Vždyť je to vlastně obrovský skleník. Někdy si také zahromuji. Ale neškodně. Několik blesků pod klenbou a hrrrm! brrrbum - bum - bum! jako Perun hromovládny. Tu pak to zavoní ozónem... Máte vidět, jak se to všecko pak zvedá!"

"Prosím vás, tohle se mi zdá přece jen trochu silné," bručel Roger.

"Co? Nevěříte? M - no, dobře! Pojdte, ukáží vám teď naše sýpky a skladiště."

Zamířil k mrakodrapu. V přízemí pracovaly hloučky pracovníků. Pilně prohazovaly vysoké kupy obilí.

"Roboti?"

"Ovšem. Jsem ve své říši jediná lidská bytost."

"Snad kuchař?"

"K čemu, pane? Jsem Kanadčan. Dovedu si ten žvanec ukuchtit sám."

Zdvíží vystoupili do pater. Ohromné zásoby řepy.

"Cukrovar?"

"Ovšem, máme cukrovar. Máme také mlýny, pekárny, pražírny kávy, všecko. Ale ne v mém rajóně. Ty si prohlédnete jindy."

"Pro koho tak ohromné hospodářství? Což je tu tolik lidí?"

"Sám nevím. Nestarám se o to. Vím jen, že dostanu rozkaz, roboti připraví to a ono, naloží do vlaků a - pryč. Kam? Co je mi po tom? Vlaky jezdí směrem od CENTRA."

"Nechápu k čemu -"

"Stohy slámy a sena? K čemu? Inu, máme také farmy. Tisíce koní, krav, skotu a bravu."

"Chtěl bych to vidět," řekl nedůvěřivě profesor,

"Je to trochu daleko. Tam vládnou jiní farmáři, ovšem, jsou mně podřízeni, a proto..."

"Proto?" vyrazil ze sebe profesor.

"Proto se na všechno podíváme u mne, vy Tomáši! Pojdme!"

Vrátili se do pracovny. Lewis stiskl na stěně knoflík. Bočními dveřmi vstoupil robot.

"Obědy!" poručil Lewis.

Robot vyšel a vrátil se s velikým podnosem s jídelními přístroji.

"Doufám, pánové, že nepohrdnete skromným pohoštěním," řekl Lewis, odklopiv víko z mísy.

Pochutnali si na výborné roštěnce s rýží.

"I rýži pěstujete?"

"Mohu vás uctít také čerstvým ovocem evropským i tropickým. Nic na mých plantážích nechybí. Ale není třeba, abychom jeli tak daleko. Uvidíme, jak jsem už řekl, všecko zde. Haló! Copak je?" zvolal, když se nad jeho psacím stolem rozsvítila červená žárovka. "Omluvte mě na okamžik," vstal a vyšel do vedlejšího pokoje.

Dveře nechal otevřené. Viděli rozsáhlou místnost, kde pracovala řada robotů, jaké viděli u ředitele dopravy.

Bylo slyšet Lewisův hlas: "Dvacet vagónů žitné mouky? Pozitíí? Dobře. Musím zmobilizovat třetí rezervní oddíl. Ano, bude to."

Lewis se vrátil: "Náhlá větší objednávka. Nuže, pánové, podíváme se na plantáže a na farmy."

Stiskl knoflík na zdi mezi okny. Široká plocha sklesla dolů a v mělkém výklenku se objevila tabule z mléčného skla. Stiskl páčku.

"Tak provádím denně, kdykoli se mi zachce, kontrolu nejen na svých plantážích, ale také na vzdálených, podřízených farmách," hovořil, usedaje vedle skleněné tabule. "Tak, začneme."

Otočil vypínačem. V okamžiku zmizela mléčná skleněná plocha. Jako by hleděli z otevřeného okna, objevila se před nimi plantáž. Obraz byl tak plastický, že měli pocit, že stojí zase mezi těmi lány obilí a plodin, kudy kráčeli před chvílí.

"Poznáváte ta místa?" tázal se Lewis.

"Ano."

"Well! Začínám v blízkosti svého bungalovu, abych vám ukázal, že mohu odtud vidět, kam chci. Za roh svého domu, ba i do vedlejší místnosti. Zde ji máte!"

Obraz zmizel a objevil se sál s roboty.

"Na čem pracují?"

"Přijímají hlášení z farem a podávají mé rozkazy, které jsem jim nadiktoval. Jsou to jacísi hospodářští adjunkti. Zde máte skladiště. A teď jeho vnitřek."

Objevila se skupina robotů, prohazujících obilí. Jeden z nich ležel na boku a jeho lopata vykonávala práci mdle do prázdna.

"To jsem čekal," hučel Lewis. "Inu, pracuje-li stroj šestnáct let bez minuty odpočinku, splnil svou povinnost. Hned to napravíme."

Jakoby kráčeli podél dlouhé řady robotů, blížila se k nim průčelní stěna sýpky, pronikli železnými dveřmi a octli se ve druhém sále. Zde stálo ve vzorném pořádku v hustých řadách na sta robotů.

Lewis rozklepal páčku na podstavci. Sotva skončil depeši, vykročili dva roboti. V okamžiku se obraz změnil: byli zase v sýpce. Viděli, jak se otevřely železné dveře, do sýpky vešli dva roboti, zvedli "dokonávajícího druhu" a odnesli ho do boční místnosti. Jeden z robotů se vrátil, odkud vyšel, druhý nastoupil na uprázdněné místo.

"Vyřizeno," řekl Lewis. "Nuže, teď se rozletíme dál."

Byl to vhodný výraz. Měli skutečně dojem, že letí nizoučko nad lány polí. Po chvíli se změnil známé evropské plodiny v tropické. Letěli nad křovinami oranžovníků, citroníků, smokvoní, nad plochami melounů, nad lány čajovníků, keří rozmanitého koření, jaké rodí Indie. Mizely pod nimi pravidelné obdélníky a čtverce kávovníků a ananasů, lány bavlníků a houštiny banánovníků. Dotýkali se téměř korun všech druhů palem, obtěžkaných plody, přeletěli háje

gumovníků a přehoupli se přes vysoké vrcholky obrovských blahovičníků.

Krajina pod nimi se otáčela. Vznášeli se nad jehličnatými lesy, jejichž velikáni jako by snili v tichém zakletí v zamračených řadách. Pluli nad dubovými a bukovými háji a protáhli se alejemi lip a kaštanů. Hleděli se zatajeným dechem a vyjevenýma očima. Když obraz zmizel, hluboce vydechli.

Z vytržení byli probuzeni Lewisem: "Tak to by byla má plantáž."

"Působí to kouzelně, tím víc, že všechno rostlinstvo je bílé, bezbarvé. Je to magický přízrak."

"Na barvě nezáleží. Ujišťuji vás však, že hodnota všeho je lepší než na zemském povrchu. Důkaz máte v šampaňském, které vám přece chutná. A teď se podíváme do farem."

Objevila se širá step. Vysoká, sinavě bílá tráva stála nehybně. Jako by se hnali v letadle, ubíhala pod nimi krajina. Zastavili se u ohrady, ve které se proháněli koně, samí bělouši. Druhá ohrada: několik desítek krav, statných dojníc. Kdo je dojil? Octli se v dlouhé stáji. Stála zde řada krav a spokojeně přežvykovala. Jejich těla se zrcadlila v hladké, čisté podlaze. Mléko sály stříbrné přístroje. Nad jedním dobytčetem zamžikala žlutá žárovka, robot odňal od vemene přístroj a odcházela s lesklou stříbrnou nádobou.

Třetí ohrada: sta ovcí. Kdo jim stříhá vlnu? Úzkým průchodem postupovaly ovce do místnosti. Teď právě nastoupila další do jakési klece. Po jejím těle rejdlilo několik přístrojů. Bělostná vlna jak obláčky jemného hedvábí odpadávala a mizela v prohlubních po stranách. Ani pápěří nezůstalo, vše bylo jakoby vysáto. Po několika minutách vyhopkala ovce ostříhána tak, že žádný kadeřník by to lépe nedovedl. A už nastoupila druhá.

Obraz se změnil.

Pracovna podobná Lewisově. Za psacím stolem seděl muž, skloněn nad papíry. Lewis stiskl na podstavci knoflík a otočil vypínač v mikrofonu. Nad psacím stolem farmáře zazářilo zelené světlo. Farmář zvedl hlavu od práce:

"Haló, Tommy!"

"Haló, Bille! Co nového?"

"Dnes nic. Všecko all right! Zítra čekám dvanáct přírůstků ve skotu a dvaatřicet jehňat"

"Děláš výkazy?"

"Připravuji. Pozitíí dostaneš hlášení."

"Well."

Obraz zmizel.

"Nechci vás unavovat. Na všech osmnácti ostatních farmách je to stejné. A dostal bych tutéz odpověď, neboť - kdyby se něco stalo - oznámí mně to hned moji adjunkti. Prolétneme ještě drubežnickou farmu, chcete-li."

"Myslím, že je to zbytečné," namítl Farin.

"Pro mne ano. Chtěl jsem jen, abyste uvěřili."

"Věříme vám," řekl Roger.

"To jsem chtěl slyšet právě od vás. Byl jste ještě před chvílí nevěřícím Tomášem," smál se Lewis. "Ale přece mám ještě něco pro vás: vodní hospodářství. To jste jistě dosud neviděli."

Lewis zavřel okenice. Byli v čiré tmě.

Cvakla páčka a před nimi se vynořilo pobřeží nedohledného jezera či snad moře. To nebylo možno říci, ježto slabý, siný přísvit umožňoval zhlédnout jen nejbližší okolí.

Vodní hladina se jen mírně mihotala, fosforeskující.

Pojednou skalnatý břeh jako by se propadl pod jejich nohama. Měli pocit, že krácejí po hladině.

"Posvítime si trochu," slyšeli Levis a na hladinu padl okrouhlý světelný kruh. Dojem byl ještě děsivější. Světlo proniklo do několikametrové hloubky. A tu spatřili pod hladinou - roboty.

"To jsem hledal," slyšeli Lewise.

Tajemní potápěči stáli v řadách nehybně jako sochy. V křišťálově čisté vodě bylo vidět ploché dno v hloubce asi pěti metrů.

Úzký světelný kruh prozařující vodu poskočil asi padesát metrů dál od břehu. Bylo jim, jako by stáli na hladině této příšerné tůně, ve které rejdlily různé druhy ryb: statní lososi, úhoři, štiky, příšerní mořští d'asi, obluďné gambaly a jiné ryby značných rozměrů. Pojednou světlo zhaslo. Bezděky vykřikli hrůzou, měli dojem, že se propadli do tůně mezi tu dravou havěť.

"Klid, prosím," slyšeli ve tmě Lewise. "Musel jsem zhasnout, abyste mohli lépe pozorovat výlov."

Po chvíli se na temné ploše objevil veliký kruh světélka, který se rychle úžil, až se jim ukázal podivný obraz. Kruh byl utvořen z potápěčů, jejichž těla byla po pás vynořena z vody. Z prsou jim tryskal ostrý paprsek světla a v rukou třímali okraje okrouhlé rybářské sítě. Za nimi divoce vířila voda.

Kruh potápěčů se zúžil tak, že byli těsně u sebe. Bylo jich asi sto. Víření vody kolem nich ustalo a v záři jejich luceren bylo vidět ohromné množství ryb zmítajících se v síti.

"Teď si zase posvítime," řekl Lewis.

Ostré světlo jim objasnilo, že tito potápěči jsou roboti. Pohyb po hladině jim umožňoval prostý lodní šroub. Pojednou se za jedním robotem rozvířila voda a robot odplouval, vleka s sebou lano. Otevřený kruh sítě se zužoval, až se úplně zavřel. Síť byla zadrhnuta. Ostatní roboti se teď chopili také lana a vlekli úlovek ke břehu. Na břehu se vychýlilo z jeřábu nad hladinu veliké rameno, na laně se spustil silný hák, zaklesl se do sítě, zvedl ohromné klubko do výše a složil do veliké nádrže vozu, kterých na kolejích stála dlouhá řada.

Stroje zmizely zase pod vodou.

"Obvyčejný lov, pravda?" hovořil Lewis. "A kořist je vždy hojná, neboť naše moře jsou velmi rybnatá, a pak, abych se přiznal, je tohle vlastně sádka. Teď vám ukáži něco zajímavějšího."

Světlo opět zhaslo. A když se po chvilce televizní plocha rozzářila, stáli zase nad černošedou vodní hladinou.

"To je jiné moře," slyšeli Lewise. "Je na hranici mého okrsku. Jak je velké, nevím, neboť působnost mého televizního přístroje je omezena a dál nesahá. Zde se už také neloví. Je to neužitečný kraj, ale zajímavý. Brzy se dočkáme, že se nám představí některý z obyvatelů. Světlo je příliš slabé."

Sotva domluvil, hladina se v hloubi zavlhlila a nad povrch se vynořila velická hlava se zobcem, podobným obrovským štípacím kleštěm. Po stranách zamávaly mohutné ploutve a rýsovalo se vejčité tělo, pokryté kostěnými pláty.

"Všetečná želvička," představil tvora Lewis.

"Pěkná želvička!" řekl Farin. "Je větší nežli známá želva obrovská. Co tomu říkáte, profesore?"

"Poslyšte, vzácný agronome, nepředvádíte nám dovedně upravený film?" obořil se Roger na Lewise.

"Nikoliv, profesore. Je to televize."

"Ale vždyť tohle je nesporný exemplář mořské želvy z Jurské doby. Jak mohu věřit -" další slova mu uvázla v hrdle. Na okraji světelného kruhu objevila se dvě těla jakýchsi velkých ryb, a když připlula blíže, vydechl Roger:

"Meletta a amphysile! Kostnaté ryby z jurské doby. Mon dieu! Není to podvod? A tamhle, hleďte: To je notidamus, prapředek nynějších žraloků. Či se snad mýlím? Nemožné! Je tomu tak!"

Pojednou celý hlouček zmizel v hlubině, jako by se něčeho polekal.

"Snad nám nechcete předvést pohádkového mořského hada?"

"Nevím, co tomu řeknete. Zde je!"

Nad hladinou se rýsovalo tělo jakéhosi obrovského krokodýla. Od hlavy až na konec ocasu táhl se ostnatý hřeben a po stranách veslovaly ploutevnaté nohy. Celé tělo svítlo zelenou září a z vybulených očí se linul zelený svit. S utajeným dechem hleděli na netvora...

"Ichthyosaurus! Mořský ještěr z jurských dob! Ale to je -"

"Příšerné," řekl Farin.

"Podvod! Nemohu tomu uvěřit!" zuřil Roger. "Jsou to filmová klíše!"

"Zapomínáte, že jste hluboko v zemské kůře," namítl Farin. "Zde je každá geologická teorie pochybná."

"Je mi zcela lhostejné, věříte-li. Ale proti podvodu se musím ohradit," řekl suše Lewis. "Ukáží vám jiný obraz."

Světlo letělo po hladině, až se zastavilo na skalnatém pobřeží. A tu spatřili...

"Triceratops!" vykřikl Roger, hledě na nosorožce, z jehož čela vybíhaly vpřed dva rohy jako ostré meče. "A tu glyptodonti, ohromní pásovcí, s ocasem ukončeným ostnatým palcátem... proboha, vždyť tyhle obludy žily před dvěma sty milióny let!"

Obrázek zmizel. Lewis rozsvítil lustr.

"Tak, pánové," rozhovořil se, "tak to vyhlíží na hranici kam až působí můj televizní přístroj. Do těch končin jsem však nikdy nepřišel a nikdy se tam nedostanu, neboť tam nevede žádný dopravní prostředek. A pěšky je to daleko, nejméně několik set kilometrů. Ani po tom netoužím, dostat se do blízkosti těch netvorů. Předvedl jsem vám jen to, co ukazuje můj televizní aparát. Možná-li pochybovat o těchto skutečnostech, ponechávám vašemu úsudku."

"Vidím, řediteli, že jste dotčen mými slovy. Nechtěl jsem vás urazit. Promiňte mi, ale uznejte, že to všechno je tak úžasné, tak neuvěřitelné, že..."

"Že jste ani neuvěřil umělému dešti a bouřce," vpadl Lewis. "Dobře, že si vzpomínám. O tom vám mohu také podat důkaz. Haló, co je?" obrátil se na vstoupivšího robota. "Yes, uběhlo nám to. Vůz čeká. Musíte se vrátit do CENTRA, pánové."

Vyprovodil je z domu. Nepozorovatelně zapnul páčku na zdi. Sotva učinili několik kroků od vozu, zašumělo nad nimi a v okamžiku byli skropeni deštěm.

"Parbleu!" zalátelel Roger, utíkáje s Farinem k vozu.

"Zde máte slíbený důkaz, nevěřící Tomáši," volal za nimi Lewis. "Doufám však, že ten malý křest nezkalí naše navázané přátelství. Promiňte mi malý žertík. A na oslavu našeho přátelství si dovolím doprovodit váš odjezd ukázkou své hromovládne moci."

Vysoko nad nimi šlehly blesky a současně zaburácel hrom. Zavanul svěží vánek a vzduch zavoněl ozónem.

"Kouzelníku!" volal profesor. "Nezlobím se. Naopak, tím jste mne přesvědčil!"

"Pak je to all right!"

Dvířka vozu zapadla.

Po celou cestu nepromluví ani slova. Jejich dojmy byly tak mocné, že každé slovo o nich by znělo jako zbytečný tlach.

Kapitola dvanáctá

ÚŽASNÝ PRŮMYSL

Příštího dne jím neznámý vládce dopřál klidu, jež trávili v závodě. Farin se sice trochu nudil, zato profesor měl dosti látky k pozorování. Zvláště tropická vegetace ho zajímala. Oběma však tanula na mysli společná otázka: Kdo je jejich hostitelem a vládcem těchto divů? Čekali, že budou konečně pozváni k audienci před trůn a tvář tajemného velitele Podsvětí a Strojů. Nestalo se tak, den uplynul docela klidně. Ke spoustě otázek přidružily se dvě nové: Což je tento veliký palác obydlen pouze tajemným velitelem a jimi, jeho dvěma hosty? Čemu slouží to množství komnat? Jsou snad přece obydleny? Tlumí ty těžké koberce na schodech i chodbách i nejmenší ozvuk kročejů obyvatel, kteří přicházejí do svých příbytků pozdě večer a časně ráno odcházejí po své práci? Jsou přece v CENTRU. To znamená ve středisku, v ústřední budově, kde se sbíhají a soustřeďují všechny nervy tohoto gigantického těla: opatř, jimiž se řídí závrtný běh a celý život této úžasné podzemní říše.

I když je její hlavou sebegeniálnější jedinec, musí se v tomto středisku aspoň občas scházet štáb vedoucích činitelů, aby si s nejvyšší hlavou pohovořil, podal zprávy a přijal další směrnice a rozkazy.

Tyto otázky vířily Farinovi hlavou. Roger o nich nepřemýšlel. Geologa zajímaly víc objevy, které patřily do jeho oboru, a těch bylo víc než dost. Proto také Roger spal mnohem klidněji než Farin, který té noci nemohl dlouho usnout a soužil se tisícem problémů.

Pojednou se mu zdálo, že zaslechl na chodbě slabý šelest. Nebo je to v sousední ložnici? Nikoli. Odtud slyší pootevřenými dveřmi pravidelné oddechování spícího geologa. Vyskočil z lože a vběhl do jídelny, ze které vedly dveře na chodbu. Přiskočil k nim. Ale tu narazil na robota, který stál těsně přede dveřmi.

"Chci ven!" řekl Farin tlumeným hlasem. Avšak robot, který až dosud splnil každý rozkaz, roztáhl paže. Ochotný sluha se změnil v hlídače.

Zavřenými dveřmi prolнул do jídelny sotva slyšitelný ozvuk kročejů a tichý šepot. Nebylo ani pomýšlení, aby tuto těžkou překážku odsunul stranou. A také se nemohl odvážet násilím, jež by mělo nedozírné následky. Farinovi se však přece podařilo za robotem stisknout kliku a pootevřít dveře. Úzkou škvírou viděl, že je chodba osvětlena a na zdi se rýsovaly stíny několika postav, odcházejících do hloubi chodby. Zaslechl také tlumený šepot hlasů.

Všechno však po několika vteřinách zaniklo, kdesi cvakly několikrát dveře, světlo zhaslo a chodba utonula ve tmě a mrtvém tichu.

Farin zavřel dveře a vrátil se do své ložnice. Teď alespoň ví, že zde nejsou sami. Ale kdo byli ti lidé? Snad nemá smyslu, aby si tím lámal hlavu. Nutno mít trpělivost. Časem se mu vše vysvětlí. A konečně: je moudré, podávají-li se jim všechny ty divy po částkách a dopřávají-li se jejich nervům odpočinku. Mnoho najednou by mohlo být škodlivé pro jejich mozek, zvyklý na střizlivost pozemské objektivní vědy. Farin se rozhodl, že hodí všechny myšlenky a otázky za hlavu a klidně usnul.

Ráno je probudilo klepání na dveře.

"Vstupte!"

Vstoupil malý japonský mužík v úboru khaki.

"Pánové," ševalil anglicky, hluboce se ukláněje, "je mi velkou ctí představit se vám: jsem ústřední ředitel textilních závodů. Plním rozkaz nejvyššího velitele, podle něhož vás mám provést nejbližšími továrnami, které spravuji. Těším se, velmi se těším na příjemný úkol."

"Také my jsme poctěni," řekl Farin, dívaje se na drobnou Japoncovu tvář, jež byla všemi rysy symbolem radosti. "Jsme vám k službám. Jistěže zase pojedeme," pokračoval Farin.

"Ano, pane, vykonáme příjemnou cestu v krásném, nesmírně pohodlném voze. Mám skromný dojem, promiňte, že se osměluji jej vyslovit, že se těšíme obzvláštní a zajisté zasloužilé přízni mého velitele, neboť pocestujeme v jednom z vozů, které jsou vyhrazeny jen pro okružní cesty hlavních činitelů."

"To znamená, že vykonáme okružní cestu?"

"Obdivuji váš důvtip, pane. Ano, vaše cestování zabere několik dnů. Ale, prosím, snažně prosím, neračte se zneklidňovat. O vaše pohodlí je postaráno s nesmírnou péčí."

"Nuže, pojďme," přetáhl Farin pásma zdvořilostí.

Nastoupili do dlouhého vozu, jehož vnitřek překvapil účelností a přepychem. Byla zde jídelna, útulný pánský salónek, ložnice a dokonce i lázeň. Žádný salonní vůz nemohl být vybaven lépe.

Po dvouhodinové jízdě se před nimi objevila světelná záplava a hned potom moře elektrických světel. Několik vteřin nato stanul vůz před mnohapatrovou budovou.

"Račte vystoupit, pánové," zval Japonec, otevíraje dveře.

S úžasem hleděli na ohromnou továrnu, z jejížž nesčetných oken se linula jasná záře. Vzduch v okolí se chvěl hukotem strojů. Avšak nestála zde jen tato jediná budova. Do nekonečné dálky se šířily tovární bloky. Bylo to v pravém slova smyslu město textilních továren. Jejich úžas se stupňoval, když procházeli sály, v nichž stály v řadě ohromné železné nádrže, z nichž různotvárné roury a bubny, křivule a retory vedly k čerpadlům a lisům, procházely pecemi a pak zase mrazivě studenými komorami, až konečně mizely ve stropě.

Tak prošli přízemím.

"Pokládám za svou milou povinnost," začal Japonec, "objasnit vám účel továrny. Přihlížíte zde výrobě umělého hedvábí. Je vám jistě známo, že má původní vlast je na zemském povrchu velmi lichotivě uznávána za velmi, hm, totiž, pardon, dosti obeznaou ve výrobě přírodního i umělého hedvábí. V této budově se vyrábí hedvábí nitrátové, měďné, acetátové i viskózní. Nitrátové spočívá dosud, ale jen částečně, na metodě Chardonnétové..."

"K čemu však potřebujete nitrátové hedvábí?" přerušil ho Farin, "je přece zápalné jako stělná bavlna."

Šikmé Japoncovy oči se zúžily do štěrbin, ze které na okamžik vyšlehl jakýsi číhavý paprsek.

"Pán je chemik? Ach, odpusťte, snažně prosím, mou otázku. Nechci nijak... naprosto nechci... hm, máte pravdu, pane.

Ale účel výroby není mou starostí. Lituji, nesmírně lituji, že vám nemohu dát uspokojivou odpověď. Ostatně jako odborník víte, pane, že denitrováním působením sírníku amonného nebo sodného ztrácí svou vybušnost a mění se pak v hydrát celulózy."

"Hm," přikývl Farin uklidněně. "A vy to děláte?"

"Příprava z celulózy," pokračoval Japonec, jako by přeslechl otázku, "podrobuje se pak účinnému sodnému louhu a kupramminhydroxydu čili kysličníku mědi, čímž se dosáhne hedvábí měďného. Přivede-li se sem celulóza působením louhu a sirouhlíku v sodný uhličitán celulózy, povstane lepkavá, slizovitá kapalina, zvaná viskóza, která se pak zpracuje s roztokem síranu amonného nebo sodného. Tak se vyrábí hedvábí viskózní. Acetátové hedvábí získáme, podrobíme-li celulózu acetylaci, čímž vznikne diacetát až triacetát celulózy, který se rozpouští v acetonu a suchou cestou se spřádá."

Prošli několika sály v přízemí.

"Zde nikdo. Není třeba obsluhy, jak jistě vidíte. V celé této ohromné budově nenajdete dělníka, stejně jako v ostatních

továrnách. Tekutý materiál dodávají lučební továrny potrubím, a těm zase dodávají zrovna tak automaticky potřebné horniny doly a hutě. Tam ovšem pracují roboti."

Byli zdvižní dopraveni do patra. Všude týž pohled. Na sta hedvábnických navijáků jednotvárně vrčelo a na jejich bubny se navíjelo nekonečné vlákno, tak jemné, že nebylo k postřehnutí. Teprve přibývající vrstva na bubnu, lesknoucí se jako stříbro, ukazovala pracovní výkon.

Po chvíli všechny navijáky rázem ztichly, ze všech strojů se současně bubny vyklonily a sjely na pás, jež se táhl po celé délce sálu podél strojů. Pás se dal do pohybu, odnášejíc navinuté bubny, které mizely ve zděném výklenku na konci sálu. Z druhého konce postupovaly prázdné bubny, až jejich řada stanula. Z navijecích strojů se současně vyklonily páky a vsadily prázdné bubny do ložisek. Hned poté se navijáky zase rozvrtěly.

"Úžasné automaty! Pracují jako myslící lidé!"

V hořejším patře hučely automatické tkalcovské stavby. Široké pásy hedvábné tkaniny se vinuly po válcích a mizely ve výklencích.

O patro výš viděli pokračování. Některá pásma procházela stroji, které se podobaly rotačkám, z nichž na druhém konci vycházely vzorně složené štučky, skládané do stohů. Jiné tkanivo odváděl pohyblivý pás zase do hořejšího poschodí. Japonec je pak vedl chodbou, z níž mohli zasklenými okénky pozorovat chemické barvení. Vstup do těchto kabin nebyl však možný. Byly tu jedovaté plyny.

V dalších patrech viděli výrobu, jejíž účel jim zůstal utajen. Na otázky odpověděl Japonec jenom přimhouřením šikmých očí a frází:

"Lituji, pánové, ale snažně prosím, nenaléhejte. Velice lituji."

Byl to obal na vzducholodi? Zdálo se tak podle délky tkaniva a šířky, která byla dobrých třicet metrů. Ale k čemu zde v podzemí by byly vzducholodi? Na tuto otázku nemohli Farin ani Roger odpovědět.

Konečně vystoupili do nejvyššího patra, které bylo skladištěm hotových výrobků. Také zde stály řady automatických jeřábů připravených k samočinnému nakládání zboží na vozíky světelnými rozkazy. Dopravovaly náklady do rozměrné zdviže, která je snesla do přízemí. Zde je automatické elevátory naložily do vlaků, jež pak mizely v dálce. Kam?

Nedověděli se. Japonec jednak nevěděl, jednak "litoval, velmi litoval", ale odpověď odepřel.

Jediné, co se jim objasnilo, byl účel hvězdicového zařízení tovární haly, stejného, jaké viděli na tajemné plynárně, podle které projeli na cestě do CENTRA. Pochopili, když se octli v okrouhlé kabině se skleněnými stěnami. V ní uprostřed za stolem, jehož plocha byla plná rozmanitých vypínačů, klíček a páček - seděl živoucí člověk. Jaké byl národnosti, to se nedověděli. Nemluvil, hleděl si jen své práce. Z jeho kabiny byl rozhled do všech hvězdicovitě se rozbíhajících dílen a kabina vyjížděla a sjížděla do pater, kdykoli červená žárovka zavolala. Ten muž byl jediný živý tvor, který řídil běh celé této velké továrny. Nebylo třeba, aby rozuměl výrobě, kterou vykonávaly naprosto spolehlivě nejvyšší důmyslné stroje. Stačilo, že byl zdatný strojník.

A zrovna tak tomu bylo ve všech ostatních továrnách, kde se vyrábělo bavlněné a vlněné zboží, od látek až po hotovou konfekci.

K večeru byli s prohlídkou textilního města hotovi a generální ředitel ještě naposled "litoval, velmi litoval", že jeho hosté musí nastoupit další cestu, aby zhlédli jiné továrny, jejichž obor spadá do působnosti jiných činitelů.

Noc strávili v klidném spánku za jízdy na pohodlných lůžkách. Příští dva dny se obdivovali automatickým mlýnům, pekárnám, dolům a hutím, železárnám a válcovnám, pilám a továrnám na dřevěné výrobky, závodům kamenickým a keramickým, papírnám a koželužnám.

Všechny obory zde byly zastoupeny. Všude je uvítali a ochotně provázeli příslušní vedoucí činitelé, jejichž národnost se střídala shodně s výrobou.

A když se pak konečně vraceli do CENTRA, tkvěla v jejich mysli jediná otázka: Pro koho je všecek ten ohromný průmysl?

Bylo tu sice ještě na sta jiných otázek, ale ty byly v této chvíli podružné.

Jak jsou hluboko pod zemí? Jak je velika tato podzemní říše, kterou projeli? Ale - projeli ji skutečně? Neobjeli pouze okruhem její část? Stalo-li se tak, je i tato část nesmírně rozlehlá, neboť vůz letěl ohromnou rychlostí a za den musel vykonat dalekou cestu. Nebo snad jeli přímo? V kterém bodě asi byli pod zemským povrchem světové mapy? A v kterém místě leží CENTRUM? Což prostírá-li se tato dutina pod celým povrchem zeměkoule? Pak je v pravém smyslu nekonečná, svou plochou mnohonásobně obsáhlejší než zemská souš. Nebo zabírá snad i zde většinu podzemní moře jako na zemském povrchu?

Ze spousty jiných otázek byly tyto nejvážnější. Odpověď? Nikdo z těch, s nimiž se seznámili, nemohl anebo snad nechtěl dát jim odpověď. Jediný, kdo by jistě mohl uspokojit jejich zvědavost, byl tajemný Velitel, jak ho všichni nazývali, skutečný vládce tohoto podsvětí. Ale ten se dosud skrývá.

Vyjasní se tato záhada?

Byla už noc, když konečně zase vkročili do svého bytu v CENTRU.

Vzpomínali na své přátele u jižní točny, na které pro lavinu divů a technických zázraků skoro zapomněli. Už devět dní uplynulo od osudné polární bouře, která jim znemožnila návrat. Ubozí přátelé! Jistě trpí starostmi o jejich osud. Dnes, po devíti dnech, jsou asi již v zoufalé beznaději, v hrozné jistotě, že jsou oba mrtvi, že oba věčně spí kdesi hluboko pod sněhovou lavinou, zardoušení spáry bílé smrti.

Roger nesl toto vědomí lehce, neboť byl jen krátkou dobu členem výpravy a znal z dřívějšíka jen svého profesorského kolegu Charniho, jako vědeckého soupeře. Proto bylo toto dobrodružství pro Rogera vlastně nesmírnou výhodou, kterou náležitě uplatní, až se vrátí na povrch Země. A že se vrátí, tím si byl jist. Roger byl sirotek a starý mládenec, což bylo další výhodou. Proto není divu, že Roger ukončil vzpomínky zívnutím, a zahučev "Dobrou noc!" odešel do své

ložnice, odkud brzy pravidelný šelest dechu svědčil o jeho klidném spánku.

Jinak bylo s Farinem.

Živě si představoval Pavlovo zoufalství. A Farinova muka vrcholila, když si vzpomněl na vysílací přístroj ve sruhu a druhý ve svém pražském bytě. Arne se jistě pokoušel dosáhnout spojení. Jakou odpověď může dát ubohý Pavel? Jistě vyhybavou. Ale jak dlouho bude moci lhát? A až bude konečně nucen říci Arnovi pravdu, že jeho otec zmizel při sněhové bouři... Farin zasténal, když mu jeho fantazie kreslila obrazy žalu, jenž vraždí duši jeho ženy a syna.

V bezmocné trýzni proklínal teď vysílací přístroj! Kdyby nebylo této technické vymoženosti, dala by se věc utajit až do doby, kdy bude snad osvobozen. Vždyť není ještě ztracena všechna naděje! Je živ a zdrav, je dokonce ve větším bezpečí než všichni jeho druhové, kteří... strašný nápad! Co jestli oni zahynuli v ledové smršti, která rozmetala srub? Čím jsou vlastně všechny vymoženosti techniky proti - Živlům? Co jsou mu platný jeho zázračné, životodárné paprsky zde, v nesmírném podzemním labyrintu, když jeho vlastní život podle lidské logiky je dokonán a jemu není možno, aby tuto logiku vyvrátil? K čemu jsou zde paprsky smrti? Ještě donedávna byl přesvědčen, že má v rukou božskou i dávelskou moc, že je pánem světa i vesmíru. Teď vidí, jak se klamal. Země, první živel, ho usvědčila z velikášství! Jeho paprsky života i smrti jsou zde bezvýznamné, bezcenné. Bídna hračka! Pro život má Země ve svých útrobách jiné, účinnější prostředky, jak správně naznačil Lewis, na jehož plantáže září vývojové paprsky z nesmírných ložisk rádia ohromnými plochami a nikoliv uzoučkým ústím pistole. A smrt? Ach, ta zde má jistě také mnohem větší a racionálnější možnosti, je-li poručeno...

Kapitola třináctá

NEMO

Ráno je opět navštívil osobní sluha velitele,

"Můj pán mi nařídil, abych vás, pánové, uvedl do jeho pracovny," vyřizoval, tváře se vážně a obřadně,

"Konečně!" zvolali oba současně.

Komorník je vedl až na konec dlouhé chodby a tam se postavil. Jeho prsty zahrály hbitě na několika bodech na stěně, načež se celá průčelní zeď se sotva slyšitelným šelestem propadla. Sotva překročili tento nový práh, stěna se za nimi zvedla. Chodba, kterou teď kráčeli, působila na ně tísnivě: podlaha, stěny i strop, vše jakoby z jednoho kusu černého mramoru.

"Jako nitro hrobky," hučel Roger.

A věru, bylo to vhodné přirovnání, tím přiléhavější, když stanuli před obdélníkovou kamennou deskou, která místo dveří stála ve zdi jako svislý náhrobní kryt, jenž se po tajemných dotycích komorníkových prstů bez hluku otevřel.

"Vstupte, prosím," pobídl je muž.

Vkročili do veliké komnaty, od jejíchž černých stěn se podivně odrážely proudy slunečního světla, linoucího se sem dvěma okny. Kamenný příklop za nimi zapadl a oddělil je od komorníka, který zůstal v chodbě.

Avšak - nebyli zde sami. U okna za černým stolem seděl v křesle muž. Či to byl přízrak?

Jakási kutna, halící celé jeho tělo, splývala se stejně temným prostředím a nábytkem. Jen sinavě bledý obličej v rámci hustých dlouhých vlasů a nepěstěného rozvlátého plnovousu se příšerně odlišoval od černého prostředí. Rozděleny orlím nosem hleděly na ně temné oči, které ve stínu hlubokých očních jamek hořely rudým svitem.

Podivný pocit projel tělem dvou mužů: změt' hrůzy či bázně, úcty a obdivu, obavy a důvěry.

Rozhodně sálala z tohoto záhadného kmeta nadlidská energie, velebnost, ale také výstraha. Bylo jim, jako by se octli v moci boha i ďábla, génia i démona. Magnetická síla této bytosti sílila každou vteřinu. Cítili, jak se mocné fluidum šíří komnatou a podmaňuje si jejich smysly.

"Přistupte!" třeskl hlas.

Živelná síla uvedla do pohybu jejich nohy.

"Sedněte!"

Poslušně usedli do křesel.

"Oba Francouzi?"

Teprve teď si uvědomili, že kmet mluví dobrou francouzštinou.

"Profesor geologie Roger z Paříže," představil se učenec jménem i hodností.

"Inženýr Farin z Prahy," odpověděl druhý.

"Čech?"

Farin vytřeštil oči nad otázkou vyřknutou česky.

"Čemu se divíte? Mluvím všemi jazyky. Jste prvý Čech v mé říši. Francouzů je tu víc."

"Jak jste mohl tušit, že já jsem Francouz?" tázal se Roger.

"Slyšel jsem vás. Jste desátý den v mé říši. Spokojeni?"

"Jsou tu zázraky, pane - -"

"Nemo!" řekl stařec své jméno.

"Nemo? Latinské slovo. Znamená - -"

"Nikdo! Jsem NIKDO!"

Chvilí zavládlo ticho. Stařec hleděl někam do neurčita, strnule, jako by sledoval jakýsi přízrak či spíše děj, jehož změny se jasně zrcadlily v jeho tváři. Bylo úžasné, jak se její kamenné rysy měnily. Jakoby kouzlem setřen zmizel náhle tvrdý, nepřístupný výraz a starcův obličej zněžněl. Současně se z něho vyhladily všechny vrásky a kolmé rýhy mezi obočím, charakterizující přísnost a ráznost. Omládlou tvář zalil snivý výraz a oči se mladistvě rozzářily. Avšak po několika vteřinách náhle vyhasl mladistvý oheň v očích, uhašen přebytkem vláhou. Jakýsi žal se zrcadlil v kmetově tváři, rty

se zachvěly a s tichým stenem z nich vyklouzlo nepostřehnutelné slovo, zvukem tak jemným, že se podobal závanu aeolské harfy.

A hned poté nová změna. Temné oči se široce rozevřely. Dvě slzy skanuly po tváři, ztuhlé dojetím - chraptivý sten se vydral z hrudi. Pojednou mu na spáncích vyskočily zarudlé skvrny, dvě kolmé brázdí rozděly skleslé obočí, z přimhouřených očí vyšlehly blesky záští - a teď byl ten obličej tak hrozivý, že oběma hostům projel žilami mrazivý pocit děsu.

Ale tu již zase kmetova tvář ztuhla v kámen a ústa opakovala chraptivě, břitce:

"Ano, jsem NIKDO."

Co se právě odehrálo v duši tohoto tajemného starce?

"Dovolil byste mi několik otázek?" osmělil se říci Farin.

Starcův němý pokyn odpověděl: Odpovím, budu-li chtít!

"Jsme zde v tomto obdivuhodném podzemí," začal Farin, "desátý den. Ačkoli jsme sem byli násilně dopraveni, musíme vám poděkovat, neboť jste nás zachránil od neodvratné smrti. Byli jsme totiž na pochůzce přepadeni polární bouří."

"Ušetřte si líčení," řekl Nemo. "Vím o tom. Viděl jsem vás i slyšel. Známe také účel vaší výpravy na ostrov. Známe celou vaši družinu," hovořil francouzsky. Pojednou pokračoval k Farinovi česky: "Zvlášť o vás jsem se zajímal. Byl jsem jediným svědkem vašeho experimentu, který jste provedl s polární září s tím přístrojem," ukázal na Farinovu pistoli, zavěšenou na opasku. "Nelekejte se! Váš přítel přece nerozumí česky. A pro mne nejsou paprsky smrti novinkou. Je to sice účinná zbraň, ale jen pro omezenou oblast pozemšťanů, kteří jako cizopasný hmyz žijí na zemské pokožce, odkázáni na milost a nemilost povětrnostních vlivů. A vaše paprsky nejsou vlastně nic jiného než zhuštěný povětrnostní účinek rozpoutaných živlů. Cyklony, zemětřesení, sopečné výbuchy, oheň mají tytéž účinky. Rozdíl je jen v tom, že se vám podařilo podmanit si tuto zkázu tak, že její činnost podléhá vašim rozkazům. Ale přece jsou vaše zákroky omezené, ačkoliv můžete působit i do vesmíru, jak jste dokázal před dvaceti lety svým experimentem s Měsícem, který - Nebojte se! Váš přítel nerozumí ani slova. Vidíte přece, Jak se nudí - který tehdy zachránil lidské mšice od zkázy. Váš vynález je také, ve formě, jak ho užíváte, přece jen hračka. Je to ostrý hrot tužky, rýsující na veliké ploše. Kdyby se rozběhl světový požár, působil by váš zásah asi jako proud vody z jediné hadice na hořící prérii v rozloze mnoha tisíc kilometrů. Abychom dále nenudili profesora Rogera, budu pokračovat francouzsky: Já mám v ruce prostředky jiné. Těmi mohu v několika vteřinách změnit kterýkoli díl zemské souše v moře a naopak mořské dno zvednout z hlubin nad hladinu. Mohu rázem změnit tvářnost světa. Vyhlazení některého státu z mapy je pro mne detailní zásah. Je mi hračkou přitáhnout z vesmíru některý satelit a zasypat široké oblasti na Zemi deštěm statunových meteoritů, anebo naopak, roztříštit celou zeměkouli v prach. Ano, jsem NIKDO! Ale jsem VLÁDCE ŽIVLŮ!" končil.

Bylo vidět, že je velmi unaven.

"Za padesát let, co zde vládnu, nepromluvil jsem tolik slov."

Ohromeni zírali do jeho tváře. Jen klidně! Hezky po pořádku! křičel hlas ve Farinově duši, zastavuje přívál otázek.

Začneme nejnevinější:

"V jeskyni jsme našli zápisky Amundsenovy, podle nichž..."

"Je zde," řekl Nemo.

"Mohli bychom ho navštívit?"

"Ne! Nikoho nepřijímá. Studuje."

"Daleko?"

"Ve středu Grónska."

"Jak se tam dostal? Což až tam sahá vaše říše?"

"Všude. Od pólu k pólu."

"Kde jsme teď?"

Nemo vstal. Kráčel sledován oběma druhy ke dveřím. Vkořčili do veliké okrouhlé místnosti. Stáli na ochozu, který se vinul kolem ohromné koule, v níž s úžasem poznali - glóbus. Ale jaký glóbus! Viděli odtud jen severní polokouli, jejíž nakloněná severní točna byla ve výši dobrých pěti metrů. Nemo stiskl knoflík na desce, připevněné na zábradlí ochozu, a ochoz s nimi zvolna stoupal do výše. Stanuli nad severní točnou. Jímala je závrať. Bylo jim, jako by se vznášeli v ohromné výši nad ledovými pláněmi přerývanými bezednými mořskými tůňmi a brázdami.

Z nitra této koule jako by na povrch prosvítalo tajemné světlo, které prozařovalo mořské hlubiny, ledové kry a hory, jež - je to klam? Zdálo se, že se mezi brázdami a tůňmi pohybují, splývají v celek, lámou se a tříští.

Ochoz se s nimi dal do horizontálního pohybu.

Vznášeli se nad Grónskem. V přesných reliéfech vystupovalo vysoké severní pobřežní horstvo. Nesčetné fjordy zařezávaly se dovoce rozeklanými skalisky do šedavě zbarvené mořské hladiny, přecházející dále od pobřeží v indigovou modř, po níž pluly ledové hory. Pluly? Ano, plují! Všecko je živé! Teď se jedna plovoucí hora zvrátila. Zdálo se jim, že slyší rachot tříštivé ledové masy.

Na západním, jižním a východním pobřeží viděli hnědozelené, černé a šedivé skvrny a pásma obydlených krajů. Vnitřek tohoto největšího ostrova země se vlnil v plastické pahorkatině a uprostřed... co je to tam? Pestrá skvrna jako oáza v bílé poušti a z ní září červené světélko.

"Co to znamená?" zeptal se Farin.

"Stanice Amundsen."

Točil se nad severním pobřežím Ameriky, asijské Sibíře, Norska... I tady zářila rudá světélka.

A jak postupovali níž, zářila světélka vždy v geometrickém středu všech pozemských států a zemí. V Československu svítil bod v místě, kde leží Kroměříž.

Úchvatně působilo svou plastikou horstvo. Divoké Kordillery se svými ostrými hroty, opalizujícími věčným ledem,

mohutný komplex Himaláje... A s vytřeštěnými očima hleděli do žhavých jícnu Vesuvu, Etny, posvátné Fudžijamy a jiných sopek, z nichž nejúděsněji působila příšerná Krakatoa v průlivu Sundském, proslulá svým hrozným výbuchem v roce 1883, jenž větší část ostrova strhl do mořských hlubin.

Ochoz klesl pod rovník. Letěli nad jižním cípem Afriky, přeletěli Atlantický oceán, přenesli se přes jižní Brazílii, přes ohromnou plochu Velikého oceánu, posetou tisíci ostrovy, napříč Austrálií, Jejíž pobřežní horstva tvořila pevnou hráz proti mořské záplavě vnitrozemské prolákliny podobné ohromné míse. Pojednou stanuli nad Indickým oceánem.

"Chcete vědět, kde jste?" tázal se Nemo

"Ano."

"Je to vaše pevné přání?"

"Ovšem!"

"Odpovídám na všechny otázky svých spolupracovníků. Ale jen těm! Chcete se jimi stát?"

"Nechápu plně," zaváhal Farin. "Jaké jsou vaše podmínky?"

"Jen jedna: Můj spolupracovník se nikdy nevrátí na svět"

"To znamená, že mám dosud naději na návrat?"

"Ano."

"Dosud jsem vaším hostem?"

"Ano."

"Pak se vzdávám odpovědi. Jsem vázán rodinou. Jinak bych..."

"Dobře. Nikoho nenutím. A co vy, profesore Rogere?"

"Jsem ve světě sám. Žiju jen své vědě. Co jsem zde dosud viděl, mne uchvátilo. Jsem si však jist, že většina divů je mi dosud utajena."

"Viděl jste nepatrnou část gigantického světa. Vše vám vysvětlím. Ale nikdy nezapomeňte, že sebemenší pokus zneužití důvěry trestám - vyhoštěním, svobodou! Ale to se pak stane podle mé vůle, proti vaší vůli a za okolností, které znamenají neodvratnou smrt. Nuže -?"

"Zavazují se!"

"Podejte mi ruku! Dobře! Od tohoto okamžiku jste můj, profesore Rogere. Svěřím vám do správy dozor nad doly a geologická bádání v mé říši. Inženýre Farine, prosím, odstupte na druhou stranu ochozu. Tak je to správné!"

Nemo stiskl na desce knoflík. V bodě, kde čára dvacátého stupně jižní šířky se protínala s osmdesátým stupněm východní délky, objevil se maličký černý kroužek lemovaný bílou obrubou. Zjev se jasně a po několika vteřinách, jakoby pod jemným drobnohledem, viděl Roger okrouhlý Jícen kráteru či snad korálového atolu, na nějž zvenčí narážel mořský příboj.

"Zde jsme?" vyšeptl Roger udiveně.

"Ano!"

"To je vchod ze zemského povrchu do CENTRA?"

"Ano, kolmý. A jediný na celé zeměkouli."

Nemo se dotkl jiného vypínače a obraz zmizel.

Vrátili se do Nemovy pracovny. Roger mlčel Byl ohromen. Vždyť vzdálenost CENTRA od ostrova VULKANUS činila přímku asi 18 000 kilometrů! A oni semjeli oklikami! Jakou rychlostí musel letět jejich vůz!

"Musím pochybovat o vaší všemocnosti, bojíte-li se světu prozradit bránu do své říše," odvážil se Farin k námitce.

"Mýlíte se, milý inženýre," usmál se Nemo. "Není to strach. Je to prostě proto, že se chci vyhnout zákroku, k němuž bych byl donucen lidskou zvědavostí a který by každý vetřelec těžce odpykal. Není mým cílem útočit a nechci být vyprovokován ani k obraně. Chci mít klid."

"Máte vojsko?" tázal se Farin.

"Asi miliardu robotů, prozatím. Moje vojsko může odtud vyrazit všemi směry. S úžasnou rychlostí propluje hlubinami oceánů, vynoří se na pobřeží a zaplaví pevniny, je skoro nezranitelné. Jeho přívalu nic neodolá. Není závislé na zásobování."

"Jsou to roboti."

"Ano."

"A velitelé?"

"Já jsem velitelem."

"Sám?"

"Sám. Stačím na to."

"Tomu nerozumím."

"Viděl jste glóbus? Jistě jste pochopil, že to není prostá koule Chci-li, přiblížím si na něm každý bod. Mohu vidět i do vaší pražské domácnosti."

"Nevěřím. Tak daleko nikdy nepokročí technická věda."

"Vaše," usmál se Nemo. "Vaše ubohá, pozemská. Přesvědčím vás. Pojd'te!"

Uvedl je znovu ke glóbu.

"Připněte si na oči tento přístroj," podal jim na pohled obyčejný triedr a postavil je před Atlantický oceán.

"Upněte pohled na lodní dráhu z Hamburku do New Yorku. Vidíte?"

"Mlhu. Ale teď se jasní - vidím jasně vlnobití - a zde... to je úžasné. Jsem na palubě zaoceánské lodi. Rozeznávám osoby. A teď to zmizelo."

"Ovšem. Ukáží vám jiný obraz. Co teď vidíte?"

"Město Panorama - věrný bože! To je Praha! Letím přes Hradčany, podél Vltavy... Smíchov! Naše továrny! Arne!

Hochu! Zmizelo to! Proč jste - -?"
"Paříž!" vykřikl Roger. "Eiffelova věž... Louvre...!"
Uchvácení nepozorovali, že ochoz klesá.
"Zase mlha. Ale už se jasní. Mořská hladina... teď pobřeží. Lidé, shluknutí kolem jakéhosi tělesa, snad velryby či - ach, vždyť je to VULKANUS! Pavle! Pavle!" křičel Farin.
Ale obraz se rozplynul jako přelud.
"Vy jste... d'ábel!" zavrčel Farin, strháváje přístroj s očí.
"Uklidněte se! Jste přece technik. Je to zcela prosté. Dokonalá televize, jakou snad na Zemi objeví za padesát či sto let. Chtěl jsem vám jen dokázat, že Nemo nemluví nikdy naplano."
Usedli v pracovně.
"Pro koho však jsou tyto rozsáhlé plantáže, textilní továrny a doly?"
"Je asi milión mých lidských spolupracovníků," odpověděl Nemo suše.
"A jaký je vlastně účel toho všeho?"
"Bdít nad mírem světa."
"Řekl jste, že jste zde padesát let. Proč jste strpěl poslední světovou válku?"
"Tehdy jsem nebyl ještě připraven."
"A jak byste zasáhl, kdyby se někdo odvážil?"
"Zničím útočníka."
"Zničíte národ. Nevinné děti."
"Nevěřím už v nevinnost dětí. Nové generace dokazují, že útočnost a zběsilost jsou v krvi některých národů. Některá zvířata nelze natrvalo zkrotit. Totéž je u lidí. A já -" odmlčel se. Na jeho spáncích naskočily rudé skvrny, v očích se rozžehl žár - "já jsem nejméně ochoten mít slitování - ale dost!" ut'al a začal zase klidně: "Viděl jsem vaše rozechvění. Chcete uklidnit svého přítele Pavla?"
"Jak by to bylo možné?"
"Vím, že máte ve srubu vysílací přístroj. Dovolím vám, abyste mu zatelegrafoval."
Nemo odklopil desku stolu a pokynul Farinovi k telegrafnímu přístroji.
A tak Pavel dostal depeši, jak jsme ji uvedli již dříve.
Obsah depeše diktoval ovšem Nemo.

Kapitola čtrnáctá NEMOVA MINULOST

Následky Rogerova rozhodnutí se projeví ještě téhož dne: Roger dostal rozkaz, aby se připravil k odjezdu na své nové působiště, kam ho dopraví vůz, který mu pak bude i nadále sloužit k dozorčím cestám.
Druhého dne ráno se naše dvojice rozloučila a Farin osaměl. Nebylo mu však smutno a také se nenudil, neboť ještě téhož dne byl pozván k Nemovi.
"Lituji," začal Nemo, "že jsem vás musil s přítelem rozdvajit. Ale nebylo vyhnutí. Nebudete se nudit ani vy, ani on. Profesor Roger je teď ve svém živlu. Má tolik příležitostí ke geologickému studiu, že se o tom žádnému pozemšťanu ani nesnilo."
"Nebude však moci uplatnit svých nabytých zkušeností a vědomostí," namítl Farin.
"Na světě ne. Ale každý vědec bádá v prvé řadě pro sebe. Aspoň zde je takový zákon."
"To zní příliš sobecky. Myslím, že každá věda je povinna své výzkumy dát do služeb lidstva, k jeho prospěchu a blahu."
"K jeho zkáze, jste asi chtěl říci," opáčil Nemo. "Jmenujte mi jediný velkolepý objev lidského génia, který - ačkoli byl určen pro blaho lidstva - se nezvrhl v jeho zkázu, který nebyl uchvácen válečnými zřeštěnci. Vaše mlčení je výmluvné. Ano, milý inženýre: všechny vědy, i ta vaše, technická, ba ta snad nejvíc, byly ztročeny válečným démonem. A technické vynálezy a vymoženosti skoro sňahem se daly dobrovolně, ochotně a s jásotem do služeb válečných běsů. Člověk je přece jen bestie. Byl dravcem v pravěku a čím dál tím víc se zdokonaluje ve své dravosti. S virtuózním pokrytectvím odevzdává plody své duše světu, vykládá je na tržišti a dryáčnický křičí: Vizte! Nový zázračný objev! Tisícero násobné zrychlení provozu, zmenšení světového objemu! Železnice! Parolodi! Automobily! Aeroplány! Vzducholodi! Telegraf! Telefon! Rozhlas! Televize! Elektřina! Dezinfekční plyny! Rádium! Třaskaviny! Nobel zemřel žalem, když viděl, jak se válečný běs zmocnil jeho dynamitu, určeného geniálním pacifistou k ulehčení těžkých prací v dolech. To byla jedna z obětí lidských bestií. A vaše paprsky smrti? Věřím, že jste jeden z mála, kteří mají šlechetné úmysly. Ale jste smrtelný člověk. Jak bude po vás? Vím, že dosud v mozku druhého nevzklíčil týž nápad. Běsové dosud nevnikli nikomu jinému tutéž myšlenku. Byl byste však pošetilý, kdybyste se domníval, že váš génius překonal černobohy. Vyčkávají prostě. Tím hroznější pak bude triumf, jež hodí před vaše užaslé oči. Řekl jsem vám už, že já sám vládnou jinými prostředky, mnohem účinnějšími. Ale to je možno jen zde, v podzemní říši. Na svět se už nikdy nevrátím. Proklel jsem zemský povrch!" končil téměř šeptem, zřejmě vyčerpan dlouhou řečí.
Bylo vidět, že odvykl hovorům. Padesát let už zde vládne, vzpomněl si Farin na Nemova slova. Záhadný člověk!
"Jak jste stár?" osmělil se Farin k otázce.
"Minulo právě sto let."
"Je to možné?"
"Proč ne? Zde je snadné si udržet tělesnou i duševní svěžest. Zde se nestárne. Můj chraplavý hlas a zdánlivý nedostatek dechu je jen následkem dlouhého mlčení. Odvykl jsem mluvit. Na mé rozkazy stačí několik telegrafických

značek. A jsem-li unaven, stačí tohle." Nemo stiskl knoflík na svém stole. Pracovnou se rozlila jemná, nevýslovně osvěžující vůně. Farinovi bylo, jako by omládl. A v tomto pocitu se odhodlal k interviewu.

"Při svém setkání s vámi jsem viděl, že se ve vaší duši cosi odehrálo. Jakýsi vír vzpomínek vámi zmítal. Chtěl byste mi říci...? Promiňte, nechci..." zarazil se nad náhlou bledostí, která zvýšila zsinlost Nemovy tváře.

Veliký inženýr seděl chvíli jako socha. Konečně zhluboka vydechl, přetřel rukou bílé čelo a pak začal hlasem, který zněl jako hluboké akordy varhan:

"Jste sice jen mým hostem, ale jste mi sympatický. Důvěřuji vám. Věřím ve vaši čestnost, která vám nedovolí, abyste až se vrátíte nahoru, prozradil slůvko z toho, co zvíte. Slibujete mi?"

"Zavazuji se ctí!"

"Slyšte tedy: Jsem NIKDO! Měl jsem kdysi jiné jméno, jež se dosud na světě vyslovuje s obdivem a úctou. Pro mne je mrtvé. Už bezmála před šedesáti lety zmizelo ze světa zároveň s mou bytostí. Tehdy jsem se jako čtyřicetiletý muž oženil s dvacetiletou Nelly, sirotkem, andělem podle těla i duše. Nic jsem jí netajil. Upřímně jsem jí před sňatkem vyličil, jaký život ji očekává po mém boku. Uvítila to s radostí. Jásala nad odchodem z velkoměstského víru a - ze světa, do něhož se nehodila její andělská bytost. Hned po sňatku jsme zmizeli. Má jachta nás dopravila na bezejmenný ostrůvek v Tichém oceánu, kde nás očekával Nautilus."

"Nautilus?" vydechl Farin užasle. Jeho hlavou proletěly události, o nichž v útlém mládí četl v knížkách Julia Vernea...

"Vy jste tedy onen tajemný vynálezce podmořské lodi?" tápal se stísněně.

"Ano. Já jsem Nemo, mořský netvor, obávaný, proklínaný pirát."

"Neodsuzujte se! Vaše pirátství vykazuje přemíru šlechetnosti. Nikdy jste neútočil bez příčiny. A byl-li jste napaden a bránil se, nikdo vám nemůže nic zazlívat."

"Jsem vám vděčen za slova, která ukazují, že jste aspoň částečně správně pochopil mou tehdejší činnost. Neznáte však její pravý podklad. Nikdo jej nezná. A proto je děj, jak si jej na podkladě toho, co slyšel, sestavil můj dobrý Verne, v mnohém směru nesprávný. Chci vám svěřit tajemství jednoho života: Byl jsem kdysi idealistou, snílkem, jako je mnohý z pozemských lidských tvorů. Ani strašná válka v roce 1871, kterou byla málem zničena má vlast, ano, jsem - totiž byl jsem - Francouz, mne nevyhnojila z pošetilé důvěry v lidskost.

Účel a cíl mého podmořského člunu byl zpočátku čistě vědecký: prozkoumat mořské hlubiny. A jedinou mou snahou bylo kořistit z nesmírných pokladů, od věků nahromaděných v hlubinách oceánu pro blaho lidstva. Tento účel jsem spojil s jiným: čistil jsem širé mořské pláně od pirátů, jichž bylo v té době hojně.

Zpočátku jsem bojoval jen s piráty, a vždy vítězně, neboť Nautilus byl nezranitelný a nezdolný. Později se však situace změnila. Námořní mocnosti se sjednotily k honbě na Nautila. Přišly fantastické zprávy o "mořském netvoru", který ohrožuje všeobecnou námořní bezpečnost. Byla to zřejmě intrika, která měla zakrýt pravý účel: zničení vládce mořských živlů, který svou mocí hrozil stát se pánem mořských oblastí. Vyhybal jsem se bojům s válečnými loďmi, pokud jsem jen mohl. Klidně jsem vystavoval Nautilovo tělo nejtěžším střelám z lodních děl. Přiznávám se, že jsem potopil několik lodí, ale to byli nepřátelé mé vlasti, a vždy jsem dal posádce dosti času, aby se zachránila na člunech. Plných pět let jsem tak zápasil. Dodnes neví svět a nikdy se nedoví, že ony poklady, které se v té době často vyskytly na písčném pobřeží všech světových dílů, nebyly náhodným darem moře, nýbrž darem pronásledovaného mořského netvora. A zvláště Francie nemá tušení, že jsem to byl já, její vyvržený syn, který jí štedře vrátil oněch pět miliard, které národ musil dát Německu po prohrané válce.

Po pěti letech začalo se moje manželské štěstí kalit. Pozoroval jsem, že Nelly chřadne. Dříve s nadšením sledovala úžasnou scenérii podmořské krajiny, kterou v bohaté míře jejím očím odhaloval Nautilus v hlubinách, kam dosud nevniklo žádné lidské oko. Jásala nad divy a krásami, když jsme se někdy vylodili na pobřeží tajemných zákoutí světa, na nichž nikdy dosud nestanula noha lidského tvora. Ale děsila se, když jsem byl přinucen k obraně, která vždy končila tragicky pro útočníka. Její cit velmi trpěl.

Jedné noci jsme kroužili v hlubinách mezi Kanárskými a Azorskými ostrovy a pátrali jsme po zbytcích pravěké Atlantidy. Náš mohutný lodní světlomet vrhal do daleka kužely ostrého světla, které ozařovaly příšerné obrysy rozvalin pravěkých staveb se živými obyvateli... Nelly našťěstí spala ve své kabině. Její jemné nervy by sotva byly snesly děsivý pohled na nesmírný hřbitov, na němž se to henžilo obrovskými chobotnicemi a jinými hlubinnými netvory.

Pojednou jsem spatřil na ploše svého televizního přístroje, že na mořské hladině k nám pluje plnou parou pět torpédoborců a dvě minonosky. Flotila se rozvinula do bitevní čáry a záhy uzavřela nad námi kruh. Hloubka zde nebyla přílišná, necelých pět set metrů, a náš světlomet tvořil pro útočníky spolehlivý cíl. Mohli jsme sice zhasnout a klidně uniknout z boje, ale Nautilus nikdy z boje neprchal. Chtěl jsem znát svého nepřítele. Nic lehčího: krátký rozkaz a ostrý paprsek z našeho reflektoru proletěl vodní spoustou nad námi. Na televizní ploše jsem viděl jasně vlajky a četl jména. V příštím okamžiku vylétla z jedné lodi k obloze červená raketa a hned nato vyšlehly z lodních boků ohnivé jazyky. Ohnivé kotouče třaskavých dělových nábojů zavířily okolo Nautila a ocelové střepiny rachotily na jeho povrchu. Jeden náboj zaduněl dokonce plným zásahem. Mířili tedy dobře. Minonosky široce obkroužily bitevní pole a z jejich boků klesaly do hlubiny zatížené miny. Z torpédoborců hřměla dělová rychlopalba a Nautilus se otřásal pod krupobitím střel.

Zpočátku mne to bavilo. Ale konečně mně došla trpělivost, když nedaleko přidi vybuchla mina, vznícená přílišným vodním tlakem v hlubině. Výbuch byl tak mocný, že se Nautilus povážlivě zakymácel. Tma a vzhůru! velel jsem. Světlomet zhasl a Nautilus letěl na hladinu. Nepřítel jistě jásal v domněnce, že jsme byli zasaženi. Jeho radost trvala však sotva několik vteřin, které jsme potřebovali k vzestupu. Záhy se vynořilo uprostřed útočných lodí oblé tělo Nautila a klidně spočinulo na hladině, ozářené lodními reflektory. Jeden z torpédoborců vyplivl torpédo, které bleskurychle přiletělo a zasáhlo před Nautila. Sloup ohně a vody vytryskl do výše a tlakem vzduchu zabolelo v uších.

Palte! vykřikl jsem rozkaz do mikrofonu. Ze čtyř rour vyletěla naše torpéda. Čtyři torpédoborce klesly pod hladinu. Chtěl jsem právě dát rozkaz k útoku na minonosky, když mně padla k nohám Nelly: Milosrdenství! Měj slitování! Dopřej aspoň, aby se tonoucí zachránili! křičela, omdlévajíc děsem. Bylo mi, jako bych procítl z hrůzného snu. Uklidni se, drahá! volal jsem, líbaje její slzami zalité líce. Nebudu už... dám jim milost.

Minonosky sbíraly raněné a tonoucí. Konečně pak vypluly k severu.

Chtěl jsem dát rozkaz k ponoru, když Nelly s vytřeštěným očima ukazovala na předmět, houpající se několik metrů od Nautila ve vlnách. V záchranném pásu vězel lodní důstojník s rozhozenými pažemi a zkrvavenou hlavou, bezvládně skloněnou k rameni. Bud' to byl mrtev, nebo v bezvědomí.

Zachraň ho! Ach, smiluj se nad ním! Snad je jen raněn! Vždyť je to člověk! Spas jeho duši! prosila mne.

Za několik minut ležel zachráněný na loži v kabině, sousedící s mou. Byl v bezvědomí. Ale jeho poranění nebylo příliš vážné. Přesto se vrátil k životu teprve po několika dnech, když pominuly horečky. Byl to Alsasan, z území, které po nešťastné válce v roce 1871 Německo zabralo Francii. Jmenoval se Sauver, obojetné jméno pro Francouze i Němce. Obojetné jako jeho bídná, odrodilecká duše! A geniální herec! Hrál tak dokonale radost nad svým vysvobozením, že se mu podařilo záhy mne ujistit o své věrnosti k Francii a získat si mou důvěru, k čemuž přispěl také jeho sympatický zevnějšek. Bodrý mladík, strojní inženýr a odborník hlavně v obsluhování torpédometů. Po složení přísahy věrnosti přijal jsem ho do svého mužstva.

Nelly od té doby churavěla. Její nervový stav se povážlivě horšil. Po několika týdnech jsem viděl, že je nezbytné, aby nějakou dobu strávila v některých přímořských lázních, kde by vhodná lidská společnost a slunce ji zotavilo tělesně i duševně. Tuto nezbytnost uznal také náš lodní lékař tím více, ježto Nelly kynula naděje na vrcholné štěstí našeho manželství: měla se stát matkou. Rozhodl jsem se pro Nizzu.

Za temné noci jsme přistáli v pustém, divokém fjordu Korsiky, severně od Ajaccia. Nemohl jsem Nautila opustit a měl jsem původně v úmyslu, že svěřím Nelly lehké veslici s posádkou svých spolehlivých veslařů, kteří by za časného jitra dojeli do nedalekého Ajaccia, nalodili mou choť na parník a vrátili se příští noci s člunem zpátky. Ale tu se nabídl Sauver, že mou ženu dopraví do Ajaccia v našem motorovém člunu. Návrh pro nás všechny velmi výhodný. Předně byla plavba v motorovém člunu rychlejší a bezpečnější, přistání motorového člunu v Ajacciu nebylo tak nápadné a objevení se mladého páru muselo budit dojem, že jde o opožděné výletníky; nebylo tu nebezpečí zvědavosti přístavní policie, které by pětičlenná posádka veslice ztěžka unikla, a konečně: inteligentní Sauver se jistě postará o všemožné pohodlí mé choti, jak prozatímním umístěním v hotelu, tak i na parníku.

Avšak Nelly upadla do křečovitého pláče. Chvějíc se jako list prosila mne se sepjatými rukama, abych ji neopouštěl: Nemohu sama... Zemřu! Děsím se... Nevím čeho!

Nemohl jsem s ní odjet. Nebylo možné abych opustil Nautila, v němž nebylo nikoho, kdo by mne zastal. A tu mě napadlo: Uklidni se, miláčku! Pojede s tebou Sauver. Doprovodí tě do Nizzy, bude ti druhem a ochráncem po celou dobu tvého pobytu v Nizze - Svěřím vám ji, obrátil jsem se na Sauvera, budete ji bratrem. Také vám prospěje zotavení. Motorku necháte v Ajacciu. Ode dneška za měsíc budu očekávat vaše zprávy v tomto fjordu. Nelly přijala mé rozhodnutí se zřejmým ulehčením. Bodrý a veselý Sauver jí jistě zpříjemní pobyt v Nizze."

Nemo se odmlčel. Seděl jako socha. Avšak v jeho tváři bylo lze čísti strašlivý děj.

"Bídák!" zásípal konečně a hluboce vydechnuv pokračoval hlasem, který zněl jako násilné vyřazení skřeků mučeného člověka: "Na ploše televizního přístroje jsem to viděl... Leželi jsme právě v hlubině pod Řeckem... v noci... vyšplhal se na balkón... a ona - - když se chtěl dopustit násilí - probodla ho dýkou!"

A po dlouhé pomlce:

"Vydali mně ji v sanatoriu. Byla v duši mrtva. Zbylo z ní tiché dítě. Bílé siamské koťátko bylo celým jejím světem, radostí. Jinak neznala nikoho. Ani mne. V hlubině Tichého oceánu se jí narodilo dítě: Nelly. A téhož dne dotrpěla. Její smrt zrodila ve mně démona pomsty! Desítky válečných lodí těch prokletých šilenců jsem poslal na dno! Neznal jsem smilování! Dítě prospívalo.

Po desíti letech jsme přistáli u pustého kruhovitého ostrůvku v Indickém oceáně. Vystoupiv na vrchol, viděl jsem, že stojím na okraji nedozírného kráteru vyhaslé sopky. Po provazových žebřích a laněch jsme se spustili, pokud jsme mohli, do hlubiny. Po strmých skaliskách sešplhali ještě níž. Až jsme se octli - zde. Ano, na tomto místě jsme před padesáti léty stanuli. Viděl jsem, že jsme se octli v nesmírné podzemní říši. A tu jsem se rozhodl: Zde bude mé království! Zde budu vládcem! Zde splním svůj cíl: Odtud ovládnou svět! Vrátil jsem se nahoru. Nautilus ležel jako ohromný mořský netvor na hladině. Připadal mně jako směšná hračka. Poručil jsem vynést z něho všecko, co jsem uznal za potřebné pro své cíle, a pak - Nautilus zmizel v hlubinách. Uplynulo dalších dvacet let. V té době byla moje říše už v činnosti. Má dcera Nelly, tehdy devěťadvacetiletá, se provdala za mého ředitele dopravy, syna bývalého kormidelníka v Nautilu a mého důvěrného, věrného přítele. Před dvaceti lety se jí narodilo dítě. Je to dívka Nelly, kterou znáte. Hovořil jste s ní v budově ústřední dopravy. Jediná ženská bytost v mé říši a velmi platná síla svému otci."

"Je tedy," vpadl Farin, "ředitel dopravy vašim zetěm a Nelly vaší vnučkou?"

"Ano."

Farin nemohl smlčet výtku: "Promiňte, ale její osud se mi zdá krutý."

"Proč?"

"Což nechápete? Vždyť její život je horší než žalář! Ubohé děvče! Živoří zde v podsvětí jako orchidej. Také podle toho je pleť ubohé dívky bezbarvá, průsvitná, dokazující nejvyšší anémii, bezkrevnost. Divím se, že vy, její děd, jste mohl..."

"Počkejte!" přerušil ho Nemo ostře. A zmírniv tón, pokračoval klidně: "Chápu vaše stanovisko. Jste pozemšťan. Viděl jste zde už dost, ale převážná část mého světa je vám dosud neznámá. Víte, že už zde žije mnoho mých spolupracovníků, kteří dříve žili na zemském povrchu. Byli tedy zvyklí na přírodní živly. A přece zde prospívají duševně

i tělesně mnohem lépe, jak dokazuje jejich zdravotní stav. Slovo nemoc zde neznáme. Hranice stáří je posunuta o dobu, která na zemském povrchu znamená lidský věk. Smrt v mé říši spí v hluboké letargii a neví už ani, kam založila svou zbytečnou kosu. Všichni lidé se nejen bez nejmenších obtíží, ale s radostí a pocitem blaha přizpůsobili. Nikdy je nenapadne, aby zatoužili po změně, tím méně po návratu nahoru. Žijí pro svoji práci, která jím je víc než náhradou za všechny pochybné zemské rozkoše.

Nelly je zde od svého narození, což je značná výhoda proti všem ostatním, neboť nezná jedovatých a lživých pozemských krás, jejichž obětí by se dříve nebo později stala. Zde není žalář pro nikoho, tím méně pro ni. Je to útulek. A není věčný. Přijde-li vhodná chvíle, kdy nabudu přesvědčení, že na zemském povrchu se pro tuto orchidej, jak jste ji pojmenoval, rozzářilo opravdové slunce života, uvítám s radostí okamžik, kdy budu moci svou vnučku vydat do jeho hřejivé náruče.

Vaše zdání o nedokrevnosti je klamné," pokračoval Nemo po chvíli. "Bud'te naopak ujištěn, že její tělesná soustava ani v nejmenším netrpí. Naopak je tato skleníková výchova nesmírným dobrodíním pro její srdce a duši, které jsou čisté jako dýmánek. Nelly je ryzí, vzácná pohádková květina."

"Víš Nelly, že jste jejím dědečkem?" zeptal se Farin.

"Ne."

"To nechápu."

"Nechci, aby to věděla. Aspoň prozatím ne. Je to pro mne sice bolestné, ale nemohu jinak. Nesmím porušit kázeň ve své říši. Nesmí tu být ohledů, protekce. Také její otec se musel vzdát všech příbuzenských ohledů. Je mým pracovníkem, nic víc. V mé říši musí srdce ustoupit kázni."

Kapitola patnáctá V ROGEROVĚ REVÍRU

Dlouho do noci uvažoval Farin o Nemovi. Jeho obdiv nad energií téměř stoletého kmeta vzrůstal. Farin byl přesvědčen, že si získal důvěru tohoto geniálního starce, neboť jinak by se mu Nemo nebyl svěřil se svými životními osudy. Tato sdílnost byla pro Farina jistě významným.

Nemo řekl, že Farin už mnoho v jeho říši viděl, ale ještě víc že mu dosud zůstalo utajeno. Pozná i tato tajemství?

Sotva posnidal, překvapil ho návštěvou - profesor Roger.

"Mám pro vás radostnou zprávu, milý inženýre," hlásil geolog, tiskne Farinovi ruku.

"Vy jste nějak omládl za těch několik dnů, co jsme se neviděli," divil se Farin.

"Ba, věru, příteli," přikývl vážně Roger, "cítím se tak mladý, že je mi to až trapné. Omládl jsem i duševně. A povážlivě, kamaráde! Tak povážlivě, že se toho až děším. Milý příteli, všechny vědomosti, i těch celých třicet let profesorské praxe s odborným geologickým věhlasem, všechno je postaveno na hlavu a rozmetáno. Jen několik atomů z toho všeho jsem pracně zachránil jako skrovný základ k novostavbě. Z věhlasného geologa a vysokoškolského profesora se stal - zedník, stavějící nový magacín vědy. Ale proč mě tak pozorujete?" vyjel, vida Farinův upřený pohled.

"N-nu," koktal Farin, "vaše řeč je nezvykle - jak bych to řekl? - obrazná."

"Řekněte přímo: Roger se zbláznil. Ale mýlíte se! Naopak, začínám teprve být moudrý. - Ostatně nechme toho! Jak jsem řekl, mám pro vás radostnou zprávu. Velitel dal rozkaz, abych vás provedl svým rajónem. Vůz čeká. Pojďte!"

Farin se nedal pobízet. Byl zvědav na divy, které z věhlasného profesora vyrazily mozek, rozmetaly vnějšek jeho "skladiště vědomostí" a degradovaly ho na "zedníka".

Jako střela letěl s nimi vůz a z jeho špičaté přídě tryskal ostrý paprsek světla na kolej, která svítila jako bílá stuha, mizející v tajemné tmě.

Roger mlčel. Na Farinovy otázky odpovídal jediným slovem: "Uvidíte."

"Skutečně jste se rozhodl, že se nevrátíte nikdy nahoru?" položil Farin otázku.

"Nepomýšlím na návrat."

"Není to sobecké, neodevzdat vědě a lidstvu bohatství svých poznatků?"

"Nemyslím. Spíše naopak, bylo by sobecké, kdybych přerušil svá bádání a vrátil se na svět, abych sklízel mravní i hmotné úspěchy. Tím bych posloužil vědě jen částečně, vyvrátil bych jen některá teoretická dogmata. Moje zásluhy by se zvrhly a právem by mne označili za sobce. Ale pravá věda je nekonečná. Její cíle jsou bez hranic. A zde vidím stejně nekonečnou látku ke studiu. Jsem tedy povinen, chci-li být pravým služebníkem vědy, věnovat se bádání neomezeně. Vidím už teď, že celý můj život - a já už nejsem mlád - k tomu nestačí. Snad ale zanechám světu dost obsažné dílo, jež se mu dostane do rukou až po mé smrti. Zemřu zde s perem v ruce. Aspoň mi nebude moci nikdo vytknout polovičatost. A nikdo nebude moci říci, že jsem utekl od práce - za honorářem."

Farin byl dojat. Beze slova stiskl Rogerovi ruku

Konečně vůz stanul.

"Zde je má rezidence," řekl Roger, uváděje hosta do dvoupatrové budovy.

Vstoupili do haly, která učinila na Farina dvojí dojem: mohutný svou nádherou, ale také tísnivý svým vzhledem.

"Je tu jako v síni muzea, ale také jako v předsíni hrobky," vyklouzlo mu ze rtů.

"Správné přirovnání," usmál se Roger. "Je to skutečně muzeum i hrobka. Muzeum i hrobka Země, jak se brzy přesvědčíte. V celém tom paláci bydlím sám, jen se svým sluhou, který je současně laborantem. Druhá a poslední lidská bytost je můj kuchař. Oba jsou Francouzi. Pak je tu robot, který obstarává automatické spojení s doly a hutěmi, do nichž se také podíváme. V přízemí jsou laboratoře, v prvním poschodí muzeum, v druhém má studovna, archiv, knihovna a byt můj i personálu. Budova je vystavěna, jak vidíte, z kvádrů. Je to týž materiál jako v Centru: většinou prahorní

archaické žuly a migmatity, svory, fylity a křemičité břidlice. Je tu však také dosti syenitu, porfyru, ruly a jiných vyvřelin z pozdější doby zemského vývoje. Tento materiál sem byl zajisté dopraven z vyšších vrstev. Zde jsme totiž asi čtyři sta kilometrů pod zemským povrchem. Vystoupíme do druhého patra, příteli. Jistě vám přijde vhod občerstvení po cestě."

Jak hala, tak i schodiště byly ozářeny modravým tajemným světlem, které vyzařovalo z celého povrchu interiéru, jak si na to Farin ostatně zvykl už v Centru. Udiveně však stanul na prahu komnaty, v níž poznal Rogerovu pracovnu, jasně ozářenou světelnými tělesy.

"Vy zde máte elektrické osvětlení?" tázal se udiveně.

"Ano. Ale jak vidíte, nejsou to žárovky. Nevyznám se v elektřině. To je váš obor. Snad mne budete moci poučit. Vím jen, že tohle světlo bylo zde instalováno, a později jsem zjistil, že je zavedeno také v dolech a hutích. Vím jen tolik, že je vysíláno z obrovské elektrické centrály kdesi mimo můj rajón a za krátkou dobu se rozšíří po celé říši."

"Divím se, proč Nemo při těchto pracích nepoužil mých služeb. Jsem přece elektrikář," hučel Farin.

"Jak by mohl? Jste jeho host a Nemo je příliš velký kavalír, aby vás využil k práci. A jistě také vás, jako dočasného hosta, nechce zasvětit do všech tajů své říše. Já ovšem jsem laik. Tím víc musí vábit problém vás, odborníka. Co myslíte, jaký je to vlastně zdroj světelné energie?"

Avšak Farin nemohl odpovědět. Matné, mléčné sklo kouli vyzařovalo celým svým povrchem. Když pak Roger zapojil stolní lampu na pracovním stole, mohl si Farin prohlédnout těleso zblízka. A tu viděl, že uvnitř koule svítí nesčíslné množství drobných tělísek, která víří v skleněném obalu jako miliardy nálewníků v kapce vody. Plyn? Sotva. Spíš nějaká práškovitá hmota. Anebo je to erupce elektrické energie, jakési miniaturní slunce? Ale podivná věc: skleněný obal byl docela chladný.

"Divím se, že to neheje," poznamenal.

"Pojďte se mnou, ukáži vám něco," zval ho Roger a vedl Farina chodbou. V jejím čele otevřel dveře. Vstoupili do malé cely, jejíž celý vnitřek byl obložen osinkem.

"Občas se celý můj rajón provětrává," začal hovořit. "Vzduch se tu sice obnovuje stále, ale vždy po několika dnech se provádí jakási generální vzdušná dezinfekce. Je to ostrý, chladný proud. Odkud dýchá, nevím. To je chemický obor a v tom se příliš nevyznám. Ten den se zde vždycky značně ochladí, a tu je třeba nový vzduch oteplít. K tomu jsou v mém domě kamna, která zde vidíte."

"Nic nevidím. Je tu pouze kovová tyčka s kuličkou na konci, stojící uprostřed komory."

"To jsou kamna."

"Snad nechcete říci, že tahle hračka?"

"Jen strpení, kamaráde, až vám všechno vysvětlím. Tahle hračka, jak pravíte, v několika minutách vyhřeje celé toto patro se všemi místnostmi. V každém poschodí je totéž zařízení. Odtud vedou roury do místností, kde jsou topná tělesa, asi jako radiátory ústředního topení, které znáte, jenže tu neheje pára, ale vzduch. Pohleďte!"

Ve dvou vteřinách zmizela kulička v obalu fialového světla, které se v další vteřině změnilo v úžasný vír elektrických výbojů. Nebylo však slyšet nejmenšího zvuku. Zato cítili ostrou vůni ozónu. Avšak v nejbližším okamžiku museli rychle couvnout pro pekelný žár. Roger otočil vypínačem a světlo ihned zhaslo.

"Sáhněte si na tu kouli," vybídl Roger.

"Je jen málo vlažná," žasl Farin.

"Myslím," soudil Roger, "že je to týž zdroj jako v lampách."

"Hm... zdroj to může být týž, ale s obrácenou činností. V lampách nemůže působit žár navenek, neboť by obal okamžitě shořel. Jako svítící prostředek musí tedy buď působit naopak do středu, kde se teplo ohromnou energií ničí, nebo - což myslím je nejspřávnější - je to jiný zdroj."

Po vydatné snídani provedl Roger hosta palácem. Farin žasl nad přepychovým, účelným a pohodlným interiérem Rogerova bytu a pracovny, bohatou knihovnou, kterou by mu jistě a oprávněně záviděl mnohý vědecký ústav, nad zařízením laboratoře, jež daleko předčilo chemickou laboratoř na kterékoli technice. Ale jeho údiv vyvrcholil, když prohlížel geologické muzeum, v němž viděl doklady všech období zemského vývoje, ale také zkameněliny pravěkých živočichů. Jiná komnata byla věnována pravěké flóře. Trsy pohádkových tvarů, zkamenělé a ztuhlé, tvořily zdobné prales, z něhož jako by vycházely tajemné hlasy, vyprávějící o životě na Zemi před milióny let, o potopě světa a době bájí...

"Ukáži vám jiné muzeum, v přírodě, nekonečné, živé svědectví, jak se život na Zemi měnil, rodil a umíral v miliónletých periodách vývoje," vyrušil Roger Farina ze zamyšlení.

Po večeři uvedl Roger hosta do jeho ložnice.

"Chcete se jistě osvěžit," řekl, veda ho do koupelny vedle ložnice. "Tenhle vypínač ohřeje vodu na teplotu, jakou si budete přát. Voda je minerální. Ke sprchování použijte téhle páčky, která reguluje teplotu. Ohříváče je týž, jak jste už viděl."

"Což působí elektrické výboje i pod vodou?" ptal se Farin.

"Ano. Jedno zařízení je dokonce zavedeno do veliké nádrže v podkroví."

Tohle bylo pro Farina jako odborníka v elektrotechnice už pohádkové. Jak je to možné? Vždyť je to jako - ba věru... jako - kulový blesk! Ale to není správné přirovnání. Za každých okolností musí z Nema dostat toto tajemství!

Vyjeli časně ráno. Po půlhodinové jízdě vůz stanul. Vystoupili těsně před kolmou skalní stěnou, která se před nimi tyčila do nedohledné výše i šíře. Její tmavý povrch jako by byl protkán tepnami, z nichž se rozbíhaly spleti a sítě žil a žilek.

Byl to příšerný obraz - zdálo se, že před nimi leží tělo obra, jehož pokožkou prosvítá žilový organismus, v němž však místo rudé krve proudí hořící fosfor. Sinavý svit se chvěl, neklidně kmítal, zvyšuje a tlumí svou sílu.

"Rádiová emanace," odpověděl Roger na Farinův tázavý pohled.

"Tedy tu musí být ohromné množství rádia."

"Je to těžko odhadnout," odpovídá Roger.

"Není nebezpečné zde prodlévat? Tak silné výboje rádia musí přece v kratičké době zničit každou hmotu, na kterou narazí. Zajistíte víte o dermatitidě?"

"Vím; rozklad vaziva a jeho konečné zmrtvení. Nu, nebylo by věru pro nás zdravé, abychom se delší dobu vydávali vlivu tohoto záření. Kdyby to byly přímé výboje, byli bychom už za tu chvíli, co zde stojíme, mrtví, a naše tělo by se zvolna rozpadávalo. Ale buďte klidní. Nám nebezpečí nehrozí, neboť tyto výboje prorážejí velmi silnými vrstvami olova. Naše chemická správa zjistila, že paprsky byly nesčetněkrát zlomeny, přírodou tak dokonale přefiltrovány, že tohle je už neškodná emanace, která spíš prospívá. Nu, půjdeme dál!"

Roger vedl hosta uzoučkým průsmekem. Kráčeli, zaplaveni sinavou září. Po chvíli se soutěska rozšířila a Farin udiveně stanul v rozsáhlé kotlině, jasně ozářené nesčíslnými hvězdami, které z výše vysílaly své bílé, nafialovělé světlo.

"Co to znamená? Což jsme na zemském povrchu?" vyslovil svůj úžas.

"Skoro čtyři sta kilometrů pod ním," usmál se Roger.

"Ale... ty hvězdy?"

"Osvětlovací tělesa. Svitidla. Táž, jaká jste viděl u mne."

"To je neuvěřitelné. Jak by bylo možné je umístit v takové výši?"

"Milý inženýre, vy se příliš divíte, už teď, sotva jsme překročili práh. Což teprve, až uvidíte další? Vzpomeňte si na divy, kterými nás omračoval náš plantážník. A řekl jsem vám, jaký dojem na mne udělala prohlídka mého revíru. Myslí byste, že jsem se zbláznil. Je nutné, abyste své nervy dal na krátkou a pevnou uzdu. Ptal jste se, jak bylo možné umístit světelná tělesa v této výši, která - což si dovoluji dodat - činí několik set metrů. To šedivé, co vidíte nad světly a co vyhlíží jako bouřlivých mračen, to je strop té - jeskyně, chcete-li."

Farin s úžasem zhlédl.

"Povím vám, jak byla provedena instalace," pokračoval geolog. "Byla prováděna, když jsem poprvé vstoupil do této kotliny. Bojím se jen, že budete mé líčení považovat za fantazii, pohádku. Ale to je vaše věc. Původně zde bylo temno. Jen reflektor mé ruční svítilny ozařoval jednotlivá místa. A bylo mrtvé ticho. Pojednou jsem slyšel jakési šumění, které sílilo, až znělo, jako by sem letělo několik aeroplánů. Ale zvuk se lišil od hluku, jaký vydávají vrtule letadel. Byl to vysoký tón, vlastně více tónů, které splývaly v harmonické vrnění, jako když se rozvíří mnoho dětských vlků. Tato příjemně znějící harmonie zesílila, pojednou jsem spatřil ve výši nad sebou nesčíslný roj vířících světýlek: bílých, červených, zelených, žlutých... Světlušky? Kde by se tu vzaly? A což by křídélka hmyzu, i kdyby ho byly milióny, mohla vydávat takové tóny? Světlo mě lucerny nestačilo na proniknutí do té výše.

Pojednou se v dálce rozzářil kužel ostrého světla, který z výše padal kolmo dolů. Blížil se úžasnou rychlostí. Nežli jsem se nadál, byl nade mnou, a než jsem se vzpamatoval, přistála uprostřed této kotliny - autogyra.

Pochopíte, že jsem zvědavě přiběhl k záhadnému letci.

V autogyře seděl statný muž, pravý typ Američana: "Hau du jù dú!" zvolal, nedávaje se rušit ze své činnosti, která pozůstávala z tisknutí rozmanitých knoflíků na klaviatuře desky, za kterou seděl. "Jsem Strang, inženýr z technické správy," řekl své jméno. "Přišel jsem vám zavést trochu světla do revíru. Promiňte, že se vám nemohu věnovat, dokud nebudeme hotoví," hovořil, neustávaje hrát na klaviatuře, na které se kmitala různobarevná světélka. Po chvíli se zmatený rej světýlek na plotně uklidňoval. Červené body řídly a převládaly zelené. Současně a stejnoměrně se upravovala světélka nahoře, roj se seřaďoval, až se po celém horizontě ve výši vytvořila pravidelná síť zelených světýlek v přesných odstupech.

Na desce před inženýrem zářil teď jediný zelený bod. Strang zapojil páčku: zelený bod na desce zhasl a zato se rozzářilo bílé světlo uprostřed desky. V tomtéž okamžiku se změnila také barva zářících bodů nahoře v bílou. Ale v nejbližším okamžiku se zatemnilo: světélka nahoře zmizela v husté mlze. Současně bylo slyšet ostrý rachot "Teď si můžeme pohovořit", začal inženýr, spokojeně si oddechnuv.

"Nehleďte vzhůru," varoval mne, "mohlo by vám padnout nějaké smítko do oka."

A skutečně: kolem nás se snesl hustý déšť drobného prachu.

"Jistě jste zvědav, co se vlastně děje?" zeptal se s úsměvem.

"Nezapírám."

"Zcela jednoduché: dvě stě robotů vrtá do klenby díry, v nichž budou zavěšena svítidla. Jde to rychle. Mají elektrické vrtáky."

Rachot ztichl. Mlha se rozplynula a ve výši zářila teď pravidelná síť žlutých světýlek. Současně vzplál na desce žlutý bod.

"Znamení, že skončili vrtání. Teď budou montovat, řekl Strang a zapojil páčku. Vzplálo bílé světlo.

"Chcete je vidět?" nabídl mně Strang.

"Budu vám povděčen," přikývl jsem. Inženýr zvedl světlo a zapojil proud. Přiznávám se, že jsem vytřeštil oči.

Klenba byla v pravidelných vzdálenostech pokryta bytostmi, které vyhlížely jako veliké váčky, vznášející se na jednom bodu těsně pod klenbou.

"Poslužte si," podával mně Strang triedr.

Nemohl jsem utajit výkřik úžasu, když jsem teď viděl ty tvory zblízka. Krátce řečeno: okřídlení lidé, roboti.

Netrvalo dlouho a žluté světlo ohlásilo ukončení práce. Inženýr stiskl jeden z knoflíků. Roj robotů se snesl o něco níže, za kmitání červených a zelených světýlek se seřadil a pak zmizel na obzoru v klínovitém letu jako hejno divokých husí. Chtěl jsem, aby mi to trochu vysvětlil.

"Lituji, ale nemohu vám nic vysvětlit, poněvadž nesmím," řekl. Stiskl mi ruku a za okamžik zmizela jeho autogyra za

roboty. Hodinu poté se tyhle hvězdy rozzářily a svítí tak dosud," skončil Roger.

"Zní to skutečně jako pohádka," kýval Farin hlavou. "Ale věřím vám. Viděl jsem sám už tolik, že by mne snad žádná technická vymoženost v této divuplné říši neohromila."

Kapitola šestnáctá Z GEOLOGIE

Kráčeli vpravo, podél horského masívu. Pojednou se zastavili před ústím tunelu, vedoucího do nitra skalní stěny.

"Dřív než vstoupíme dovnitř," začal Roger, "musíte vyslechnout krátkou lekci z oboru geologie a geochemie. Avšak, promiňte, zapomněl jsem, vy jste chemik! Pak vás tedy nemusím poučovat. Ale musím vám říci, že vaše i moje vědomosti jsou k ničemu."

Roger se odmlčel. Zato dostatečně hovořily jeho sevřené rty, křečovitě zaťaté zuby, tvář, stažená v trpký úsměšek a oči, v nichž hořela bolest i zlost...

"Vzpomínám si," pokračoval přiskrceně, "na úžas, který mne uchvátil, když jsem viděl ty předpotopní obludy v jezeře či snad moři za plantážemi, a na ostatní divy, jimiž nás omračoval agronom Lewis. To byly první rány, které dostala má teorie, ačkoliv věc spadala více do přírodovědy. Ale ta je s geologií úzce spjata. Nesmím ani vůbec uvážít jsoucnost tohoto podsvětí! které kdovikde má začátek a kde konec. Už fakt, že zde žijí, sta kilometrů pod zemským povrchem, úplně vyvrací teoretickou geofyziku, podle které bychom se v této hloubce museli ve vteřině proměnit žarem ve škvarek a plyny a popel jako v krematoriu."

Namítnete snad, že říše byla vytvořena už před padesáti lety a přišli jsme tedy do poměrů dávno už pro lidské bytosti přizpůsobených a vybavených vymoženostmi, o nichž nemá moderní pozemská technika ani zdání. Ale co tedy Nemo s ostatními? Ti sem vnikli jako první lidé do pouště. Pro ně nikdo nepřipravil ani ty nejmenší životní podmínky!

Krátce: už to, co jsme oba společně zde viděli a zažili, staví všechnu geofyziku, geologii a geochemii na hlavu. Ale teď, milý kamaráde, vás provedu tím nesmírným muzeem, jak jsem vám slíbil. Tahle chodba nás uvede před mapu jenže to není mapa z papíru ale skutečná. Pojdte!"

Prošli nepříliš dlouhým tunelem a stanuli na dně propasti přesně kruhovitě, s kolmými, jakoby hlazenými stěnami. Bylo zde jasno, neboť kolem stěn spirálovitě zářila ostrá elektrická světla, táž jako v kotlině.

"Řekl bych," řekl Farin, "že je to uměle vyhloubená obrovská studně. Podle těch světel myslím, že výška stěn je nejméně sto metrů."

"Milý inženýre, s vaším prvním náhledem souhlasím. Možná, že to původně byla přírodní propast, která se útvarem hodila pro účel, o němž si povíme později, a byla tak uměle přizpůsobena a zdokonalena. Ale s výškou se klamete. Osvětlení teď totiž funguje jen v dolní části. Posvítíme si výš."

Roger zasunul páku ve stěně a Farin, hledě vzhůru, se zapotácel jako v závratí: spirála světel bleskem vzlétla vzhůru do takové výše, že se nahoře zdála vycházet z jediného bodu. Současně pak perspektiva působila takovým dojmem, že se Farinovi zdálo, že stojí uvnitř nesmírného kužele, jehož hrozivě nakloněné stěny jako by se už řítily.

"Proboha! Co je to ...?" zajekal.

"Uklidněte se," pravil Roger. "Jsme na dně ústřední haly, z které vedou v různé výši chodby do dolů a hutí. Výška této haly je dobrých sto kilometrů. Je tedy vrchol haly stále ještě asi tři sta kilometrů pod zemským povrchem. Vzestup je možný jen zdviží, která je zde," ukázal do skalního výklenku.

"Připomíná mi to propast, kterou jsme vykonali první sestup s roboty," broukl Farin.

"Zcela správně," potvrdil Roger, "je to snad ona. Vstupte do zdviže."

Letěli rychle vzhůru. Po chvíli výtah stanul.

"Vystoupili jsme o tři tisíce metrů," hovořil Roger. "Řekl jsem, že vám ukáži přírodní geologickou mapu. Máme ji před sebou. Pohleďte na obvod haly, který tvoří kolmý řez v tomto útvaru a můžeme jasně pozorovat jednotlivé vrstvy. Zde právě vidíte, že se dosud stejnoměrná barva i vzhled změnily, což znamená, že v této výši končí jedna vrstva a výše začíná jiná. Dosavadní vrstva je bohatá železná ruda: magnetit, haematit, limonit a siderit. Chodba za námi vede k hutím. Vystoupíme výš."

Když proletěli podél celé této velkolepé geologické mapy, chápal Farin úplně, že geologova teoretická učenost byla skutečně postavena na hlavu.

Ale to nebylo všechno.

Cestou k hutím a dolům procházeli tunely, které se namnoze rozšířily v ohromné dómy. Pestré stěny svědčily o rule, syenitu, žule a porfyru, vápenci a mramoru, slinu, křídě a olovu. V rozsedlinách zářily nádherné valouny ametystu, chalcedonu, karneolu, chrysoprasu, achátu a jiných polodrahokamů a mezi vrstvami křemene svítily žíly - zlata. Byla tu také silná pásma temné rudá s průsvitnými sloupečkovitými krystalky, na povrchu šedě oxydovanými: proustit, bohatá stříbrná ruda. A nechyběly ani drahokamy, z nichž nejhojnější byly rubín, safír, topas a jiné druhy korundu.

Zopakujeme-li si všechny tyto poznatky, pochopíme stav, v jakém se octla Rogerova duše. Geolog dospěl k poznání, že jeho věda, jako všechny ostatní, je věčné budování - babylónské věže. Dokud tohle neviděl, věřil své teorii jako neochvějně jistotě. Teď se všechny ty pevné, nedobytné hradby, tvrze a bašty zřítily a rozpadly v prach.

Musí stavět znovu.

Základem mu musí být právě to, co dosud považoval za báje a legendy. Země musela být po věky trhána zevní nebo vnitřní silou a urvané povrchy její kůry se převálily přes doliny, ohromné hory zavalily ohromné propasti. Bylo to jakési vyrovnávání povrchu. Snad rotace Země byla kdysi mnohem volnější a nějakou zevní mocí nebo katastrofou ve vesmíru náhle zvýšila Země otáčení kolem své osy, přičemž mohutný náraz odstředivou silou způsobil přelivy a přesuny hořejších vrstev zemské kůry. Tím a jen tím se dal vysvětlit vznik této celé nesmírné podzemní dutiny nyníější

Nemovy říše.

Při prohlídce dolů a hutí byl Farin zklamán. Mohl jen zjevně obdivovat její rozsáhlost. Dovnitř mu nebyl vstup dovolen a Roger neměl vlivu, aby mu vnitřní prohlídku vymohl. Zde vládli jiní nad nesčetnými roboty.

Téhož dne se vrátil Farin do Centra.

Kapitola sedmnáctá SVĚTLO SVĚTA

"Nuže, potěšil jste se se svým přítelem?" tázal se Nemo, když Farin opět usedl do křesla v jeho pracovně.

"Závidím mu. Věřte, kdybych nebyl vázán rodinou, zůstal bych u vás, neboť i já zde vidím skutečné technické zázraky," odpověděl upřímně.

"Těší mne, že se nenudíte."

"Nevycházím z překvapení, ač skoro vše je mi dosud záhadou."

"Například?"

"Roger mi vyprávěl o instalaci osvětlení ve svém revíru, jež prováděl roj létajících robotů."

"Co je na tom divného? Jsou to malé druhy aeroplánů, jenom místo vrtulí pracují křídla. Materiál je velmi pevný. Jen plný zásah dělového náboje by mohl zničit stroj, který je lehčí než aluminium. Proč by tedy nemohly stroje létat jako vážky? Jsou řízení radiotelegraficky. Celou práci tedy provádí ten, kdo jim dává rozkazy, v tomto případě inženýr Strang. Ovšem, důležité je ústrojí robotů."

"Znám už tedy automatické dělnictvo, létající montéry a policii. Byli to snad vojáci, ti, co nás sem dopravili?"

"Ne. Byl to jakýsi druh hlídačů a dozorců. A budiž - policie. Vojsko jste ještě neviděl."

"Máte zde skutečně armádu?"

"Ano. Jakou chcete. Pozemní, podmořskou i vzdušnou. Mohu s ní zaplavit celý svět."

"Což máte v úmyslu někdy...?"

"Útočit? Ne. Jen chránit mír a spravedlnost. Budu-li však někdy přinucen k zásahu, pak... běda tomu, kdo začne!"

Poslední věta zněla tak děsivě, že se Farin zachvěl.

"Mohl byste mi říci něco o světle a hlavně o zdroji, který vytápí Rogerovu budovu?" obrátil Farin směr hovoru.

"Ale konečně, chápu, že vás to zajímá. Ukojím vaši zvědavost či vědeckou lačnost, pokud je to možné. Jste u mne jen hostem a nemohu vám prozradit podrobnosti. V mé říši je velká elektrárna, jednu část tvoří mohutný vysavač a kondenzátor statické elektřiny."

Nemův pohled utkvěl na okamžik na Farinově tváři.

"Tento malý zázrak," pokračoval Nemo, "který se prakticky téměř vyrovná bájnému perpetuu mobile, mně dává do moci a područí všecek elektrický živel vesmíru. Elektřina, ať slouží jakémukoliv účelu, je v celé mé říši nevyčerpatelná. Jak jste viděl, používá se jí k dopravě, průmyslu, na plantážích a v dolech jako světla i tepla a vůbec ke všemu. Je naprosto bez režie a nemá hmotné ceny."

"Kamna, která jsem viděl u Rogera, jsou zcela jednoduchá." vpadl mu do řeči Farin. "Ale neviděl jsem druhou elektrodu. A právě proto se divím."

"Je druhá elektroda," přerušil ho Nemo, "jenže jste ji přehlédl. Nedivím se. Je příliš jemná, skoro neviditelný vlásek, vinoucí se v určité vzdálenosti kolem kuličky. Jsou zde dvě elektrody, mezi nimiž víří elektrony. To je celý ten zázrak. Ale jsou tu výboje o několika miliónech voltů. Totéž je v osvětlovacích tělesech, jenže je tu pomocí zvláštního transformátoru dosaženo nízkého napětí a elektronům nadto odňata tepelná síla, takže tato energie je omezena pouze na záření kladné. Je tu tedy rozdíl asi takový, jako mezi sluncem a polární září."

"Víte zajisté," pokračoval Nemo, "že v poslední době se původ sluneční energie vysvětluje uvolněním energie při rozpadu radioaktivních látek, jak soudí někteří učenci. Jiní však zastávají náhled, připouštějící tvoření heliových jader a jader vodíkových, k čemuž se kloní většina přírodovědců."

"A co soudíte vy?" zeptal se Farin.

"Já mám svůj názor a není to jenom domněnka. Slunce je ohromný uzel vesmírné síly, která se projevuje erupcí elektrických výbojů s nesmírným žářem a světlem, z něhož se napájí zemské ovzduší statickou čili atmosférickou elektřinou, jejímiž výboji jsou blesky, polární záře a jiné úkazy a výjevy. Nu, a mně se podařilo tyto živelné síly ovládnout. Mohu kdykoliv a kdekoliv vytvořit Slunce, řídit jeho místo, volný běh i bleskurychlý let, vrhnout je do vesmíru a naopak snížit až k zemi. Mohu libovolně zvětšit jeho objem do gigantických rozměrů, spustit až k zemi, jeho žářem v několika vteřinách obrátit v prach a popel celé říše nebo i světadílů."

"Pro... boha!" zašeptal Farin.

"Nu, nelekejte se. Nikdy nezneužiji své moci. Chtěl jsem jen, abyste to věděl - Nu, nechme toho. Doufám, že nebudu nikdy přinucen, abych této hrozné moci použil. Zůstanu, čím jsem: strážcem pozemského míru."

Zavládlo ticho.

Fantazie živě Farinovi kreslila příšerné obrazy zkázy světa... Ale pojednou ho napadlo: Nemo řekl, že v těch osvětlovacích tělesech svítí zhuštěné součástky polární záře, topná tělesa jsou pak zdrobnělá Slunce. Tomu lze rozumět tak, že jeden kondenzátor v jeho elektrárně saje o shromažďuje světelnou, chladnou energii z polárních září a jiný světlo i žár Slunce.

A tu si Farin vzpomněl na svůj pokus s paprsky smrti, který provedl asi před třemi týdny a jímž natrvalo vepsal do polární záře týž nápis jako před dvaceti lety na Měsíci, což dokazuje, že jeho paprsky smrti rozbily světelné atomy. V jeho mysli vybuchla otázka:

"Řekl jste," začal, "že víte o mých paprscích smrti."

"Vím," přikývl Nemo.

"Dosud jsem nezkoušel jejich účinek na Slunci."

"Vy myslíte...? Nedělejte si naději. Sluneční energií vaše paprsky nemohou proniknout."

"Sluneční snad ne. Ale Sluncem vámi vytvořeným, myslím, ano. Domnívám se totiž, že vzdor veškeré té moci a síle, jak ji líčíte, je vaše Slunce přece jen výtvar sekundárních, a tedy slabších paprsků."

"Myslíte, že byste mohl nad nimi zvítězit svou hračkou?"

"Nu, není to právě hračka. Účinkuje do vesmíru."

"Vím. Ale jen na hmotu."

"Rozbil jsem atomy v polární záři."

"Také to je mi známo. Ale to nic neznamená. Předně polární záře není ve vesmíru, nýbrž v horních vrstvách atmosféry, a pak je to pouhé světlo, kdežto Slunce má několik sfér, z nichž vyšlehuji protuberance do výšky až 450 000 kilometrů rychlostí mnoha tisíců kilometrů za hodinu. Tepelná energie, která ve vteřině přichází na Zemi, se odhaduje na 250 bilionů koňských sil. A vy se domníváte, že svou hračkou tuto energii zničíte?"

"Řekl jsem a opakuji, že nedoufám ve vítězství svých paprsků nad Sluncem, ale nad vašimi výtvary, které považuji za náhražky," řekl Farin.

"Náhražky? Příteli, máte s sebou tu věcičku?"

"Mám."

"Přineste ji."

Po chvíli se Farin vrátil s přístrojem.

"Hm... tak tohle je ten zázrak?" poznamenal ironicky Nemo, prohlížeje pistoli s uzoučkou hlavní, od jejíž rukojeti se vinula šňůra k malé skřínce. "Kolik to má voltů?"

"Tři sta milionů."

"To je slušné."

"Rozumějte mi," začal Farin. "Věřte, že bych měl radost, kdybyste zvítězil, neboť pak bych byl přesvědčen, že máte skutečně v rukou nepřekonatelnou zbraň ve svém šlechtném úmyslu být strážcem světového míru. Ale uznejte, že se může dnes nebo zítra vyskytnout někde na světě týž vynález, jaký jsem učinil já. A kdyby se ukázalo, že tyto paprsky smrti zvítězí nad vašimi prostředky, pak..."

"Ano, máte pravdu," doznal konečně Nemo.

"Snad bychom mohli provést zkoušku," nabídl Farin.

"Hm... zde to není možné. Byl by to nebezpečný pokus v tomto podzemí. Žárem by vzplanul vzduch, klenba by se drobila. Mohlo by dojít k výbuchu. Bylo by to možné na zemském povrchu."

"Vystoupíme tedy," řekl Farin.

"Padesát let jsem nebyl nahoře. Nenávidím zemský povrch. Ale... což! Musím? Nuže budiž! Vystoupíme!"

Farin následoval Nema, který ho vedl z paláce prostranstvím zalitým "sluneční" září. Za prostranstvím došli ke strmé skalní stěně. Stanuli před obdélníkovým kvádrem, jehož obrysy byly takřka neznatelné. Nemovy prsty se dotkly několika míst a kvádr neslyšně sjel do země.

"Vstupte!" vybídl Nemo.

Octli se v rozměrné kruhové železné kobce, ve které Farin lehce poznal zdviž.

"Usedněte!" pokynul Nemo na lavici při stěně. "Nemůžeme stát poněvadž vzestup bude velmi rychlý."

Kamenný kvádr vyjel vzhůru, stěny zdviže vzplály modravým svitem a slabé škubnutí, po kterém následoval pocit, jako by je mocná síla tlačila dolů, svědčilo o rychlém vzestupu. Pocit tíhy se stále stupňoval. Více však byl zaujat Farinův sluch zvuky tak mocnými, že prolínaly kovovým obalem této zdviže, kolem jejichž stěn mohlo usednout nejméně třicet osob. Už před škubnutím, citelným v každé zdviži při začátku vzestupu, bylo slyšet temný hukot, jaký vydává přetopený parní kotel, což trvalo několik vteřin. Následoval okamžik ticha.

Farin viděl, jak Nemo stlačil paži páku, která vyhlížela jako opěradlo, následovalo trhnutí a současně pod podlahou zdviže jako by se rozvířil uragán. Vzduch ve zdviži se rozvlnil ve vodorovných pásmech, která se pozvolna uklidňovala a splývala současně se zvuky, jež se měnily v mímici se vytí, až se konečně ustálily v stejnoměrný, písklavý svist. Také Farin se uklidňoval a s úlevou vydechl, když polevila tíha, tísnivě doléhající na jeho tělo.

"Co to... prosím vás... zase má znamenat?" vyrazil ze sebe otázku.

"Pneumatická zdviž," odpověděl klidně Nemo. "Náš výstup by trval příliš dlouho, kdybychom měli pět set kilometrů vystupovat v mechanickém stroji."

"Jste mi ochoten vysvětlit alespoň princip?"

"Je to kombinace vývěvy a hydrostatického lisu. Zdviž je jakýmsi pístem v neprodyšném válci, který je nad námi vzduchoprázdny, a pod námi, je-li zdviž dole, je vzduch silně stlačen. Teď letíme vzhůru, hnání uvolněným tlakem v prostoru pod námi do vzduchoprázdného válce. Tlak je vypočten přesně tak, že se jeho rozpínavost vyrovná váze zdviže, jakmile přistaneme nahoře. Jeho nepatrný přebytek zreguluje automatická brzda. Jakékoliv selhání je vyloučeno. Nazpět je pak postup obrácený: nahoře se automaticky otevře přívod vzduchu a v dolejší prostoru výpusť."

"Pro mne je to nový technický div," řekl Farin. "Chápu sice, že stlačený vzduch se nerozžhaví, poněvadž tlak se děje zvolna. Ale musí to být ohromná prostora, která pojme tolik vzduchu, aby uvolněn vyhnal tenhle objekt do výše pěti set kilometrů."

"V tom máte pravdu. Ale o prostory, jak vidíte, není u mne nouze," usmál se Nemo.

"Jak dlouho poletíme?"

"Celková doba letu je automatickými brzdami usměrněna na třicet minut. Počáteční rychlost je menší, největší je ve středu válce. Pak se zase pozvolna mímí. Celkem odpovídá rychlosti zvuku."

"Jak je možno, že se neroztaví kovový obal zdviže? Vždyť třením stěny v neprodyšném válci musí vznikat ohromný žár."

"Mýlíte se. Jak jsem už řekl, letí zdviž ve vzduchoprázdnu a nemá tedy odporu. Stěny se netřou. Mezi válcem a zdviží je dostatečná vůle. Neprodyšně přiléhá pouze deska pod námi, a ta je z hmoty, která nevnímá ani největší žár. Stěny válce pak při rychlosti letu nemají ani čas, aby se rozehrály. Ostatně náhle zředěný vzduch pod námi odnímá teplo, jak víte z fyziky."

"Všecko bych chápal," hučel Farin, "až na tu žáruvzdornou hmotu."

Ale jeho pokus, aby vyprovokoval Nema k objasnění této záhady, ztroskotal.

Pojednou měl Farin pocit nadlehčování své tělesné váhy a po několika okamžicích bezděky na lavici povyskočil.

"Jsme nahoře," řekl Nemo.

Ve stěně se otevřela dvířka. Prošli krátkou chodbou ve skále, na jejímž konci sklesl před nimi podobný kvádr jako dole. Stáli na skalnatém ochozu kruhovitého kráteru, asi padesát metrů v průměru, jehož jícen mizel v bezednu. Kolem nich trychtýřovitě čněl dosti mírný svah do výše asi dvaceti metrů, pokrytý zvětralou lávou a penzou. Vlahý vonný vzduch vnikl do Farinových plic.

"Á - áách!" vydechl hluboce, mhouře oči, odvyklé jasu denního světla a ostrým paprskům slunce, které se smálo z modrého blankytu oblohy. Jako by unikl z temného žaláře, vyběhl do stráně, zapomenuv v té chvíli na Nema docela. A když vyběhl na vrchol kráteru, strnul, uchvácen idylickou krásou. Stál na okraji homolce, zřejmě zbytku pradávne vyhaslé sopky, jehož pestré, černě, rudě, žlutě a šedě žíhané svahy spadaly střechovitě do mořské hladiny, mihotající se asi třicet metrů pod ním.

Kolem dokola byly rozsázeny korálové atoly, kolem nichž slnivě třpytící se a jakoby blahem rozechvělá hladina hrála v překrásných blankytných, růžových a fialových barvách.

Avšak ještě krásnější byl pohled na atoly, v jejichž okrouhlých tůních nehybně ležela voda. Tyto útvary s pestrými břehy se zdály být ohromnými safíry, smaragdy a růžovými dýmanty, zasazenými do lemu z pestrých polodrahokamů.

Koldokola splýval nesmírný okruh oceánu s bezmračnou blankytnou oblohou. A nikde nebylo ani známky po lodi a pozemním životě vůbec. Jen občas prořízla mořskou hladinu černá kosa, hřbetní žraločí ploutev, zanechávající za sebou rozčeřenou brázdu.

"Jaká to краса!" vydechl konečně a vzpomněl na Nema.

Ohlédl se.

Veliký inženýr stál za ním. Statná postava, zahalená v černý šat; sněhobílé vlasy, splývající až na rozložitá ramena; hrud' pokrytá stříbrnou záplavou vousů; zsinale bledá tvář, z níž hleděly z hustého obočí veliké, safírově modré oči - jako nadpřirozený zjev stál tu stoletý kmet nepohnutě jako socha.

Avšak, co to? Kamenné rysy v kmetově tváři změkly, zsinale skráně zrůžověly, jako by se zpod průsvitné pleti drala na povrch krev, a Safír v Nemových očích utonul v záplavě... Byla to vláha chránící zřetelnice odvyklé prudkému slunečnímu jasu?

Ale Nemo se rychle probudil z tohoto hlubokého snu. Bílou rukou si přetřel čelo i oči, jeho hrud' se zvedla k výdechu a ze rtů vyklouzlo jaksi násilně: "Do práce!" Stařec se obrátil a poklekl k jednomu z lávových balvanů.

Jaký to duch! Jaká úžasná energie v tomto stoletém těle! Jak rychle dovedl ovládnout své city, příval dojmů, které ho uchvátily, když po půl století spatřil zase - svět! Co se asi odehrálo v duši tohoto věkovitého starce, jaký příval vzpomínek, citů, když... ano: byly to slzy, jež skanuly z Nemových očí!

Z úvahy byl Farin vyrušen skřipavým zvukem: pod Nemovým rukama se otočil balvan a zpod něho vyjela do výše kovová tyč, rychle se vbodla do vzduchu a na jejím vrcholu se rozvětvil trojzubec. Tyč byla asi dvacet metrů vysoká. Vedle ní na stojanu byl rozhlasový mikrofon a sluchátka, která si Nemo zavěsil na uši a otočil vypínačem.

"Haló, Strangu!" zavolal. "Ano, já! Zapněte televizi! Vidíte mne? Dobře! Ano, jsem nahoře se svým hostem. Provedeme pokusy. Zapojte tři póly... Není třeba tak daleko. Stačí Madagaskar, Austrálie a Cejlon. - Hotovo? Dobře. Zaměřovači pokus s Éós. Osmdesátý stupeň východní, dvacátý jižní. Výška nad mým stanovištěm deset metrů. Velikost světla čtyřka. Síla maximální. Zapojte!"

V dále několika set metrů na západ se nad mořskou hladinou rozzářila hvězda či spíše meteor. Ostré světlo plápolalo rudě a rychle nabíralo na intenzitě hrajíc duhovými barvami.

"Pomalů řiďte na východ!" poručil Nemo.

Světlo se zvolna blížilo, až bylo skoro nad nimi.

"Stát!"

Světelný kotouč stanul.

"Tak, zde máte to chladné světlo," obrátil se Nemo na Farina, "jak vidíte, mohu je vyvolat neuzavřeně v obalu. Je ale obtížné do něho hledět, zapomněl jsem na ochranné brýle. Je to docela prosté," začal Nemo sám s vysvětlením, než se Farin odhodlal k otázce. "Jak víte, je zjev možný jen v průsečíku. Ukázal jsem vám už na glóbu, že mám na všech žádoucích místech pozemské souše, či lépe řečeno, pod těmi místy činné stanice. V tomto případě účinkují tři nejbližší: Madagaskar, Austrálie a Cejlon, z nichž proudy se stýkají v tomto bodu, kde vidíte zářit Éós, což je řecké jméno Jitřenky. Náš pokus je pouze místní, proto jsem použil blízkých stanic. Kdybych chtěl působit na celou zeměkouli, uvedu v činnost Grónsko, antarktickou stanici na ostrově, kde jsou dosud vaši přátelé a stanici pod Mexikem. Teď mohu působit na Austrálii, Afriku a jižní část Asie a Evropy. Nuže, pokuste se se svými paprsky."

Farin namířil pistolí a stiskl na rukojeti červenou spoušť: světelný kotouč se tříštil, rozpadával, hasl, ale hned nato se tvořil nový.

"Můžeme být spokojeni oba," hovořil Nemo radostně. "Vaše paprsky proud ničí, ale ihned se vytváří nový. Je tedy úspěch váš i můj. Teď vám ukáží něco jiného. Haló, Strangu! Zvolna kolmo dolů... dost!"

Světlo stanulo půl druhu metru nad zemí. Nemo vykročil a jeho mohutná hrud' se octla těsně před ohnivě planoucím kotoučem. A tu Farin vykřikl úžasem: v Nemových prsou bylo zřetelně vidět plíce, dmoucí se výdechy a pravidelně pulsující srdce...

"Rentgen! A překonaný! Světlo prosvítá za slunečního jasu!"

"Další úkaz," řekl Nemo, odstoupiv. "Haló!" zavolal do mikrofonu: "Zvolna kolmo dolů!"

Kotouč se vbodl do země a nořil se pod povrch. Až do hloubky dobrých desíti metrů prozařoval zemskou vrstvu, pak už jeho svit matněl, až zmizel docela.

"Vzhůru!" zavelel Nemo do mikrofonu.

Světlo se vynořilo a stanulo opět ve výši desíti metrů.

"Zvolna na sever... Dost!"

Kotouč stanul nad hladinou more.

"Klesejte dolů!"

Ohnivý efekt se nořil do hloubky... níž a níže.

"Zvětšujte!"

Objem kotouče v hlubině rostl, teď narazil na dno.

"Mírně kroužit!"

V hloubce čtyřiceti či více metrů bylo vidět mořské řasy a chaluhy, raky, chobotnice mezi křivolakými trsy korálů, ryby a žraloky... všechno se shlukovalo kolem Slunce, vpadnuvšího do jejich tajemné temné říše...

"Vzhůru!"

Kotouč vzlétl a stanul nad hladinou.

"Přímo na západ! O dvacet metrů výš!"

Éós zářila teď asi padesát metrů od nich, třicet metrů nad mořskou hladinou.

"Udržte průsečík, vypojte Éós a zapojte Hélios!" zvolal Nemo do mikrofonu. - "Ale pozor! Přesně dbát mých rozkazů! Velikost číslo jedna!"

Kotouč zmizel a na jeho místě vzplanul bod.

"Dokázal jsem vám," hovořil Nemo, "hlavní možnosti světla Éós. Zdroj nelze ničím zmařit, ježto jeho rozbité atomy, jak jste se přesvědčil, se mohou ihned nahradit. Zdroj je nevyčerpatelný. Světelný kotouč proniká všemi látkami a hmotami. Prozařuje lidským tělem, vniká do zemských vrstev i do vody, a to do neomezených hloubek. Stejně neomezeně je možno zvětšit či zmenšit jeho objem, aniž tím utrpí jeho energie. A působí ve dne i v noci. Nuže, teď vyzkoušíme Hélios, jak jsem nazval své zdobné Slunce. Přesvědčte se, že to není náhražka, ale celou svou podstatou totéž těleso, které vládne celému našemu vesmíru. Naopak, má pro mé účely mnoho předností, neboť je mě říší nejen užitečné, ale je také nesmírnou zbraní a skutečným vládcem nad klidem a mírem na celé zeměkouli."

Stařec se odmlčel a po chvíli pokračoval:

"Dosud jsem ve své říši používal k vývoji rostlinstva zrcadlových odlesků přírodního Slunce a umělými reflektory dovedl jsem také vyvolat jeho žár. Jsem však rozhodnut toto dosavadní náhražkové zařízení vyměnit stálým umístěním sluncí na potřebných místech, ovšemže malých, drobných hvězd, neboť větší objem by mohl žářem ohrozit klenbu a přivodit neštěstí. Bod, který teď vidíte zářit, má objem asi jako pěst, včetně fyzického erupčního obvodu, tedy nejmenší velikost. Zkuste účinek svých paprsků."

Farin zamířil svoje paprsky, ale účinek byl opačný než u předchozího pokusu: objem Nemova slunce jako by se zvětšil. Drcený kotouč se rozpadával na částičky, z nichž každá vytvářela samostatný celek. Místo zkázy pozorovali bujení. Částičky se s úžasnou rychlostí rozvířily, drobily a zase spojovaly a objem vzrůstal. Současně s tímto úkazem se zvyšil žár tak, že jeho žhavý dech cítili až na sobě.

Farin přerušil proud.

"Úžasně!" vykřikl, stíraje si z čela stružky potu. "Paprsky působí vývojově."

"Předpokládal jsem to," přikývl Nemo, "tuto strašnou energii nelze zničit. A hleďte teď! Kotouč stojí dobrých třicet metrů nad hladinou, z níž vystupují páry. To znamená, že povrch vody pod ním je už skoro vřelý."

"Také zde je horko, až je mi mdlo," přikývl Farin.

"Přerušte!" velel Nemo do mikrofonu.

Zářný bod zhasl.

"Chci dále vyzkoušet normální těleso, nepřetvořené vašimi paprsky," řekl Nemo. "Nuže, vyzkoušíme si účinek mého Slunce na stratosféře. Haló, Strangu," zavolal do mikrofonu, „kolmo vzhůru! Cíl šedesát tisíc metrů! Hélios velikosti číslo deset... ano, to bude průměr kotouče dvě stě metrů. Vzhůru!"

Po několika vteřinách spatřili v modrém blankytu oslnivý bod. Avšak to byl jen okamžik. V příští vteřině vzplál ohnivý kotouč, z něhož vyšlehl ohnivý jazyk magicky bílých plamenů. V další vteřině utonul celý zjev v mléčném oparu, který utvořil bleskurychle na obloze veliký, pravidelně kruhovitý mrak, jako by se v této nekonečné výši rozlilo mléko, které však rychle zopalizovalo. Z celého mraku vyšlehávaly rudé jazyky plamenů.

"Výbuch vodíkové vrstvy! Při něm se vodík sloučil s kyslíkem ve vodu," vykřikl Nemo chraptivě. "Z toho bude strašlivá záplava, až se ten mrak zřítí na zem. Detonaci ani snad nebude tak příliš slyšet, neboť atmosféra je v této výšce velmi řídká. Ale určitě budou následovat elektrodynamické poruchy. Musíme brzy do zdviže, neboť bychom přivalem řítící se vody byli rozdrceni a smeteni do moře. Ale ukončíme tuto hru s přírodou posledním efektem. Haló, Strangu! Zmenšit na velikost číslo jedna. O kilometr rychle na západ a pak bleskurychle kolmo dolů. Cíl sedmdesát tisíc metrů a - vypojit! Dost!"

Jen dořekl, sjel kilometr od nich do moře blesk.

Účinek byl příšerný.

Gejzír zelené vody vyšlehl z moře do stometrové výše. Hromový třesk jako salva několika dělových baterií rozvlnil vzduch a mnohonásobná ozvěna opakovala výbuch a pekelný rachot vody, řítící se zpět na hladinu, která se rozvířila v divoké vlnobití.

"Teď uhaslo mé slunce v hloubce několika set metrů zaryté do mořského dna," řekl Nemo vítězně. "Ale rychle do zdviže! Mrak se už rozšířil po celém obzoru. I slunce za ním zmizelo," hovořil, zatímco jeho prsty manipulovaly na balvanu, pod nímž zmizela anténa i mikrofon.

Obloha zpopelavěla, kraj ztemněl, moře se dmulo a v rozvlněném vzduchu příroda jako by se chvěla děsem nad záplavou, která se na ni řítila z nebes...

A právě když doběhli ke zdviži, otfásl se kráter pod nárazem vodních spoust.

"Věříte mi teď už?" zeptal se Nemo s úsměvem.

A Farin hluboce zamyšlen jen vážně kýval hlavou. Mlčel. Žádná slova by nemohla vyjádřit city, jakými byla jeho duše zmítána.

Téhož dne večer vyslechl Nemo s Farinem tuto zprávu pařížského rozhlasu:

Dnes odpoledne byla francouzská loď, plující z Cejlonu na Madagaskar, svědkem tajemné katastrofy, která se udála ve vesmíru nad Indickým oceánem a kterou shodně líčí anglický zaoceánský parník, plující v téže době z Austrálie do Indie:

Za bezmračné oblohy a v plném slunečním jasu vytvořil se náhle v ohromné stratosférické výši mohutný uzel světla, z něhož šlehaly oslnivé bílé a rudé blesky či spíše plameny. Avšak zjev po několika vteřinách zmizel za mléčně bílým, pravidelně kruhovitým mrakem, který se záhy rozšířil do značných rozměrů, až konečně celý obzor byl zakryt ve stratosféře bílou clonou, kterou prošlehávaly plameny.

Za chvilku pak sjel z tohoto děsivého úkazu kulový blesk a zapadl do oceánu.

Bílá clona očividně houstla a rychle klesala, měnic se v hrozivý šedivý příkrov, za kterým zmizelo slunce. V nejbližší chvíli řítily se do oceánu těžké spousty vod. Přívál, horší nejprudší průtrže mračen, netrval naštěstí dlouho. Po několika minutách bylo nebe už zase čisté. Ale od středu oceánu hnala se vysoká vodní stěna, pravá smršť, provázena větrným cyklonem, jemuž anglický zaoceánský obr odolal bez značnějších škod, ale menší francouzský parník byl tak poškozen, že musel volat o pomoc. Teď už je ve vleku vojenského křižníku, který mu připlul z Tamatave vstříc a je tedy v bezpečí. Příčinu tohoto zjevu se zatím nepodařilo vysvětlit. Soudí se však na veliký meteor, který se v horních vrstvách zemské atmosféry rozprášíl a jedna jeho část spadla do moře. Vodní přívál přisuzují odborníci výbuchu vodíku, jehož je ve stratosféře mnoho a jenž byl vznícen žářem meteoru. Značné elektromagnetické poruchy hlásí všechny meteorologické stanice v Africe, Asii i Austrálii. Byly také pozorovány v Evropě, kde seismografy zaznamenaly znatelné pohyby zemské kůry.

"Takový účinek jsem ani nečekal," řekl Nemo

"Ano, je to strašlivá síla," přikývl Farin.

Kapitola osmnáctá START PONORKY

Další dva dny stýkal se Farin s Nemem jen zřídka. Nemohl si však stěžovat na dlouhou chvíli. V bohatém archívu nalezl hojně příležitosti ke studiu, zvláště v Nemových rukopisech, které mu dal jejich autor ochotně k dispozici. A tu pročítal s nevýslovným úžasem stati, z nichž se dovídal podrobnosti o zařízení a výbavě Nautila. Na tehdejší dobu to byly skutečně divy a zázraky. Nejvíce ho zaujalo, že Nemo už před sedmdesáti lety vynalezl hmotu, odolnou proti jakémukoli tlaku. Ta byla základem existence Nautila a teď tvoří, ve vynálezu Pavla Holana, základ jeho podmořské lodi.

Chemické rozluštění této hmoty zůstalo však Farinovi utajeno. Z rozměrů, jak je viděl v přiložených plánech, viděl však, že síla pláště Nautila je větší, což dokazovalo, že Pavlova látka je přece jen odolnější. Zato jiné předměty, hlavně různé přístroje a podivuhodný projekt vnitřního zařízení a rozvrstvení Nautila bezděčně budily ve Farinovi závist. Měl dojem, že on i Pavel jsou pouhými uční proti tomuto mistru.

Marně však pátral po nějakých spisech, které by se týkaly nynější Nemovy podzemní říše. Vytušil, že je tu jistě ještě jiný archív, kam přístup není. Pochopitelně, že se chránil zeptat se na to Nema. Musí vyčkat, až Nemo snad později sám mu nabídne vysvětlení.

Několik dnů strávil Farin prohlídkou rozsáhlého sálu, který sloužil jako muzeum. Nevycházel z úžasu. Ve velkých skleněných nádobách byly v lihu preparáty nevidaných mořských živočichů měkkýšů a korýšů, hlubinné fauny i flóry a tvorů, o nichž nemohl rozhodnout, patří-li mezi zvířata nebo rostlinstvo.

S děsem hleděl na mumifikované mořské netvory, mnohé značných rozměrů v jejichž čelistech svítily zahnuté zuby jako dýky, jiní měli tlamy vyzbrojené řadami tenoučkých jako břitva ostrých plátů a jiným se táhla podél hadovitého těla ostrá kostnatá pila. Byli zde tvorové připomínající předpotopní ještěry, jiní děsili už svým vzhledem, zcela podobným vybájenému vodníku. Byla to jakási směsina krokodýla, mloka a antropoida čili lidoopa. Z krátkých popisů zvěděl, že tyto netvorové byli uloveni v ohromných hlubinách oceánu.

V druhé komnatě žasl Farin nad nesmírným bohatstvím nerostným. Valouny, nad jejichž složením, ačkoliv byl chemik, si marně lámal hlavu. Poznal jen, že jsou to vyvřeliny sopek, ale zcela odlišné od vyvřelin pozemských. Popis ho poučil, že jde o předměty, získané v mořských hlubinách, některé dokonce v oblasti strašlivé sopky Krakatoa.

Bylo zde také několik kusů meteoritů, vylovených z Tichého oceánu. Dva z nich měly jistě váhu několika centů. A tu s úžasem viděl mezi čedičem, olivínem, železem a jinými látkami valouny ryziho zlata a platiny.

Cena těchto předmětů byla nesmírná.

Několik dnů věnoval Farin také procházkám po okolí. Zmínili jsme se už o parku, který kromě příjemného odpočinku mu

skýtal hojně látky k obdivu.

Jednoho dne zašel si Farin hlouběji do pralesa za parkem. Přešel tropickou část zalitou horkými paprsky umělého slunce a vkročil do míst, která se značně odlišovala od všeho, co dosud poznal, jak rostlinstvem, tak ovzduším. V příšeří rostlo zde houští podivných akátů, obrovských kapradin a kaktusů, jak se domníval. Když však přišel blíže, stanul udiveně: byly to - houby. Některé ve tvaru hřibů, jiné nesly na tenkých stvolech okrouhlé křehké hlavy jako deštníky a mezi nimi trsy dužnatého křoví. Ach, ne! To není křoví, to jsou kuřátka. Mezi tím jakési homolovité stromy, asi dva metry vysoké, jako cypřiše - shledal, že jsou to obrovité smrže. Vzduch zde byl neobyčejně vlhký se silným pachem plísňe a charakteristickou sladkou vůní hub. Přišel také na pahýly, podobné pařezům stromů. Zjistil objevil zásobárnu jedlých hub pro kuchyni CENTRA.

Pak dospěl k jezírku. Sotva stanul na břehu, rozvlnila se hladina. Nesčetné ryby vystrkovaly hlavu z vody a otvíraly hladová ústa. Mezi nimi spatřil bledá, nafialovělá těla jakýchsi ještěřů, asi metr dlouhých, se zašpičatělými hlavami: statné exempláře macarátů jeskynních. Alespoň jejich druh. Jít dále si však netroufal, neboť za jezírkem končila hranice přísivitu a kraj tonul v nevlídné tmě. Proto se vrátil.

Druhého dne vyřídil mu komorník Nemovo pozvání.

Farin zastihl velitele v neobvyklém rozechvění. Zahlédl také, že Nemo pozorně sleduje jakýsi obraz na televizní desce. Sotva však Farin vstoupil, obraz zmizel.

"Sedněte!" pokývl Farinovi do křesla vedle sebe. "Je tomu dnes," začal jaksi přísně, "tři neděle, co jste na této desce viděl své přátele. Řekněte mi, co vlastně zamýšlejí?"

Farin váhal s odpovědí. Má se Nemovi svěřit s účelem Pavlovy plavby? Così ho varovalo. Obával se, že stařec podlehne závisti, že dnes kdosi jiný má možnost dosáhnout Nautilův zašlý věhlas, dokonce jej i překonat.

"Mluvte, prosím!" slyšel rázné pobídnutí.

"Pokusnou podmořskou plavbu," odpověděl, tváře se klidně.

"A účel?"

"Vědecký."

Nemovy oči se zúžily. Úšklebek zahrál mu kolem rtů.

"Poslyšte, příteli," začal sípavě, "v posledních dnech jsem pozorně sledoval kutění vašich přátel. Věděl jsem už dříve, že stavějí podmořský člun. To by nebylo nic nového. Rejdí jich po moři totiž tisíce, ale žádný z nich nemá vědecký účel. A znám jejich činnost z poslední války. Proto mě velmi překvapilo, že vaše ponorka je skutečně vybavena tak, že potvrzuje vědecký cíl plavby. Nemá vůbec zbraně ani k útoku, ani k obraně. Pouze posádka má vzduchové pušky k použití pod vodou. Řekněte mi, mají ti lidé zdravý rozum? Povídate: vědecký účel. Co chcete získat pro vědu, může-li se člun ponořit do hloubky nějakých sto metrů?"

"Mýlíte se. Může do největších hlubin."

"Cože? Inu, vy jste elektrotechnik a chemik. Nejste odborník ve strojařině."

"Nezapomínejte, že velitelem ponorky je strojní inženýr," namítl Farin, "který už před dvaceti lety probádal největší dosud známou hlubinu pod Filipínami. Sestoupil v kulovité gondole zhotovené z téže látky, jako je nynější ponorka. Ta hmota bezpečně odolává nejvyššímu tlaku v hlubinách, jaké jsou známy."

"Vám!" vyštěkl Nemo pohrdavě. "Vám je známa hlubina pod Filipínami jako největší. Já znám jinou hloubku. Povíme si o tom později. Prozatím k věci: tvrdíte, že váš přítel vynalezl tak podivuhodnou hmotu."

"Nikoliv on, jeho otec, slavný chemik."

"Tak? To je věrohodnější. Nuže, mám radost, že se vyskytl takový génius. Vynález byl už před dvaceti lety uplatněn vědecky. Z toho vidím, že se hmota dosud nedostala do spárů molocha války."

"A nikdy se nedostane!" řekl Farin pevně.

"Jak to chcete zaručit?"

"Charakterem Pavlovým a svým. Jsme společníci nerozlučně spjatí svou duší i národností."

"Snad mohu být klidný," řekl Nemo mírně. "Ale přece mám obavu o osud těchto dobrodruhů. Mořské hlubiny jsou plny záluďných nebezpečí. Bojím se, že si toho váš Pavel není zcela vědom. Pouze já mohu říci, že znám všechna nebezpečí vodního živlu. Nemyslím na živelné katastrofy: podmořské sopky, smršťe, hroucení se mořských skal, průlomy do nitra země a jiné pohromy, proti kterým by i můj Nautilus byl bezbranný. Chci také věřit, že vaše ponorka, stejně jako Nautilus, odolá jakémukoli zásahu lidské moci. Ale jsou tu mořští netvoři. Strašliví hlubinní obři, o jakých nemají lidé zdání. Jak se chce vaše ponorka bránit?"

"Tuto obranu jste zmařil mým zjetím. Spoléhal jsem na paprsky smrti, které však mám teď s sebou."

"Není ještě pozdě. Mohl bych jim váš přístroj poslat. Mám k tomu prostředky," nabídl Nemo.

"Nemohu dát přístroj z ruky. Nikdo se v něm nevyzná. Mohlo by dojít ke zkáze všech. Leda byste mě propustil."

"Tedy pouze na vás závisí bezpečnost celé výpravy? Jak jste naivní! Jste jako malé děti a celá vaše ponorka je hračkou i s vašimi paprsky smrti. Snad se ubráníte jednotlivým netvorům. Ale co si počnete, když váš člun vpluje do hlubinného pralesa? Slyšel jste už o tom něco? Snad jste jen četl některá pojednání teoretiků. Směšný žvást pro mne, jenž několikrát prožil s Nautilem takovou situaci. Tu nepomohou žádná torpéda, ba ani vaše paprsky smrti. To není prales rostlinný! To je hustá, neproniknutelná spleť obrovských polypů s chapadly, silnými jako statné kmeny a dlouhými přes padesát metrů. Těla těch nestvůr jsou nabita ohromným elektrickým napětím a napojena žíravinou, která v několika minutách rozleptá každou látku. Těm je možno čelit jen..."

"Bleskem!" dodal Farin.

"Ano, bleskem."

"Nuže, Pavel jim bude čelit. Ano. Může vyslat elektrický výboj o napětí miliónu voltů na celém povrchu lodi. A může jej opakovat několikrát."

"Výborně!" zvolal Nemo s upřímnou radostí. "Vy jste mne dokonce předčili. Já jsem v Nautilu nedosáhl víc než třicet tisíc voltů. Ale i to stačilo. Tehdy ovšem nebyly známy Teslovy transformátory. Pak ale nemají zapotřebí vašich paprsků smrti. Proto doufám, že zůstanete ještě dále mým hostem. Či snad si přejete vrátit se ke svým přátelům?" Tato otázka zněla tak podivně, že Farin zaváhal s odpovědí.

"Nejste mým vězněm! Chcete-li, propustím vás," dodával Nemo.

Farin rychle uvažoval: mnoho už viděl, ale ještě více mu až dosud zůstalo utajeno, a to lákalo k dalšímu studiu. Pavel ho skutečně může postrádat. A on zde není vězněm, ale hostem. Věří, že se vrátí na svět ke svým drahým. Zůstane-li ještě zde, může jen získat na vědomostech i zkušenostech. Odejde-li, nikdy už se mu nenaskytne možnost k návratu do této pohádkové říše.

"Zůstanu," řekl rozhodnut.

"Nebudete litovat," vydechl Nemo a podal Farinovi ruku. "A teď, pohled'te!"

Na televizní desce se objevil obraz. Rozechvěně hleděl Farin na skupinu svých přátel: vnášeli do ponorky poslední zavazadla; uzavřeli dveře srubu; na stožár vylétla česká vlajka; posádka obnažila hlavy a z reproduktoru přijímače se linuly tiché zvuky hymny.

Pak jeden za druhým mizeli v ponorce, poslední Pavel. Příklop zapadl a podmořská loď vyplula z chobotu. Její oblé tělo mizelo v dálce a pojednou - zmizelo pod hladinou.

Farin vydechl, jako by se probudil ze sna. Z jeho očí skanula slza. I Nemo byl pohnut.

S úlevou viděl Farin, že Nemo není tak tvrdý, jak se sám snažil předstírat.

Avšak tento nával citů zmizel v několika vteřinách. Nemo si bílou rukou přetřel vysoké čelo a řekl s milým úsměvem: "Povíme jim něco na cestu."

Usedl k vysílacímu přístroji, stiskl páčku.

Kapitola devatenáctá

CESTOU K SEVERU

Pavlova ponorka klesala pod hladinu.

Denní světlo ustoupilo zelenému přísvisu, který se brzy změnil v temno. Okrouhlým oknem na přídi lodi, chráněným zvláštní sklovitou hmotou, která odolávala nejvyššímu hlubinnému tlaku, tryskal mohutný kužel světla, do daleka prozařující lodní dráhu.

Byli nuceni spustit se do značné hloubky, aby podpluli obrovské ledovce.

Pavel seděl v kabině, zaměstnán svým deníkem, do něhož psal zprávu o startu. Byl zde sám, neboť přírodovědec Charni s lékařem seděli v pozorovací kabině v lodní přídi, odkud také kapitán Gilbert udílel do mikrofonu rozkazy. Přírodovědec i lékař hleděli vyjeveně na hrůzokrásné obrazy, rychle se střídající ve světelném kuželu. S mrazivým pocitem se bezděky krčili, když těsně nad nimi zdánlivě letěla nazad divoce rozeklaná ledová klenba.

Na Pavlově pracovním stole zazněl bzučák a ve sluchátku lodního telefonu slyšel Pavel radiotelegrafistu:

"Vysílačka vás volá!"

Pavel užasl. Jak je to možné? Vždyť ani jeho vysílačka není tak dokonalá, aby v této vodní hloubce mohla dosáhnout spojení se světem. Spěchal do kabiny telegrafisty.

"Nemýlíte se?" tázal se pochybovačně.

"Jen přijměte depeši!" pokynul telegrafista k přístroji.

Se vzrůstajícím úžasem přijímal Pavel tuto zprávu:

"Pavle Holane, hostitel vašeho přítele Farina projevuje vám přání všeho zdaru. Budu vás sledovat na vaší pouti. Chci vám být nápomocen při zdárném provádění vašeho plánu. Chci být s vámi také ve spojení. Dosáhnete toho snadno. Síla vaší vysílačky postačí pro celý zemský povrch. Ale tu jde o proniknutí vodních spoust. Museli byste se vynořit na hladinu, ale já chci abyste se se mnou mohli spojit v každé mořské hloubce. Zařídte toto: ze zásobního lodního světlometu vyjměte lampy. Místo nich namontujte do středu parabolické zrcadla kovovou tyčku, čtyřicet centimetrů dlouhou. Na její konec nasadíte plnou kouli v průměru desíti centimetrů. Tato koule musí však být z téhož materiálu, z něhož je zhotoven obal vaší lodi, neboť všecko záleží na její tvrdosti. Farin mne dokonale informoval. Vím, že máte na lodi dílnu a možnost, abyste si tuto kouli vyrobili, nemáte-li ji. Parabolické zrcadlo umístíte na otáčivý stojan, na který namontujete spolehlivý, jemný a přesný zaměřovač. Máte také magnetickou a tangentovou buzolu a setrvačkový kompas. Tyto přístroje umístíte na ploše stolu pod zrcadlem, kde napnete světovou námořní mapu. Kromě dosavadních elektronových lamp připojíte ještě čtyři další, co nejsilnější. Nařídíte zaměřovač přesně na dvaadvacátý stupeň jižní šířky a osmdesátý stupeň východní délky a budete volat: N - E - M - O. Provedete-li správně, co nařizuji, dosáhnete se mnou spojení. Konečně pozdrav vám všem ode mne i mého hosta Farina. Vaší lodi propůjčuji čestné jméno NAUTILUS."

V pochopitelném rozechvění pročetl Pavel depeši znova. Rekonstrukci vysílačky lehce provede. I ta koule se snad najde hotová, nebo ji vysoustruhuje platiridem, který jediný zdolá tvrdost hmoty. Snad už zítra budeme moci volat. Má volat NEMO. Je to značka? Spíše pseudonym. Český to znamená NIKDO. Kde je ten záhadný muž? A vždyť... ach, ano! Teprve teď vnímá, že depeše byla telegrafována - česky. Jak je to možné? Je ten tajemný muž Čech? Však se mu tato záhada vysvětlí, až dosáhne spojení, to bude snad už zítra. Hned se dá do práce. Nemo! Kde jen slyšel to jméno? Ach, už si vzpomíná! Ve Verneově románu! Byl to záhadný dobyvatel mořských hlubin se svým báječným NAUTILEM. A teď propůjčuje toto jméno jeho podmořské lodi? Je tedy on Nemovým nástupcem? Zabloudil do světa

pohádek, nebo to vše je podivuhodná skutečnost?

Ale posádce to musí ihned sdělit. Anebo ne! Vyčká, až dosáhne spojení. Musí dříve vyměnit depeši s Farinem. Co dělat? Nuže - začne s rekonstrukcí vysílačky!

Telegram označuje dvaadvacátý stupeň jižní šířky a osmdesátý stupeň východní délky. Kde je to? Pavel pohlédl na mapu. Zjistil bod v Indickém oceánu: čára, protínající středem Madagaskar na východ a Cejlon na jih. V tom bodě však není na mapě označena žádná země. Není to omyl? A jak se mohl Farin dostat v desíti dnech od svého zmizení, kdy přišla první depeše, na devatenáct tisíc kilometrů vzdušné čáry daleko? Už ví! Byli s Rogerem někde na pobřeží a byli uchvázeni posádkou Nautila, který tam náhodou kotvil. Vlastně byli zachráněni před bílou smrtí. Jen Nautilus mohl vyvinout takovou rychlost podmořské plavby.

Ale co je s Rogerem? Proč o něm depeše nemluví? A co znamená ta zeměpisná poloha, kde podle mapy je moře? Má se tam hned vydat se svou lodí? Do zítřka nic nezmešká. Stejně plují na sever. Odbočili by pak na severovýchod. Změnilo by to sice jeho původní plán, podle něhož má být první etapou prozkoumání Atlantidy, ale jsou-li Farin a Roger v nějaké tísní, je nezbytné, aby jim přispěchal na pomoc.

Ale jaká tíseň, když depeše o nich mluví jako o hostech?

Záhada na záhadu! Celý vítr otázek... Musí mít trpělivost. Zítřka se vše objasní.

Pavel se dal hned do rekonstrukce vysílačky. Pracoval celou noc a nazítří k poledni byl hotov. Třesa se nedočkavostí nasadil sluchátka a stiskl páčku: Jako by mu z uší vybuchlo dělo. Prudká bolest mu způsobila závrať. Strhl sluchátka. V hlavě mu hučelo...

"Strašná síla!" zasténal. Musí telegrafovat bez sluchátek.

Rozklepal páčku:

-./--/---/

V kabině zněly zvuky, jako by tloukl na zvon...

Opakoval volání ještě dvakrát a pak ustal. Nic se neozývalo. Pohlédl na kompas: ovšem, loď náhle změnila směr, tím nastala odchylka v zaměřovači.

"Haló!" volal do mikrofону, "jak hluboko jsme, kapitáne?"

"Dvanáct set metrů. Museli jsme se rychle spustit a odchýlit k západu, poněvadž nad námi ční hroty ledových hor."

"Nastavte loď přídí k severu a vyčkejte, dokud vám nedám další rozkaz!" velel.

Ponorka stanula. Kompas ukázal, že směr je správný.

Pavel volal znovu. Podivné. Teď se zvuky zmírnily na jemný, sotva slyšitelný tón. Pavel chápal. Při prvním volání letěl výboj kolem celé zeměkoule, minul cíl a vrátil se zpět. Když pohlédl na zrcadlo reflektoru, viděl na něm účinek: lesklá plocha zmatněla. Při bližším ohledání zjistil, že amalgam je pokryt mikroskopickými tečkami. Úžasná síla paprsků probíla amalgamový nátěr. To by se jistě při správném zaměření nebylo stalo. Nu, snad tím nebude vysílání příliš zeslabeno. A bude-li, vymění zrcadlo. Má jich v zásobě dost.

Opakoval volání.

A sotva skončil, přístroj oživil:

"Zde Nemo! Hlaste!"

"Díky za vaši záštitu a pomoc!" telegrafoval Pavel. "Jsme ve hloubce dvanácti set metrů na 58. stupni jižní šířky a 20. stupni východní délky."

"Vidíme vás."

"Jak je to možné?"

"Mně není nic nemožného."

Pavel se bezděky usmál nad touto bombastickou frází. Nějaký blázen? Ale dokázal geniální věc, dosáhl radiotelegrafického spojení s ponorkou v moři. Neuvěřitelné!

"Udal jste mě svou polohu. Ale na mapě nevidím..."

"Na žádné mapě není označena."

"Vyhledáme vás."

"Nenamáhejte se! Zbloudili byste a zakazuji vám přístup do okruhu pěti set mil!"

"A neuposlechneme-li?"

"Vy poslechnete! Je to rozkaz, slyšíte?"

"Zapomínáte, že nepřijímáme rozkazy od nikoho."

"Dost. Pro mne není nezdolnosti. Zavolám vás, až přijde vhodná doba. Jsem váš přítel a spojenec, ale je na vás, abyste si udrželi mé přátelství. Vyžaduji poslušnost. Váš přítel Farin vám teď poví víc."

"Nazdar, Pavle!" ozval se hlas Farinův. "Pavle, neodvažuj se žádných hloupostí. Musíš důsledně poslouchat rozkazy mého hostitele. Ovládá celou zeměkouli. - Ano, holanit je zcela bezvýznamný. Buď klidný o můj osud. Mohl bych se kdykoli vrátit. Zatím nechci. Mám zde příležitost ke studiu technických zázraků. Vyříd' Martě i Arnovi obsah této depeše a mé pozdravy. Nepokoušej se nás hledat. Nenajdeš nás. Nejsme na světě. Jsme v podsvětí! Pozdrav všem Zdar Nautilu!"

Kapitola dvacátá

MLUVÍ SE O ATLANTIDĚ

Téhož dne byl v ponorce oslaven křest a NAUTILUS plul přímo k severu.

Společnost seděla ve společné jídelně. Nautilus byl už mimo oblast ledových hor, a poněvadž byla čirá noc, vynořil se

z hlubiny a plul teď na hladině, poměrně klidně, jen málo vzduté vlnobitím. Jeho ostrá předřezala vodu, a jak ukazoval rychloměr, letěl NAUTILUS rychlostí 150 kilometrů.

Nemuseli se obávat nebezpečí ani toho, že by mohli být spatřeni některou lodí, neboť pluli daleko od obvyklých lodních cest. Proto kapitán Gilbert odevzdal řízení spolehlivému kormidelníkovi, a pozván Pavlem, účastnil se večírku v jídelně.

Debatovalo se o podivném úspěchu Nautila, který už na počátku plavby daleko překonal jak rychlostní rekord, tak hloubku. Do hloubky dvanácti set metrů nevnikl dosud žádný podmořský člun. Zvláště přírodovědec Charni nemohl ani nalézt slov, jimiž by projevil své nadšení. Jeho oči viděly hlubinné příšery takových tvarů a rozměrů a pásly se na neuvěřitelných tvarech mořských rostlin a ryb, že k jejich popisu by nestačila ani nejbujnější fantazie.

Společnost věděla, že nejbližším cílem Nautila je prozkoumání Atlantidy. Je pochopitelné, že tento účel nejvíce zajímal Charniho, který s horečnou nedočkavostí počítal dny a hodiny, kdy konečně Nautilus připluje do oněch tajemných oblastí.

"Povězte nám, milý profesore," uhodil jednou na pravou strunu lékař, "co je to vlastně ta Atlantida? Vím jen, že podle báje byl v dávném pravěku veliký ostrov mezi Evropou a Střední Amerikou který pohltilo moře."

"Víc nevíte?" řekl Charni s trpkým úsměvem

"Povídejte, prosím!" řekl prostě lékař.

Přírodovědec se pohodlně rozložil v křesle, obhlédl všechny přítomné a začal: "Od věků hučí mořské vlny svou věčnou píseň od Herakleových čili Melkartových sloupů, jak se ve starověku jmenovala úžina Gibraltarská, přes širý oceán Atlantický, Karibské moře, až k břehům Mexika. Před těmi věky tomu bylo jinak. Kdy? Těžko říci. Jisté je pouze, že hranici tvoří potopa světa."

"Vy věříte v tuto pohádku?"

"Věřím, doktore. Není to pohádka. Pohádka je dítě fantazie, a proto vzniká a zůstává omezena na poměrně malé oblasti.

O potopě světa vyprávějí však shodně evropané jako asiáté, zapadlé černošské kmeny africké stejně jako indiáni v amerických pampách. Kdo vštípl těmto lidem, z nichž mnozí dosud neviděli civilizovaného člověka, tuto báj? Nemůžete odpovědět. A nikdo neodpoví. Ostatně se k tomu vrátím. Prosím, abyste mne nerušili."

A pokračoval: "Před potopou světa nebyla zemská osa nakloněna, což působilo, že na Zemi vládlo věčné jaro. Nebylo kruté zimy ani žhavých veder. Země skýtala lidstvu takové bohatství plodů, že lidé žili v pravém smyslu slova jako ptactvo nebeské. Neznali práce ani svízele. Celá zeměkoule byla rájem. A středem nesmírného, nekonečného ráje byla veliká ostrovní říše, rozkládající se mezi Herakleovými sloupy a Střední Amerikou: Atlantis. Bylo to souostroví, z něhož největší ostrov slul Dionýsův, nazvaný podle Dionýsa, boha plodivé přírodní síly a dárce vína. Ostrov zasluhoval tohoto jména, neboť oplýval révou, jejíž šťáva byla tím, čemu bohové na Olympu později dali jméno nektar.

Plynuly věky.

Člověk zpychl. Už mu nestačily dary štědré přírody. Zachtělo se mu být vládcem všeho tvorstva. Podrobil si rostlinstvo, zotročil zvířata. Zachutnala mu krev a maso zabitých zvířat. Stal se dravcem. Postupem doby mu nestačilo už podmanění zvířat. Začal si podmaňovat své spolubratry, slabší a mírnější, nejprve ve svém okolí, později vzdálené. Se zotročenými houfy a naloupenou kořistí vracel se do svého sídla.

Probudilo se v něm sobectví a chamtivost. Začal stavět spíše a zásobárny. Vznikly půtky a boje. Objevila se chytrost a lstivost, lež a podvod. Moudří a spravedliví podlehli. Tak povstal pojem vlastnictví a majetku. Byli chudí a bohatí.

S vlastnictvím se zrodily nenávisť, škodolibost, závist a lest, nastaly spory, krádeže, loupeže a vraždy. Loupežné výpravy přerostly ve válečná tažení. Lidské kmeny přechaly v divokém zmatku a zoufalství. Nastalo stěhování národů. Téměř automaticky se zrodil zákon k ochraně napadených. Ale vzápětí protitlakem jiný zákon: k podpoře útočníků.

Objevila se nutnost nejvyšší moci. Tak povstal první vládce - král.

Hordy "osvícenců" zvítězily, podmanivše si mírné, jejichž prostá srdce nemohla se vžít do nové éry a kteří s hrůzou skláněli šíje pod jha. Někteří zvláště chytří se nezúčastnili výboje zbraní, ale duchem. Tak povstal první - kněz.

Celý svět vzplanul v požáru tělesného i duševního násilí, jemuž dáno jméno civilizace. A střediskem civilizace se stala Atlantis.

Přešly zase věky.

Na ostrově Dionýsově sídlil v nádherném paláci král Haris. Muž krásného těla a ušlechtilé duše. Spravedlivý, šlechetný a přímý. Byl nadán jasnovidectvím. Prorok, ctěný a milovaný svými poddanými. V jeho království skutečně slunce nezapadalo. Jeho říše byla skoro nekonečná.

Mohl žít jako bůh. Ale Haris byl skromný. A nebyl šťasten. Mnohou chvíli prožil v hrůze a děsu, když jeho prorocký smysl postavil mu před oči obraz budoucího času. Zkáza světa!

Ale marné bylo královo napominání, zpučnost poddaných rostla. Lid nejen neuposlechl, ale vzbouřil se. Zpité vínem rojily se davy. Propukla revoluce.

Králi se podařilo za noci odvést pět synů, kteří šťastně unikli z Atlantidy. Jeden, jménem Europus, usadil se na severu, druhý, Asiath došel až na nejzazší východ, zanechav svého bratra Hinda na úpatí nebetyčného velehorstva, čtvrtý, Aegyptus, rozbil svůj stan v žírném kraji na břehu veletoku a pátý se dal na západ, přeplul na korábu mořskou úžinu a stal se zakladatelem kmene Inků.

Téže noci, kdy královští synové uprchli z paláce, byl Haris zavražděn. A téže noci, sotva král vydechl svou šlechetnou duši, stalo se.

Země v té době neměla družice. Měsíc nebyl znám. A tu pojednou jedna z hvězd, které v myriádách plály na obloze, očividně nabývala na svém objemu - vůčihrdně rostla, většila se - její klidný svět se měnil v mlhovitý, plápolavý kotouč.

S údivem hledělo lidstvo na nevidaný zjev, jehož neurčitý rozplizlý obrys táhl za sebou zelenavý fábor a také dolů,

směrem k Zemi, počaly z něho klesat zelenavé, fosforově svítící cáry. Jako žhavý netvor, hořící saň, řítilo se z vesmíru ohromné těleso k Zemi.

Ohlušující dunění, rachot, žalostné vytí, řev a pronikavý svist - to vše bouřilo nad Zemí. A nežli se zděšení lidé nadáli, rozvířil se vzduch strašlivým orkánem.

Země se roztřásla. Celá pohoří zmizela jakoby smetena a naopak nížiny a údolí zvedaly se do výše. Domy i města mizely v bezedných propastech a věkovité stromy se lámaly jako stěbla slámy.

Zatím vzrostla hořící hvězda do nesmírných rozměrů. Celý obzor vzplál oslnivými fialovými kmity blesků, které jako nesmírné klubko svíjejících se hadů prošlehávaly zelenými cáry, jež se z výše řítily k Zemi. A tu celá území, vyrvána ze zemského těla, se zvedla a tažena živelnou silou, letěla do výše, záhy však byla sražena nazpět tlakem a tíhou zelené spousty, kterou bylo moře, řítící se z rozžhavené hvězdy na Zemi.

A zároveň s tímto vodním živlem, řítícím se na Zemi z výše, valila se od severu i od jihu ohromná vodní hráz oceánů, ničící a hltající vše...

Zakrátko skončila nesmírná katastrofa. Strašlivé těleso proletělo nad zemskou sférou, vzdalujíc se od zeměkoule. Když se pak rozbouřené živly uklidnily, byla tvářnost zemské souše i moří značně změněna. Atlantis zmizela z povrchu, pohlcena mořskými hlubinami.

Nynější ostrovy Azorské, Kanárské a Kapverdské jsou zbytkem této rozsáhlé pevniny.

Takto líčí zánik Atlantidy řecký filosof Plato.

Moderní filosofie a geologie prohlašuje tuto historii ovšem za báji. Připouští však, že Země prožila takovou katastrofu, která souvisí s její nynější mrtvou družicí, Měsícem, jenž, kdysi živ, vybočil ze své dráhy, a přitáhnut Zemí, proletěl její atmosférou, což byla jeho smrt. Silnější Země vysála z něho život, ale sama utrpěla povážlivou katastrofu: přitažlivostí Měsíce naválil se vodní živel od pólů k rovníku, kde utvořil prsten, ohromné vodní pásmo. Když pak kritický čas nejvyšší přitažlivosti Měsíce pominul, vrátilo se moře do svých původních oblastí. To byla potopa světa.

Další následek katastrofy pak byl ten, že se zemská osa naklonila."

Dlouho vládlo ticho, když profesor skončil.

Teprve po chvíli promluvil Pavel: "Snad se nám podaří zjistit, kolik je pravdy na této pověsti."

"Také doufám," přikývl Charni. "A bude to nedocenitelný objev pro vědu."

Blížila se desátá hodina večerní.

"Poslechněme si rádio," řekl Pavel a zapojil přístroj.

Chvilí naslouchali tónům Sardouovy opery "La Patrie", přenášené z pařížské Opery.

"Haló, zahajujeme vysílání posledních zpráv. Rozhlasové stanice všech významných států potvrzují shodně podivuhodný úkaz, který se udál dnes osm minut po dvanácté hodině polední také na stanicích francouzského rozhlasu. Radiotelegrafisté, konající v té chvíli inspekční službu, byli napadeni signály takové síly, že bylo téměř ohroženo jejich sluchové ústrojí. Signály zněly ve sluchátkách jako dělové rány. Naštěstí netrvala tato kanonáda dlouho. Podle zvuku, který zněl neobyčejně jasně a přesně, jako: húú - pau - húú -, lze s jistotou tvrdit, že to byly Morseovy značky písmen N - E - M - O. Jelikož slovo NEMO znamená francouzsky SANSNOM (česky NIKDO), jde o pseudonym, který je dosud záhadou. Světový rozhlas ani tak nezajímá - aspoň pro tuto chvíli - jméno tajemného vysílatele, jako spíše úžasná síla, s jakou se tyto značky rozletěly do celého světa a působily na zvukových vlnách jako pravý cyklon. Techničti znalci nedovedou tento úkaz vysvětlit. Na celém světě není přístroje, který by mohl vyvinout takovou sílu. Rozhodně je nemožné, aby šlo o soukromou, tajnou vysílačku. Buďto tedy běží o nový, dosud tajemný vynález, s nímž byl učiněn pokus v některé z největších státních stanic, nebo to byl živelný zásah, meteorologická katastrofa v zemské atmosféře, která čirou náhodou vytvořila udaná písmena. Uvádí se ještě třetí možnost, ale ta zní příliš fantasticky a ve vědeckých kruzích se odmítá jako utopie: signály, vyslané na Zemi z některé jiné planety. Není totiž přijatelná domněnka, že by na jiné planetě byla známa latina, jakou vyznačuje slovo NEMO. Nezbyvá než doufat, že příští dny přinesou odhalení, jež neopomineme našim posluchačům sdělit."

"To je opravdu zajímavé," hučel lékař.

"Inu," kýval kapitán vážně hlavou, „oceány mají svá nevyzpytatelná tajemství. Což teprve vzdušný oceán a dokonce vesmír!"

"Vy tomu věříte?" vybuchl Chámi. "Vám se ani tak nedivím, kapitáne. Všichni námořníci jsou pověřiví. Ale vy, doktore, vy jste sice jednostranný, ale přece učený muž a v přírodovědě, předpokládám, alespoň tak obeznámen, abyste věděl, že..."

"Že vaše slavná přírodověda spočívá z převážné části na teorii, a proto na dohadách," vpadl mu lékař odmítavě do řeči.

"Doktore, nepodceňujte..."

"Profesore, nepřeceňujte!"

"Přátelé, nepřete se!" zasáhl Pavel do hrozící hádky. "Máte do jisté míry pravdu všichni."

"Co ty o tom víš?" vyjel naň Charni.

"Všecko. Profesore, ty máš pravdu, stavíš-li se proti utopistickému meziplanetárnímu spojení. Doktor má pravdu, hájí-li náhled, že žádná věda neřekla ještě své poslední slovo. Také kapitán řekl správně, že vesmír má svá tajemství. Konečně i rozhlas má pravdu, až na tu třetí možnost. Jisté je, že jméno NEMO bylo vyvoláno a skutečně působilo takovou fyzickou silou."

"Jak to můžeš tvrdit?" otopil se naň profesor.

"Byl jsem to já, kdo volal."

"Ty? Ty... žes...?"

"Kdy?"

"Odkud?"

"Z Nautila, ovšem. Dnes v poledne, jak jste slyšeli. Z hloubky dvanácti set metrů. Proto ta síla. Sám jsem mohl ohluchnout. Proto jsem vám, kapitáne, nařídil obrát loď k severu a zastavení plavby."

"Úžasný vynález!" vykřikl profesor

"Nejsem jeho autorem."

"Kdo tedy?"

"Nemo."

"Kdo je to?"

"Hostitel Farinův. Musím vám to říci. Můžeme být klidni o osud Farinův. Mluvil jsem s ním. Vráti se k nám později. Zavolá nás, zatím nechce. Studuje podivuhodný svět a technické zázraky v něm."

"Kde?"

"V Nemově říši."

"Nedělej nemístné vtipy!" vyštěkl profesor.

"Mluvím vážně," ohradil se Pavel.

"A co je s Rogerem?"

"Nevím. Zapomněl jsem se zeptat. V tom úžasu..."

"Krásné! Osud učencův je ti lhostejný?" bručel Charni.

"He-he!" kýval lékař hlavou. "Což se vám po něm stýská? Vždyt' máte náhradu!"

"Nebudte domýšlivý, doktore!" syčel Charni vztekle. "Vy a Roger! Učený geolog a mast..."

"Jen abyste toho mastičkáře někdy nepotřeboval," rozkřikl se lékař, zrudnuv spravedlivým hněvem. "Nijak nechci nahrazovat adepty podezřelé vědy."

"Promiňte, nechtěl jsem... nemínil jsem to vážně."

"Říci," vpadl lékař, "že se vám stýská po objektu hašteření. Proto jsem, učený profesore, řekl, že máte za Rogera náhradu - ve mně!"

Upřímný smích rozcvičil mraky a nad společností se klenulo opět čisté nebe svornosti.

"Pokusím se zavolat Rogera," řekl Pavel a odešel do kabiny k telegrafistovi.

Po chvíli se vrátil a četl Rogerovu depeši.

"Vzbudil jste mne z prvního spánku. Moje radost nad spojením s vámi je dostatečná, abych vám prominul váš čin.

Nemějte o mne starost. Jsem ve svém živlu, zdrav a šťasten. Charni má plné právo mně závidět. Navždy bude pouhý teoretik. Já sytím svou duši praxí, o níž Charni nemá pojmu. Přeji kolegovi Charnimu, aby marně hledal tvora, jenž by trpělivě snášel výlevy jeho teoretické učenosti. Přesto ho srdečně zdravím i vás všechny."

Tato depeše dala lékařům plnou satisfakci.

Kapitola dvacátá prvá

PŘISTÁNÍ

Po sedmidenní plavbě hlásil kapitán Gilbert, že Nautilus se blíží ke Kapverdským ostrovům.

Ačkoli všichni věděli, že plují rychlostí, jaké dosud nedosáhla jiná loď, tím méně podmořský člun, vzbudila tato zpráva úžas. Jediný Pavel ji přijal s klidným úsměvem:

"Přesně podle mých rozpočtů," řekl, přikývnuv hlavou.

"Přesto však," rozhovořil se kapitán, "je to neslýchaný rekord v rychlosti. Na hladině značil rychloměr přes 120 kilometrů, pod vodou přes osmdesát. Činí tedy střední rychlost sto kilometrů v hodině. Dovolte, abych vám blahopřál, inženýre, ke konstrukci Nautila, neboť jen nesmírná tlaková odolnost hnacích šroubů, všech strojních součástí a vůbec celé lodi, a ovšem také strojní zařízení, mohly vytvořit ty rekordy naší plavby: rekord v ponoru i v rychlosti."

"Doufám, milý kapitáne, že náš Nautilus bude mít příležitost, aby ukázal ještě pozoruhodnější výkony. Účelnější a užitečnější pro vědu," řekl Pavel.

"O tom jsem plně přesvědčen," vložil se do hovoru profesor Charni. "My jsme totiž," obrátil se ke kapitánovi, "tuhle s doktorem provázeli Pavla na jeho badatelských cestách před dvaceti lety. Už tehdy vnikl do největší hlubiny pod Filipínami. Ovšem, tenkrát to bylo zcela jiné. Spouštěl se v kulaté gondole, která sice měla důmyslné zařízení, ale byla závislá na křižníku, z něhož se spouštěla na laně. Měla vrtuli a kormidlo, ale to jí umožňovalo kroužit v hlubině jen do jistého obvodu, a chapadly, visícími na spodku, mohla být vynášena z hlubin kořist. Nautilus je zcela něco jiného. Je to samostatné plavidlo, nezávislé, a jak vidíme, jeho rychlost je báječná. Pro mne jako přírodovědce je neocenitelné, že se mohu účastnit bádání v hlubinách, kam dosud kromě Pavla nevnikl žádný člověk. Ted' už ani nezávidím Rogerovi.

Osud to zcela moudře zařídil: mně, přírodovědci, dal možnost praktického studia v tajemných hlubinách mokrého živlu, jeho flóry a fauny. Naopak Rogera geologa, vyslal, aby se jako krtek ryl v zemské kůře. Inu, každému, což jeho jest," končil. "Jen tuhle doktor vychází naprázdno!"

"Je nám stejně platný," lámal Pavel hrot profesorových škádlivých slov.

"Inu, může býti. Ačkoliv, chraň nás bůh před nutností jeho zákroků!" bručel Charni dvojsmyslně.

Kuchařovo vyzvání k večeři způsobilo, že lékařova ostrá slova, k nimž už nabíral dechu, se změnila v měkké, spokojené zabručení.

V jídelně se ozval bzučák telefonu:

"Hlásím," slyšel kapitán hlas kormidelníkův, "že jsme v bezprostřední blízkosti nejzápadnějších Kapverd v hloubce devět set metrů. Prosím o rozkaz!"

"Zastavte se a klesajte ke dnu!"

Po chvíli se ozval kormidelník zase:

"Hloubka jedenáct set. Dno v dohledu. Ale pod námi se k východu příkře zvedá."

"Odbočte na západ!"

"Hloubka dvanáct set. Zeměpisná poloha dvacet osm stupňů západní délky, šestnáct jižní šířky. Vzdálenost od nejzápadnějšího ostrova Kapverd asi dvě stě kilometrů. Dno rovné."

"Přistaňte!" velel kapitán.

Sotva se znatelným otřesem spočinul Nautilus na dně. Stroje zmlkly a v lodi se rozhostilo ticho.

Kapitola dvacátá druhá

NEMO PŘEDSTAVUJE PRŮVODCE

Při večeři, ke které společnost zasedla, začal profesor Charni opět rozhovor o Atlantidě a o záhadě jejího zmizení.

"Musíme na to myslet nyní, kdy už máme tuto neznámou, ztracenou pevninu - snad na dosah ruky!" tvrdil.

"Nu, že by byla tady na dosah ruky, v to právě mnoho nevěřím," bručel kapitán Gilbert. "U Kapverdských ostrovů?"

"Při takové rychlosti, jakou má náš Nautilus, je každá záhada na dosah ruky," odsekl Charni. "Ostatně, proč bychom tady dřepěli, kdyby náš velitel nevěřil, že..."

Pavel vzdychl.

"Je to zastávka na cestě, profesore. Každý pracující objekt má právo odpočinout si."

"Ano. Ano. Z vás mluví člověk dnešní doby! Každý má právo si odpočinout. A nikdo nevidí, že věda je neúnavná, že stále jde dál, bez zastavení. A vědec že musí pracovat bez oddechu, stále."

"Vědec většinou nic nedělá, jak ty lidi znám, proto nemá po čem odpočívat," štipl doktor Baudin.

"Co? Cože? Vy, doktore, vy snad chcete říci, že vědci jsou líní lidé. No, to už přestává všechno!"

Pavel se usmíval. Viděl, že ti dva jsou už zase v sobě. Připadali mu jako dvě stále se škorpící děti. Aby zavedl řeč jinam, pravil:

"Profesor říká, že velitel Nautilu snad věří, že je cíl na dosah ruky." Pokrčil rameny. "Až poznáte, kdo je nyní skutečným velitelem Nautilu, budete se možná divit. Ten pravý velitel totiž nemusí věřit, protože už ví, kde Atlantis je, a povede nás přímo k cíli."

Kapitán, profesor i lékař pohlédli překvapeně na Pavla.

"Domníváme se, že velitelem Nautilu jste vy!" řekl Gilbert.

"... a Farin! Nezapomínejte na Farina," vpadl Charni.

"Nemohu vám to jen tak stručně vysvětlit," usmál se Pavel. "Snad je to nyní víc Farin než já, i když tu není..."

Vtom vstoupil matros a oznamoval, že Pavel má jít k vysílače. Pavel odhodil ubrousek, dopil poslední doušek kávy a spěchal do telegrafistovy kabiny.

Volal Nemo.

"Sledoval jsem vaši cestu a vidím, že váš stroj může podat obdivuhodný výkon," promlouval k inženýrovi. "Ovšem, ještě to není vrchol sám. Ale můžete být spokojen. Vaši přátele jsou naivní lidé, jaké mám rád, protože vidím, že takoví to obvykle dobře myslí se mnou i s vámi, ačkoliv nic bližšího nevědí. Přítel Farin vám děkuje za to, že na něho stále vzpomínáte. Posiluje to vaši důvěru ke mně. Zítra ráno se vydáme na cestu. Rád bych vám i vašim přátelům představil průvodce, který vás bezpečně povede až k cíli. Vyžadují však naprostou poslušnost. Upozorňuji vás, že je nutná i proto, poněvadž při rychlosti, kterou s Nautilem jedete, by vám mohla být osudná každá sebemenší odchylka do strany nebo do výšky. Doufám, že mi rozumíte a že mi chcete důvěřovat jako dosud. Já ze svého velitelského můstku" - hlas Nemův zněl poněkud ironicky - "vidím poněkud víc než vy, a protože mohu sledovat nejen každý pohyb vašich lidí, ale i každý pohyb vašeho malíčku na ruce, zasloužím si snad, abyste uznal, že vás povedu bezpečně. Můj průvodce je sice němý, ale povede vás zcela srozumitelně. Stačí, budete-li poslouchat rozkazy, které vám budu dávat. Kapitán pak ať se řídí rozkazy, které mu bude dávat můj průvodce. Jste spokojen?"

Pavel stručně Nemovi poděkoval. A vyslovil nejen dík, ale i to, čím jeho srdce překypovalo, obdiv pro svého neviditelného a nedosažitelného rádce.

Když se pak vrátil do jídelny, zastihl zde všechny. Profesor se opět hádal s doktorem. Naštěstí byli oba hašteřící se muži již natolik ospalí, že dovolili Pavlovi, aby jejich hádku na dvanáct hodin přerušil - a šli spát.

"Časně ráno, kapitáne, se sejdem, abych vám dal instrukce!" řekl Pavel. "Dobrou noc!"

Časně ráno zazářilo asi padesát metrů před přídi Nautila kulovité světlo. Všichni obyvatelé člunu je pozorovali. To již byl Pavel u příjmače a obdržel od Nema poslední instrukce.

"Za tímto světlem vpřed!" zavelel kapitánovi. "Držme se přesně směru, jímž nás povede!"

"Rozkaz!" zasalutoval kapitán. A za chvíli se rozhučely stroje uvnitř podmořského obra.

Světlo se poněkud zakomíhalo a pak náhle vyrazilo vpřed. Nautilus za ním. Netrvalo dlouho a loď plula svou nejvyšší rychlostí. A světlo jako by unikalo před ní, anebo jako by ji táhlo za sebou pod spoustami vod.

Než se profesor a lékař dohodli o tom, že vlastně loď pluje za světlem, řízeným nějakou tajemnou rukou, a že to není reflektor, kterým si snad Nautilus ozařuje cestu, překonala loď už pořádný kus cesty. Vypula někdy k povrchu, jindy zas jako šipka se nořila ke dnu - uhýbala vlevo, vpravo, projížděla úzkými průlivy mezi atolovými ostrovy, mihla se kolem ostrého úbočí nějakého podmořského horstva, projížděla lesy sasanečků a pralesy mihotavých hvězd.

"To je něco tak úžasného!" otvíral ústa Charni.

Pavel s úsměvem pozoroval jejich úžas. Chvilí postál s nimi, na chvíli odešel do kabiny kapitánovy (jenž se velmi spokojeně tvářil) a na chvíli zase ke svému příjmači.

V poledne se sešli v jídelně u krátkého oběda, ale nikdo se nevyptával na nic. Pavel ostatně sám nemohl nic vysvětlovat. Mohl nanejvýš potvrdit, že Nemo splnil svůj slib a poslal jim průvodce naprosto bezpečného, to bylo vše.

Pak cesta pokračovala jako dosud. Několikrát se zdálo, že hlubinná tma, do níž světlo loď vede, je tlamou, z níž Nautilus již nikdy nevyjede, jindy zas nepostačily přístroje, vyvíjející elektrické výboje, bojovat s faunou, která se ovíjela kolem boků Nautila, ale přesto všechno spěchala podmořská loď rychle dál.

Teprve k večeru, když Pavel byl u přijímače, zazněl varovný Nemův hlas:

"Zmírněte jízdu!"

Jeho rozkaz opakoval Pavel kapitánovi.

A vzápětí Nemo poručil: "Ukáži vám malý experiment. Plujte zvolna pod hladinou, vaši cestu křížuje obchodní loď. Provedeme ji veselý kousek."

Jen domluvil, světlo, které je dosud vedlo, zhaslo.

A vtom již spatřil Pavel periskopem na obzoru loď. Však co to! Nad parníkem vysoko ve vzduchu se vznášela táž světelná koule, která až dosud vedla Nautila hlubinami.

"Zmírněte jízdu ještě víc!" velel Nemo.

Pavel telefonoval rozkaz kapitánovi a Nautilus rázně zabrzdil.

"Co se děje?" slyšel Pavel ulekanou otázku kapitánovu.

"Vše v pořádku!" odpověděl

"Ale světlo zmizelo!"

"Vím. Nerozsvěcujte reflektor. Velmi zvolna vpřed!"

"Jaký je to zase nový zázrak? Pozorujete to nahore?" křičel kapitán do mikrofonu, vyjeveně hledě na obrazovku svého televizního přístroje.

"Vidím. Velmi zajímavé, kapitáne! Hledte na ten shon na palubě. Teď už lze přečíst na přídí jméno lodi Duarte. Zastavte!"

Ať se pokocháme... proboha živ...!"

Výkřik úžasu odumřel Pavlovi na rtech.

S hrůzou viděl, jak se světelný kotouč jako žhavá koule rychle snáší na parník.

Na okamžik utkvěl na vrcholku stožáru lodi.

Proletěl po lodní anténě.

Zatančil na třech komínech.

Na velitelském můstku způsobil, že kapitán s důstojníky se rázem octli na hromadě ve zděšeném klubku.

Poskakoval divoce po celé délce paluby, vyvolávaje hrůzný, ale také směšný zmatek mezi lodníky.

A náhle vnikl do jídelny.

Panika!

Podnosy s příbory a mísami tříštily se na zemi a do louží omáček a vína klesali zděšení číšníci a cestující, snažící se uprchnout z dosahu domněle žhavého tělesa.

Největší úžas však nastal, když se kotouč vnořil do podpalubí a zvolna, majestátně prošel kabinami, drze a nediskrétně odhaluje všechny jejich taje. Neušetřil ani dámské oddělení.

Dost!

Kotouč se rázem vznesl zase do výše, výsměšně svítil do lidských tváří, v nichž se nesmírný údiv střídal se zlostí a smíchem.

A pojednou jako blesk zmizel ve vodní hloubce a utkvěl před přídílí Nautila.

"Vpřed!" ozval se Nemův rozkaz.

Nautilus vyrazil.

"Snad jste nezpůsobil prolítí krve?" telegrafoval Pavel Nemovi.

"Krvě? Ani kapky. Nejvýš z naraženého nosu některého číšníka. Zato rozlitých omáček a vína bylo dost. Světlo je studené. Nemá hřejivé síly. Byl to pouhý žert!"

"Ale ta ohromná síla průsvitnosti!"

"Ano, mohutnější nežli rentgen. Výplujte na hladinu! Snad zachytíte radiotelegrafickou depeši, kterou Duarte určitě vyšle, aby světu oznámila tohle dobrodružství."

Pavel dal příkaz a Nautilus vyplul na hladinu.

Zapojil příjem vysílačky právě včas, aby zachytil tuto depeši:

Portugalsky parník Duarte zažil právě na 36. stupni západní délky a 18. stupni severní šířky nevysvětlitelné dobrodružství. Z mořské hlubiny se vynořil kulový blesk, ozářil široký obzor oslnivým světlem, snesl se na loď, proběhl palubou, vnikl do jídelny i do kabin a pak zmizel v moři. Zajímavé je, že blesk nikomu neuškodil, ačkoli očividně pronikl i tělem několika lidí. Způsobil však pochopitelnou paniku, která měla za následek spoustu rozbitého nádobí a zničené úbory cestujících. Horší následky jsou v kabinách, kde v této chvíli lodní důstojníci jsou zaměstnáni urovnáváním diskrétních záležitostí. Je však naděje, že spory budou urovnány. Nikdo z cestujících ani z posádky nebyl zraněn. Korunou záhady však je, že kulový blesk, když se ponořil do moře, zmizel rychle na západ, následován temným obrysem ponorky, plující nevidanou rychlostí. Nebyl-li to prelud, naskytá se závažná otázka, jejíž rozluštění bude úkolem směřodatných kruhů, které mají povinnost dbát o pořádek a bezpečnost na lodních drahách. Bližší podrobnosti podá lodní protokol po přistání Duarte v Lisabonu.

"Co tomu říkáte?" četl Pavel z Nemovy depeše.

"Vy jste to také vyslechl?"

"Ano."

"Nebude z toho mezinárodní zákrok?"

"Jaký zákrok? Proti mně? Kdo může něco podniknout? Buďte klidný. Já i vy jsme zcela mimo světské zákony. A teď pro dnešek končím. Zastavte a spusťte se na dno!"

Nautilus se položil na dno v hloubce osmi set metrů.

"Ráno poplujeme dál. Dobrou noc!"

Světlo zhaslo.

"Dobrou noc!" opětoval Pavel.

Ale dlouho nemohl usnout. A také ve spánku ho týraly fantastické vidiny.

Profesor Charni procítl. Protáhl se, až mu zalupalo v starých kloubech. V tušově černé tmě jasně zářil ciferník jeho kapesních hodinek. Cože? Už půl osmé? V tuto dobu se už zpravidla snídá. Zaspal. Ale podle toho hrobového ticha dosud všichni spí. A snad i kuchař. Eh, dobře! Zburcuje ty lenochy. Popožene ty spáče!

Vyskočil z lože. Ale vtom strnul.

Stěna, oddělující jeho kabinu od sousední, zmlhověla, změnila se v modravý, průsvitný závoj, který řídil, čím více se odkudsi z předních útrob Nautila blížil jasnící se světelný bod. Jako v modré mlze bylo vidět řadu kabin, v nichž vstávaly živě gestikulující postavy.

Strašidelné světélko, ne větší než žárovečka kapesní lucerny, postupovalo zvolna, prolínajíc všemi hmotami, až zazářilo v sousední kabině, kde dosud spal doktor Baudin, jenž však ihned, probuzen ostrým jasem, rovnýmá nohama vyskočil z postele.

Světlo nezadržitelně postupovalo, prolunulo stěnou a teď oslnivě plálo v kabině Charniho, sledováno vyděšenými očima lékaře, které se setkaly se stejně vylekaným pohledem profesora.

A tu se z úst obou vydral zděšený výkřik a v nejbližším okamžiku vyrazili oba hrdinové ze svých kabin do chodby, kde se jako vyděšené děti sevřely do náručí.

"Co... co to... proboha...?" jekali, třesíce oči na strašidelný zjev, postupující dále do zádi lodi.

Chodba se už také naplnila celou posádkou, která ukazovala na zmlhovatělý obal Nautila, kolem jehož rozplzlého obrysu kroužili příšerní mošti tvorové, hladově dorážející na stěny ponorky.

"Klid!" zahřměl do vřavy Pavel, který se objevil na chodbě. "Nebojte se! Je to budíček, který nám připravil Nemo, jak mně právě telegrafoval."

A skutečně: Světlo zatím prošlo celou lodí, zhaslo a hned nato vzplál před Nautilem známý kotouč.

"Podivné žerty," bručel profesor. "Z duše by mohl člověka vyděsit. Ale jaké jsou to čáry?"

"Zmenšená ukázka toho, co provedl večer na portugalském parníku," hovořil Pavel. "Nemohu vám nic objasnit, nejsem odborník v elektrotechnice. Škoda, že tu není Farin. Ten je už jistě do tohoto tajemství zasvěcen. Doufejme, že nám bude moci, až se k nám vrátí, říci něco bližšího."

"Mne to zvlášť zajímá," ozval se lékař, "neboť se také zabývám rentgenologií. Ale tohle je zcela něco jiného. Úžasná síla a neomezenost průsvitnosti. Hotový zázrak!"

Nautilus se zvedl a řízen Nemovým světlem hnál se dál na západ.

Vystoupili na hladinu a na Nemův pokyn vyšli na palubu.

Ačkoliv dokonalé přístroje, obnovující v útrobách lodi vzduch, dovolovaly Nautilu setrvat po mnoho dní pod vodou, využil kapitán této příležitosti a dal provětrat všechny prostory.

Pavel s Charnim a doktorem stáli na oblém těle Nautila, které fezalo v rychlém letu nekonečnou zelenou pláň oceánu. Světelný kotouč letěl před nimi, knítaje se v mírném vlnobití. Nikde nebylo vidět lodi, neboť pluli mimo jejich dráhu.

"Máte to pohodlí," obrátil se Charni ironicky na kapitána, který přišel za nimi na palubu.

"Proč myslíte?"

"Inu, takový spolehlivý lodivod," ukázal profesor na světlo.

"Jděte mi k čertu s lodivodem!" vybuchl kapitán. "Jde mi to už na nervy! Připadám si jako čokl, kterého táhne pán za sebou na provázku! Jsem tu úplně zbytečný!"

"Milý kapitáne," uklidňoval Pavel uraženou ješitnost velitele ponorky, "nebudte takový škarohlíd! Uznávám sice, že Nemo jaksi zasáhl do vašich práv, ale také vám ulehčil vaše povinnosti. Uvažte, že plujeme v neznámých vodách, daleko od lodních drah. Jste jistě velmi zkušený v podmořských plavbách, ale touto cestou jste zajisté dosud nikdy neplul."

"Inu, to uznávám."

"Nu vidíte. A víte také, že do neznámých vod se neodváží žádná loď, tím méně podmořský člun, neboť moře skrývá pod povrchem nebezpečná úskalí a mělčiny, na které bychom mohli narazit. A ačkoliv je Nautilus stavěn z hmoty, která je velmi odolná, jak jste se už přesvědčil, nevím, vydržel-li by při své rychlosti náraz na skálu, v hlubině, kde už beztak musí zdolávat tisíciatmosférový nápor vodního tlaku. A kdyby vydržel, nesnesli bychom takový otřes my a stroje."

Myslím, že by to byla naše zkáza. Je tedy jisto, že je tak z vašich beder snáta veliká odpovědnost. A není třeba, abyste žárlil na svého lodivoda, který je, jak vidět, génius. Konečně - myslím, že nechybují, domnívám-li se, že náš lodivod a ochránce, přítel a spojenec, za něhož se prohlásil, je totožný s tajemným kapitánem Nemem, jenž před mnoha lety tropil divy a ohromoval svět se svým zázračným podmořským člunem. Jste Francouz a znáte tedy dobře tu historii. Nuže, na takového mistra nemusíte žárlit! Ostatně vaše velitelská hodnost nijak netrpí, o tom buďte ujištěn. Musíme také uznat další značnou výhodu Nemova vedení, bez něhož bychom bloudili, zbytečně mařili čas, a kdo ví, zda bychom vůbec měli ve svém bádání o Atlantidě úspěch. Vždyť je to ohromná oblast, větší než celá nynější Evropa. A takové rozsáhlé území probádat kousek po kousku v naprosté tmě za pomoci pouhého světlometu je práce na řadu let. Vede-li nás Nemo, vede nás nejen nejkratší cestou, ale přímo k cíli. Così mi říká, že Nemo už sám prozkoumal Atlantis a zamlčel nám to jen proto, aby nám připravil překvapení, které sám zažil. Je to muž stejně tajemný jako důsledný. Proto mu musíme být vděční a plně mu důvěřovat. Čas, který bychom mařili blouděním, můžeme využít jinak a lépe."

"Světlo se ponořuje!" vykřikl kapitán. „Musíme dolů!"

Sestoupili do lodního trupu. Příklop zapadl a Nautilus klesal do hloubky.

"Jste na místě," hlásila Pavlovi přijímačka. "Přistanete na dně kolmo pod světlem. Řádně si z lodi prohlédněte okolí, které vám náležitě osvětlím. Nevyjdete z Nautila, dokud vám nedám svolení. Váš přítel Farin vás pozoruje společně se mnou."

Pavel telefonoval rozkaz kapitánovi.

Nautilus zvolna klesal, máje světlo těsně před přídi. Pod nimi se objevilo v dohledu dno: podivný kruhovitý útvar, homolovitý kopec s dosti příkrými zevními stráněmi a sráznými svahy do nitra okruhu, který vyhlížel jako kráter vyhaslé a zasuté sopky. Průměr okruhu byl několik set metrů.

Pojednou světelný kotouč před Nautilem zmizel a podle ostrého stínu, kterým se ponorka rýsovala kolmo pod nimi, právě uprostřed kruhu, bylo vidět, že kotouč teď září přímo nad Nautilem, jenž ve výši asi padesáti metrů nad dnem stanul.

Zajímavý útvar. Tato divoce rozečkaná obruba podivně černých rudě a žlutě žíhaných skal, v nichž svítí spleti a sítě jako protkané silnými žilami mědi, zlata a stříbra, dno podivně ploché a hladké, jakoby uválcované nebo slité z betonu... ten pravidelný kruh... kde jen už viděl podobný útvar?

Cosí nepozemského z něho číší. Cosí... ach, ano, už si vzpomíná. Ale to by bylo... ne! Nelze uvěřit! Že by přece ta báje, jak ji vyprávěl Charni, byla - správná?

"Haló!" volal do mikrofonu. "Kapitáne, přijďte hned ke mně a vezměte s sebou doktora i profesora!"

Tři pozvaní vpadli do Pavlovy kabiny.

"Co tomu říkáte, profesore?" zeptal se Pavel, když se seskupili u okna.

"Těžká odpověď," krčil Charni rameny. "Nejsem geolog. Ale ani Roger by se nemohl vyslovit, dokud by neprozkoumal ty horniny. Řekl bych, že je to kráter vyhaslé sopky."

"Podmořské?"

"Ano i ne. Je-li tu skutečně bývalá Atlantis, tedy to mohla být podzemní sopka. Celé to území se přece podle báje propadlo do moře. Ale útvar je pozoruhodný víc svou hmotou, jak se zdá. Vyhlíží to podezřele."

"Jak jsme hluboko?" obrátil se Pavel na kapitána.

"Šest set metrů."

"To není tak mnoho. Kapitáne, spusťte Nautila asi tři metry nade dno. Vystoupím, abych se na tu záhadu podíval blíž."

"Půjdu s vámi," řekl pevně Charni.

"A já též," připojil lékař.

Kapitán odešel do své kabiny, aby řídil sestup lodi. Nautilus se zvolna snášel níž, až stanul tři metry nade dnem. Naše odvážná trojice sestoupila po železných schůdkách do spodní části lodi, kde Pavel otevřel dvířka. Octli se v kabině, kde byly skafandry.

Vzájemně si pomáhající oblékli těžké úbory, našroubovali neprodyšně utěsněné přilby, zavěsili na záda přístroje na výrobu vzduchu. Obuli se do centových bot, jejichž hořejší lem vzduchotěsně zapadl do lemu kalhot, zhotovených jako celý úbor z těžké hmoty, z které byl vyroben obal Nautila. Konečně navlékli rukavice rovněž z holanitu a stáli teď připraveni k dobrodružnému výletu. Mohli poměrně dobře a snadno pohybovat údy, ježto skloubení lehce pracovalo. Proti útoku mořských živočichů měli vzduchové karabiny s dostatečným množstvím třaskavých nábojů, ostré dýky za pasem a zařízení, které umožňovalo kdykoliv zapojit na povrch krunýře vysoké elektrické napětí, jehož výboj by musel jako blesk usmrtit sebevětšího tvora. Byli tedy chráněni dostatečně.

Pavel otočil na hrudním pancíři vypouklým víčkem, pod nímž se objevila zástrčka se svinutým kabelem. Zasunul zástrčku do čela Charniho přilby a zavolal:

"Slyšíte mě, profesore? Dobře! Otevřte víčko na svém krunýři a učiňte totéž. V pořádku! Také já vás dobře slyším."

Pak svinuli kabely, uzavřeli víčka a Pavel stiskl na podlaze páčku. Čtverec, na němž stáli, se s nimi zvolna snesl dolů.

Octli se v okrouhlé kabině asi dva metry v průměru. Otvor nad nimi se samočinně uzavřel těžkým příklopem, který vodotěsně zapadl.

Pavel zvedl ruku a pak rázně trhl pákou na stěně; současně zapojil světlo své elektrické lucerny, zavěšené na hrudi. V jeho ostré záři měli dojem, že válec, v jehož středu stojí, se s nimi otáčí závratnou rychlostí. Brzy však poznali, že je to proud vody, který sem vniká pod velikým tlakem a odstředivou silou se vine kolem stěny.

Voda rychle stoupala. Zakrátko byla kabina zaplavena vodou, před jejímž tlakem unikal vzduch nahoře do ventilu, který - když voda vyplnila celý prostor kabiny - samočinně zapadl.

Vodní vír ustal. Byli teď ve stejném tlaku, jaký byl venku. Podlaha pod nimi se zvolna odkláněla a zdola sem vnikl zelený přísvit. Přidrželi se železných žebříků u stěny, které se s nimi sesunuly dolů.

Sestoupili a stanuli na mořském dně. V tomž okamžiku si Pavel vzpomněl na příkaz Nemův: "Nevystupujte z lodi, dokud vám nedám svolení!"

Tato slova mu teď šlehla hlavou, zahřměla jako výstraha, volání. Ale co? Vracet se už nebude! Konečně: Nemo není jeho poručník a on, Pavel, byl už ve větších hloubkách.

Vpřed!

V Pavlově kabině volala vysílačka. Naléhavě. Zuřivě. Zoufale. Volala marně. Nikdo ji neslyšel.

Kapitola dvacátá třetí
TAJEMNÝ KRÁTER

Stáli po kolena zaboření v šedivém bahně. Sotva vykročili, zvedlo se bahno pod nimi a zahalila je tak hustá šedá mlha,

že v ní stěží rozeznali druh druhá, ačkoli si byli na dosah ruky. Pochopili, že to není bahno v pravém slova smyslu, nýbrž velejemný popel ze zbytků uhynulého mořského živočišstva, který neustále od věků v mikroskopických částkách, drcených velkým vodním tlakem, jako jemný prach se z hořejších vodních vrstev snáší do hlubiny. Tíha jejich úboru i centových bot značně polevila, takže se mohli s námahou sice, ale přece dosti volně pohybovat. Jen nohy měli těžké. Museli však dbát opatrnosti, aby se jeden od druhého příliš nevzdálili, neboť pak by se v zákalu, který povážlivě houstl, těžko shledávali.

Přepadení mořskými netvory se nemuseli obávat zde, v této otevřené a pusté pláni. Hlubinná fauna byla shromážděna ve výši kolem světelného kotouče, který ostatně teď úplně zmizel za hustým šedivým závojem, v jehož spodních cárech, rvaných jejich botami, jako by byli ovíjeni a zaplétáni.

Světlo jejich svítilen - i když bylo velmi ostré - jen matně a občas proráželo chuchvalci, které kroužily kolem nich jako kotouče hustého dýmu.

Nebylo bezpečné postupovat takto dále. Proto Pavel uchopil svého souseda za ruku a zasunul do jeho přílby zástrčku. "Doktor?" tázal se, nemoha rozeznat, koho má před sebou.

"Charni," odpověděl mu hlas profesorův.

"Naše kabely k mikrofonu stačí do délky čtyř metrů. Zachyťte doktora vedle sebe. Spojte se s jeho mikrofonem a řekněte mu, aby se držel v blízkosti a dbal, aby spojení nebylo přerušeno."

Stalo se. Teď se aspoň slyšeli a mohli bezpečněji kráčet. Pavel litoval, že zapomněl na lana, kterými by se byli mohli vzájemně připoutat a byli by měli větší volnost pohybu.

Konečně přešli plán a světlo jejich luceren narazilo na skalní sráz. Ačkoli nikdo z nich nebyl odborníkem v geologii a nerostopisu, shledali už prvním hmatem, že to není obyčejný kámen. Zvláště profesor se přece vyznal v horninách natolik, aby mohl usoudit, že ten útvar je slitina několika hornin, rud a hlavně kovů. Podivné vlnité, žebrované a jakoby hlazené tvary, mezi nimiž bylo mnoho vydutých boulí a homolů, z nichž mnohé byly na hrotu roztřepeny v trsy, jež se podobaly klubku svíjejících se hadů nebo také dělovým granátům, zdeformovaným žárem a výbuchy. A všechny tyto tvary byly tuhé a tvrdé, že ani největším úsilím nebylo možno jimi pohnout. Profesorovi se podařilo najít jeden uvolněný dvanáctistěn a vsunul jej do své kabely.

Pak přišli na vrstvy čediče, s povrchem pokrytým paprskovitými kuličkami, chondry. Když se jim podařilo poněkud odstranit kal, zjistili také bohatá ložiska železa, tuhy a niklu či snad stříbra.

"To všechno ukazuje na meteorit," hučel profesor. "Ale jak by takový meteorit..."

"Tak ohromný!" vpadl lékař.

"To nemyslím," odpíral profesor. "Mám na zřeteli ten podivný tvar, který je rozhodně kráterem sopky. Ale tu by ty svahy musily chovat zbytky lávy. A po té zde není ani stopy. Ty roztřepené bubliny se sice lávě podobají, ale jen na pohled. Nesporně je to kov, který byl rozžhaven do polotekutého stavu a pak náhle zchladl. Proto jsou ty hadovité útvary, hroty a pruty tak tvrdé. Je to jako kalená ocel. To mne tím víc utvrzuje v domněnce, že stojíme na ohromném povětroni, který kdysi v pravěku zapadl do této hlubiny.

"Ale proč nás sem Nemo zavedl?" ozval se Pavel. "My přece pátráme po Atlantidě."

"Snad je to zase jeden z jeho žertů," prohodil Charni jízlivě.

"Nemyslím. Nu, však se nám dostane vysvětlení, až se vrátíme do Nautila," hovořil Pavel. "A vrátíme se hned," rozhodl se.

"Chtěl bych se podívat nahoru," zatoužil profesor.

"Až později, teď ne," odmítl Pavel ostře, protože si opět vzpomněl na Nemovu výstrahu. "Zapomněl jsem na lana a krumpáče. Výstup by mohl být nebezpečný. Vidíte přece, že svahy jsou zbrázděny hlubokými rozsedlinami a snad i propastmi. Kdyby se do některé někdo z nás zřítíl, mohlo by to být osudné. Kromě toho, kdo ví, nejsou-li tam skryté chobotnice a jiní netvoři. Elektrického výboje není možno použít mnohokrát. Půjdeme zpátky!"

V prodlé mlze matně prosvítalo Nemovo světlo, jakoby za mléčným sklem, a ozařovalo před Nautila, který stál nade dnem jako tělo ohromného spícího netvora. Teď viděli, že obešli dosti značný okruh a vraceli se z jiného směru.

Ušli sotva několik kroků, když pojednou světelný kotouč sjel jako blesk dolů, stanul těsně před nimi a trhavě poskakoval vpravo, jako by jim chtěl naznačit, že mají odbočit za ním.

Alespoň Pavel tento pokyn správně pochopil, či snad výstrahu před jakýmsi nebezpečím, které je náhle ohrozilo.

"Za mnou!" vykřikl do mikrofonu a odbočil za světlem.

Náhly světelný manévr snad polekal profesora, krácejícího po Pavlově levici, či to byl lékař na levém křídle, který chvatně uskočil vlevo - nelze říci. Jisté je, že se v Pavlově mikrofonu ozvalo cvaknutí, charakterizující vytržení zástrčky.

"Haló!" volal Pavel. Ale nedostalo se mu odpovědi.

V husté mlze zahlédl však záblesk sousedovy lucerny.

Přiskočil a zasunuv zástrčku, spustil ostře: "Co blázníte, profesore?"

V jeho mikrofonu se ozval chrčivý sten.

"Co je vám? Proboha, mluvte!"

"Do- dok- - doktor!" konečně vyrazil Charni z hrdla.

"Co... co je? Kde je doktor?"

"Zmizel!"

"Vzpamatujte se! Jak by mohl zmizet? Kde?"

Charni vztáhl mlčky ruku vlevo.

Pavla zamrazilo hrůzou, Tři kroky vedle Charniho se na šedé ploše rýsoval černý pruh.

Trhlina! Propast!

Světlo poskočilo k nim a důtklivě vyzývalo, aby je následovali.

Musejí poslechnout!

Nedbaje na vířící bahno, hnal se Pavel za světlem, které proráželo šedivými kotouči těsně před jeho obličejem. Jeho levice svírala profesorovu ruku, Charni vrávoral vedle něho, zřejmě přemáhaje mdloby.

"Není... ztracen!" snažil se Pavel uklidnit zdrceného druha. "Nemo ho... za-chrání! Je vše-mohoucí! Jistě bude... vědět... jak... Jeho světlo... pronikne všude! Objeví doktora! Vy... vysvobodíme ho!" sípal.

Ale v duchu zoufal. Znal hrůzy a děs mořských hlubin. Prožil už několik zápasů s obludami, při nichž mu tuhla krev v žilách. A to byl v bezpečí. Doktor je možná vydán na pospas obrovské chobotnici, zapadne-li do jejich hnízda. Ale jsou ještě horší obludy. Což ten strašlivý netvor, nad nímž zvítězila před dvaceti lety bleskovým výbojem jeho gondola jen proto, že její rozměry byly přece větší nežli tlama obludy, v níž by však člověk zmizel jako pilulka? Ovšem, to bylo v hloubce přes čtyři tisíce metrů. Ale neklesl možná Baudin do téže hloubky?

Bože milosrdný! A - on to zavinil! On, Pavel! Nedbal Nemovy výstrahy. Nepomůže-li teď Nemo, bude Pavel vinen doktorovou smrtí, bude jeho vrahem! Nepřežije toho! Nepřežije těch výčitek svědomí!

Zbabělče! Chtěl bys utéci od důsledků své nedbalosti a lehkomyšlnosti! Prchnout od povinnosti, odpovědnosti!

Vždyť odpovídáš za životy celé posádky! Teď trp! Vytrpíš svůj trest!

Ale do těchto duševních muk se ozval jakýsi konejšivý hlas, slaboučký, vzdálený, avšak působící jako spásný paprsek do čiré, pekelné tmy. Doufej!

Pavlovi se zdálo věčnost, než stroje ze zatopené kabiny vytlačily vodu a zregulovaly vzdušný tlak, než byli vyzdvíženi do kajuty, kde mohli odložit skafandry.

Ubohý profesor byl snad zdrcen ještě víc než Pavel.

"Nepřežiji to neštěstí!" vzlykal. "Vždyť mám doktora rád!" vzlykal, netuše, že svým nářkem zvyšuje Pavlovy mučivé výčitky svědomí.

Jako vítr vpadl Pavel do své kabiny, ve které zuřivě volala vysílačka: "Pavle - - Pavle! - - Pavle - -!"

V rozechvění si ani neuvědomoval, že vysílačka volá jeho jméno a česky. Přiskočil ke stroji a stiskl páčku:

"Zde jsem," odpověděl.

A už přijímal depeši:

"Nemo hledá Baudina. Uklidni se. Najde ho. Jeho světlo pronikne všude. Doufejme, že ho bude možno zachránit, neboť Nemo zná hlubiny kráteru a celého tajemného území, k jehož obhlídce jste se odvážili přes jeho zákaz. Propříště máš výstrahu, že Nemových rozkazů musíte vždy a bezpodmínečně dbát. Volal tě. Chtěl ti vysvětlit tajemství kráteru a světlem vést vaši výpravu. Nedovolal se. Byli jste už venku. Zvířené bahno nám znemožnilo sledovat vás na televizní obrazovce. Zmizeli jste nám. Viděli jsme vás teprve, když jste už byli u okraje kráteru, kde zákal trochu zprůhledněl. Ale tu se Nemo obával světlem hnout, aby nepůsobil zmatek v Nautilu, z něhož se nikdo nehlásil u vysílačky, a také aby vás nepolekal. Doufali jsme, že se vrátíte týmž směrem a vyhnete se propasti. Vy jste však odbočili. Teď už nezbylo Nemovi než zasáhnout. Kdyby tak nebyl učinil, zřítíli byste se všichni tři, což, myslím, by bylo osudné, neboť, jak je vidět, kromě tebe není nikdo na Nautilu zasvěcen do našeho spojení. To je vážná chyba, kterou musíš napravit! Za tvé nepřítomnosti musí být stále u vysílačky někdo jiný. Nejlépe kapitán, který se vyzná v radiotelegrafii a je hoden důvěry. Zaříd' to! Ihned ohlas kapitánovi nehodu s Baudinem a dbej přesně dalších Nemových rozkazů!"

Pavel věděl, že mu zprávu telegrafoval Farin. Ačkoliv by byl rád využil příležitosti a na leccos se Farina zeptal, musel se vzdát této možnosti. Také mu nezbyl čas, neboť do kabiny se vrátil kapitán.

"Světlo zmizelo!" hlásil rozčileně.

"Vím," přikývl Pavel. "Právě jsem dostal zprávu. Usedněte, kapitáne. Musíme spolu hovořit. Stihlo nás neštěstí.

Vlastně snad jen nehoda, která se, doufám, napraví."

"Profesor?"

"Ne. Proč myslíte?"

"Je nervově úplně zhroucen. Leží v kabině, třese se jako osika a kloudné slovo z něho není možno dostat. Byli jste snad venku napadeni?"

"Něco horšího se stalo. Doktor se zřítí do propasti."

"Probaha!"

"Prozatím není příčiny k zoufalství. Nemo ho hledá. Proto světlo zmizelo. Musíme čekat na další rozkazy. Od této chvíle jste mým důvěrníkem, kapitáne. Slibte mi, že zachováte přísné tajemství o všem, do čeho budete zasvěcen."

"Stačí-li vám čestné slovo..."

"Úplně."

"Máte je!" řekl kapitán a stiskl Pavlovi ruku.

"Poslyšte tedy! Máte kdykoli volný vstup do mé kabiny a právo i povinnost přijímat depeše. Budu-li v Nautilu, sdělíte mi jejich obsah. Budu-li mimo loď, jedněte sám, ale vždy přesně podle depeše. Já jsem dnes udělal chybu. Zapomněl jsem na Nemův příkaz, abychom nevycházeli z Nautila, dokud nám nedá svolení. A tento přestupek ohrozil snad život doktorův. Proto musíte být nejvýš opatrný a přesný, důsledný a přísný. Nemo je pro nás víc než lodivod, je našim ochráncem. V jeho rukou je teď Baudinův život a také můj, neboť bych nepřežil Baudinovu smrt."

"Nu," hučel kapitán. "Neztrácejte hlavu. Pravíte, že Nemo -?"

Ostrý ťukot páčky přerušil Gilberta.

"Přijměte depeši," kývl Pavel. "Jsem příliš rozrušen."

Voda kolem Nautila zjasněla a před přídí se rozzářilo světlo. Rozkaz zněl francouzsky a byl stručný:

"Neodcházet od stroje! Sledovat světlo!"

"Sedněte k vysílači. Musím do přední kabiny, abych řídil plavbu. Dávejte mi rozkazy mikrofonem," řekl kapitán a vyběhl z Pavlovy kabiny.

Nautilus se zvedl a přehoupal se přes okraj kráteru. Hned nato však, řízen světlem, snášel se dolů a plul zároveň na západ. Zakrátko však odbočil obloukem k jihu a po několika minutách zahnul na východ.

Podle toho obepluli na západě kruhovitý kráter, jehož obvod byl v hloubce dvanácti set metrů mnohem větší, jak ukazoval hloubkoměr.

V Pavlově hlavě se rozvířila spousta otázek.

Proč ten veliký okruh? Hledá snad Nemo možnost, kudy by Nautilus mohl vniknout z boku na dno propasti, kam se Baudin zřítíl? Anebo už našel na jižní straně útvaru průsmyk, průrvu či tunel, a teď je tam vede? Ale proč tedy mlčí? Proč ani slůvkem naděje nezmírní Pavlovu trýzeň nejistoty, obav a zoufalství? A což ta hloubka, ve které teď plují? Je tu rozdíl šesti set metrů. Padl-li ubohý Baudin tak hluboko, nenajdou už jen jeho tělo, roztržité o skalní hroty a do beztvárnosti rozdrcené ohromným vodním tlakem?

Ne! To není možné! Příliš černé obrazy mu kreslí jeho rozjitřená fantazie. Vždyť už při výstupu z lodi pozorovali, že tíha skafandru byla velmi nadlehčena vodním tlakem, takže mohli dosti lehce kráčet, přestože nohy byly těžké, neboť váha jejich bot byla vypočtena pro hloubku osm set metrů. Musel tedy Baudin padat dosti zvolna.

Avšak co se stalo, nedosáhl-li v osmi stech metrech dna? Snad se snesl ještě o padesát metrů níž. Ale pak...? Pak se vznášel bezmocně v hrozném tlaku vodních sfér. To by konečně nebylo tak kritické. Ba, bylo by to nejpříznivější ze všech jiných možností, neboť by se k němu mohl Nautilus lehce přiblížit se spuštěným žebříkem.

Což nebude-li moci loď vplout do propasti a jen oni ve skafandrech budou moci do ní vniknout nějakým uzoučkým tunelem nebo průrvou? To bude tvrdý oříšek!

Avšak teď není kdy na takové otázky. Jediným úkolem je - zachránit Baudina.

Ale proč Nemo mlčí?

Právě když vztahoval ruku po telegrafní páčce, rozklepala se sama:

"Nautilus vpluje za světlem do podzemní dutiny, kde stane dva metry nade dnem. Šest statečných a silných mužů vystoupí z lodi. Budou řádně zatíženi pro hloubku tisíc metrů přítěží, kterou bude možno postupně odkládat, až k vyrovnání výtaku k normálnímu pohybu v hloubce osmi set metrů. Výpravu povede světlo. Zatím Nautilus zůstane na místě. Výprava musí být nejlépe vyzbrojena a připravena na všechny případy. Zachovat rozvahu a klid. Není sice třeba se bát, není tu vážnějšího nebezpečí, ale setkáte se s bytostmi, které vás překvapí a snad i polekají. A je jich mnoho. Jsou to však mírní tvorové, u nichž vzbudíte zvědavost. Ale varuji vás, abyste je násilným zákrokem nerozjítli! Hleďte se jim vyhnout a postupujte opatrně. Ostatně světlo vám bude pomáhat. Pavel Holan v čelo výpravy, kapitán k vysílači."

Hned poté viděl Pavel, že se světlo odráží od skalní stěny, a Nautilus s mírně zdviženou přídi stoupal do výše. Hledě z okna, viděl, že plují zvolna ve velké podzemní dutině, jejíž dno stoupalo vzhůru souhlasně se vzestupem lodi.

Po chvíli Nautilus stanul. Do Pavlovy kabiny přiběhl kapitán:

"Stojíme," hlásil.

"Chtěl jsem vás právě volat," přikývl Pavel, zapojuje mikrofon do kabiny kormidelníka. "Spusťte loď dva metry nade dno a zůstaňte v této poloze nehybně, dokud nedostanete další rozkazy," velel.

"Milý kapitáne," obrátil se na Gilberta, "právě jsem dostal rozkazy od Nema. Odevzdávám vám službu u vysílačky. Já se šesti muži vystoupíme z lodi. Jak je profesorovi?"

"Spí."

"Klidně?"

"Teď už ano. Dal jsem mu léky pro uklidnění, neboť byl velmi rozrušen."

"Nemá horečku?"

"Nemyslím, jen trochu zvýšenou teplotu. Nemusíte si s ním dělat starosti."

"Dobře," vydechl Pavel ulehčeně.

Kapitola dvacátá čtvrtá

VŘÍŠI MRTVÝCH

Po chvíli vystoupila záchranná výprava z lodi.

Stanuli na dně, kupodivu čistém, bez bahna. Také voda byla velmi průzračná, prozářená do značné dálky a výšky, takže viděli, že jsou v rozsáhlém dómu pod vysokou klenbou.

Hejna ryb podivných tvarů a neuvěřitelně pestrých barev kmitala se duhově jako roje drahokamů a jako silné blesky prošlehávala temná zákoutí úhořovitá a hadovitá těla průsvitných, tajemných mořských tvorů.

Náhle se světlo spustilo z výše k nim a pak jen zvolna zvalo vpřed.

Kráčet mohli jen zvolna a s námahou, protože byli obtíženi přítěží.

A tu si Pavel povšiml, že krácejí po pravidelných kvádrech. Kam až světlo dosahovalo, bylo dno vyloženo pravidelnými čtverci kamene s hladkým, jakoby hlazeným povrchem. A toto dláždění zdálo se nesmírné, neboť jeho okraje tonuly ve tmě.

Jak je to možné? Zde, tisíce metrů pod hladinou moře, pod obrovskou klenbou, jejíž útvar byl pravidelný, divoce kostrbatý jako v přírodní jeskyni, je podlaha zřejmě vydlážděna - lidskou rukou.

Čekaly je však ještě větší záhady.

Když dospěli do místa, kde dláždění končilo a před nimi se tyčila kolmá stěna, spatřil Pavel, že dlažební kvádry jsou tu ozdobeny lemem ornamentů překrásného, nevidaného vzoru. A Pavlův údiv vzrostl, když místo domnělé skály viděl, že je před fasádou paláce, jehož ohromné kvádry z růžového hlazeného mramoru se tyčily do nedohledné, nahoře tmou pohlcené výše.

Nebylo mu však dopřáno, aby hloubal nad těmito divy. Světlo před nimi se vnořilo do vysokého obloukovitého portálu.

Octli se v rozsáhlé dvoraně. Mezi rozvalinami mohutných sloupů ležely zde na dlažbě z bílého a černého mramoru roztržité sochy lidských postav a podivných zvířat. V těchto troskách rozpoznával jednorozce - koně s přímým špičatým rohem na čele, jak je líčí staré báje - a kentaury, obludná koňská těla s lidským trupem místo šíje.

A vtom... byl to prelud vyvolaný podrážděnou fantazií? Zdálo se mu, že zahlédl v temném jícnu jedné z četných chodeb, jež se z haly rozbíhaly, lidskou bytost. Ze tmy zasvítily na okamžik jakoby obrysy velikého člověka. Avšak zjev, zazařivší příšerným fosforovým svitem, v nejbližším okamžiku zmizel.

"Halucinace." hučel Pavel k sobě

Ale tu k němu přistoupil člen jeho družiny a vsunul zástrčku do jeho přílby:

"Viděl jste?" slyšel Pavel ulekaný hlas.

"Míníte ten modravý přízrak?" tázal se.

"Ano. Myslíte, že to byl klam?"

"Myslí jsem. Ale teď, když jste to zahlédl i vy, pak... nevím. Snad to byl některý z tvorů, na něž nás upozorňoval Nemo. Musíme však dále," přerušil úvahu.

Spěchali za světlem, které se vnořilo do ústí chodby. Stanuli před rozvalinami schodiště a zděných bloků. Světlo se vyhouplo vzhůru. S dosavadním zatížením nebylo možno je následovat. Pavel pokynul družině, aby odložila část přítěže. Byli teď lehčí, bez značnějších obtíží pak vystupovali vzhůru.

Avšak čím výše stoupali, tím byl vzestup obtížnější, nejen tím, že ubýváním tlaku přibývalo jim na váze, ale přibývalo také rozvalin, po nichž se museli pracně šplhat. V odkládání přítěže museli být opatrní, aby udrželi potřebnou váhu pro vyšší vrstvy.

Podle ploch, na kterých jim světlo dopřávalo odpočinku, minuli už dvanáct pater, z nichž každé podle zbytků zřícených stropů mělo výšku nejméně desíti metrů.

A stále stoupali do výše v zříceninách tohoto podmořského mrakodrapu.

Pojednou spatřil Pavel v temnu jakési komnaty obrysy těla, narýsované modravým svitem. Ulekaně stanul.

Byl to týž přízrak, jaký zahlédl v hale, jenže teď jej viděl zřetelněji, obrovské tělo, hodně přes tři metry vysoké. Poměrně krátký, baňatý trup, podobný žabímu, nesly slabé, ale dlouhé skokaní nohy, jejichž chodidla tvořily okrouhlé ploutve. Kromě toho podíral tělo silný a dlouhý ještěří ocas. Nad baňatým břichem šířila se mohutná hrud', z níž visely podivné zkroucené paže, vybíhající z ramenou, která vypadala jako dvě veliké koule. Paže jako by se skládaly z kotoučů. Na dlouhém krku seděla hlava, zploštělá jako žabí, se širokými ústy či spíše tlamou. Oči byly veliké jako pěst, vypouklé, bezbarvé, průhledné jako sklo.

Pavel stanul přimrazen a za ním se tísnila do hloučku jeho družina. Věděl, že každý námočník je pověřivý, tím více pak mužstvo podmořské lodi. Z jejich úzkostlivého spinání rukou uhodl správně, že příšerný zjev považují za vodníka, do jehož nekonečné říše se vetřeli a teď se octli v jeho moci.

Přes všecku střízlivost si musel Pavel přiznat, že tento netvor, zalit zsinálým přísivitem, musel by vyděsit i nejstatečnějšího muže.

Tak stáli semknutí v hloučku a hleděli vytřeštěnými očima na příšeru, která nehybně jako oni je pozorovala ze vzdálenosti asi deseti metrů. Jistě byla udivena a snad je v jejich obludných skafandrech považovala za příbuzné tvory. Pavlovi zavířily v hlavě otázky: Je to čtvernožec? Ještěř? (Tomu se to nejvíc podobalo!) Ale ten vztyčený postoj? A ty podivné paže? Ty zase sváděly k představě člověka. Ale dlouhé skokaní nohy, kulatý žabí trup a hlava?

Nemovo světlo stannulo klidně nad nimi. Nemo jistě vidí tuto scénu na televizní obrazovce, pozoruje jejich setkání a čeká, co se stane. Nebo je to Nemova - bezradnost?

Ta myšlenka Pavla znepokojila, neboť kdyby tomu tak bylo, hrozí jim nesmírné nebezpečí.

Netvor se pohnul a jeho dlouhé nohy učinily sáhový krok kupředu. Pavlova družina se srazila ještě více k sobě.

A pojednou se jim všem zjezily vlasy hrůzou.

Silné paže se vztáhly k nim, kroužky na nich se natahovaly a z kulovitých ramen jako by vylézali dva hroznější... V nejbližším okamžiku přísáli se tito hadi svými lopatkovitě rozšířenými konci k Pavlovu skafandru. Byl zdvižen a jako loutka obrovskou silou přitažen k netvoru, který ho sevřel do náručí. Ztuhlý děsem viděl, jak těsně před jeho přílbou sinavě zasvítily ďábelské oči a široce rozevřená tlama... O povrch přílby zaskřípaly zuby.

Naštěstí byl Pavel tak ochromen, že ani nevzpomněl na obranu. A stejně tak, ztuhlá hrůzou, zůstala jeho družina v nehybnosti. Opakujeme: naštěstí!

Neboť obluda, když poznala, že tohle sousto je pro ni příliš tvrdým oříškem, jehož skořápku nelze rozlousknout, a když se její chapadla marně snažila vysát z krunýře skafandru požitelnou šťávu, pustila svou oběť; chapadla se zase smrštila do původního kroužkovitého tvaru a vodní muž-ještěř-žába-polyp, či jak ho nazvat, několika sáhodlouhými skoky zmizel ve tmě.

Není pochyby: Nemo jistě sledoval tento kritický výjev, neboť hned poté je vedlo světlo dál.

Prošli dlouhou síní, na jejímž konci se příkře zvedalo cosi podobného širokému žebříku, jehož příčky byly však nakloněny k jedné straně. Pavel poznal, že je to dlouhé kovové zábradlí ochozu, který byl v sutinách. Zábradlí bylo sice zpřehýbané, ale drželo pohromadě.

Světlo zvalo k výstupu.

Nebylo to snadné. Vystupovali po spodní straně, přidržující se nakloněného mřížoví, které místy stálo docela kolmo. Poznali také, že vystupují spirálovitě ve vnitřku jakési okrouhlé věže. Snad tu bylo kdysi točité schodiště, které se zřítlo a zbylo z něho zprohýbané, znetvořené kovové zábradlí.

Dlouho trvalo, než stanuli na plošině, lze-li tak nazvat strašnou spoušť kvádrů, balvanů a změti jakési neoznačitelné drti. A nad nimi do nedohledna kolem byla přírodní klenba, nízká, skoro na dosah, takže Pavel v ní mohl ke svému údivu poznat totéž složení jako v kráteru. Světlo odbočilo vpravo.

Obešli, co je zprvu zase vylekalo svým tvarem, v němž však záhy poznali zdeformovanou, bizarně zkroucenou kovovou kopuli věže. A tu spatřil Pavel nad sebou v klenbě širokou trhlínu, na kterou světlo významně zářilo. Pochopil: tudy se zřítíl Baudin.

Ale kde je teď?

Záhy se mu dostalo odpovědi.

Vedení světlem stanuli před druhou kovovou kopulí, mnohem rozsáhlejší a dosti zachovalou. Jen její temeno bylo zmáčkuto jakoby velkým tlakem. A tu byl jeden z kovových plátů roztržen. Světelný kotouč vnikl do trhliny.

Následovali jej a užasle stanuli nad obrazem, jenž se jim naskytl.

Pod kopulí, jako pod příklopem ohromného zvonu, seděl na balvanu Baudin, neboť nelze předpokládat, že by v hlubině osmi set metrů se vyskytl jiný člověk v úboru potápěče.

A kolem něho stálo a dřepělo shromáždění týchž tvorů, s jakými se před chvílí setkali.

Baudin také zahlédl spásnou výpravu, neboť toužebně vztáhl ruce. Tento nepatrný pohyb však způsobil, že jeho lehké tělo se vzneslo a obloukem se zase zvolna sneslo k zemi.

Shromáždění jako na povel vztáhlo k němu svá chapadla. Ale současně jako blesk sjel k lékaři světelný kotouč, jehož objev ve vteřině vzrostl do několikametrového průměru a rozzářil se tak, že oslnil netvory, jejichž oči, zvyklé na tmu, ztratily schopnost vidět.

Světlo se v pravém smyslu usadilo na přílbu Baudinovu, který správně pochopil vybidnutí, aby rychle pospíšil ke svým zachráncům. Baudinův pokus o chůzi se projevil ohromným skokem, takže lékař k nim přilétl jako na křídlech nebo lépe řečeno přiskočil jako velká blecha.

Nečekali samozřejmě, až se obludy vzpamatují z oslepení. Vzali doktora do svého středu, a přidržující ho při zemi, hnali se za světlem, které před nimi ubíhalo po rovině... Ani si nevšimli, že jdou jiným směrem.

Běželi v hloučku - půda jim mizela pod nohama - celý osmičlenný lidský řetěz se řítíl kamsi do hlubiny - za světlem, které před nimi klesalo.

To je uklidnilo. Světlo přece vede. Věří mu. Nemo jistě ví, co dělá. Za jeho světlem půjdou třeba do pekel.

Pád se zmírnil. A konečně se snesli na kamennou dlažbu několik metrů od Nautila.

Vystříhali se pustit doktora ze svého objetí. Věděli, že by jim z této hloubky ulíti vzhůru jako pták a honba na něho ve vyšších vrstvách by nebyla lehká.

Kapitola dvacátá pátá

DOBRODRUŽSTVÍ

Ukázalo se, že nejpevnější nervy má lékař. Sotva se vyloupil ze skafandru, byl bombardován palbou otázek, na které adept Aeskulapovy vědy odpověděl s klidným úsměvem:

"Už mě to začínalo nudit."

Ale hned nato zaútočil sám:

"Co je s vámi, lidičky? Jste vyděšeni, jako byste byli utekli ze samého pekla. Zdá se mi, že budu mít s vámi práci."

"S námi ani snad ne. Ale s profesorem," řekl Pavel vážně.

"Copak je s ním?"

"Nervový otřes. Plakal nad tebou jako nad vlastním bratrem."

"Helehele," ušklíbl se Baudin, "kdo by hledal tolik citu v tom šťouroví?"

"Pravý přítel se pozná v neštěstí."

"Inu, vždyť já ho mám také rád. Jen se bojím, spokojí-li se jeho učenost s mou ‚mastičkářskou‘ konzultací," vrčel doktor. Budťo nebyl nervový otřes tak vážný, nebo posílil profesora klidný spánek, krátce, ukázalo se, že nejlepším lékařem je radost: sotva Charni spatřil Baudina, vyskočil z lože a s radostným výkřikem ho sevřel do náručí.

"Nu, nu, tolik lásky!" bručel Baudin. "Sedněte!" zavelel. "Puls... správný. Oční reflexe... hm... reflexe nohou... hm..."

"Vstaňte! Paty k sobě! Špičky k sobě! Oči zavřít! Vzpažit! Předpažit! Rozpažit! Do dřepu! Aha! Tu to máme! Už ležte!"

"Ale dovolte... zakazují si..."

"Ticho!" zahřměl Baudin. "Příteli, uznejte přece, že každý rozumíme svému. Půjdete do koupelny a dáte si studenou sprchu. Potom uvidíme, co bude dál," hovořil, vbodávaje sugestivní pohled do profesorových očí, v nichž zřejmě bylo vidět kolísání.

Pak vyšel z Charniho kabiny.

"Jak je?" tázal se Pavel starostlivě.

"Nic mu není. Zdravý jako buk."

"Sláva. Přijde tedy do jídelny?"

"Ano. Ale za chvíli. Poslal jsem ho do koupelny pod sprchu. Co tu kutíš?"

"Rekonstrukci přijímače a televizní obrazovky. Dostal jsem právě depeši od Nema, návod, jak přizpůsobit náš přijímač, abych místo dosavadní zdoluhavé radiotelegrafie mohl být s Nemem ve spojení radiotelefonicky. Kromě toho budeme moci vidět Nema, což bude ještě cennější. A také Farina bude slyšet a vidět, jako by byl mezi námi. Za chvíli jsem

hotov."

"Nebudu ti překážet. Mám hlad jako vlk. U večere se všichni setkáme v jídelně. Vyličím vám své dobrodružství."

"Tuze se těším, doktore. Také já chystám pro posádku překvapení. Chci totiž na tenhle večer přemístit přijímač i televizi do jídelny, abychom všichni mohli vyslechnout Nema, který nám podá důležitá objasnění, jak mi telegrafuje."

"Nuže, na shledanou," řekl lékař a zamířil do jídelny.

Za chvíli tam přišel Pavel. Vlekl s sebou přijímač a televizní přístroj, jež umístil v čele jídelny.

Hned za ním vpadl křepce profesor.

"Doktore," hlučel a hnal se po jeho ruce, "vy jste přece jen výborný muž! Já jsem jako znovu narozen. Ode dneška беру sprchu každý den!"

"Nu, vidíte," šklebil se Baudin. "Zasloužil byste ještě pořádnou masáž. Lodník Tranger by vás zpracoval. Má pěsti jako kladiva."

Konečně přišel také kapitán a kornidelník.

Zasedli k večeri, jejíž pořad byl mimořádně slavnostní. Po srdečném přívítu na šťastné zachránění začal lékař líčit své zážitky:

"Pád," rozhovořil se, "zavinilo moje leknutí. Lekl jsem se světla, které se tak náhle objevilo těsně před mýma očima.

Uhnul jsem vlevo a šlápl do prázdna. Zpočátku jsem padal dost rychle. V té chvíli, přiznávám, jsem se v duchu loučil se životem. Ale po chvíli jsem cítil, že se můj pád mírní. Ustaly také přemety a já klesal svisle, nohama dolů. Padal jsem stále volněji, až jsem konečně stanul na tvrdém podkladu. Teď jsem teprve rozsvítil lucernu. Stál jsem na okraji kolmé stěny, kterou jsem považoval za skalní výstupek, ale pak jsem udiven zjistil, že je to vrchol nějakého stavení, domu či věže. Musím se přiznat, že jsem pochyboval o svých zdravých smyslech. Vždyť bylo neuvěřitelné, aby v takové hloubce pod mořem stál - dům. Dalším divem byla přírodní klenba, skoro na dosah ruky nade mnou. Zvědav, kam klenba dosahuje, pokročil jsem vpravo, naštěstí směrem od srázu, neboť mé tělo nadlehčené vodním tlakem učinilo mimovolně veliký skok. Když jsem se pak zase zvolna snesl k zemi, byl jsem už v chůzi opatrnější. A tak jsem se dostal až k místu, kde se hořejší klenba stýkala s vrcholem domu, na kterém ležela. Útvar klenby byl nesporně týž, jaký jsme viděli v kráteru: hmota podobná slitině kovů tvrdých, jako kalená ocel. Z klenby splývaly zkroucené a rozmanitě rozvětvené rampouchy a trsy. Leskly se jako zlato, stříbro, měď a bronz. Podivuhodné. Některé ty žluté a bílé trsy prutů jsem mohl ohnout, ale ne ulomit. Rozhodně to byl kov."

"Počkejte, doktore," vpadl profesor, "vzpomínám si, že mám ve skafandru takový žlutý kousek. Dojdu pro to."

"Není třeba," namítl Pavel. "Kornidelníku, pošlete laskavě někoho, aby úlovek přinesl. Mluv dále, doktore!"

"Vracel jsem se okruhem a přišel jsem ke kopuli, pod kterou jste mě našli. Posvítíl jsem si dovnitř. Ale moje světlo daleko neproniklo. Opatrně jsem tam vešel mezi puklými pláty. Byla tu čirá tma a světlo mé lucerny stačilo jen do malého okruhu. Nebylo zde živého tvora. Žádné světýlko, ani fosforově zářící hadi, jakých se venku rojilo bezpočtu, nerušily pod tímto ohromným příklopem tušově černou tmou. Svitě si na cestu, krácel jsem opatrně dál. Několikrát jsem se ulekaně zastavil před obrysem čehosi, co jsem považoval za tělo velkého zvířete, ale byly to jen kamenné kvádry a kusy zdí. Viděl jsem, že odtud není výstupu. Proto jsem se obrátil a chtěl odtud vyjít. Ale tu jsem spatřil cosi, nad čím, řekl bych, se mi zježily vlasy, kdybych neměl takovou pleš. Jisté je, že mi tělem projel mráz a rozcvakaly se mi zuby, což mohu směle říci, neboť ty mám dosud zdravé. Štěrba, kudy jsem prošel, byla ozářena modravým svitem, v němž jsem rozeznával obrysy... inu, co bych zbytečně popisoval, sami jste viděli. Ale v nejbližším okamžiku jsem se uklidnil, ba zajásal. Napadlo mě totiž, že je to snad někdo z vás a ten strašidelný svit že je klamem, způsobeným nějakou hrou či lomem světelných paprsků ve vodě. Vyrazil jsem tedy této domnělé spáse vstříc s takovou vervou že jsem zase udělal artistický skok dopředu a do výšky. Ale vtom už také zařval děsem, neboť jsem byl ovinut dvěma úžasnými chapadly, která se po mně vztáhla do délky snad osmi metrů, a už jsem se koulel jako moucha, když ji pavouk zabaluje do pavučiny. Marně jsem se snažil pohnout paží, abych aspoň sáhl po své dýce. Byl jsem sešněrován jako ve svěrací kazajce. Netvor hryzl mou přílbu, paže i nohy a koulel si se mnou jako s míčem. Konečně mě pustil. Snesl jsem se zvolna k zemi. Supěl jsem vzteky i hrůzou. Povážlivé také bylo, že jsem v té motanici ztratil lucernu - nebo ji snad ta obluda sežrala? - a také moje karabina zmizela. Tak jsem zůstal bez světla a beze zbraně, až na dýku, která byla na svém místě. Byl jsem teď pevně odhodlán bránit se, pokusí-li se ta obluda znovu o útok. Nečekal jsem dlouho. Její chapadlo se zase natáhlo a lopatovitý konec se přisál na mé rameno. Jedním řezem jsem jí ut'al pracku. Z rány vystříkla tmavá tekutina a zakalila mi pohled na to, co se dalo potom. Cítil jsem jen, že jsem byl obrovskou silou vymršťen vzhůru a pak vztekla skřípaly zuby po mém krunýři. Koulel jsem se jako ve smřšti, bodal jsem kolem sebe... Ale pak jsem měl paže přimknuty k tělu, takže jsem se nemohl ani hnout. Měl jsem pocit, jako bych byl soukán do těsného pytle. Jen nohy jsem měl volné a s těmi jsem zběsile kopal. Hlavou dolů jsem se po kouscích soukal kamsi v čiré tmě... Pojednou se mi paže trochu uvolnily. Vzepřel jsem se lokty a cítil jsem, že moje dýka vjela do čehosi měkkého. Zoufale a zuřivě zabořil jsem ji, jak nehlouběji jsem mohl, a táhl dolů, pak vzhůru, napravo... inu, všemi směry. Ale teď teprve začal tanec. Lítal jsem vzhůru, dolů, koulelo to mnou a vířilo, že se mi motala hlava. Ale já bodal a řezal a krájel a vrtal... inu, víte, že to dovedu, jsem přece také chirurg!"

"Jak by ne!" vyprskl profesor.

Baudin po něm loupal očima. "A tu," posilnil se douškem vína, "najednou, jako bych z toho pytle vypadl. Postavím se na nohy a rozhlížím se. Voda byla zakalena. Ale přece jsem viděl těsně před sebou netvorovo tělo. Silný jeho ocas bičoval vodu, rozvířuje oblaka krve, či jaká to tekutina se z něho valila, chapadlo se svíjelo jako dokonávající had a dlouhé žabí nohy se napínaly ve smrtelné křeči. Tlma vztekla sekala kolem sebe a zuby hryzly do kamenů. Ale strašný byl pohled na jeho břicho, rozkrájené jako veliký žok."

"Snad nechceš říci, doktore, že tě ta příšera polkla?" vyjel Pavel.

"Ano, to chci říci."

"Dovol, ale to je přece trochu silné!"

"Nemyslím a věřím doktorovi," ozval se k údivu všech kapitán. "Podle popisu, jak mi tvora líčili lodníci, kteří byli s vámi, je to jakýsi druh nebo snad kříženec ještěra a polypa. Hlava hroznýše je asi jako lidská ruka a hrdlo je úzké jako zápěstí. A přece hroznýš pohltí poměrně snadno vzrostlou ovci. Zmije a užovka mají hrdélko úzké, ale roztáhnou je tak, že polknou pohodlně myš nebo i vrabce. Krokodýlí hrdlo také není příliš široké, a přece tento ještěr vsouká do sebe i dospělého člověka. Stejně tak je roztažitelné ještěři břicho. A břicho chobotnice snad ještě víc. Ostatně je možno, že budeme mít ještě příležitost vidět jiné hlubinné netvory."

"Před dvaceti lety," přidal se Pavel, "jsem sám měl příležitost setkat se v hloubce asi tisíce metrů s chobotnicí, jejíž tělo mělo v průměru přes dva metry."

"Nu, tak vidíte. Ale povídejte, co bylo dál," vybídl kapitán lékaře.

"Povídejte - Jonáši!" nemohl si profesor odpustit poznámku.

"Ba věru, bylo. Jak jsem už řekl, ztratil jsem lucernu a voda byla teď tak zkalená, že jsem se ani nemohl orientovat. Bylo mi úzko. Byl jsem v pasti, jejíž rozměry a tvary jsem neznal. A poněvadž mrtvé tělo netvora vyhaslo, totiž přestávalo vydávat svůj fosforovitý svít, stál jsem teď v tušové tmě, zhoustlé netvorovou krví. Nijak jsem se nemohl rozhlédnout, vytušit, kde je ta štěrbina, kterou jsem se do této proklaté pasti dostal a kudy bych se zase mohl vrátit. Kam? Inu, kamkoliv, jen ven odtud, alespoň poblíž místa, kam jsem se z kráteru snesl, neboť jsem nepochyboval, že se pokusíte mě zachránit nebo že mě aspoň budete hledat. Znáám přece důležitost svého lékařského postavení v Nautilu."

Odmlčel se, a polknuv s douškem vína říznou odpověď, která se mu drala na rty po vrčivé poznámce profesorově o "felčarské domýšlivosti", pokračoval:

"Vaše záchranná akce mohla se však dít, jak jsem se logicky domýšlel, jen stejným či podobným způsobem, jakým jsem se dostal dolů já. Krátce: mohli jste se sem z kráteru spustit po laně. Jiné cesty jsem samozřejmě neznal. Proto je zcela logické, že jsem teď nechápal, jak jsem mohl tak zhloupnout a vzdálit se z onoho místa a vlézt do té proklaté pasti. Byl jsem v zoufalé situaci. A tu jsem spatřil novou hrůzu, která - zdálo se - znamenala můj neodvratný konec: zákal se rozplýval a voda zprůhledněla. A pojednou se mi modrým svitem objevila ta spásná štěrbina. Ale právě když jsem k ní chtěl vykročit, změnila se spása ve zkázu: v otvoru se objevilo tělo druhé, stejné obludy, vklouzlo dovnitř, za ním další... třetí, celý průvod... Couval jsem před těmito příšerami, až jsem narazil na kamenný kvádr, na který jsem vyskočil. Netvoři se zvolna shromáždili kolem podstavce, na němž jsem stál jako socha okrunýřovaného středověkého rytíře, řidícího sněm pekelných nestvůr. Do jisté míry to byl směšný obraz ale mně nebylo do smíchu. Byl jsem odhodlán bránit se do posledního dechu. Ostatně mi ani nic jiného nezbyvalo. Všecka naděje na vyvážnutí zmizela. Očekával jsem už jen boj na smrt, neboť na život nebylo pomyšlení. Věděl jsem, vrhnou-li se na mne - bylo jich šestnáct - udolají mne, zavlečou jako pavouci mouchu někam do skryše, kde zemřu hladem a žízni, neudusím-li se dřív, až mi dojde zásoba vzduchu. Snad bylo mým štěstím, že jsem stál nehybně. Jak dlouho trvalo toto vzájemné pozorování, nevím, v takové situaci se čas neměří. Pojednou jsem spatřil něco, co jsem považoval za přelud: kovovou kopulí prosvítalo - světlo. Mdlý kotouč, který kroužil, rychle uskočil na jiné místo, zase kroužil... a pak dole při zemi zvolna běžel kolem kopule, ale ne uvnitř, nýbrž zvenčí. A přece světlo - prosvítalo dovnitř. Šlehlo mi hlavou: To by mohlo být totéž světlo, které vodí Nautila, ačli to není přelud, počáteční šílenství. Ale to nebylo přece možné. Znáám své nervy. Že by Nautilus kroužil kolem? Nemožné. Jak by se sem dostal? Ale což má-li ta dutina přece nějaké spojení se širým oceánem? Někjaký veliký tunel? Nebo konečně není vyloučeno, že jsem úplně na dně širého moře... Pojednou se v dálce asi dvaceti metrů ode mne jasně ozářila puklina mezi pláty a světlo vniklo dovnitř. Oslavně ozářilo celý vnitřek a stanulo nade mnou. Teď jsem viděl jasně seskupení svých obléhatelů. Kamarádi, jak vám mám ty bytosti popsat? Jak tam stály a dřepěly, byl bych řekl, že jsou to lidé. Ovšem, jejich tváře měly málo lidského. Spíše se podobaly hlavám ohromných žab a jejich tělo se podobalo předpotopnímu tyranosaurowi, od něhož se lišilo snad jen nohama, které byly sice vysoké, ale slabé a končily ploutvemi. Ale ocas byl stejně silný a tvořil statnou podporu těla. Podoba s tyranosaurem tkvěla hlavně ve vzpřímeném postoji a kratičkých, ale tlustých nohou či spíše rukou, což byla vlastně jakási pouzdra pro chapadla, která, jak jsem se už zmínil, mohla se prodloužit na mnoho metrů. Tedy snad jakýsi kříženec polypa s ještěrem a žabou, ačkoliv to zní nemožně a směšně. Řekl jsem, že na mě učinili dojem lidských bytostí. Zní to protikladně po tom, co jsem uvedl. Ale je v tom do jisté míry smysl, neboť - alespoň se mi tak zdálo - z těch tvorů vanula jakási inteligence, cosi rozhodně nadzvířecího. Možná, že to byl povšechný dojem nevidanosti, úžasu a snad i dávka chorobné fantazie. Je tu mnoho otázek, které si nedovedu rozluštit. Bytosti vyzařují fosforovitý svít jako všechna hlubinná fauna, jejich oči jsou ohromné, ale bez zřítelnic Jsou zcela průzračné jako skelná čočka. Snad mají zrakové ústrojí hlouběji v lebce a oční bulvy jsou jen jakousi čočkou, ve které se předměty zrcadlí a opticky tvoří pro vnímání zrakových nervů. Zpozoroval jsem také, že si proti ostrému jasu, jemuž nejsou zvyklí, chrání oči víčky. Záhadou je mi také jejich sluchový orgán. Asi ho nemají, je nahrazen jiným smyslem, jakým, nevím. Čím se živí? Podle zubů bych řekl, že jsou dravci. Ale rozhodně neutočí na své druhy. Viděl jsem totiž, jak okukovali mou oběť, nad kterou pak stáli jako ve smutku a údivu, že jsem nad nimi zvítězil. Z toho pak, jak se kolem mne seskupili, očividně s úmyslem mne usmrtit hladem, jako by znali mou obrannou moc a chtěli zamezit zbytečným obětím svých druhů. A v tom právě musím uznat jakousi inteligenci která se u zvířat nevyskytuje. Jsou to myslící tvorové. Konečně: čím dýchají? Nemají žáber. Ale rozhodně to nejsou obojživelníci. Jejich tělo, přizpůsobené na vysoký tlak, by se okamžitě rozpadlo, kdyby se dostali do vzdušných sfér. Odbočil jsem. Vraťme se k věci. Moji obléhatelé byli oslepeni. Světlo tkvělo klidně několik okamžiků nade mnou. ale pojednou učinilo několik trhavých poskoků směrem k štěrbině. Nechápal jsem účel. Teď si myslím, že mě pobízelo, abych vyšel. Když jsem nevyhověl, proloulo náhle kopulí kolmo vzhůru a ztratilo se. Pak byl můj stav zase takový jako dříve. Jenže mě opustila beznaděj. Pochopil jsem, že jsem byl objeven a že moje záchrana přijde. Stál jsem tedy klidně a stejně klidně se chovali vězňatelé. A tak jste mě našli. Víc vám nemusím líčit."

Když lékař skončil, dlouho vládlo ticho.

Konečně se ozval Charni. "Mé nervy jsou už zase v pořádku. Proto v zájmu vědy žádám důtklivě, abych byl přibrán k příští výzkumné výpravě, která bude jistě podniknuta."

"Nemám námitek, nebude-li jich mít doktor," řekl Pavel.

"Nebudu mít námitek," pokrčil rameny Baudin. "Co to máte před sebou?" otázal se, zaujat lesklým krystalem

"To je ten úlovek," ochotně se rozhovořil profesor, podávaje Baudinovi dvanáctistěn. "Myslím, že je to kyz. Hezký a veliký. A těžký. Nebude mnoho chybět do dvou kil. Vy jste chemik, doktore, mohl byste to prozkoumat. Zajímavé je, že ve vodě, jak jsme viděli v kráteru, se leskl žlutě, kdežto teď, v elektrickém osvětlení, je skoro bílý."

"Nemyslím, příteli, že vynikáte obzvláštní schopností v určování váhy," potěškával Baudin předmět. "Tohle má hodně přes dvě kila. Zjistím jeho podstatu."

"To nespěchá, přátelé," ozval se Pavel. "Máte teď na programu milé překvapení."

Vstal a postavil před sebe na stůl mikrofon.

"Kamarádi," začal slavnostně, "náš ochránce si přeje, abychom se s ním osobně seznámili. Podle jeho rady jsem přestruoval přijímač a televizní přístroj, jehož desku vidíte v čele stolu. Nemo si přeje podat vysvětlení záhad, které jsme v tomto podivuhodném místě mořské hlubiny zažili, a udělí nám rozkazy pro další cestu. Zapojuji."

Televizní plotna se rozzářila mdlým svitem.

"Haló! Zde Nautilus!" volal Pavel tlumeně.

Pojednou se na desce objevil mlžný stín, který jasněl, až jako by se z hloubky vynořila hlava kmeta: v rámci rozvlátných vlasů a dlouhého sněhobílého plnovousu planuly podmanivé oči, vážně, ale přece otcovsky měkce. Jako by dlel mezi nimi, utkvěl Nemo pohledem na jejich tvářích. Jeho tvrdé rysy změkly a kolem rtů zahrál vlídný úsměv. A už se do ticha nesla Nemova slova:

"Mám radost, že se poznáváme. Chci věřit, že se ve vás nezklamu. Ujal jsem se dočasně vedení vaší lodi, poněvadž pochybuji, že byste beze mne mohli splnit úkol, jež jste si uložili. Prozkoumání Atlantidy je velmi složité, jako je podivuhodná příčina jejího zániku. Viděli jste už věci, které vás udivily a jsou nám nevysvětlitelné. Chci vám alespoň v hlavních rysech objasnit záhady, pokud mně samému jsou známy."

Kapitola dvacátá šestá

NEMO VYSVĚTLUJE

"Vy znáte Atlantis a její zánik z báje. Zato mně jedinému bylo už před šedesáti lety umožněno vniknout do těchto tajů s Nautilem a je zajímavé, že báje se v hlavní podstatě kryje s mými praktickými poznatky, které však bájí v závažných skutečnostech předstihují, odhalující nesmírné bohatství vědecké i hmotné.

Zavedl jsem vás do tohoto místa, které je zbytkem ústředí, troskou srdce ohromného mrtvého těla, po němž jinak nezbylo stop. Bylo rozmetáno a rozdrceno v prach a atomy, z nichž část se rozptýlila do vesmíru a jiná zmizela v hlubinách oceánu, kde zůstane pod nedostupnými vrstvami do tisícových hloubek rozryté a zpěvrácené zemské kůry. Spočívá tedy tělo Atlantidy tisíce metrů pod navršenými horami, které se přes ně převalily, a je zalito vyvřelým žhavým magmatem. A nad vším tím leží studené spousty mořských vod, hluboký, nekonečný oceán jako věčný příkrov nad nesmírným hrobem. Marně byste tedy kdekoli jinde hledali stopy po zbytcích kdysi veliké a mocné říše.

Jedině zde se zachovaly trosky. Ale lidský duch nestačí, aby správně a věrohodně posoudil, jak bylo možné, aby právě zde, uprostřed pekelné zkázy rozsáhlé říše, byla přece zachována hrobka, jakoby věčný pomník zašlé moci a slávy, rozkoše a přepychu a rajského blaha; ale také jako věčná výstraha všem, jejichž cílem je hamižnost a touha po surové, bezohledné moci a otrokářském uchvatitelství.

Uvažte sami:

Viděli jste kráter, který už tvarem svého povrchu a také svým složením musel vzbudit váš údiv. Vidím, že máte na stole krystal, jež jste si přinesli z úpatí srázu. Totéž jsem učinil já před šedesáti lety. Vyzkoušejte jeho složení. Poznáte, co jsem já zjistil: Je to prvek, pro nějž není na světě jména. Je nejbližší platině. Ale obsahuje také nesporně značnou dávku zlata a jiné, světu neznámé příměsky. Na vzduchu silně oxiduje a povlak, který se tvoří, je prášek, jenž už slabým nárazem vybuchuje s takovou silou, že předčí neprudčí známé traskaviny. Kromě toho jeho atomy po výbuchu rozptýlené dlouho hoří takovým žářem, že okolní vzduch vzplane. Žár stále vzrůstá, až pekelná výheň stráví a vstřebá do sebe všechny vzdušné složky a zbude jen dusík, jenž konečně uhasí oheň, ale také dokončí zkázu. Proto byste museli dbát největší opatrnosti. Ale ještě lépe: vzdejte se zkoušek! Vraťte ten předmět moři. Není k užítu, může vám být jen k neštěstí. Je to ďábelská hmota. To bahno, v němž jste se brodili v kráteru, skládá se většinou z tohoto prášku. Snad něco z něho uvázlo na vašich skafandrech. Dokud je prášek vlhký, není nebezpečný, a olej trvale zničí výbušnost. Kašovitá směsina s olejem by se dobře hodila pro pyrotechniku. Koule z toho vyrobené plavou pak na vodě a zapáleny dlouho hoří oslnivě bílým plamenem. Ale i tu zanechte pokusů. Nepotřebujete je.

Okraje kráteru jsou také zajímavé. Nepřipomněly vám tvary, které jste už někde viděli?"

"Ano," ozval se Pavel. "Napadlo mně to hned při prvním pohledu. Ale je to tak romantické že se neodvážuji..."

"Jen to řekněte směle!" vyzval ho Nemo.

"Měsíc!"

"Uhodl jste! Ten kráter je kus měsíčního území. V tom právě se jeví souhlas báje se skutečností o zániku Atlantidy.

Věda učí, že Měsíc byl dříve živé těleso, které zmrtvělo při katastrofě.

Měsíc byl snad dříve mnohem více vzdálen od Země. Byl viditelný jako jiné hvězdy. Katastrofou ve sluneční soustavě byl vysunut ze svého koloběhu a ovlivněn přitažlivostí Země. V poslední chvíli však, kdy už se zdála být srážka se Zemí neodvratná, zvítězila rychlost jeho letu nebo snad zapůsobila přitažlivost jiné planety. Měsíc proletěl okrajem zemského ovzduší. Vzájemnou přitažlivostí byla pak z obou těles vyrvána území, jimiž si Země s Měsícem vyměnily

navštívenky.

Kráter se zřítíl náhodou právě na sídelní město Atlantidy, které pod nesmírným tlakem vzduchu se propadlo do moře, dříve než naň dopadla strašlivá tíha měsíčního tělesa. Snad k tomuto hnutí přispěla náhodná dutina pod městem v zemské kůře a tisícimetrová vodní hlubina zmírnila jednak pád města do hloubky, dílem také náraz měsíční hmoty, jenž rozdrtil jen horní část paláce, jehož přepevná stavba z kamenných kvádrů odolala alespoň částečně nárazu, jenž byl zmírněn také mohutnou výdutí na spodní části, pod kterou strhl měsíční úlomek s sebou do hlubiny také vzduch, jenž svým tlakem roztrhl jeho rozžhavenou hmotu a unikl vzhůru. Tím vším byl dopad na královský palác značně zmírněn. Ale tím také povstala propast, která by se byla málem stala osudnou našemu příteli lékaři.

Vědecky by tedy bylo toto řešení přijatelné a zdá se být také věrohodné. Ale - je to správné?

Je prý kruté brát dětem iluze bájí. Já jsem už stoletý kmet. Starci a děti mají stejné vjemy. Snad jsem i sobec, ponechávám-li si právo věřit kromě vědě také - pohádkám.

Ostatně, podniknete ještě další výzkumné cesty s Nautilem. Uvidíte leccos, co vás udiví a nadchne.

Mně zbývá ještě dodat něco o tvorech, s nimiž jste přišli do styku.

Řekl jsem, že jsou to mírní tvorové. Byli takoví, když jsem se s nimi setkal já. Teď jsem viděl, že jaksi znervózňeli.

Rozčiluje je každý prudší pohyb. Snad je to důsledek všeobecné nervózy na zemském povrchu, která vyvolala také ohlas v mořských hlubinách. Možná, že v poslední válce se nad nimi odehrála námořní bitva a tyto bytosti byly zneklidňovány torpédy, střepinami nábojů, výbuchy podmořských min a snad i nějakým lodním vrakem, skleslým ke dnu.

Ať je tomu jakkoliv, byl váš lékař ve vážném nebezpečí. Ale musím pochválit jeho rozvahu, která ho zachránila.

Jaké jsou to bytosti? Draží přátelé, nemohu vám s jistotou odpovědět. Jen tolik vím, že nikde jinde se s nimi nesetkáte. A to je divné.

Na zemi sice také nenajdete lva a tygra u polárního kruhu, mrože byste marně hledali v rovníkových mořích. Zvlášť australská zvířena je omezena jen na Austrálii, ačkoliv se nejvíc podobá předpotopní.

Ale toto je něco zcela jiného. Ostatně sami časem přijdete k domněnkám a pochybnostem. Mé přesvědčení je, že je to druh jakýchsi vodních antropoidů. Na zemi máme antropoidní opice čili lidoopy. Proč by v moři nemohli žít palidé, stvoření a přizpůsobení vodnímu živlu? Jejich zjev má ovšem v sobě cosi mýtického, neboť jejich nohy se velmi podobají nohám sirén, jak je popisuje starověká pověst, a hlavy nijak nezadají hlavám příšerných Gorgon, Medus, jak je líčí řecké bájesloví. Ale pojem o kráse je věc velmi ošemetná a závisí na vkusu, který je stejně obsáhlý.

Skutečnost, že tyto bytosti nelze nikde jinde spatřit, nežil jen právě v nejbližším okolí palácové zříceniny, lépe řečeno kráteru, vnucuje mně ještě jinou domněnku, která se mi však přes všechnu fantazii a záliby v utopistických věcech zdá být nemožnou. Pronásleduje mě totiž myšlenka, že jsou to obyvatelé bývalých Měsíčních moří, kteří se sem dostali s kráterem. Ne však přímo na něm, neboť, jak ukazuje povrch, musel být kráter jako každý meteorit letící zemskou atmosférou rozžhaven do běla, ale mohli se řítit ve spoustách moře přelitého z Měsíce na Zemi. Mohly to být také jen jakési zárodky, které zde teprve vyspěly. Kdo může správně posoudit, když nezná vznik a vývoj těchto tvorů?

To jsou právě věci velmi zajímavé a úžasné svým nezbadatelným tajemstvím.

Draží přátelé, prozatím dosti.

Ráno buďte připraveni. Provedu vás po okolí. Uvidíte mnoho zajímavého. Setkáte-li se s tvory, jež jsem nazval hydronauty, jděte klidně kolem nich. Vystříhejte se rychlých pohybů, a budou-li vás ohmatávat, klidně to strpte. Myslím, že je to spíše jejich zvědavost než útočný pokus. Kdybyste však byli přece ohroženi, dovedu je zkrotit světlem, které je oslepí.

Dobrou noc a na shledanou!"

Dříve než mohl Pavel Nema oslovit a poděkovat mu za přízeň, zmizela jeho tvář a na jejím místě se objevil - Farin.

"Zdar, kamarádi!"

Společnost odpověděla jásotem. A už se sypaly otázky:

"Jak se máš?"

"Co dělá Roger?"

"Jak dlouho ještě, než se vrátíš?"

"Jaké to divy se dějí?"

Farin odpovídal klidně a ukončil výzvu, aby přesně dbali všech rad a příkazů jejich spojence a velitele. Jeho rodině ať vyřídí, že je nejen v úplném bezpečí, ale u zdroje neuvěřitelných tajemství, z něhož čerpá nedocenitelné vědomosti pro svou další práci.

Je možné, že bude jeho synovi Arnovi i Pavlovu synovci Jiřímu umožněna v dohledné době návštěva u Nema, a snad i celé posádce Nautila. To se však stane, až bude mít Nemo nezvratné důkazy o jejich spolehlivosti a věrnosti.

Po srdečném rozloučení a slibu, že se teď budou moci častěji vidět a slyšet, se Farinův zjev rozplynul a televizní obrazovka ztemněla.

Ještě téhož večera, poslušen Nemovy rady, spustil Pavel nebezpečný dvanáctistěn do odpadní roury, odkud sklesl na mořské dno.

KONEC PRVNÍ ČÁSTI